

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 11 Αυγούστου 2024 • Έτος 166 • Αρ. φύλλου 833

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Προτεραιότητα η ψηφιακή μετάβαση

Ο υφυπουργός Καινοτομίας, Έρευνας και Ψηφιακής Πολιτικής Νικόδημος Δαμιανού σε συνέντευξη του στην «Κ» μιλάει για τις ψηφιακές προκλήσεις της χώρας και λέει πως η Κύπρος βρίσκεται σε πορεία επιτεύξεως του συνόλου των στόχων που έχουν τεθεί. Σελ. 7

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Ρέει χειμαρρος fake news από το Παρίσι

Τα περισσότερα παρατηρηφόρμους για τους Ολυμπιακούς Αγώνες κυριάρχησαν στις συζητήσεις σχεδόν εξ ίσου με τους ίδιους τους Ολυμπιακούς. Τι εντόπισε η πλατφόρμα EUvsDisinfo της Ε.Ε. Σελ. 6

ΕΛΛΑΔΑ

Οι πληγές από έναν νόμο...

Δημοσκοπικοί, πολιτικοί αναλυτές και στελέχη του κυβερνώντος κόμματος αναζητούν απαντήσεις για τον ρόλο που έπαιξε ο νόμος για τον γάμο των ομόφυλων ζευγαριών στο αποτέλεσμα των ευρωεκλογών. Σελ. 18

ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Τα διλήμματα της Τεχεράνης

Το Ιράν και η Χεζμπολάχ ζυγίζουν το εύρος και τη σφοδρότητα των «αντιπαιώνων» τους κατά του Ισραήλ, με σκοπό αυτή τη φορά να δείξουν ότι δεν είναι «χάρτινες τίγρεις». Σελ. 19

Το Κυπριακό στη στενωπό των διεθνών συγκυριών

Οι προτάσεις που αξιολογεί η Λευκωσία για άρση του αδιεξόδου

Η άρνηση του Τ/κ ηγέτη Ερσίν Τατάρ να παρακαθήσει σε Τριμερή, μετά την ανακοίνωση της ημερομηνίας που τέθηκε ως βολιδοσκοπήσιον από τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη θεωρήθηκε ως το ναυάγιο της οποιας προσπάθειας για τριμερή συνάντηση εντός του Αυγούστου. Σύμφωνα ωστόσο

Κυρίαρχη «ΤΔΒΚ» και μοντέλο Ταϊβάν Σελ. 4

με διπλωματικές πηγές δεν είναι το τέλος του δρόμου ούτε βέβαιο ότι η Τριμερής δεν θα πραγματοποιηθεί εντός Αυγούστου. Πολλά αναμένεται να κρίνουν τις μετέπειτα εξελίξεις, όπως η κρίση στη Μέση Ανατολή, οι αμερικανικές εκλογές και κυρίως η στάση της Άγκυρας. Σελ. 5

Η νοτιοδυτική άποψη του καθεδρικού ναού του Αγίου Νικολάου στην περικλειστή πόλη των Βαρωσιών.

ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΣ ΤΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΒΑΡΩΣΙΑ

Τα θρησκευτικά μνημεία της νέας πόλης της Αμμοχώστου

Πενήντα χρόνια δέσμια του τουρκικού στρατού η Αμμόχωστος, και εδώ και μερικά χρόνια επιδεικνύεται εν είδει πολεμικού λαφύρου μέρος της από το κατοχικό καθεστώς. Σε αυτή την πόλη όμως βρίσκονται ακόμα σημάδια που μαρτυρούν το παρελθόν της, τα μνημεία της είναι αδιάφουστοι μάρ-

τυρες του χθες της. Πολλά από αυτά, αν όχι τα περισσότερα, απροσπέλαστα, άγνωστα στους μη Βαρωσιώτες. Αυτά καταγράφουν και μελετούν οι βυζαντινολόγοι Ανδρέας Φούλιας και Χριστόδουλος Χατζηχριστοδούλου. Ο δρ Ανδρέας Φούλιας μίλησε στην «Κ» και μεταξύ άλλων είπε:

«Νιώσαμε ότι ήταν χρέος μας να γράψουμε, μαζί με τα άλλα, και ένα βιβλίο για την πόλη που μας γέννησε. Μαζί με αυτό ήταν και η αντίδρασή μας στη λήθη, επειδή βλέπαμε τους παλαιότερους να φεύγουν και να παίρνουν μαζί τους αναμνήσεις, παραδόσεις, ιστορίες παλιές». Τέχνες, σελ. 1, 3

ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Η «Αφροδίτη» πλέει σε θολά νερά

Την ίδια ώρα που το τεμαχικό λαμβάνει προεκτάσεις σκανδάλου, διαπιστώνεται πως η διαπραγμάτευση μεταξύ της Λευκωσίας και της κοινοπραξίας του «Αφροδίτη» παραμένει ανοικτή και δύσκολη. Το ορόσημο του Νοεμβρίου καθορίζει σε μεγάλο βαθμό το αβέβαιο μέλλον ανάπτυξης της «Αφροδίτης». Σελ. 3

Σε πορεία συμφωνίας για το πλοίο

Η κυπριακή πλευρά κάνει ένα βήμα πίσω σε ζητήματα όπως η επιδιαιτησία προκειμένου να μη χρειαστεί να κοπεί ο γόρδιος δεσμός με το πλοίο «Προμηθέας», το οποίο βρίσκεται στη Σανγκάη. Υπάρχουν προϋποθέσεις για ανακινήσεις το επόμενο διάστημα. Σελ. 3

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Απαράδεκτο στάτους κβο

Το Κυπριακό είναι επιρρηπές και ευάλωτο έναντι των διεθνών εξελίξεων, και τείνει να κατατάσσεται ως ήσσονος σημασίας έναντι των άλλων προβλημάτων που ταλανίζουν τη γειτονιά μας, αλλά και το παγκόσμιο. Σήμερα, πενήντα χρόνια αφότου η Τουρκία εισέβαλε και κατέλαβε το 36,2% του νησιού και με την τουρκική αδιαλλαξία ολοένα να δυσχεραίνει την κατάσταση και να ροκανίζει τον χρόνο, εμμένοντας στην ανεδαφική στάση της, η πολιτική ηγεσία του τόπου και ιδιαιτέρως ο πρόεδρος της Δημοκρατίας θα πρέπει να βρουν τον βέλτιστο τρόπο για επανένωση του νησιού. Κάθε καθυστέρηση κοστίζει και διαιωνίζει ένα απαράδεκτο στάτους κβο.

ΣΥΓΚΡΑΤΗΜΕΝΗ ΑΙΣΙΟΔΟΞΙΑ

Ο τουρισμός αντέχει στις πιέσεις

Η κρίση στη Μ. Ανατολή δεν φαίνεται να αφήνει αρνητικό αποτύπωμα στον κυπριακό τουρισμό, ο οποίος από πλευράς αφίξεων κινείται ελαφρώς πάνω από τα περυσινά επίπεδα. Οι

επαγγελματίες του κλάδου εμφανίζονται ικανοποιημένοι από τις αντοχές του τουριστικού προϊόντος. Εκτιμούν πως η χρονιά θα κλείσει στα επίπεδα του 2023. Οικονομική, σελ. 3

ΤΙ ΑΛΛΑΞΕ ΣΤΗ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ

Η αθηναϊκή νύχτα στη Μεταπολίτευση

Από τις «Αμπάρες» και τον Μάκη Χριστοδουλόπουλο, στα κέντρα που γέμιζαν ο ΛΕΠΑ, και η Ρίτα Σακελλαρίου. Ξενύχτια, γαριφαλα, Φατμέ, Πρωτοψάλτη και «Σείριος». Η αθηναϊκή νύχτα τα είχε όλα. Τέχνες, σελ. 4

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Ο λαϊκισμός και η Ακροδεξιά

«Αν κερδίσει ο Τραμπ, όχι μόνο οι ΗΠΑ θα βρεθούν μπροστά σε τεράστια προβλήματα, αλλά και ο κόσμος ολόκληρος», λέει ο καθηγητής διεθνών σχέσεων στο Πανεπιστήμιο της Τζόρτζια, Κας Μούντε. Τέχνες, σελ. 8

ΕΚΔΟΣΗ ΣΕ ΠΕΝΤΕ ΠΡΑΞΕΙΣ
Ιστορία | Μνήμη | Πρωτογενείς Πηγές
ΚΥΠΡΟΣ ΝΗΣΟΣ
4 Ιουλίου 2024 - 30 Ιουλίου 2025
40η Επετησαία
Τριήμερο Κύπρου 125

CHRONOMASTER SPORT
Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361
ZENITH

ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ / Του ΠΑΝΤΕΛΗ ΜΠΟΥΚΑΛΑ

Περί αποκαταστάσεως και μεταπολιτεύσεως

Από τον Ιούλιο του 1974 και έπειτα ο όρος «αποκατάσταση της δημοκρατίας» κυκλοφορεί στον δημόσιο λόγο ως ένα από τα κύρια ονόματα της ριζικής πολιτειακής μεταβολής που συντελέστηκε μετά τον αποσιωπημένο εμφύλιο στην Κύπρο μεταξύ «γριβικών» και «μακαριακών», τη βαριά πλην νομοτελειακή ήττα της Ελλάδας στον πόλεμο με τον τουρκικό «Αττίλα» και την πτώση της χούντας. Παρότι ο όρος αυτός προτείνεται σαν αυτόνοπος και αυτοδίκαιος, δεν πρόκειται για θέσφατο ή για αναμφίλεκτο ιστορικό πόρισμα. Και τούτο επειδή την ίδια ακριβώς στιγμή δηλώνει κάτι με το οποίο θα συμφωνούσαν πολλοί, αλλά και κάτι με το οποίο θα διαφωνούσαν επίσης πολλοί. Δηλώνει δηλαδή ότι δημοκρατική υπόσταση και ηνοή δεν είχε μόνο το μεταδικτατορικό καθεστώς, που η αζία του, πρωτοφανής για τα ελληνικά χρονικά, επικυρώθηκε από τον λαϊκό ενθουσιασμό της «γέννας», αλλά και το προδικτατορικό. Μόνο που εδώ σπεύδουμε να θεωρήσουμε δεδομένο το ιστορικό αναπόδεκτο, που συγκρούεται με την εμπειρία και τη μνήμη περίπου του μισού ελληνικού πληθυσμού.

Αρκεί όμως ένα και μόνο γεγονός, η νομιμοποίηση του ΚΚΕ (για πρώτη φορά στην ιστορία του) στις 23 Σεπτεμβρίου 1974, με νομοθετικό διάταγμα της υπό τον Κωνσταντίνο Καραμανλή κυβέρνησης εθνικής ενότητας, για να αμφισβητήσει τη δημοκρατικότητα του προχουντικού καθεστώτος ή, έστω, για να προσδιορίσει τα πολύ στενά όριά της; Ο ακός του εμφύλιου, βαρύς, απονικτικός, δεν είχε σβήσει ακόμα, η πολιτική των αποκλεισμών και των διακρίσεων θεωρούνταν η μοναδική εθνικός ορθή, οι δε φάκελοι φρονημάτων όριζαν την κοινωνική μοίρα του καθενός πολύ περισσότερο από την αξιοσύνη του. Ταυτόχρονα, τα ανάκτορα και ο στρατός, με τις ανταγωνιστικές ή συμπληρωματικές συνωμοσίες τους, φαλκίδευσαν συστηματικά τον κοινοβουλευτισμό, περιφρονούσαν τη λαϊκή βούληση –και πεντακάθαρα δεδηλωμένη αν ήταν– και μείωναν ακόμα περισσότερο μια δημοκρατία διαρκώς ετοιμόρροπη.

Δεν «αποκαταστάθηκε» λοιπόν η δη-

μοκρατία το 1974. Οικοδομήθηκε σχεδόν από την αρχή. Ακόμα και οι «γεφυροποιοί», που αντιλαμβάνονταν ότι ο «ελληνοχριστιανισμός» των δικτατόρων δεν ήταν ουρανοκατέβητος αλλά είχε μπουσουλήσει στην αυλή των «γνήσιων Ελλήνων και νόμιμων ιδιοκτητών της χώρας» και είχε θηλάσει τα δόγματα «της πατρίδας, της θρησκείας και της οικογένειας» που από τον προπολεμικό κόσμο του Μεταξά πέρασαν σχεδόν πανομοιότυπα στον μετεμφύλιοκό, ακόμα και όσοι επί ολόκληρη σκοτεινή επταετία αρκέστηκαν σε ακίνδυνες, άκαπνες και εξ αποστάσεως «συμβολικές» εκδηλώσεις εναντίωσης στους δικτάτορες, ακόμα και όσοι δεν είχαν παραλείψει να καταδικάσουν την εξέγερση της Νομικής πρώτα, του Πολυτεχνείου έπειτα, δεν μπορούσαν παρά να συναι-

Στο πέρασμα από το δέλτα της δικτατορίας στο έψιλον της ελευθερίας έπρεπε να συνυπολογιστούν δύο απαράγνωριστης σημασίας παράγοντες.

οθανθούν ότι στο πέρασμα από το δέλτα της δικτατορίας στο έψιλον της ελευθερίας, κατά τη συγκρότηση δηλαδή της νέας πολιτείας πάνω στα προχουντικά συντηρήματα, έπρεπε να συυπολογιστούν δύο απαράγνωριστης σημασίας παράγοντες.

Πρώτα το αίμα όσων εξοντώθηκαν με ποικίλους τρόπους από τους συνταγματάρχες και τα τσιράκια τους στην Ελλάδα και την Κύπρο. Κι έπειτα οι δίκαιες αξιώσεις και προσδοκίες των αντιστασιακών, όσων πολέμησαν τους τυραννίσκους πληρώνοντας βαρύ τίμημα. Λίγες δεκαετίες πριν είχαν ποδοπατηθεί τα όνειρα δημοκρατίας όσων μετείχαν στη μεγάλη Αντίσταση κατά της τριπλής Κατοχής, τετραπλής μάλλον, αν προσμετρηθούν σαν ξεχωριστή κατοχική δύναμη οι δωσίλογοι, από τους οποίους ελάχιστοι πλήρωσαν ελάχιστα στη μεταπολεμική περίοδο. Η επανάληψη

Έργο του Θανάση Μακρή από την έκθεση «Ζήτηματα φωτός», στο A Touch of New / Vacation House Ασπλάθας, στον Τριαντάρο της Τήνου. Διάρκεια έκθεσης: Από τις 13/8 έως τις 6/9.

της ίδιας τραγωδίας μετά την κατάρρευση της εθνικά εγκληματικής δικτατορίας, και με τους ίδιους πάνω-κάτω πρωταγωνιστές, θα ήταν ένας οδυνηρός πραγματωμένος εφιάλτης.

Το βάρος της ενοχής

Ευνοϊκά για τη διεύρυνση της δημοκρατίας, για κείνο το «βάθεμα και πλάτεμα» που πολλοί το λοιδορήσαν κι ακόμα το λοιδορούν, μάλλον από ταξικό εστειτισμό, λειτούργησε το βάρος της βαριάς ενοχής που ένιωθε –ή μάλλον όφειλε να νιώθει– για την απριλιανή τεθωρακισμένη επιδρομή κατά της δημοκρατίας η παράταξη της Δεξιάς. Οι πραξικοπηματίες είχαν ανδρωθεί στους πολιτικούς της κόλπου, στους ίδιους κόλπους από τους οποίους απορροφήθηκαν σταδιακά τόσοι και τόσοι χουντικοί και φιλοχουντικοί μετά το 1974. Στην Ελλάδα μάλιστα συνέβη δύο φορές,

τόσο μεταπολεμικά όσο και μεταχουντικά, αυτό που σε αρκετές άλλες χώρες, της Δύσης και της Ανατολής, έγινε άπαξ, μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου: οι φιλοχουντικοί (επιστάθμονες, βασανιστές, δικαστές) απορροφήθηκαν από τα κατ' όνομα φιλελεύθερα ή σοσιαλιστικά καθεστώτα, τους κρατικούς μηχανισμούς τους και τις μυστικές υπηρεσίες τους.

Φυσικά και υπήρξαν στελέχη της Δεξιάς με ακμαιο δημοκρατικό φρόνημα που αντιστάθηκαν λόγω και έργω στους χουντικούς και πλήρωσαν ακριβιά. Γενικότερα όμως ο δεξιός κόσμος, η ανώνυμη βάση του και η μικρομεσαία και μεσαία στελέχως του, ένιωθαν άνετα τον καιρό της δικτατορίας. Δεν τον ξένιζαν και δεν τον ενοχλούσαν ούτε τα δόγματα της οι μεθοδοί της. Ανάμεσά τους, κάπου εκεί όπου συντελείται (παλαιόθεν και παντού) η αλ-

λποπερικώρση Δεξιάς και Ακροδεξιάς, εντοπίζονται τώρα όσοι σε έρευνες της κοινής γνώμης δηλώνουν ότι αναπολούν τον Γεώργιο Παπαδόπουλο, όσοι πολιτεύτηκαν μετά το 1974 με υπερεθνικιστικά φιλοχουντικά σχήματα και με τον φόνιχα τατουάζ στα φύλλα της καρδιάς τους, όσοι πολέμησαν τη μνήμη της εξέγερσης του Πολυτεχνείου κι ακόμα την πολεμούν, ενίοτε μάλιστα και από τους υπουργικούς θώκους που τους παραχώρησε η πάντα μεγαλόκαρδη δημοκρατία, όσοι διαδίδουν ότι «η χούντα έκανε και καλά», καθώς και οι θιασώτες του δόγματος «έναν λοχίας μάς χρειάζεται». Και βέβαια όσοι αποφαίνονται πως η μεταπολίτευση είναι μια βραβίδια για την προκοπή του τόπου.

Τι εννοούν οι «ποιητές» που, αν δεν μηδενίζουν το γραπτό της μεταπολίτευσης, σπεύδουν να του βάλουν χαμηλό βαθμό; Πολύ απλά, λένε το δικό τους «φτάνει μια» που έχει ακουστεί κατά καιρούς στις πέντε δεκαετίες της δημοκρατικής μεταπολίτευσης, επίμονο, μαζικό, πεισματάριο. Αν το λαϊκό «φτάνει μια» θεμελιώνεται στην εύλογη και δίκαιη πεποίθηση ότι η δημοκρατία δεν είναι ποτέ πολλή, ότι δεν φτάνει ποτέ στα όριά της, γιατί σφείλει διαρκώς να τα υπερβαίνει, επινώντας και εισάγοντας νέα δικαιώματα, το «φτάνει μια» όσων βρίσκουν κυρίως ή αποκλειστικώς ψευδαίστη στη μεταπολίτευση θεμελιώνεται στην πίστη ότι «παράγινε μια το κακό με τις ελευθερίες και τα δικαιώματα».

Δεν πρόκειται άλλωστε, στο μυαλό τους, για δικαιώματα αλλά για «δικαιωματισμό», για ασυδοσία και όχι για ελευθερία. Εξ ου και η προτίμησή τους στη μιντιακά χειραγωγημένη δημοκρατία, στη φαλκίδευση δικαιωμάτων, στη συγκριτική ελευθεριών. Η δημοκρατία μας μπήκε στην έκτη δεκαετία της αποδεχόμενης ως νόμιμη και εθνοπρεπή την παρακολούθηση πολιτικών, στρατιωτικών, δημοσιογράφων. Γι' αυτό και, παρά τον θλιβερό αυτομνηστικό κυβερνητικό στόμφο το γενεθλιά της είναι μεγαλοχολικά.

Ο Σταύρος Χριστοδούλου αποσιωπάει.

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»

11.8.1934

ΦΟΡΤ ΠΕΚ: Ο Πρόεδρος Ρούζβελτ επεθεώρησε προ ημερών τα έργα της υπό κατασκευή δεξαμενής του Φορτ Πεκ, η οποία, συγκεντρώουσα τα ύδατα του Μισσούρι, θα επιτρέψει την άρδευση 34.500 εκταρίων ακαλλιέργητων σήμερα γαιών. Η δεξαμενή αυτή θα είναι η μεγαλύτερη του κόσμου, θα στοιχίσει δε 75 εκατομμύρια δολλαρίων. Χιλιάδες εργατών προσελήφθησαν διά την ταχεία συμπλήρωσή του οικοπέδου, το οποίον περιλαμβάνει και την κατασκευή διαφόρων διωρυγών.

ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ: Κατ' επισήμου εκ Κύπρου πληροφορίας, συμφώνως προς το νέον πρόγραμμα της εις τα ελληνικά σχολεία Κύπρου διδασκίας ύλης, όπερ εισιγήθη η κυπριακή κυβέρνησις εις το Εκπαιδευτικόν Συμβούλιον ίνα τεθή εν ισχύ από του προσεχούς σχολ. έτους, απαγορεύεται να διδάσκηται η ελληνική ιστορία ως ιδιαίτερον μάθημα. Κατά το νέον τούτο πρόγραμμα, η ιστορία θα διδάσκηται μόνον εν συνδυασμώ με την γεωγραφίαν.

ΛΙΜΟΚΤΟΝΙΑ: Τηλεγραφούν εκ Σαγκάης, ότι 1.000.000 ατόμων απειλούνται από λιμού κατόπιν της συνεχιζομένης ανομβρίας εις ολοκλήρους επαρχίας της Κίνας. Συννά αγγέλλονται αυτοκτονία ολοκλήρων οικογενειών, αίτινες προτιμούν τον βίαιον θάνατον παρά τον εκ πείνης τούτον. Εις άλλας επαρχίας απ' ετέρου η συγκομιδή κατεστράφη εκ των μεγάλων πλημμυρών.

ΟΜΗΡΟΥ & Σ Ε Β Ε Ρ Η / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Γιουροβίζιον και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο

Το ΑΚΕΛ καλεί την κυβέρνηση να αναλογιστεί τους κινδύνους για τη χώρα από την παρούσα αμερικανικών στρατευμάτων στην περιοχή μας. Ενώ βέβαια αν ήταν ο σοβιετικός στρατός θα βγαίναμε στους δρόμους με κόκκινα γαρυφαλλά. Καθότι, όσο και αν ανακινίσθηκε το Κόμμα, ακόμη και με νέο μογιότισμα του κτιρίου, όσο και αν προσπάθησε από βαθύ κόκκινο να γίνει ανοικτό ροζ, κάποιες νοοτροπίες και συνθήματα παραμένουν στο DNA του, όπως το «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ το ίδιο συνδικάτο».

Προφανώς η κοινωνική συμμαχία δεν έπιασε καλή ψαριά και γίνονται σκέψεις για επαναφορά παλιών και αρχετύπων συνθημάτων, καθώς επίσης του σφυροδρέπανου που είχε προσωρινά παραγκωνισθεί. Τελικά, όσο και αν μας έλεγαν πως το ποτάμι του εκσυγχρονισμού δεν γυρίζει πίσω, ένας χαμένος ευρωβουλευτής ήταν αρκετός για να εκτροχιάσει το τρένο της ανανέωσης και να το επαναφέρει στις ράγες του υπερσιβηρικού σιδηροδρόμου.

Αφού όμως αρχίσαμε να λέμε κάποιες μικρές αλήθειες για το Κυπριακό –και για την τεράστια πλάνη του μακροχρόνιου– σε κάποια φάση το ΑΚΕΛ θα πρέπει να μας εξηγήσει με ειλικρίνεια γιατί οι Ρώσοι συμπαύσαν πολλά σχέδια λύσης στο παρελθόν –απέριως καλύτερα από ό,τι μπορούμε να έχουμε μπροστά μας σήμερα– βοηθώντας στον εγκλωβι-

Θα επαναφέρουμε τα παλιά συνθήματα.

σμός σε συνθήματα και μακροχρόνιους. Τους ευχαριστούσαμε μάλιστα για κάθε σχέδιο που κατέστρεφαν, χωρίς να αντιλαμβάνομαστε πως απλώς τους βόλευε να συντηρούν το αγκάθι του Κυπριακού στην πατούσα του ΝΑΤΟ. Λίγη αυτοκριτική δεν θα βλάψει, αγαπητέ Στέφανε.

Τι βδομάδα όμως και αυτή που μας πέρασε ε; Το Ιράν να απειλεί με ολοκαύτωμα την περιοχή μας, η Ουκρανία να εισβάλει στη Ρωσία, ο πρόεδρος μας να ανακινώνεται Τριμερή για το Κυπριακό η οποία ακυρώθηκε λίγες ώρες αργότερα, η Κύπρος να παίρνει ολυμπιακό μετάλλιο και ο Αβέρωφ με τον Χριστοδουλίδη να

αλληλοκατηγορούνται για επικοινωνιακό λαϊκισμό. Αν είχαμε και καμιά πικάντικη εξέλιξη με τη μονή Αββακούμ, ή έστω κάποιο βιντεάκι του Φειδία, η εβδομάδα θα ήταν κομπλε. Άρτος και θεάματα.

Για όσους έχουν μπερδευτεί από τις συχνά αλληλοσυγκρουόμενες δηλώσεις του νεαρού μας Νίκου θα τους το εξηγήσω: Δευτέρα Τετάρτη και Παρασκευή γίνονται δηλώσεις για όσους είναι υπέρ της λύσης ΔΔΟ. Τρίτη Πέμπτη και Σάββατο γίνονται δηλώσεις για τη συγκυβέρνηση και όσους είναι εναντίον. Η Κυπριακή είναι μέρα ανάπαυσης και εγκαινίων.

Είναι κοινό μυστικό πως μετά τις πρόσφατες εκλογές, η συγκυβέρνηση –παρά τις περὶ του αντιθέτου δηλώσεις– περνά κρίση. Λογικό λοιπόν να γίνουν προσπάθειες εκτόνωσης και αποκατάστασης σχέσεων. Φήμες όμως ότι ρόλο μεσολαβητή προς αυτή την κατεύθυνση ανέλαβε ο Ευθύμιος Δίπλαρος ελεγχοντας ως κακόβουλες και ανακριβείς.

Το τελευταίο διάστημα –δεν ξέρω γιατί– μου έρχεται συχνά στο μυαλό η γνωστή ατάκα «θα τα παρατήσω όλα και θα γίνω πριγκίπισσας». Και νομίζω πως ο Νικόλας μας, κουρασμένος απ' τα προβλήματα των κοινών θνητών και της πολιτικής, σκέφτεται σοβαρά να τα παρατήσει όλα και να ξαναγίνει πριγκίπας. Λέτε;

Στον τελευταίο αγώνα του ο Τσιτσιπάς ακούστηκε να βρίζει με πολύ άσχημο τρόπο τον πατέρα του. Δυστυχώς δεν είναι η πρώτη φορά που το κάνει. Στον πατέρα μου οφείλω το ζην και στο δασκαλό μου το ευ ζην, είχε πει ο μέγας Αλέξανδρος. Και στον εγωκεντρικό μου το υβρίζεις, πρόσθεσε ο Τσιτσιπάς. Όλα τελικά είναι θέμα Παιδείας.

Διαβάζω πως έρευνα βρήκε το εξής ανησυχητικό εύρημα: 9 στους 10 ξένους μαθητές στα σχολεία μας δεν γνωρίζουν αρκετά καλά ελληνικά. Σας έχω ειδήσει, με ένα ακόμη πιο ανησυχητικό εύρημα: 9 στους 10 ελληνόφωνους μαθητές μας δεν γνωρίζουν σωστά ελληνικά. Πιστεύω πως και αυτό αξίζει να το κοιτάξουμε.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαος Σαρτόπουλος 2 & Λεωφ. Λυκαβηττού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Το αβέβαιο μέλλον της «Αφροδίτης»

Οι δυναμικές που αναπτύσσονται, με φόντο τις ενεργειακές εξελίξεις στην περιοχή

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Η διάσταση, ενός μεγάλων διαστάσεων σκανδάλου, που λαμβάνει πλέον το όλο ζήτημα της επένδυσης στο τερματικό φυσικού αερίου στο Βασιλικό σε συνδυασμό με την αστάθεια στην περιοχή εντάσσονται ξανά το ζήτημα της έλευσης φυσικού αερίου στην Κύπρο στο επίκεντρο του ακόμη ανοικτού ζητήματος ανάπτυξης του κοιτάσματος «Αφροδίτη» επί του θαλάσσιου τεμαχίου «12» στην κυπριακή ΑΟΖ. Η διαπραγμάτευση μεταξύ της Λευκωσίας και της κοινοπραξίας του «Αφροδίτη» παραμένει ανοικτή και σύμφωνα με καλά ενημερωμένες πηγές δύσκολη, ενώ παράλληλες εξελίξεις στο θέμα δείχνουν προς την κατεύθυνση συγκεκριμένων δυναμικών.

Ενδιαφέρουσα επίσκεψη

Στην Κύπρο βρέθηκαν στις αρχές Αυγούστου εκπρόσωποι της βρετανικής BP και της κρατικής πετρελαϊκής εταιρείας των ΗΑΕ, Αδnoc. Οι δύο εταιρείες που δραστηριοποιούνται κοινοπρακτικά στην Αίγυπτο είχαν υποβάλλει τον Μάρτιο του 2023 πρόταση εξαγοράς, αξίας 2 δισ., του 50% της NewMed Energy, της εταιρείας κατέχει το 30% του κοιτάσματος «Αφροδίτη» στην κυπριακή ΑΟΖ, ενώ διαθέτει και το μεγαλύτερο μερίδιο στο κοιτάσμα «Λεβιάθαν» στο Ισραήλ. Υπό το βάρος των εξελίξεων στην περιοχή και δεδομένου του ενδιαφέροντος της BP για τα κοιτάσματα της Ανατολικής Μεσογείου (δεν προχώρησε το ζήτημα εξαγοράς της NewMed) η παρουσία τους στην Κύπρο δεν θεωρείται, από εμπειρικούς παρατηρητές, άσχετη από τις εξελίξεις στο πεδίο Chevron-K.A. για το μέλλον της «Αφροδίτης». Τόσο οι συνεχιζόμενες προκλήσεις ασφάλειας όσο και σοβαρά ζητήματα παραγωγής φυσικού αερίου στην Αίγυπτο επαναφέρουν το ενδιαφέρον ξένων εταιρειών για την

Ο αμερικανικός κολοσσός της Chevron δείχνει να ασκεί πιέσεις στη διαπραγμάτευση του με την Κυπριακή Δημοκρατία για την ανάπτυξη του κοιτάσματος στο τεμάχιο «12». Στη φωτογραφία η παραγωγική δοκιμή DST στη γεώτρηση και την καύση του παραγόμενου φυσικού αερίου από το κοιτάσμα Αφροδίτη.

Το ορόσημο του προσεχούς Νοεμβρίου καθορίζει σε μεγάλο βαθμό το αβέβαιο μέλλον ανάπτυξης της «Αφροδίτης».

Κύπρο. Οστόσο το σινιάλο της συνάντησης του υπουργού Ενέργειας με την κοινοπραξία του «Λεβιάθαν» δεν πηγαιίνει πολύ μακρύτερα από τη συνεχιζόμενη, και ομολογουμένως δύσκολη, διαπραγμάτευση της Κ.Α. με τη Chevron.

Ασκοούνται πιέσεις

Τρεις δυναμικές δείχνουν προς το αβέβαιο μέλλον της ανάπτυξης του κοιτάσματος «Αφροδίτη» δε-

δομένων των συνεχιζόμενων διαπραγματεύσεων μεταξύ του αμερικανικού κολοσσού και των κυπριακών αρχών, που, όπως αποκάλυψε η «Κ» προ μηνών, αφορούν τις επιμέρους τεchnο-οικονομικές πιυκές παραγωγής φυσικού αερίου από το κοιτάσμα στο οικόπεδο «12».

- **Πληροφορίες** που κάνουν λόγο για πιέσεις που ασκεί η αμερικανική εταιρεία προς την κυπριακή κυβέρνηση ακόμη και μέσω τρίτων σε ανώτερο, πολιτικό, επίπεδο, πιυκή που καταδεικνύει και το πως το ρευστό περιβάλλον της περιοχής, γεωπολιτικά, αναπροσαρμόζει τη διάσταση της ενεργειακής ασφάλειας της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής με φόντο τις εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Μέση Ανατολή.
- **Το σινιάλο**, εκ μέρους της Ch-

evron, πράγμα που διαφάνηκε από αρθρογραφία του ειδικού Τύπου για την ενέργεια, που παρουσιάζει πως η διαπραγμάτευση προχωράει κανονικά και πως υφίσταται πρόοδος που θα οδηγήσει σε συμφωνία. Πιυκή που εμπειροί παρατηρητές των ενεργειακών εξελίξεων στην περιοχή αποδίδουν σε μια προσπάθεια της αμερικανικής εταιρείας να πιέσει περαιτέρω τη Λευκωσία και να αγοράσει χρόνο που θα την ωφελήσει διαπραγματευτικά.

- **Το αν οι τελικές** αποφάσεις για την ανάπτυξη του «Αφροδίτη» θα παρθούν τελικά με γνώμονα έναν συμβιβασμό στις διαφορές των δύο μερών (αναπροσαρμοσμένο αναπτυξιακό πλάνο της Chevron VS επιδιώξεις Λευκωσίας βασισμένες στο αρχικό πλάνο ανάπτυξης του τεμαχίου που είχε καταθέσει η No-

ble Energy), την τελική αφαίρεση της άδειας από την αμερικανική εταιρεία ή μια αμιγώς γεωπολιτική προσέγγιση—δεδομένου του αποτυπώματος του αμερικανικού κολοσσού.

Τι να αναμένουμε

Το ορόσημο του προσεχούς Νοεμβρίου καθορίζει σε μεγάλο βαθμό το αβέβαιο μέλλον ανάπτυξης της «Αφροδίτης». Η Chevron έχει ανακοινώσει πως θα προχωρήσει με την πρωταρχική ανάπτυξη του κοιτάσματος, παραδίδοντας τη μελέτη FEED (Front-End Engineering Design). Έμπειροι παρατηρητές αναφέρουν στην «Κ» πως μια τέτοια εξέλιξη έχει διπλή ανάγνωση. Θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια κοινή αποδεκτή λύση στη συνεχιζόμενη διαπραγμάτευση των δύο μερών

Σε τροχιά συμφωνίας με Κινέζους για πλοίο

Λακωνικά αφήνεται να βγει προς τα έξω πως υπάρχουν προϋποθέσεις για ανακοινώσεις το επόμενο διάστημα

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Μορφή σκληρού μπρα-ντε-φερ έχουν προσλάβει οι διαπραγματευτές ΕΤΥΦΑ και μέχρι πρότινος κοινοπραξίας του τερματικού στο Βασιλικό προκειμένου η Κυπριακή Δημοκρατία να αποκτήσει και κατοχή επί του πλοίου «ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ», το οποίο βρίσκεται στη Σανγκάι. Τα όσα λιγοστά προκύπτουν από πληροφορίες επιβεβαιώνουν την αρχική εκτίμηση πως οι Κινέζοι χρησιμοποιούν το πλοίο FSRU ως διαπραγματευτικό χαρτί προκειμένου να αποφύγουν να επιβαρυνθούν οικονομικά από την απόφασή τους να εγκαταλείψουν τα κατασκευαστικά έργα και να αφήσουν τις ενεργειακές υποδομές κατά 60% ολοκληρωμένες. Η τακτική των Κινέζων στις διαβουλεύσεις έχει δημιουργήσει κλίμα αβεβαιότητας ως προς τις προοπτικές κατάληξης των δύο πλευρών ωστόσο τις τελευταίες ημέρες παρατηρείται μια συγκρατημένη αισιοδοξία από κυπριακές πλευρές. Πηγές με γνώση της πορείας των διαβουλεύσεων που μίλησαν στην «Κ» άφησαν να νοηθεί πως κάτι το θετικό αναμένεται να ανακοινωθεί το επόμενο διάστημα που θα τερματίσει την υφιστάμενη κατάσταση με το πλοίο. Ωστόσο, και εδώ παρατηρείται μια αυτοσυγκρατημένη για τον λόγο, όπως σημείωναν οι ίδιες πηγές, ότι η κινεζική πλευρά είναι απρόβλεπτη με ενδεχόμενο να τσιμπήσει την όλη κατάσταση την υστέρη, όπως συνέβη δύο φορές το τελευταίο διάστημα. Πέρα από τα ζητήματα

Η συμφωνία ΠΑΕΚ-ΑΔΜΗΕ για έναρξη ανάκτησης των εξόδων μόλις ξεκινήσει η πόντιση του ηλεκτρικού καλωδίου θα μπορούσε να διαλύσει τα σύννεφα που έχουν μαζευτεί πάνω από το άλλο μεγάλο ενεργειακό έργο.

που σχετίζονται με την αποχώρηση των Κινέζων από το έργο του τερματικού, η Λευκωσία καλείται να διαχειριστεί και τα αγκάθια με το άλλο μεγάλο ενεργειακό έργο αυτό του ηλεκτρικού καλωδίου με πρώτο ζητούμενο την εξεύρεση της χρυσής τομής στη χρονική έναρξη ανάκτησης των εξόδων.

Πάρε δώσε

Στο θέμα του τερματικού στο Βασιλικό δύο είναι τα ζητήματα που χρήζουν διαχείρισης αυτή την περίοδο. Το πρώτο αναμφίβολα είναι το πλοίο «ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ» και το δεύτερο η όσο το δυνατόν ταχύτερη έναρξη των εργασιών στο Βασιλικό προκειμένου να ολοκληρωθεί και το υπόλοιπο 40% των έργων που δεν εκτελέστηκαν από την κινεζική κοινοπραξία. Όπως σημείωναν πηγές στην «Κ», η κυπριακή πλευρά εμφανίζεται διατεθειμένη, μέχρι ενός ορισμένου ση-

μείου, να κινηθεί στη λογική του πάρε δώσε των Κινέζων προκειμένου το πλοίο FSRU να έλθει στο Βασιλικό. Στη λογική αυτή, όπως σημείωναν οι ίδιες πηγές, η κυπριακή πλευρά φαίνεται να αποδέχεται να συζητήσει ανταλλάγματα, όπως η διαδικασία σε δικαστήριο του Λονδίνου κάτι που αρχικά απέρριπτε. Η κινεζική κοινοπραξία μετά την αποχώρηση από το Βασιλικό εμφανίζονταν να επιθυμούσε τον τερματισμό της επιδιαιτησίας, διαδικασία στην οποία είχε προσφύγει η ίδια αξιώνοντας επιπλέον €200 εκατ. από την ΕΤΥΦΑ. Η Λευκωσία μπροστά στο ενδεχόμενο μιας διαμάχης με άγνωστη χρονική διάρκεια εγκλωβισμού του πλοίου στη Σανγκάι φαίνεται πως κάνει δεύτερες σκέψεις. Εξέλιξη που σχετίζεται με το υψηλό κόστος εκμίσθωσης άλλου πλοίου FSRU προκειμένου να λειτουργήσει το τερματικό μέσα στο 2025, όπως είναι ο στόχος της κυβέρνησης.

Εγγυητικές

Πηγές από τη Λευκωσία έλεγαν στην «Κ» πως όλα τα ζητήματα που μπορούν να δώσουν λύσεις είναι στο τραπέζι των διαβουλεύσεων. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονται και οι εγγυητικές της σύμβασης ύψους €68 εκατ. Μέχρι και σήμερα η εκφρασμένη πολιτική θέση είναι πως η ΕΤΥΦΑ θα ρευστοποιήσει τις εγγυητικές. Για προφανείς διαπραγματευτικούς λόγους δεν διευκρινίζεται εάν στο παζάρι με τους Κινέζους εκτός από την επιδιαιτησία στο Λονδίνο συμπεριλαμβάνονται

Όλες οι πληροφορίες που υπάρχουν δείχνουν πως η κυπριακή πλευρά κάνει ένα βήμα πίσω σε ζητήματα όπως η επιδιαιτησία στο Λονδίνο προκειμένου να μη χρειαστεί να κοπεί ο γόρδιος δεσμός με το πλοίο «ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ» το οποίο βρίσκεται στη Σανγκάι.

και οι εγγυητικές. Αυτό το οποίο υπάρχει είναι πως η κινεζική κοινοπραξία τις προηγούμενες δέκα μέρες κατέθεσε απόψεις στο Βρετανικό Δικαστήριο προφανώς εναντίον της ρευστοποίησης των εγγυητικών κατά τη Λευκωσία, σημειώνων κυβερνητικές απόψεις, αλλά μια συνήθη διαδικασία. Το ζήτημα θα ξεκαθαριστεί στις 8 Σεπτεμβρίου ωστόσο, όπως υποστηρίζεται, η ρευστοποίηση είναι αμετάκλητη. Αυτό αναμένεται να διαφανεί είναι εάν το θέμα των εγγυητικών τελικά θα χρησιμοποιηθεί στις διαβουλεύσεις.

Έργα

Μέσα στον Αύγουστο αναμένεται πως θα ολοκληρωθούν οι διαδικασίες εκείνες προκειμένου να δοθεί ο επόμενος ανάδοχος που θα αναλάβει να αποπερατώσει το χερσαίο κομμάτι των έργων και την προβάλτα. Σε εξέλιξη βρίσκεται η καταγραφή των υλικών στο Βασιλικό προκειμένου να ετοιμαστεί η εκ νέου προκήρυξη του έργου με

τη μορφή του κατεπιγιοντος. Το προπαρασκευαστικό κομμάτι ετοιμάζεται με τη βοήθεια του Γενικού Λογιστηρίου. Όπως υπολογίζεται η προκήρυξη θα γίνει μέσα στον Σεπτέμβριο και επειδή η διαδικασία θα φέρει τον χαρακτήρα του κατεπιγιοντος η πρώτη φάση εκδήλωση ενδιαφέροντος θα είναι διάρκειας 15 ημερών ενώ στην συνέχεια θα γίνει η αξιολόγηση και η κατακύρωση του έργου. Στόχος κυβέρνησης και ΕΤΥΦΑ είναι η κοιμίτη των έργων που υπολείπεται να έχει ολοκληρωθεί τέλος του 2024 αρχές του 2025.

Χρυσή τομή για καλώδιο

Με μικρότερο βαθμό προτεραιότητας η κυβέρνηση θα πρέπει να διαχειριστεί και τα ανοικτά ζητήματα με το ηλεκτρικό καλώδιο Κύπρου-Κρήτης. Εδώ η εκκρεμότητα που παρατηρείται εντοπίζεται προς την πλευρά της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας Κύπρου (ΡΑΕΚ) η οποία θα πρέπει να αξιολογήσει τη μελέτη και τα στοιχεία που της παρέδωσε ο Φορέας Υλοποίησης του καλω-

ωστόσο θα μπορούσε να αποτελέσει και την αρχή μιας προσπάθειας εξαγοράς χρόνου που θα οδηγούσε αναπόφευκτα στη διαμόρφωση περαιτέρω παραχωρήσεων, εκ μέρους της Chevron, από την Κυπριακή Δημοκρατία. Το σενάριο ενός «FEED χωρίς FID» δηλαδή της ολοκλήρωσης της μελέτης αλλά χωρίς την κατάθεση της τελικής επενδυτικής απόφασης για το έργο ανάπτυξης του κοιτάσματος θα μπορούσε να παρατείνει περισσότερο χρονικά και διαπραγματευτικά την παραγωγή φυσικού αερίου από το «Αφροδίτη», να οδηγήσει σε ναυαγίο και τελικά νομική αναμέτρηση μεταξύ Κ.Α. και Chevron και, τέλος να πιέσει την Κ.Α. για περαιτέρω παραχωρήσεις ιδίως αν προκύψει αφήγηση, μετά την ολοκλήρωση του FEED, περί μη βιωσιμότητας του κοιτάσματος.

Η μεγάλη εικόνα

Υπό το βάρος του διαφανόμενου σκανδάλου στο Βασιλικό, η εξέλιξη της διαπραγμάτευσης Chevron-K.A. αποκτά και πιυκή αφενός μεν διαχείρισης κρίσεων μια επιτυχία στην οποία θα μετριάσει τις πιθανές, σοβαρές, επιπτώσεις του ναυαγίου στο τερματικό αλλά και, αφετέρου, υπενθύμιση αν τα πράγματα δεν προχωρήσουν μιας δυστοκίας των τελευταίων χρόνων να αναπτυχθούν τα κοιτάσματα υδρογονανθράκων της Κυπριακής Δημοκρατίας και να έρθει, με fast-track τρόπο, φυσικό αέριο στην Κ.Α. Από εκεί και πέρα το 2025 θα έχει εξελίξεις επί της κυπριακής ΑΟΖ με φόντο τα ενεργειακά καθώς αναμένεται να προχωρήσουν τόσο το αναπτυξιακό πλάνο του τεμαχίου «6» από την κοινοπραξία της Total-ENI όσο και να επανέλθει ο ιταλικός κολοσσός της ENI για διερευνητικές γεωτρήσεις σε άλλα οικόπεδα της κυπριακής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (στο «3» και στο «7»).

Κυρίαρχη «ΤΔΒΚ» και μοντέλο Ταϊβάν

Η Άγκυρα ζητάει διεθνή στήριξη για «τερματισμό απομόνωσης» και ως μέσο που οδηγεί σε κυρίαρχη ισότητα

Του ΠΑΝΑΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Χείρα βοηθείας για ταϊβανοποίηση της κατεχόμενης Κύπρου ζητάει η Άγκυρα από ξένους μεσολαβητές, επιδιώκοντας επαναφορά και έγκριση της πρότασης Κανονισμού της Κομισιόν, για απευθείας εμπόριο (διανθισμένους και με απευθείας πτήσεις), που βρίσκεται «παγωμένη» ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Όπως πληροφορείται η «Κ», η Άγκυρα απαιτεί εγγυήσεις από τη διεθνή κοινότητα ότι μια νέα ενδεχόμενη πρωτοβουλία του ΟΗΕ για λύση του Κυπριακού, «θα συνεπάγεται, ανεξαρτήτως κατάληξης, την εκπλήρωση της υποχρέωσης που έχει αναλάβει η Ε.Ε. έναντι της τουρκοκυπριακής κοινότητας, από τον Απρίλιο 2004, για τερματισμό της απομόνωσης της, επιδίωξη που θα συντρέχει με τον απώτερο στόχο της κυρίαρχης ισότητας της «ΤΔΒΚ». Σημειώνεται ότι η τουρκική απαίτηση δεν εξαντλείται στο πνεύμα της πρότασης Κανονισμού της Κομισιόν, ο οποίος επικεντρωνόταν αποκλειστικά σε απευθείας εμπορικές συναλλαγές από τα λιμάνια που βρίσκονται στο βόρειο, κατεχόμενο μέρος της Κύπρου, προς τα κράτη-μέλη της Ε.Ε., αλλά εκτείνεται και στη νομιμοποίηση του παράνομου αεροδρομίου Τύμπου. Στην πραγματικότητα η Τουρκία εμφανίζεται να περνά από τη θεωρία στη πράξη και απαιτεί όπως υλοποιηθούν τα «τρία άλφα» για απευθείας εμπόριο, απευθείας πτήσεις και απευθείας σχέσεις της ούτως καλούμενης «ΤΔΒΚ» διεθνώς, κατά το πρότυπο της Ταϊβάν, (στα αγγλικά 3 D, από τη λέξη Direct-απευθείας)».

Στο ψυγείο από το 2010

Στις 18 Οκτωβρίου 2010, η Επιτροπή Νομικών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, έκρινε ότι η νομική βάση της πρότασης Κανονισμού της Κομισιόν για απευθείας εμπόριο (με στόχο τον τερματισμό της «απομόνωσης») από τα κατεχόμενα λιμάνια της Κυπριακής Δημοκρατίας, ήταν «ακατάλληλη» (inappropriate). Στην ίδια γραμμή ήταν η γνωμάτευση της Νομικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπως και της Νομικής Υπηρεσίας του Συμβουλίου, καθώς η πρόταση Κανονισμού της Κομισιόν, που είχε υποβληθεί το 2004, χρησιμοποιούσε ως νομική βάση το άρθρο 133 της Συνθήκης Ε.Ε., για εμπορικές σχέσεις με « τρίτες χώρες». Δηλαδή, η πρόταση Κανονισμού της Κομισιόν, εκλάμβανε την αποσπαστική οντότητα των κατεχομένων ως τρίτη χώρα (!), με την οποία, σύμφωνα πάντα με την Κομισιόν, η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη-μέλη της θα μπορούσαν να συνάψουν εμπορικές σχέσεις. Παρά το γεγονός ότι η νομική βάση της πρότασης Κανονισμού κρίθηκε ως «ακατάλληλη» από τη Νομική Υπηρεσία του Συμβουλίου των κρατών-μελών της Ε.Ε. και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στη βάση γνωμάτευσης των δικών του αρμόδιων υπηρεσιών, η Διάσκεψη των Προέδρων της Ευρωπαϊκής Αρχέ-στηκε να τοποθετήσει την πρόταση Κανονισμού στο ψυγείο. Δεν την επέστρεψε στην Κομισιόν, ούτε ζήτησε την απόρριψή της. Έτσι, έκτοτε, η πρόταση Κανονισμού της Κομισιόν που αφορούσε απευθείας εμπόριο από τα λιμάνια της κατεχόμενης βόρειας Κύπρου (και όχι απευθείας πτήσεις), βρίσκεται παγωμένη, ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Όλο αυτό το πλαίσιο των τουρκικών απαιτήσεων φαίνεται να είναι «άρρηκτα συνδεδεμένο» με την επανέναρχη διαπραγματεύσεων για λύση του Κυπριακού, καθώς όπως δημοσιεύσαμε, η Άγκυρα αξιώνει «διεθνείς εγγυήσεις, για κατοχύρωση των εγγενών δικαιωμάτων του/κ 'λαού'», στην Κύπρο. Την ίδια ώρα, ενόψει Σεπτεμβρίου και των επαφών που εκτιμάται ότι θα επιδιωχθούν στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης ΟΗΕ, σε σχέση με το Κυπριακό, διεθνείς μεσολαβητές κάνουν διάφορες σκέψεις για τον τρόπο ικανοποίησης της Άγκυρας, ούτως ώστε να ανάψει πράσινο φως για την επανέναρχη των διαπραγματεύσεων. Οι σκέψεις αυτές παραπέμπουν σε κάποιου είδους «διασφάλιση», η οποία θα μπορούσε, όπως μας λέχθηκε να προσλάβει και «γραπτό περιεχόμενο», όπως για παράδειγμα στο πλαίσιο μιας δήλωσης ή μιας πρόσκλησης, με το σκηνικό να παραμένει ρευστό και όλα τα ενδεχόμενα να είναι ανοικτά.

Εξαιρετικό ενδιαφέρον προκαλεί η θέση που όπως πληροφορείται η «Κ», διατύπωσαν Τούρκοι διπλωμάτες, υποστηρίζοντας ότι «ενδε-

Η τουρκική θέση για «τερματισμό της απομόνωσης» και για εξασφάλιση των «3 άλφα», έχει τεθεί ενώπιον και των μεσολαβητών, περιλαμβανομένων των Ηνωμένων Εθνών, «προκαλώντας το ενδιαφέρον της Μαρία Άνκελα Ολγκίν Κουγιέμιαρ».

Διεθνείς μεσολαβητές κάνουν διάφορες σκέψεις για τον τρόπο ικανοποίησης της Άγκυρας, ούτως ώστε να ανάψει πράσινο φως για την επανέναρχη των διαπραγματεύσεων.

χόμενη υλοποίηση της πρότασης Κανονισμού της Κομισιόν για τον τερματισμό της «απομόνωσης» των Τ/κ, θα είναι ένα σημαντικό βήμα και θα μπορούσε να εξυπηρετήσει την προσπάθεια για κυρίαρχη ισότητα των Τουρκοκυπρίων, χωρίς να την υποκαθιστά». Όπως λοιπόν συνάγεται ευθέως, η τουρκική πλευρά παίζει σε δύο ταμπλό, επιχειρώντας αφενός να διασφαλίσει ντε φάκτο αυτονομία, όπως αυτήν που θα της προσφέρει ένα καθεστώς εμπορικών σχέσεων τύπου Ταϊβάν. Και αφετέρου και παράλληλα, απαιτεί όπως η οποία ενδεχόμενη λύση του Κυπριακού, διασφαλίζει την κυρίαρχη ισότητα των Τουρκοκυπρίων, στο πλαίσιο ενός νέου συνεταιρισμού.

Η τουρκική θέση για «τερματισμό της απομόνωσης» και για εξασφάλιση των «3 άλφα», έχει τεθεί ενώπιον και των μεσολαβητών, περιλαμβανομένων των Ηνωμένων Εθνών, «προκαλώντας το ενδιαφέρον της Μαρία Άνκελα Ολγκίν Κουγιέμιαρ».

γιάρ». Η κ. Ολγκίν φέρεται μάλιστα να είχε συζητήσει το ζήτημα και με την ελληνοκυπριακή πλευρά, ενώ στη διάρκεια των επαφών της στην Κύπρο, πριν από μερικούς μήνες, επέλεξε να μετρήσει και τις αντιδράσεις κάποιων πολιτικών χώρων γύρω από το απευθείας εμπόριο, δημιουργώντας την εντύπωση μιας βολιδοσκοπίας προς αυτή την κατεύθυνση.

Άλλωστε, σύμφωνα με πληροφορίες που δημοσιεύσαμε, σε σχετικό ανύποπτο χρόνο, πριν από δύο περίπου χρόνια, ο ειδικός απεσταλμένος του γ.γ. ΟΗΕ, Κόλιν Σπούαρτ, είχε εισηγηθεί προς τη Λευκωσία, να συναντήσει στην έναρξη απευθείας πτήσεις από το παράνομο αεροδρόμιο Τύμπου, «χωρίς αντάλλαγμα και ως ένδειξη καλής θέλησης», παρακάμπτοντας τις προϋποθέσεις που θέτει η ελληνοκυπριακή πλευρά, για τοποθέτηση στην ίδια εξίσωση και της επιστροφής της περιελκιστής πόλης της Αμμοχώστου. Οι συζητήσεις αυτές είχαν γίνει επί κυβέρνησης Αναστασιάδη και ο τότε ΥΠΕΞ, Γιαννάκης Καρυσσιδής, είχε απορρίψει τη βολιδοσκοπία Σπούαρτ λέγοντάς του χαρακτηριστικά ότι «δεν θα πέσουμε σε τέτοια παγίδα».

Σημειώνεται ότι ουδόλως τυχαίως, ανάλογες «εισηγήσεις» για ανοίγματα από την ελληνοκυπριακή πλευρά προς την τουρκική, άνευ ανταλλαγμάτων, είχε κάνει επίσης προ διετίας, ο Βρετανός διπλωμάτης Ajay Sharma, που σήμερα συμμετέχει στην ομάδα Κυπριακού του

Foreign Office. Ο Βρετανός διπλωμάτης είχε ενθαρρύνει την ελληνοκυπριακή πλευρά όχι μόνο να συναντήσει στη νομιμοποίηση πτήσεων από το παράνομο αεροδρόμιο Τύμπου, αλλά και να περιλάβει αναφορές για τους Τουρκοκυπρίους, περί «συνιδρυτών» ή περί «συνιδιοκτητών» του κυπριακού κράτους, στο πλαίσιο Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης. Κάτι που εκτιμάται ότι θα μπορούσε να αποτελέσει «επαρκή διασφάλιση» για επάνοδο της τουρκικής πλευράς στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, «για παράδειγμα στο πλαίσιο μιας δήλωσης ή μιας πρόσκλησης», όπως αναφέραμε πιο πάνω. Σημειώνεται ότι όλα αυτά που επιδιώκονται σε σχέση με το απευθείας εμπόριο, τις απευθείας πτήσεις και τις απευθείας σχέσεις της «ΤΔΒΚ», τείνουν να θεωρούνται πλέον μέρος των άτυπων συζητήσεων που λαμβάνουν χώρα στο παρασκήνιο. Και θα ήταν πιθανώς ορθό να αναγνωσθούν παράλληλα και με τις υποδείξεις που έχουν γίνει προς την ελληνοκυπριακή πλευρά από την κ. Ολγκίν, σε συνέντευξη στην «Κ» «ότι η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη έχει μια πολύ καθαρή εικόνα και ξέρει τι θα μπορούσε να ξεκλειδώσει τη διαδικασία».

Συγκοινωνούντα δοχεία

Οι δύο απαιτήσεις της τουρκικής πλευράς, αφενός για απευθείας εμπόριο, απευθείας πτήσεις και απευθείας σχέσεις του ψευδοκράτους με τη διεθνή κοινότητα και αφετέρου για κυρίαρχη ισότητα, τείνουν να λειτουργήσουν ως συγκοινωνούντα δοχεία. Άλλωστε, ενδεχόμενη εξασφάλιση ενός καθεστώτος, τύπου Ταϊβάν, συνεπάγεται αυτομάτως την ντε φάκτο εγκαθίδρυση σχέσεων της λεγόμενης «ΤΔΒΚ» με τη διεθνή κοινότητα, σε ένα εντελώς αυτονομισμένο πλαίσιο, το οποίο δημιουργεί εικόνα μιας χωριστής οντότητας που θα είναι σε θέση να συνομολογήσει διεθνείς εμπορικές συμφωνίες, και όχι μόνο. Και υπό αυτή την έννοια, αντανακλά πρακτικά ένα μόρφωμα που έχει την εξουσία να ρυθμίζει τα του οίκου του, όπως το ίδιο επιθυμεί.

Και αντίστροφα, εάν η αυτοαποκαλούμενη «ΤΔΒΚ» αποκτούσε κυρίαρχη ισότητα, όπως αξιώνει ευθέως και επανειλημμένως η Άγκυρα, τότε θα μπορούσε και αυτομάτως να συνομολογήσει και εμπορικές συμφωνίες με τη διεθνή κοινότητα. Δεν είναι προφανώς τυχαίο, ότι σε συζητήσεις Τούρκων και ξένων διπλωμάτων έχει λεχθεί πως ενδεχόμενη έγκριση της πρότασης της Κομισιόν για «τερματισμό της απομόνωσης» των Τ/κ, θα εξυπηρετήσει τον απώτερο στόχο της κυρίαρχης ισότητας. Και υπό μια έννοια, θα μπορούσε να αποτελέσει και την πλατφόρμα υλοποίησής του εν λόγω απώτερου στόχου.

Μόνο με Αμμόχωστο

Η Λευκωσία, διαχρονικά, από το 2004 μέχρι και σήμερα, ανεξαρτήτως κυβέρνησης, διασυνδέει την πρόταση Κανονισμού της Κομισιόν για «απευθείας εμπόριο» μεταξύ τουρκοκυπριακής κοινότητας και Ε.Ε., με την αντίστοιχη άρση του εμπόργου που επιβάλλει η Άγκυρα, διατηρώντας κλειστά τα λιμάνια της σε πλοία υπό κυπριακή σημαία ή πλοία με αφετηρία κυπριακού λιμένας. Ως επίσης και με την απόδοση της περιελκιστής πόλης της Αμμοχώστου, στα Ηνωμένα Έθνη. Οι συζητήσεις γύρω από το θέμα είχαν μπει σε βαθιά νερά το δεύτερο εξάμηνο του 2006, επί Φινλανδικής Προεδρίας. Τότε, είχαν τοποθετηθεί στην εξίσωση κι άλλα απήματα, με την Άγκυρα να θέτει για πρώτη φορά επισήμως θέμα νομιμοποίησης των πτήσεων από το κατεχόμενο αεροδρόμιο Τύμπου. Αυτό που έχει αλλάξει από το 2004 ή τη λεγόμενη «φινλανδική φόρμουλα» που συζητήθηκε το 2006 είναι ότι η τουρκική πλευρά διεκδικεί πλέον και προσπαθεί να εξασφαλίσει τα «3 άλφα», απευθείας εμπόριο, απευθείας πτήσεις και απευθείας σχέσεις της «ΤΔΒΚ», διεθνώς, χωρίς να προσφέρει κανένα αντάλλαγμα στην ελληνοκυπριακή πλευρά. Θέτοντας ουσιαστικά εκτός συζήτησης και το ζήτημα της απόδοσης της περιελκιστής Αμμοχώστου και παραπέμποντάς το στο πλαίσιο μιας ενδεχόμενης συνολικής λύσης. Κάτι που μέχρι σήμερα δεν έχει δείξει διατεθειμένη να δεχθεί, καμιά κυπριακή κυβέρνηση.

ΑΡΘΡΟ / Του ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ ΚΑΡΑΤΡΑΝΤΟΥ

Η Μέση Ανατολή και οι κίνδυνοι για τη Δύση

Η πρόσφατη ανησυχία γενικευμένης κλιμάκωσης στη Μέση Ανατολή συνδέεται με τους δέκα μήνες από την τρομοκρατική επίθεση της Χαμάς στο Ισραήλ και τον πόλεμο που ξεκίνησε το δεύτερο ως απάντηση σε αυτήν. Δεν είναι η πρώτη φορά που ο κίνδυνος κλιμάκωσης προκαλεί φόβο σε όλο τον κόσμο. Το ίδιο αίσθημα κυρίαρχο και τον Απρίλιο, αν και τελικά οι αμοιβαίες εναέριες επιθέσεις Ιράν και Ισραήλ ήταν περιορισμένες και δεν οδήγησαν στο να περάσει η μία ή η άλλη χώρα την κόκκινη γραμμή που είχε θέσει ο αντίπαλός της. Ωστόσο, αν πρέπει να βγάλουμε ένα πρώτο συμπέρασμα από αυτή την κατάσταση, είναι πως, όσο διαρκεί η σύγκρουση στη Μέση Ανατολή, τόσο θα υπάρχει και ο κίνδυνος μιας γενικευμένης περιφερειακής κλιμάκωσης. Σε αυτή την κατάσταση θα πρέπει να συ-

νυπολογίσουμε και τον πόλεμο στην Ουκρανία, που ξεκίνησε μετά την εισβολή της Ρωσίας και έχει πλέον ξεπεράσει τα δύο χρόνια διάρκειας. Αντίστοιχα και εκεί, ιδιαίτερα κατά τον πρώτο χρόνο, υπήρχε σημαντικός κίνδυνος περαιτέρω κλιμάκωσης, με εμπλοκή της Δύσης. Ενδεχόμενο που δεν έχει εξαλειφθεί ως πιθανότητα, όσο διαρκεί ο πόλεμος και υπάρχει, για παράδειγμα, η απειλή από τη Ρωσία για τη χρήση πυρηνικών όπλων.

Πέραν όμως του κινδύνου κλιμάκωσης, η Δύση αντιμετωπίζει και άλλες συνέπειες από αυτούς τους πολέμους και, κυρίως, από αυτόν της Μέσης Ανατολής, που πρέπει να συνηγορήσουμε.

Το πρώτο πρόβλημα είναι αυτό της συνοχής και της ενιαίας στάσης. Αν στην περίπτωση της Ουκρανίας, με εξαίρεση την Ουγγαρία, και παρά την οποία κόπωση από τις επιπτώ-

σεις, τόσο στις κοινωνίες όσο και στις ηγεσίες των χωρών, η συνοχή δεν κλονίστηκε, με τη σύγκρουση Ισραήλ - Παλαιστινίων η κατάσταση είναι διαφορετική. Είδαμε ήδη κράτη-μέλη της Ε.Ε. να αναγνωρίζουν παλαιστινιακό κράτος και να υπάρχουν διαφοροποιημένη αντίδραση έναντι του Ισραήλ, με κάποιες χώρες να βάζουν και τις κυρώσεις εναντίον του στη συζήτηση. Προφανώς, μια επιθετική ενέργεια της Χεζμπολάχ ή του Ιράν εναντίον του Ισραήλ θα είχε άλλη αντιμετώπιση, ωστόσο, όσο διαρκεί ο πόλεμος, τόσο θα υπάρχει ο κίνδυνος περαιτέρω χαλάρωσης της συνοχής της Δύσης. Δεν πρέπει άλλωστε να ξεχνάμε και τις εκλογικές αναμετρήσεις, ιδίως αυτής της ΗΠΑ, που μπορεί να αλλάξει τα δεδομένα, τόσο για τη Μέση Ανατολή όσο και για την Ουκρανία, ειδικά εάν υπάρξει εκλογή του Ντόναλντ Τράμπ.

Το δεύτερο ζήτημα είναι αυτό της ριζοσπαστικοποίησης μουσουλμανικού πληθυσμού στις χώρες της Δύσης, αλλά και όξυνσης της πόλωσης λόγω της στάσης που μπορεί να έχουν διάφορες, κυρίως ακροαριστερές και αναρχικές ομάδες, υποστηρίζοντας τους Παλαιστινίους. Οι εικόνες από τα επεισόδια στα πανεπιστήμια δυτικών χωρών και κυρίως των ΗΠΑ είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα για τη δεύτερη περίπτωση. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος πάντως προκύπτει από το πρώτο ενδεχόμενο, την πιθανή ριζοσπαστικοποίηση. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το Παλαιστινιακό διαρκονικά είχε λειτουργήσει ως ζήτημα ριζοσπαστικοποίησης μουσουλμάνων στη Δύση, καθώς αρκετές φορές είχε εργαλειοποιηθεί από την προπαγάνδα τρομοκρατικών οργανώσεων. Σε αυτό το πλαίσιο μπορεί να αποτελέσει τη βάση

παραπόνων και αισθήματος αδικίας για τη στάση της Δύσης, που μπορεί να οδηγήσει πολίτες σε εξτρεμιστικά μονοπάτια. Οι ισλαμιστικές τρομοκρατικές οργανώσεις είναι ο καταλύτης και για τον τρίτο κίνδυνο, που αφορά τις ίδιες. Δεν είναι τυχαίο πως από την πρώτη στιγμή, ακόμη και το ISIS έσπευσε να εκμεταλλευθεί την κατάσταση για να ενισχυθεί τη θέση και τη δράση του. Πέραν της ριζοσπαστικοποίησης που προκαλούν, αλλά και εκμεταλλεύονται οι τρομοκρατικές οργανώσεις, εξίσου σημαντικό είναι και το ενδεχόμενο να ενισχυθούν με τρομοκρατές από τις χώρες της περιοχής, αλλά και να διευρύνουν και την εδαφική τους παρουσία. Το ISIS, για παράδειγμα, ακολούθησε με επιτυχία αυτό τον δρόμο τόσο το 2003 όσο και το 2011. Αρα, λοιπόν, η πιθανή ενίσχυση των τρομοκρατικών οργανώσεων και η ριζοσπα-

στικοποίηση μουσουλμανικών πληθυσμών μπορούν εκ των πραγμάτων να εντείνουν τον κίνδυνο από την ισλαμιστική τρομοκρατία για τη Δύση. Μια τέταρτη συνισταμένη αφορά τις κυβερνήσεις και τα καθεστώτα των χωρών της Μέσης Ανατολής. Σε αρκετές περιπτώσεις, βλέπουμε πολίτες των χωρών αυτών να εκδηλώνουν τη δυσανεξία τους, κυρίως με διαδηλώσεις στους δρόμους, γιατί οι κυβερνήσεις και οι ηγέτες τους δεν στήριζαν τους Παλαιστινίους. Υπάρχει ο κίνδυνος αυτή η αντίδραση, αν ιδιαίτερα συνεχιστεί ή και χειρότερα κλιμακωθεί ο πόλεμος, να οδηγήσει σε διευρυμένες αναταραχές που θα έχουν επιπτώσεις και για την ευρωπαϊκή ασφάλεια.

Ο κ. Τριαντάφυλλος Κατραντός είναι δρ Ευρωπαϊκής Ασφάλειας και Νέων Απειλών, κύριος ερευνητής του ELIAMEP.

Μπροστά στην επιμονή της τουρκικής πλευράς για τα «3 Α» η Λευκωσία είναι έτοιμη να αξιολογήσει το εμπόριο και τις πτήσεις με έναν τρόπο που θα χρησιμοποιεί ως νομική βάση το πρωτόκολλο 10 που προσαρτήθηκε στη συνθήκη προσχώρησης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε.

Κλειδί θεωρείται το ποια θα είναι τελικά η στάση της Άγκυρας, η οποία θέλει να κερδίσει χρόνο, παρακολουθώντας τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή και περιμένοντας το αποτέλεσμα των αμερικανικών εκλογών.

Η άρνηση του Ερσίν Τατάρ να παρακαθίσει σε μία τριμερή συνάντηση έστειλε το μήνυμα ενός πρόωρου ναυαγίου, ωστόσο διπλωματικοί κύκλοι δεν έχουν ξεγράψει ακόμη το ενδεχόμενο συνάντησης ακόμα και εντός Αυγούστου.

Εν μέσω τακτικισμών και διεθνών συγκυριών

Πώς το Κυπριακό σκοντάφτει στη φλεγόμενη περιοχή, το blame game, την αδιαλλαξία Τατάρ και τον χρόνο που ζητάει η Άγκυρα

Της ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Την εβδομάδα που πέρασε, ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης εξέφραξε από το βήμα της αντικατοχικής εκδήλωσης του Δήμου Αμμοχώστου στη Δερύνεια, τη βούλησή του για επανένωση των συνομιλιών και αποκάλυψε αφενός την ημερομηνία που πρότεινε ο γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών Αντόνιο Γκουτέρες για Τριμερή και αφετέρου την ετοιμότητά του γι' αυτήν. Η όποια αναθάρρηση για εξελίξεις στο Κυπριακό με την πιθανότητα κατάληξης σε ένα πλαίσιο λύσης, κάπκε μέσα σε λίγες ώρες, καθώς ο Τ/κ ηγέτης Ερσίν Τατάρ φρόντισε να διαμνησεί μέσω των τ/κ ΜΜΕ, πως όχι μόνο δεν είχε πρόσκληση από τον Αντόνιο Γκουτέρες, αλλά και πως αν είχε δεν θα αποδεχόταν, δεδομένου ότι δεν υπάρχει κοινό έδαφος μεταξύ των δύο πλευρών. Οι εν λόγω εξελίξεις επιβεβαίωσαν προφανώς την αδιαλλαξία του Τ/κ ηγέτη, όμως δεν έκλεισαν την πόρτα μιας συνάντησης ακόμη και πριν από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών τον προσεχή Σεπτέμβριο. Οι όποιες εξελίξεις θα εξαρτηθούν βεβαίως από τις διεθνείς συγκυρίες, το πώς δηλαδή θα εξελιχθεί η κατάσταση στη Μέση Ανατολή, ποιο θα είναι το αποτέλεσμα των αμερικανικών εκλογών και σίγουρα από τη στάση που θα τηρήσει τελικά η Τουρκία.

Το παρασκήνιο μιας βολιδοσκόπησης

Πώς όμως ξεκίνησε η συζήτηση για μία τριμερή συνάντηση εντός του Αυγούστου και τι οδήγησε στο πρόωρο ναυαγίο; Ο γ.γ. των Ηνω-

μένων Εθνών έστειλε το μήνυμα πως θα προτιμούσε η συνάντηση να γίνει πριν από τη Γενική Συνέλευση ούτως ώστε να έχουν τον χρόνο να συζητήσουν περαιτέρω πτυχές και λεπτομέρειες. Σε αυτό το πλαίσιο η προσωπική απειστική μένη του γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών Μαρία Άνχελα Ολγκίν, είχε στείλει από τις 22 Ιουλίου πρόταση για Τριμερή την εβδομάδα που μπαίνει. Η ε/κ πλευρά είχε αποδεχτεί την πρόταση για την 13η Αυγούστου, όμως η τ/κ πλευρά την είχε απορρίψει εξ αρχής με το πρόσχημα ότι η πρόταση έγινε την τελευταία στιγμή. Έθιξε και το γεγονός ότι η εντολή της απεισταλμένης του κ. Γκουτέρες έληξε.

Ένα διπλωματικό ολισθητήρι

Όσο όμως κι αν η αδιαλλαξία του Τ/κ ηγέτη επιβεβαιώθηκε από την άρνησή του να παρακαθίσει στο τραπέζι των συνομιλιών, η αλήθεια είναι πως τόσο στο εσωτερικό όσο και διεθνείς διαμεσολαβητές διρωτήθηκαν τι ακριβώς μεσολάβησε ώστε ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης να προχωρήσει στις αποκαλύψεις ημερομηνιών και προθέσεων. Και αυτό γιατί είναι κοινώς γνωστό πως την πρωτοβουλία ανακίνωσης πρόσκλησης για συνάντηση την έχουν τα Ηνωμένα Έθνη, ως το τρίτο μέρος, αποφεύγοντας έτσι είτε να αποκομίσει επικοινωνιακό όφελος η πλευρά που το ανακοινώνει είτε να αρνηθεί η άλλη. Οι προθέσεις του Νίκου Χριστοδουλίδη συζητήθηκαν εντόνως, με κάποιους να θεωρούν πως ακολούθησε τη γνωστή τακτική, αυτή του να μιλάει περισσότερο από όσο

πρέπει. Λίγο το καχύποπτο –για τις προθέσεις του στο Κυπριακό– ακροατήριο των Αμμοχωστιανών και λίγο η ανάγκη του να πείσει το εσωτερικό πως στο ενδεχόμενο ενός ναυαγίου ο ίδιος δεν ευθύνεται, φαίνεται πως συνέβαλαν στις εκτός των διπλωματικών θεσμών ανακινώσεις.

Σύμφωνα με διπλωματικές πηγές, τα Ηνωμένα Έθνη, αν και έστειλαν το μήνυμα της ανάγκης διπλωματικού απόρρητου, δεν φαίνεται να έδειξαν ευθαρώς την όποια ενόχλησή τους από την κίνηση του

Η συνεχής κρίση στη Μέση Ανατολή και ενδεχόμενες νέες εξελίξεις πολύ πιθανόν να βραχυκυκλώσουν το Κυπριακό, θέτοντάς το ως θέμα δευτερευούσης σημασίας και να το σπρώξουν παρακάτω.

Πρόεδρου. Όπως σημειώνουν οι ίδιες πηγές, τα Ηνωμένα Έθνη φαίνεται να κατανόησαν και την ανάγκη του Προέδρου Χριστοδουλίδη να δείξει –μετά από αλληπαλλήλες αρνήσεις από τουρκικής πλευράς– ότι ο ίδιος επιθυμεί επανένωση των συνομιλιών. Και ενώ κυβερνητικές πηγές σημειώνουν πως οι δηλώσεις Τατάρ έγιναν στην εφημερίδα Κίμπρις πριν από την ανακίνωση του Νίκου Χριστοδουλίδη, υπάρχουν όμως και διαμεσολαβητές, που σημειώνουν πως ο χειρι-

σμός αυτός –είτε εκούσια είτε ακούσια– ενέτεινε το κακό κλίμα και σκότωσε –επί του παρόντος– την προσπάθεια συνάντησης.

Η κλεψύδρα της Άγκυρας

Και λέμε επί του παρόντος καθώς δεν θεωρείται πλήρως ξεγραμμένο το ενδεχόμενο μιας συνάντησης ακόμα και πριν από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Όπως σημειώνουν έγκυρες διπλωματικές πηγές, πολλά θα εξαρτηθούν από τη στάση που θα τηρήσει η τουρκική πλευρά. Γνώστες του παρασκήνιου με την Τουρκία σημειώνουν πως στην Άγκυρα αυτή τη στιγμή τα πράγματα είναι δικασμένα. Το «βαθύ κράτος» θέλει να κερδίσει γύρω από την κυριαρχική ισότητα. Την ίδια στιγμή ωστόσο υπογραμμίζεται πως Τούρκοι αξιωματούχοι άκουσαν με προσοχή την κα Ολγκίν και τη θέση της για μια κυριαρχία, μία ιθαγένεια και μία διεθνή προσωπικότητα. Σε αυτό το πλαίσιο διπλωματικοί κύκλοι δεν αποκλείουν, αν αυτό ενοηθεί τελικά την Άγκυρα και παρά τις ενστάσεις Τατάρ, να αναθεωρήσει τη θέση της η τουρκική πλευρά και να γίνει η τριμερής συνάντηση. Μία επανάλυση όσων εκτυλίχθηκαν στο Μπούργκενστοκ με την κυβέρνηση βεβαίως να μη θέλει να βρεθεί προ τετελεσμένων.

Το αν θα υπάρξει βεβαίως διαφοροποίηση στις θέσεις θα εξαρτηθεί από την πίεση που ενδεχομένως να νιώθει η Τουρκία. Είναι προφανές ότι δεν συζητάει διζωνική, δικονομική ομοιοπονδία, όμως την ίδια στιγμή δεν θέλει να σηκώνει το αποκλειστικό βάρος της

ευθύνης για την όποια στασιμότητα. Αυτό που εκτιμάται είναι πως η τουρκική πλευρά αρνήθηκε την Τριμερή εντός Αυγούστου καθώς θέλει να κερδίσει χρόνο. Ο χρόνος που ζητάει συνδέεται προφανώς με τις διεθνείς συγκυρίες. Η συνεχής κρίση στη Μέση Ανατολή και ενδεχόμενες νέες εξελίξεις πολύ πιθανόν να βραχυκυκλώσουν το Κυπριακό, θέτοντάς το ως θέμα δευτερευούσης σημασίας και να το σπρώξουν παρακάτω. Την ίδια στιγμή η Άγκυρα φαίνεται να προτιμά την ολοκλήρωση των αμερικανικών εκλογών, για να διαπιστώσει παράλληλα και την εξωτερική πολιτική που θα ακολουθηθεί. Όχι πως αποτελούσε ποτέ πρωτεύον ζήτημα για τις ΗΠΑ το Κυπριακό, όμως στο ενδεχόμενο εκλογής Τραμπ, θεωρείται πως θα λειτουργήσει όπως και στο παρελθόν. Δεν θα πείσει δηλαδή για επανένωση των συνομιλιών από εκεί που έμειναν στο Κραν Μοντανά, ευνοώντας έτσι την τουρκική κυβέρνηση.

Όσο όμως κι αν οι προθέσεις της Άγκυρας τυγχάνουν διαφόρων ερμηνειών, αυτό το οποίο καταγράφεται από διεθνείς μεσολαβητές και γνώστες των εξελίξεων είναι η θετική ανταπόκριση της Αθήνας. Η κα Ολγκίν έχει αναπτύξει μία πολύ καλή σχέση με τον υπουργό Εξωτερικών Γιώργο Γεραπετρίτη και σύμφωνα με κύκλους θεωρεί την παρουσία του στην όλη διαδικασία ιδιαίτερα υποβοηθητική δεδομένου και της συνεννόησης που φαίνεται να έχει με τον Τούρκο ομολόγο του. Οι τελευταίες θέσεις του βεβαίως περί έλλειψης γενναιότητας, προκάλεσαν την ενόχληση στην κυβέρνηση, η οποία ωστόσο δεν εκφράστηκε επισήμως.

Το concept paper, οι νέες προσεγγίσεις και τα «3 Α»

Σε αυτό το πλαίσιο δεν πέρασε βεβαίως απαρατήρητη και η αναφορά του Έλληνα υπουργού Εξωτερικών για νέες ιδέες. Μία θέση που διαφοροποιείται από το γνωστό αφήγημα της Λευκωσίας περί επανένωσης των συνομιλιών από εκεί που μείναμε στο Κραν Μοντανά. Όλο αυτό, σε συνδυασμό με την επιμονή της τουρκικής πλευράς για κυριαρχική ισότητα, εγείρει αναπόφευκτα το ερώτημα του τι μπορεί να συζητηθεί σε μία Τριμερή, όταν οι θέσεις είναι τόσο διαφορετικές και ποιο μπορεί να είναι το περιεχόμενο της συνάν-

τησης. Έγκυροι διπλωματικοί κύκλοι εξηγούν πάντως στην «Κ» πως πρόθεση της κας Ολγκίν είναι να μπει στην ουσία των πραγμάτων και πως ήδη υπάρχουν στοιχεία που δουλεύτηκαν όλο αυτό το διάστημα στο παρασκήνιο. Αναμένεται να υποβληθεί ένα έγγραφο (concept paper) στο οποίο θα περιλαμβάνονται προς συζήτηση το κεφάλαιο των εγγυήσεων, της αποχώρησης των στρατευμάτων και της διακυβέρνησης. Όπως είναι γνωστό η τουρκική πλευρά επιμένει δημοσίως στα τρία «Α» (απευθείας εμπόριο, απευθείας πτή-

Έγκυροι διπλωματικοί κύκλοι εξηγούν πάντως στην «Κ» πως πρόθεση της κας Ολγκίν είναι να μπει στην ουσία των πραγμάτων.

σεις απευθείας σχέσεις) ούτως ώστε να παρακαθίσει στο τραπέζι των συνομιλιών. Η ε/κ πλευρά έχει διαμνησεί ήδη πως μία τέτοια αποδοχή αποτελεί παραλλαγή της θέσης για κυριαρχική ισότητα και πως κατ'επέκταση δεν πρόκειται να το δεχτεί. Παρ' όλα αυτά, όπως σημειώνεται από έγκυρους διπλωματικούς κύκλους, η Λευκωσία είναι έτοιμη να δουλέψει με κάποια στοιχεία για να επαναρχίσουν οι συνομιλίες. Αναμένεται να γίνει μία σχετική αξιολόγηση για το εμπόριο και τις πτήσεις με έναν τρόπο που θα χρησιμοποιεί

ως νομική βάση το πρωτόκολλο 10 που προσαρτήθηκε στη συνθήκη προσχώρησης της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε. Σε ό,τι αφορά πάντως το άνοιγμα οδοφράγματος της Μίας Μπλίας που έθεσε στον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη η κα Ολγκίν, διπλωματικές πηγές σημειώνουν πως η θέση της ε/κ πλευράς είναι να γίνει κάποιο βήμα εφόσον ανταποκριθεί με κάποιον τρόπο η τ/κ πλευρά. Δεν σημαίνει, όπως σημειώνεται, πως δεν θα υπάρξει κάποια αναπροσαρμογή σε αυτή την προσέγγιση.

Τα fake news δεν τα έφερε ο Σηκουάνας

Συνεχής ροή παραπληροφόρησης κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών με κύριους στόχους την τελετή και την Ιμανέ Κελίφ κατέγραψε η πλατφόρμα EUvsDisinfo

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Το δολιχόπλοιο της παραπληροφόρησης που παραλίγο να πνίξει τους φρετινούς Ολυμπιακούς, αφού γλύτωσαν από τα μολυσμένα νερά του Σηκουάνας (η κατάσταση του οποίου δεν ήταν fake news), κυριάρχησε στις συζητήσεις σχεδόν εξ ίσου με τους ίδιους τους Ολυμπιακούς. Όπως όμως μπορεί να διαπιστώσει κανείς ανατρέχοντας στα περιστασιακά παραπληροφόρησης για τους Ολυμπιακούς Αγώνες που εντόπισε η ειδική υπηρεσία της E.E. στην πλατφόρμα EUvsDisinfo, τα αφηγήματα τα οποία επαναλαμβάνονταν στη δημόσια σφαίρα, όπως για παράδειγμα για την τελετή έναρξης ή για την περίπτωση της Ιμανέ Κελίφ, εντοπίζονται σε ρωσόφωνες ιστοσελίδες. Αισθητή την παρουσία τους κάνουν σε αυτήν την αρένα το Sputnik, στο οποίο η E.E. έχει επιβάλει κυρώσεις ως διασπορέα προπαγάνδας για τον πόλεμο στην Ουκρανία, αλλά και το δίκτυο παραπληροφόρησης Pravda, το οποίο δραστηριοποιείται σε διάφορες γλώσσες λαθροβιώντας πάνω στον έμμεσο συσχετισμό με το όνομα της ιστορικής εφημερίδας.

Τα αφηγήματα που προβάλλονται θυμίζουν όσα είδαμε να αναπαράγονται άκριτα από πολίτες και MME: κατηγορίες πως η μποξέρ Ιμανέ Κελίφ δεν είναι βιολογικά γυναίκα αλλά άντρας ή τρανς γυναίκα, η διασύνδεση δρώμενου στην τελετή έναρξης με τον Μυστικό Δείπνο και διακωμώδηση της θρησκείας, σατανιστικού συμβολισμού στην τελετή έναρξης, μέχρι και λιγότερο διαδεδομένα ψέματα όπως ότι ο Θεός τιμώρησε το Παρίσι με μπλακ άουτ και τον καλλιτεχνικό διευθυντή της διοργάνωσης με... κτύπημα από κεραυνό. Αν και δεν μπορεί να ειπωθεί με βεβαιότητα πως ο αυτουργός είναι το Κρεμλίνο, ήδη από τον Ιούνιο έρευνα του Γαλλικού Πρακτορείου (AFP) έκανε λόγο για εκστρατεία παραπληροφόρησης κατά των Ολυμπιακών ειδικά από τη Ρωσία και το Αζερμπαϊτζάν με στόχο την αξιοπιστία της Γαλλίας όσον αφορά την ασφάλεια των αγώνων. Αντίστοιχη καμπάνια εντόπισε και έρευνα της Microsoft.

Αν και οι Βρυξέλλες παρακολου-

θούν συνεχώς τις στρατηγικές παραπληροφόρησης της Ρωσίας, δημόσια η Κομισιόν και η EYED αποφεύγουν να τοποθετηθούν. Εκπρόσωποι της Κομισιόν που κλήθηκαν από την «Κ» να σχολιάσουν ή να παραπέμψουν στην αρμόδια να σχολιάσει υπηρεσία της E.E., περιορίστηκαν στο να πουν πως τα όποια ερωτήματα καλύτερα είναι να απευθύνονται στη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή και τις γαλλικές αρχές.

Κοιτούν ανατολικά

Η πλατφόρμα EUvsDisinfo είναι μια υπηρεσία που διαχειρίζεται η ειδική ομάδα East StratCom Task Force της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης, με την ομάδα να έχει δημιουργηθεί ειδικά για να παρακολουθεί τις εκστρατείες παραπληροφόρησης της Ρωσίας και να εστιάζει στη στρατηγική επικοινωνία της E.E. στους ανατολικούς γείτονές της.

Μάλιστα, η πλατφόρμα EUvsDisinfo τονίζει σε ιστοσελίδα της πως τα περιστασιακά που καταγράφει «παρέχουν μερική, διαστρεβλωμένη ή ψευδή απεικόνιση της πραγματικότητας και διαδίδουν βασικά μηνύματα υπέρ του Κρεμλίνου», αλλά ότι αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα πως ένα συγκεκριμένο μέσο συνδέεται με το Κρεμλίνο, τάσσεται υπέρ του καθεστώτος ή παραπληροφορεί σκόπιμα. Όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα, οι θέσεις της δεν αντανακλούν απαραίτητα αυτές της E.E., αλλά τα ευρήματα της ομάδας

Τα fake news αποδείχθηκαν πολύ περισσότερο τοξικά από τα μολυσμένα νερά του Σηκουάνας. Τρανταχτό παράδειγμα η περίπτωση της αθλήτριας από την Αλγερία Ιμανέ Κελίφ.

Αν και οι Βρυξέλλες παρακολουθούν συνεχώς τις στρατηγικές παραπληροφόρησης της Ρωσίας, δημόσια η Κομισιόν και η EYED αποφεύγουν να τοποθετηθούν.

που παρακολουθεί και αναλύει τα όσα μεταδίδονται και μπορούν να θεωρηθούν παραπληροφόρηση.

Fake news... προεόρτια

Η EUvsDisinfo είχε εντοπίσει από τον Μάρτιο αφηγήματα το οποίο κυκλοφόρησε μεταξύ άλλων μέσω του Sputnik, το οποίο παρουσίαζε την απόφαση όπως αθλητές από τη Ρωσία και τη Λευκορωσία να

μην αγωνιστούν με τις σημαίες των χωρών τους αλλά ως ουδέτεροι αθλητές (κάτι που τελικά έγινε με αρκετούς) ως απαγόρευση της συμμετοχής τους. Τα δημοσιεύματα απέκρυπταν πως η απόφαση της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής σχετιζόταν με τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, και την παρουσίαση ως ένδειξη ρατσισμού της E.E., ακόμα και ως απόδειξη πως η E.E. είναι ναζιστική, και ως εργαλειοποίηση της ΔΟΕ από την E.E. και τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ένα ακόμα παράδειγμα ψευδής είδησης πριν καν ξεκινήσουν οι Ολυμπιακοί, ήταν και αυτή που κυκλοφόρησε μέσω Telegram και δημοσιεύθηκε στην ιστοσελίδα pravda-fr, σύμφωνα με την οποία τζετ της γαλλικής αεροπορίας που θα ζωγράφιζαν τη γαλλική σημαία στον ουρανό πάνω από τη Μασσαλία κατά την άφιξη της Ολυμπιακής φλόγας, ζωγράφισαν τη ρωσική σημαία μετά από σαμποτάζ

των Ρώσων. Όλα βασίζονταν σε ένα παραπλανητικό βίντεο όπου τα χρώματα παρουσιάζονται σε διαφορετική σειρά ανάλογα με την τοποθεσία του παρατηρητή.

Παντού σατανάδες

Το αφηγήμα που ήθελε την τελετή έναρξης να παρουσιάσει μια παρωδία του Μυστικού Δείπνου με τρανς μοντέλα αναπαράχθηκε αρκετά παρά το γεγονός ότι το σκεπτικό του συγκεκριμένου δρώμενου είχε καταγραφεί εξ αρχής ως αναπαράσταση μιας γιορτής των θεών του Ολύμπου με πρωτεργάτη τον (βαμμένο μπλε) Διόνυσο. Άλλα δημοσιεύματα απέδιδαν την τελετή έναρξης στον «γκέι εβραίο» καλλιτεχνικό διευθυντή του. Σχετικά δημοσιεύματα εντοπίστηκαν και σε ιστοσελίδα στα αρμενικά και στα γεωργιανικά. Το βαθύτερο αφηγήμα που το EUvsDisinfo εντόπισε σε μια σειρά από σελίδες, περιλαμβανομένων της geopolitika.ru και

της αγγλικής και της γαλλικής έκδοσης του δικτύου Pravda, συνδέουν την τελετή έναρξης με μια «σατανιστική ατζέντα» της Δύσης, αποδίδοντας το κείμενο στον ακροδεξιό Ρώσο συγγραφέα Αλεξάντερ Ντούγκιν, ενώ άλλα δημοσιεύματα αναφέρουν πως ο καβαλάρης στο τέλος της τελετής αντιπροσωπεύει εσκεμμένα έναν από τους καβαλάρηδες της Αποκάλυψης.

Μέσω ακόμα του Telegram και της γαλλόφωνης pravda προωθήθηκε η ψευδής είδηση πως μετά την τελετή έναρξης ο Θεός τιμώρησε το Παρίσι με γενικευμένο μπλακ άουτ, παραποιώντας την είδηση πως το βράδυ της 27ης προς την 28η Ιουλίου σημειώθηκαν προβλήματα ηλεκτροδότησης για δέκα περίπου λεπτά σε κάποιες περιοχές της πόλης λόγω τεχνικών προβλημάτων. Μέσω της ίδιας ιστοσελίδας έγινε προσπάθεια να προωθηθεί η «είδηση» πως ο καλλιτεχνικός διευθυντής της διοργάνωσης, Τομάς Τζολί, κτυπήθηκε από κεραυνό, παρουσιάζοντας παραποιημένο δημοσίευμα του Associated Press το οποίο αφορούσε τις απειλές που δέχθηκε ο κ. Τζολί.

Μια ακόμα ψευδής είδηση που κυκλοφόρησε στα ρωσικά και στα ισπανικά έκανε λόγο για διαδηλώσεις Χριστιανών που έψελναν χριστιανικά τραγούδια στους δρόμους της Γαλλίας για να «καθαρίσουν» τη χώρα από τη βλάσφημη τελετή. Ωστόσο όπως σημειώνει το EUvsDisinfo, το βίντεο που κυκλοφόρησε είναι από το 2022 και δείχνει εορτασμούς για τη γιορτή της Κοίμησης της Θεοτόκου στη Λούρδη της Γαλλίας, ενώ δεν καταγράφηκαν διαδηλώσεις χριστιανών στο Παρίσι για την τελετή έναρξης.

Η εργαλειοποίηση της Κελίφ

Το ζήτημα της μποξέρ Ιμανέ Κελίφ «αξιοποιήθηκε» και αυτό από ρωσικές ιστοσελίδες που σχετίζονται με περιστασιακά παραπληροφόρησης, με την pravda-fr να επιμένει πως η αθλήτρια δεν είναι γυναίκα. Μάλιστα, η ρωσόφωνη αθλητική ιστοσελίδα championat.com έκανε λόγο για τεστ το οποίο φέρεται να απέδειξε πως η κα Κελίφ είναι βιολογικά άντρας. Το αφήγημα αυτό είναι και η πηγή της παρανόησης πως η διεθνής ομοσπονδία μποξινγκ International Boxing Association (IBA) απαγόρευσε στην αθλήτρια να διαγωνιστεί γιατί είχε αντρικά χρω-

σώματα. Όπως ωστόσο επισημαίνει το EUvsDisinfo, η ακύρωση της συμμετοχής της αθλήτριας και ακόμα μιας αθλήτριας από την Ταϊβάν στο παγκόσμιο πρωτάθλημα του IBA το 2023, έγινε τρεις μέρες μετά τη νίκη της κας Κελίφ κατά της Ρωσίδας αθλήτριας Αζάλι Αμίνεβα, ενώ η διαδικασία δεν ήταν διαφανής και δεν παρουσιάστηκαν στοιχεία που να αποδεικνύουν τον ισχυρισμό του οργανισμού. Η IBA, σημειώνεται, έχει απαγορευτεί από τους Ολυμπιακούς από το 2019, και σύμφωνα με το Associated Press η απόφαση για αποκλεισμό των δύο

αθλητριών έγινε μονομερώς από τον επικεφαλής του οργανισμού χωρίς τεκμηρίωση όσον λέγονται δημόσια. Ο οργανισμός, σημειώνεται, είχε απαγορευτεί το 2023 όχι λόγω στοχοποίησης του Ρώσου επικεφαλής της, όπως αναφέρεται σε ψευδή αφηγήματα που κυκλοφόρησαν σε ρωσικές ιστοσελίδες, αλλά λόγω σκανδάλων σε σχέση με διαίτησία, τα χρέη του οργανισμού και τις σχέσεις τέως επικεφαλής της με το οργανωμένο έγκλημα που βρίσκονταν για τέσσερα χρόνια στο επίκεντρο της σύγκρουσης με τη Διεθνή Ολυμπιακή Επιτροπή.

ΑΡΘΡΟ / Της ΛΑΜΠΡΙΝΗΣ ΡΟΡΗ

Διαδικτυακό μίσος και αντιμεταναστευτική βία

Η ακροδεξιά εξέγερση που ξέσπασε στη Μεγάλη Βρετανία με αφορμή τη μαζική επίθεση εναντίον μιας τάξης χορού στην κοινότητα του Σάουθπορτ την 29η Ιουλίου, που κατέληξε στη δολοφονία τριών κοριτσιών και στον τραυματισμό δέκα ακόμη ατόμων, παρουσιάζει πολλαπλό ενδιαφέρον για τη δυναμική τόσο της ακροδεξιάς βίας όσο και της διαδικτυακής διάχυσης ψευδών πληροφοριών. Αν και οι δολοφονίες ήταν το αρεπτακό γεγονός, το γεγονός το ίδιο ήταν αφορμή και όχι αιτία, καθώς παρόμοια τραγικά περιστατικά έχουν ξανασυμβεί στο πρόσφατο παρελθόν, χωρίς να προκαλέσουν αυτό το πρωτοφανές κύμα βίας. Αλλωστε, η βρετανική κοινή γνώμη δικάκεται μαζικά ενάντια στη βίαιη εξέγερση (85%), με μόνο 7% των Βρετανών να την υποστηρίζει και 12% να την κρίνει δικαιολογημένη (Yougov),

ενώ μία εβδομάδα μετά την αντιμεταναστευτική, ακροδεξιά βία, πολυπληθείς αντιρατσιστικές διαδηλώσεις οργανώθηκαν σε πολλές πόλεις. Το γεγονός-καταλύτης για το ξέσπασμα της βίας υπήρξε η ψευδής διαδικτυακή είδηση ότι ο θύτης ήταν μουσουλμάνος, αιτών άσυλο. Εκτοτε, και ενώ έγινε γνωστό ότι πρόκειται για Βρετανό πολίτη με γονείς καταγωγής από τη Ρουάντα—άρα χριστιανούς στο θρήσκευμα—, οι βίαιες διαδηλώσεις διακόπηκαν σε πόλεις σε όλη τη χώρα.

Υποκινούμενη από αντιμουσουλμάνους influencers στο Διαδίκτυο, η παραπληροφόρηση έγινε viral στο Telegram και στο X—με τον ιδιοκτήτη του Ελον Μασκ να πρωτοστατεί υπέρ της αταξίας—, ενώ ταυτόχρονα ακροδεξιοί ακτιβιστές χρησιμοποίησαν τις online εφαρμογές, καλώντας για offline κινητοποίηση. Ενώ για κάποιους αυτές

οι πράξεις βίας εξέφρασαν διαμαρτυρία κατά της δολοφονικής επίθεσης, για τους περισσότερους ήταν ευκαιρία εκδήλωσης της αντιθεσης τους στη μαζική μετανάστευση και της εναντίωσής τους στο Ισλάμ. Το μωσαϊκό των οργανωμένων βιαιών δρώντων περιλαμβάνει γνωστές ακροδεξιές οργανώσεις, όπως η φασιστική Patriotic Alternative, η νεοναζι British Movement, η αντισημιτική, αντιμεταναστευτική English Defense League, αλλά και ομάδες χούλιγκαν, που έχουν χρόνια συσχέτιση με τον βρετανικό εθνικιστικό χώρο. Αν και οι ακροδεξιές οργανώσεις στη Μεγάλη Βρετανία είναι λιγότερο οργανωμένες από ό,τι στο παρελθόν, έχουν μεγαλύτερη ορατότητα και μέσα κινητοποίησης χάρη στις νέες τεχνολογίες του Διαδικτύου.

Δύο σημεία ενδιαφέρουν, άρα, τη διαδικτυακή όψη του φαινομένου:

αφενός, ότι φαίνεται να υπάρχει συσχέτιση μεταξύ του ξενόφοβου, ρατσιστικού λόγου του μίσους στο Διαδίκτυο και της πραγματικής ακροδεξιάς βίας, μια παρατήρηση που έρχεται σε συμφωνία με πρόσφατες εγκληματολογικές έρευνες που δείχνουν αιτιώδη συνάφεια μεταξύ λόγου του μίσους στο Διαδίκτυο και ξενοφοβικής βίας (Williams et al. 2020). Στην ακροδεξιά αυτή κινητοποίηση μάλιστα, πέραν του μίσους και του αντιμεταναστευτικού λόγου, στο Διαδίκτυο κυκλοφόρησαν λίστες με χώρους φιλοξενίας μεταναστών, υποδεικνύοντας τους ακριβείς στόχους της βίας. Αφετέρου, ότι η αλήθεια παίζει μικρό ρόλο όταν ο θυμός, ο φόβος και το μίσος έχουν ήδη κυριαρχήσει.

Η αλήθεια, βέβαια, δεν περιορίζεται της παραπληροφόρησης εν κενώ. Υπάρχει «προεργασία» που καλλιεργεί το έδαφος πάνω στο οποίο η ξε-

νοφοβική βία εκκολάπεται. Ήδη, πριν από το Brexit, η αντιμεταναστευτική ρητορική στη Μεγάλη Βρετανία εδραιώθηκε στις ελίτ του συντηρητικού κόμματος και του αντιευρωπαϊκού UKIP, μια τάση που έγινε κυρίαρχη σε αυτούς τους πολιτικούς κύκλους προοδευτικά, ενώ το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος—στην εκστρατεία του οποίου πρωτάνευσαν οι ψευδείς ειδήσεις—έσυρε όλους τους κομματικούς παίκτες σε περισσότερη εσωστρέφεια, εθνοκεντρικές θέσεις. Το ότι το 58% των Βρετανών δηλώνει συμπάθεια για τις απόψεις όσον εθνικιστικά διαμαρτυρήθηκαν, υποδεικνύει την κατ'εξοχή της αντιμεταναστευτικής ατζέντας (Yougov). Μεταξύ των ψηφοφόρων του αντιμεταναστευτικού Reform UK του Φάρτζ, που ήρθε τρίτο κόμμα σε ψήφους στις κοινοβουλευτικές εκλογές του προηγούμενου μήνα, 81% υποστηρίζει τις

διαμαρτυρίες, 33% τις θεωρούν δικαιολογημένες, ενώ 25% συμφωνούν με τις απόψεις των εξεγερμένων. Ωστόσο, ανοιχτά υποστήριξη της παρούσας ακροδεξιάς βίας εκφράζει το 21% των ψηφοφόρων του Reform UK και 9% των Συντηρητικών ψηφοφόρων.

Η άνοδος της άκρας Δεξιάς δεν κανονικοποιεί μόνο την αντιμεταναστευτική ρητορική (Valentim 2024), αλλά έχει συνέπειες σε όλες τις πτυχές της ακροδεξιάς ατζέντας, μεταξύ άλλων και τη βία. Τα εγκλήματα μίσους με κίνητρο την εναντίωση στη φυλή ή/και στη θρησκεία έχουν αυξηθεί από 36.800 το 2011 σε περισσότερα από 110.000 το 2023, με 44% των θυμάτων το 2023 να είναι μουσουλμάνοι και το 20% Εβραίοι (UK Home Office).

Η κ. Λαμπρινή Ρόρη είναι επίκουρη καθηγήτρια Πολιτικής Ανάλυσης στο ΕΚΠΑ.

Συνέντευξη στην
ΟΡΙΑΝΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

«Πριν από το τέλος του έτους ξεκινά η σταδιακή μετακίνηση των servers κέντρων δεδομένων του κράτους σε χώρους που πληρούν όλες τις προϋποθέσεις και μηχανισμούς σύμφωνα με τις βέλτιστες πρακτικές» δηλώνει σε συνέντευξη του στη «Κ» ο υφυπουργός Καινοτομίας, Έρευνας και Ψηφιακής Πολιτικής Νικόδημος Δαμιανός. Προσθέτει ότι σε σχέση με το eJustice έχουν ολοκληρωθεί όλες οι διορθωτικές ενέργειες για τα σοβαρά προβλήματα που παρουσιάστηκαν αλλά και τα κενά που εντοπίστηκαν μετά την πλήρη επαναξιολόγηση του συστήματος, ωστόσο, τα πρώτα δείγματα των ελέγχων που έχουν γίνει δεν είναι ενθαρρυντικά για τη παραπέρα πορεία του.

«Πόσο απέχουμε σήμερα από τον στόχο που θέσατε για μετάβαση σε ένα σύγχρονο, ψηφιακό κράτος;

«Η απάντηση είναι πολυδιάστατη και πολύπλοκη όσο και ο στόχος. Η ταχύτητα της τεχνολογικής εξέλιξης επιβάλλει συνεχή δράση και σχεδιασμό και παράλληλα ως κράτος θα πρέπει να αξιοποιούμε αυτές τις εξελίξεις και να υλοποιούμε τεχνολογικές δράσεις με τρόπο ευέλικτο και αποτελεσματικό. Δεν πρόκειται δηλαδή για ένα εγχείρημα με αρχή, μέση και τέλος, αλλά μία πορεία μέσω της οποίας θα δημιουργήσουμε ένα ολοκληρωμένο ψηφιακό κρατικό μηχανισμό και δυναμικό ψηφιακό οικοσύστημα που θα συμβάλει στην επίτευξη του στόχου, της προσέλευσης επενδύσεων σε λύσεις τεχνολογίας και καινοτομίας. Όλα αυτά, εξελικτικά και προτεραιοποιώντας παράλληλα τις υπηρεσίες που μπορούμε να δώσουμε το συντομότερο στους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Η κυβέρνηση έχει θέσει την ψηφιακή μετάβαση ως μία από τις κυριότερες της προτεραιότητες, αναγνωρίζοντας ότι πρόκειται για τομέα με οριζόντιο αντίκτυπο στην κοινωνία και την οικονομία της Κύπρου. Η πρόοδος που έχει επιτευχθεί αναδεικνύεται και στα πρόσφατα αποτελέσματα της Έκθεσης για την Ψηφιακή Δεκαετία της Ευρώπης, που αποτυπώνει μία ενθαρρυντική εικόνα για την Κύπρο, παραμένοντας ως μία από τις χώρες που βρίσκονται σε πορεία επίτευξης του συνόλου των στόχων που έχουν τεθεί. Σημειώνω, ωστόσο, ότι θα πρέπει να είμαστε προσγειωμένοι και να παραδεχθούμε πως έχουμε πολύ δρόμο να διανύσουμε πριν αναφερθούμε σε επιτυχίες.

«Ποιες είναι οι επόμενες ψηφιακές υπηρεσίες που θα ανακοινώσετε εντός του 2024;

«Ως Υφυπουργείο έχουμε ανεβάσει ρυθμούς για να ανταποκριθούμε στις προσδοκίες των πολιτών και θεωρώ ότι έχουμε ήδη κάνει σημαντικά βήματα, αφού μπήκαμε πλέον σε τροχιά υλοποίησης σημαντικών έργων ψηφιοποίησης σε βασικούς τομείς της κυβερνητικής μηχανής αλλά και της οικονομικής

ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ, υφυπουργός Καινοτομίας, Έρευνας και Ψηφιακής Πολιτικής

Προσεχώς «Ψηφιακός Πολίτης»

Σε πορεία επίτευξης του συνόλου των στόχων που έχουν τεθεί βρίσκεται η Κύπρος

Η Κύπρος είναι η 12η χώρα που θα ενταχθεί περί τα τέλη Δεκεμβρίου του 2024 στο δίκτυο Διασυννοριακής Παροχής Υπηρεσιών Υγείας, το οποίο αναμένεται να προσφέρει στον πολίτη άμεση πρόσβαση στα δεδομένα υγείας του, απ' όπου κι αν βρίσκεται εντός Ε.Ε.

Αυτό που διανύουμε σήμερα είναι περίοδος προσαρμογής τόσο του συστήματος «Ιππόδαμος» όσο και των χρηστών. Συχνά, οι αναφορές που γίνονται δημιουργούν την εντύπωση ότι το κύριο πρόβλημα είναι το σύστημα, κάτι που δεν ισχύει.

δραστηριότητας του τόπου. Το αμέσως επόμενο διάστημα, θα ανακοινώσουμε υπηρεσίες, οι οποίες θα είναι πλέον όλες προσβάσιμες μέσω της νέας ενιαίας κυβερνητικής πύλης, gov.cy, που τέθηκε σε εφαρμογή από αυτό τον μήνα. Στην

πύλη σήμερα μπορεί κάποιος να βρει πέραν των 300 ψηφιακών υπηρεσιών, οι 52 από τις οποίες έχουν αναπτυχθεί τους τελευταίους μήνες με βάση τα νέα πρότυπα τεχνολογικής υλοποίησης που ξεκίνησε το Υφυπουργείο να εφαρμόζει ομοιόμορφα. Οι υπηρεσίες που ξεκίνησαν να προσφέρονται διαδικτυακά μέσω του συστήματος «Ιππόδαμος», και οι οποίες θα ενισχυθούν περαιτέρω το επόμενο διάστημα, καθώς και υπηρεσίες των εκπαιδευτικών υπηρεσιών, είναι τέτοια παραδείγματα. Είναι σημαντικό να σημειώσουμε ότι σύντομα, μέσω της συνεργασίας μας με το υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης της ελληνικής κυβέρνησης, θα ανακοινώσουμε την εφαρμογή «Ψηφιακός Πολίτης» που θα δίνει τη δυνατότητα στον πολίτη να αποθηκεύει σε ψηφιακή μορφή επίσημα έγγραφα όπως η ταυτότητα, η άδεια οδηγού και το ΜΟΤ που θα περιληφθούν σε πρώτη φάση με σταδιακή επέκταση αυτών των λειτουργιών.

«Ποιο είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο που έχετε να ξεπεράσετε σε αυτή την προσπάθεια;

«Τα εμπόδια που έχουμε να αντιμετωπίσουμε δεν είναι μόνο δικά

μας. Είναι ζητήματα που αντιμετωπίζουν πολλές κυβερνήσεις, και προκύπτουν από χρόνια ελλείψεων σε θέματα αναβάθμισης της τεχνολογικής υποδομής, αναβάθμισης των δεξιοτήτων του προσωπικού, κακής οργάνωσης και ανεπαρκούς στελέξεως των τμημάτων πληροφορικής της κυβέρνησης, και βέβαια μιας παρατεταμένης κακής πρακτικής όπου κάθε υπουργείο ή τμήμα προχωρούσε μόνο του να κτίζει και να συντηρεί λύσεις τεχνολογικές σε «σιλό», χωρίς κανένα αρχιτεκτονικό σχεδιασμό. Όλα αυτά είναι πράγματα που η παρούσα κυβέρνηση έχει ήδη αρχίσει να αλλάζει, ξεκινώντας από την εφαρμογή κατάλληλων πολιτικών για τον ομοιόμορφο σχεδιασμό και υλοποίηση των συστημάτων πληροφορικής. Η διαχείριση, λοιπόν, κάτω από τις πιο πάνω συνθήκες, ενός τόσο απαιτητικού προγράμματος ψηφιακής αναβάθμισης, μεγάλο μέρος του οποίου αποτελούν τεράστια έργα για εισαγωγή συστημάτων που βρίσκονται ήδη σε εξέλιξη και τα οποία χρηματοδοτούνται από το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, είναι το μεγαλύτερο στόιχημα που έχουμε να κερδίσουμε.

«Με ποιους τρόπους μπορεί η Πολιτεία να συμβάλει στην αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων του γενικού πληθυσμού;

«Η επιτυχία της προσπάθειάς μας κρίνεται επίσης και από το αν θα κερδίσουμε την εμπιστοσύνη της κοινωνίας στην προσπάθεια που καταβάλλουμε, αλλά και γενικότερα στην τεχνολογία και το ψηφιακό μας μέλλον. Για να το πετύχουμε πρέπει να συνεχίσουμε να δείχνουμε αποτελέσματα, καθώς και να εφοδιάσουμε τους πολίτες με τις κατάλληλες δεξιότητες για να μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στην ψηφιακή εποχή. Το κράτος, μέσω της Αρχής Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού και του Κέντρου Παραγωγικότητας, προσφέρει σειρά εκπαιδευτικών σεμιναρίων, που απευθύνονται σε εργαζόμενους και ανέργους, άτομα κάθε ηλικίας, αλλά και σε συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες όπως άτομα άνω των 55 ετών, σε ένα ευρύ φάσμα θεματικών, από τη χρήση διαδικτύου και εργαλείων MS Office, στην εξοικείωση με τη χρήση των κρατικών συστημάτων ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, όπως το σύστημα φορολογίας και το σύστημα πληρωμών κοινωνικών ασφαλίσεων.

«Βλέπουμε, ωστόσο, πολλές αναφορές σε προβλήματα που αφορούν στο σύστημα «Ιππόδαμος»; Πώς απαντάτε στις επικρίσεις;

«Ο «Ιππόδαμος» εμπίπτει στο πλαίσιο μιας ιδιαίτερα πολύπλοκης μεταρρύθμισης, ως αποτέλεσμα της οποίας, δεν υπήρχε ολοκληρωμένο περιβάλλον παραγωγικής λειτουργίας το οποίο να επιτρέπει την ορθή πιλοτική δοκιμή του συστήματος πριν από την εφαρμογή του. Παράλληλα, αλλά και στη δομή και τη στελέχωση των Επαρχειακών Οργανισμών Αυτοδιοίκησης γίνονταν μέχρι την τελευταία στιγμή, γεγονός που δεν επέτρεπε την ορθή δόμηση εκπαιδύσεων για τους χρήστες προτού αυτοί αναλάβουν επίσημα τα καθήκοντά τους. Ως επακόλουθο, αυτό που διανύουμε σήμερα είναι περίοδος προσαρμογής τόσο του συστήματος, όσο και των χρηστών. Συχνά, οι αναφορές που γίνονται δημιουργούν την εντύπωση ότι το κύριο πρόβλημα είναι το σύστημα, κάτι που δεν ισχύει. Όντως τις πρώτες 10 ημέρες λειτουργίας του συστήματος παρουσιάστηκαν προβλήματα απόδοσης, τα οποία επιλύθηκαν μέσω αναβαθμίσεων της τεχνολογικής υποδομής, ενώ περαιτέρω αναβάθμιση έχει προγραμματιστεί κατά τον Αύγουστο. Πρόσθετες βελτιώσεις, όπως η διασύνδεση με την πύλη του Κτηματολογίου έχουν ήδη δρομολογηθεί, με βάση το χρονοδιάγραμμα του έργου, ενώ αναφορές για προβλήματα τυγχάνουν άμεσης διαχείρισης σε συντονισμό με την ανάδοχο εταιρεία. Για σκοπούς υποστήριξης των χρηστών έχουν γίνει διευθετήσεις για περαιτέρω εκπαίδευση, τόσο στη χρήση του συστήματος και τις νέες διαδικασίες, όσο και για τη χρήση της ηλεκτρονικής υπογραφής, που δίνεται πλέον ως δυνατότητα τόσο για εσωτερικούς όσο και εξωτερικούς χρήστες.

«Πότε η Κύπρος θα μπορέσει να ενταχθεί στο σύστημα παροχής Διασυννοριακών Υπηρεσιών Υγείας και τι θα σημαίνει αυτό για τους πολίτες;

«Η Κύπρος είναι η 12η χώρα που θα ενταχθεί περί τα τέλη Δεκεμβρίου του 2024 στο δίκτυο Διασυννοριακής Παροχής Υπηρεσιών Υγείας, το οποίο αναμένεται να προσφέρει στον πολίτη άμεση πρόσβαση στα δεδομένα υγείας του, από όπου κι αν βρίσκεται εντός Ε.Ε. Μέσω της ηλεκτρονικής συνταγογράφησης, που αποτελεί την πρώτη φάση, ο πολίτης θα έχει τη δυνατότητα να προμηθεύεται φάρμακα για τα οποία έχει συνταγή από τη χώρα διαμονής του, από φαρμακείο άλλης χώρας εντός Ε.Ε. Ως επόμενη φάση, σε περίπτωση που επισκεφθεί γιατρού κατά το ταξίδι του, θα γίνεται πρόσβαση ηλεκτρονικά σε συνοπτικό ιστορικό της υγείας του, διευκολύνοντας τη διάγνωση και αντιμετώπιση του οποιουδήποτε περιστατικού. Αυτό ενισχύει σημαντικά το επίπεδο των υπηρεσιών υγείας για τους πολίτες, ενώ αναμένεται να έχει θετική επίδραση και στον τουρισμό.

Για το θέμα κυβερνοασφάλειας απαιτούνται περισσότερες επενδύσεις

«Σε σχέση με την ασφάλεια και την ανθεκτικότητα στον κυβερνοχώρο έγιναν όλες αυτές οι ενέργειες ώστε να μπορούμε να μιλάμε για ασφαλή θωράκιση των κρίσιμων υποδομών του κράτους;

«Για το θέμα κυβερνοασφάλειας έγιναν το τελευταίο διάστημα σημαντικές ενέργειες, εντούτοις εντοπίζω ότι απαιτούνται περισσότερες επενδύσεις. Όσον αφορά τις κρίσιμες υποδομές, εργαζόμαστε για την ουσιαστική ενίσχυση ενός οριζόντιου πλαισίου κυβερνοασφάλειας για τον δημόσιο τομέα, που περιλαμβάνει μέτρα αναγνώρισης, αξιολόγησης και ανταπόκρισης έναντι κυβερνο-απειλών και περιστατικών, ενώ το νομοσχέδιο για ενταξιοποίηση της εθνικής νομοθεσίας με την ευρωπαϊκή Οδηγία NIS2, βρίσκεται στο τελευταίο στάδιο του νομοτεχνικού ελέγχου. Από τον Σεπτέμβριο του 2023, λειτουργεί σε 24ωρη βάση Κέντρο Επιχειρήσεων για παρακολούθηση των κρίσιμων υποδομών του κράτους από την ΑΨΑ, με βάση το οποίο έχουν τοποθετηθεί πέραν των 30 αισθητήρων για σκοπούς ανίχνευσης και ανάλυσης επιθέσεων σε πραγματικό

Τα πρώτα δείγματα των ελέγχων που έχουν γίνει για το σύστημα ηλεκτρονικής δικαιοσύνης eJustice δεν είναι ενθαρρυντικά.

χρόνο, ενώ σε τακτική βάση γίνονται πλέον έλεγχοι διεισδυσης για τον εντοπισμό τυχόν αδυναμιών στις υποδομές του Δημοσίου.

«Σύστημα ηλεκτρονικής δικαιοσύνης eJustice θα καταφέρετε να το θέσετε σε επιτυχή λειτουργία και αν ναι τότε το ορίζετε χρονικά; Ευθύνες σε ότι αφορά την αποτυχημένη εφαρμογή του και τα χρήματα που ξοδεύτηκαν μέχρι σήμερα έχουν αποδοθεί;

«Σύμφωνα με τις ανάδοχες εταιρείες έχουν ολοκληρωθεί όλες οι διορθωτικές ενέργειες για τα σοβαρά προβλήματα που παρουσιάστηκαν αλλά και τα κενά που εντοπίστηκαν μετά την πλήρη επαναξιολόγηση του συστήματος. Ανα-

μένω στο παρόν στάδιο να δω τα αποτελέσματα των προκαταρκτικών ελέγχων των ενεργειών αυτών, καθώς αυτό είναι που θα κρίνει κατά πόσο το έργο μπορεί να συνεχιστεί ή όχι. Δυστυχώς, τα πρώτα δείγματα των ελέγχων που έχουν γίνει δεν είναι ενθαρρυντικά. Σημειώνω επιπρόσθετα ότι η τελική αποδοχή του συστήματος θα γίνει μόνο και εφόσον οι χρήστες το ελέγξουν και ικανοποιηθούν με την ποιότητα, τη λειτουργικότητα και την ορθή υλοποίηση όλων των αλλαγών. Όσον αφορά ευθύνες, αυτές θα εξεταστούν συν τω χρόνω και εξαρτώνται βεβαίως και από την τελική έκβαση του έργου.

«Σε ποια φάση βρίσκεται η μεταφορά servers κέντρων δεδομένων του κράτους που όπως διαπιστώσατε είναι σε χώρους όπου υπάρχει κίνδυνος να καταστραφούν;

«Το θέμα των κέντρων δεδομένων αποτελεί ένα από τα κρίσιμα ζητήματα που κλήθηκε να αντιμετωπίσει αυτή η κυβέρνηση, μετά από χρόνια αδράνειας και πρόχειρων χειρισμών. Η κυβέρνηση λοιπόν πήρε αποφάσεις που εκκρεμούσαν για χρόνια και δρομολο-

γήθηκε η μεταφορά όλων των κέντρων δεδομένων σε κατάλληλους χώρους. Πριν από το τέλος του έτους, ξεκινά η σταδιακή μετακίνηση των συστημάτων σε χώρους που πληρούν όλες τις προϋποθέσεις και μηχανισμούς σύμφωνα με τις βέλτιστες πρακτικές. Παράλληλα, κάθε νέο σύστημα θα στεγάζεται πλέον σε κατάλληλο κέντρο, αφού σταματήσει ήδη με οδηγίες του Υφυπουργείου η εγκατάσταση υποδομών συστημάτων σε χώρους που δεν πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις.

«Μπορεί η Κύπρος να μετατραπεί σε περιφερειακό κέντρο τεχνολογίας και καινοτομίας, γίνονται ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση;

«Ο τομέας της τεχνολογίας έχει παρουσιάσει τα τελευταία χρόνια την μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση, συνεισφέροντας πλέον κοντά στο 10% του ΑΕΠ, με κάποιες αναλύσεις να ανεβάζουν αυτό το ποσοστό σε πέραν του 13%. Την ίδια στιγμή το οικοσύστημα καινοτομίας της χώρας συγκαταλέγεται για τρίτη συνεχή χρονιά στους Strong Inno-

vators της Ευρώπης, με επιδόσεις που ξεπερνούν τον μέσο όρο των κρατών μελών. Φιλοξενείται ήδη στη χώρα μας μία αξιοσημείωτη κοινότητα πολυεθνικών εταιρειών αλλά και νεοφυών επιχειρήσεων, η οποία αναπτύσσεται συνεχώς και διαδραματίζει ενεργό ρόλο στην προσπάθεια βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της χώρας, με προτάσεις και εισηγήσεις τις οποίες η κυβέρνηση λαμβάνει σοβαρά υπόψη στη μεταρρυθμιστική της δράση. Η γεωστρατηγική θέση του νησιού είναι εξαιρετικά σημαντική προϋπόθεση που οφείλουμε να αξιοποιήσουμε περαιτέρω. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καθόρισε το 2021, τη στρατηγική της να γίνει το πιο σημαντικό κέντρο συνδεδεσιμότητας και δεδομένων ανά το παγκόσμιο. Σε αυτό το πλαίσιο αναγνωρίστηκαν πέντε πλατφόρμες που αποτελούν τους περιφερειακούς διαδρόμους διασύνδεσης της Ευρώπης για επίτευξη αυτού του στόχου. Η Κύπρος έχει φυσική θέση και ρόλο να παίξει σε μία από αυτές, το EU-Mediterranean-Data Gateway Platform, και αυτό είναι που επιδιώκουμε.

«Ποια θεωρείτε ως τη μεγαλύτερη πρόκληση που έχει να αντιμετωπίσει το Υφυπουργείο σας;

«Η μεγαλύτερη πρόκληση είναι να κερδίσουμε την εμπιστοσύνη του κόσμου. Και αυτό θα το πράξουμε μόνο παρέχοντας ψηφιακές υπηρεσίες. Ακούγεται απλό αλλά είναι πολύ μεγάλη πρόκληση, διότι καλούμαστε να το πετύχουμε στο μέσο της πιο απαιτητικής και δύσκολης ίσως συγκυρίας. Το λέω τούτο, διότι βρισκόμαστε σε ένα χρονικό σημείο που η αναβάθμιση της τεχνολογικής υποδομής και του τρόπου λειτουργίας των υπηρεσιών τεχνολογίας του κράτους καθίστανται πλέον απαραίτητες για να μπορούμε να συνεχίσουμε. Την ίδια στιγμή οι ρυθμοί τεχνολογικής ανάπτυξης είναι τέτοιοι που οι χρήστες έχουν αυξήσει τις απαιτήσεις τους για το επίπεδο των ψηφιακών υπηρεσιών που αναμένουν, ενώ τέλος, βρισκόμαστε εν μέσω της διαχείρισης μεγάλου αριθμού εξαιρετικά πολύπλοκων έργων μεταρρυθμίσεων, τα οποία έχουν ενταχθεί τα τελευταία χρόνια στο Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

Συνέντευξη στον
ΠΑΥΛΟ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Για τα βήματα που πρέπει να γίνουν για την απανθρακοποίηση του νησιού μιλά σε συνέντευξή της στην «Κ» η επίτροπος Περιβάλλοντος, Αντωνία Θεοδοσίου. Για ζητήματα που απασχολούν το Γραφείο της και έχουν αντίκτυπο στο περιβάλλον και κατ' επέκταση στην καθημερινότητα των πολιτών, αναφέρεται στον υποστηρικτικό του ρόλο προς τα Υπουργεία, καθώς έχει αναλάβει θέματα βελτίωσης νομοθεσιών. Αναλύει τις προκλήσεις που βλέπει για τη συνέχεια των έργων στο οδικό δίκτυο του Ακάμα, ενώ θέτει το ζήτημα της αξιολόγησης του τοπίου, το οποίο κατά τη γνώμη της στον τόπο μας παραμελείται, για να τονίσει επικαλούμενη συγκεκριμένα παραδείγματα ότι «αν αξιολογούμε το τοπίο χωρίς να λαμβάνουμε διαχειριστικά μέτρα, καταλήγουμε να κάνουμε πολεοδομική σε περιοχές που θα έπρεπε να προστατεύονται, υπονομεύοντας έτσι την αξία του τοπίου». Η υποστήριξη της Τηλλυρίας να μετατραπεί σε «πράσινο και κλιματικά ουδέτερο σύμπλεγμα» και η πρωτοβουλία για τα χωριά των Κοιλιάδων Διαρίζου και Ξεροπόταμου να ετοιμαστούν και να ενταχθούν στα Αποθέματα Βιόσφαιρας της UNESCO, συγκαταλέγονται επίσης στις δράσεις του Γραφείου.

—Η Κύπρος εξαρτάται από το μαζούτ, με αποτέλεσμα όχι μόνο την επιβάρυνση του περιβάλλοντος αλλά και την παραγωγή ακριβού ρεύματος. Από τις τελευταίες εξελίξεις στο τερματικό του Βασιλικού φαίνεται ότι η εικόνα αυτή δεν θα αλλάξει σύντομα. Κατά τη γνώμη σας ποια βήματα πρέπει να γίνουν για την απανθρακοποίηση του νησιού;

—Η στρατηγική για την ενεργειακή μετάβαση προέβλεπε την αξιοποίηση του φυσικού αερίου ως μεταβατική ενδιάμεση λύση, λόγω του ότι το φυσικό αέριο εκπέμπει λιγότερους ρύπους από το μαζούτ και είναι βοηθητικό στην τρέχουσα αδυναμία αποθήκευσης ενέργειας από ΑΠΕ. As μιν παραβλέπουμε ότι η ψηλή τιμή του ρεύματος οφείλεται και στην αγορά δικαιωμάτων εκπομπών ρύπων, το κόστος των οποίων καταβάλλουν οι πολίτες. Η ενεργειακή αυτή μετάβαση ωστόσο, έχει αποδειχθεί χρονοβόρα, ενώ μέλη του Πανεπιστημίου Κύπρου, καταδεικνύει ότι η καθολική εγκατάσταση φωτοβολταϊκών στις στέγες μας, θα βοηθούσε στην ενεργειακή μας αυτονομία ως κράτος. Γιατί δεν προωθήσαμε ταχύτερα

αυτή τη λύση εφόσον θα καταρτιζαμε ανάλογη στρατηγική και οργάνωση της παραγωγής από ΑΠΕ και αποθήκευσης ενέργειας; Δεν δώσαμε τη δέουσα προτεραιότητα σε αυτόν τον τομέα τόσο όσον αφορά την παραγωγή όσο και όσον αφορά την έρευνα για εξεύρεση

λύσεων αποθήκευσης ενέργειας από ΑΠΕ. Σημειώνεται ότι το υπουργείο Ενέργειας προχωρά πλέον με σημαντικά μέτρα για την διείσδυση ΑΠΕ, εν αναμονή και των ρυθμιστικών πλαισίων για τη δημιουργία ενεργειακών κοινοτήτων, γεγονός που θα δώσει τη δυνατότητα συμ-

μετοχής των πολιτών, καθώς και νομικών προσώπων ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου, σε συνεργασία με τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην παραγωγή, διανομή, κατανάληψη και αποθήκευση ενέργειας. Το βήμα αυτό είναι σημαντικό για λόγους προστασίας του περιβάλ-

λοντος και αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, οι ΑΠΕ είναι οικονομικά πιο συμφέρουσες, ενώ η σταδιακή ενεργειακή μετάβαση σε οικονομία χωρίς ορυκτά καύσιμα αποτελεί επιτακτική ανάγκη. Η Green Peace αναφέρει: «Η ενεργειακή δημοκρατία διασφαλίζει ότι η ενεργειακή μετάβαση θα γίνει με όρους κοινωνικής δικαιοσύνης και με την κοινωνία σε ενεργό και όχι παθητικό ρόλο».

—Μέχρι σήμερα γνωρίζαμε ως κύρια αποστολή του Γραφείου Επιτρόπου Περιβάλλοντος τη διαφώτιση των πολιτών. Μιλήστε μας για τον υποστηρικτικό σας ρόλο προς τα Υπουργεία, καθώς έχετε αναλάβει θέματα βελτίωσης της νομοθεσίας.

—Το θέμα της νομοθεσίας αποτελεί κύριο μέλημα για το Γραφείο της Επιτρόπου Περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα αποτελεί και καθήκον του θεσμού με βάση τους όρους διορισμού, να υποβάλλει απόψεις σε σχέση με σημαντικές προτάσεις

αναλάβαμε την πρωτοβουλία όπως σε συνεργασία με το υπουργείο Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος να εξετάσουμε αλλαγές στη νομοθεσία για τον τρίτο πυλώνα της Σύμβασης του Aarhus, που αφορά την πρόσβαση του κοινού στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

Επιπλέον, έχουμε κληθεί από την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών, Δικαιοσύνης και Δημοσίας Τάξεως να καταθέσουμε απόψεις, αλλά να έχουμε και συντονιστικό ρόλο για δύο προτάσεις νόμου που αφορούν συνταγματικές αλλαγές για την ερμηνεία του Περιβάλλοντος. Επίσης, όσον αφορά τα ρυθμιστικά πλαίσια της ΡΑΕΚ και του υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας δεν έχουν ακόμη οριστικοποιηθεί, ως Γραφείο της Επιτρόπου Περιβάλλοντος σε συνεργασία με την Επιτροπή Νομοθεσίας, εξετάζουμε τη δυνατότητα όπως γίνουν σχετικές τροποποιήσεις στους Περί Δήμων και Κοινοτήτων Νόμους έτσι ώστε να μπορούν να ιδρύνουν εταιρείες, σωματεία ή ιδρύματα σε συνεργασία και με άλλους φορείς—χωρίς να περιορίζεται η δράση τους με συνεργασία μόνο με άλλες τοπικές αρχές—έτσι ώστε να μπορούν να προχωρήσουν άμεσα στη δημιουργία ενεργειακών κοινοτήτων.

—Για το θέμα του Ακάμα ποιος είναι οι προκλήσεις που βλέπετε για τη συνέχεια;

—Η πρώτη πρόκληση αφορά το πώς τα έργα του οδικού δικτύου που έχουν ανασταλεί μπορούν να προσαρμοστούν τεχνικά στο περιβάλλον και τη φυσιογνωμία της περιοχής περιλαμβανομένων και των υδατικών έργων. Μέχρι στιγμής έχουμε δει μόνο στρωγγυλούς αγωγούς και ορθογωνικούς οχετούς, είτε χαμηλούς για περιπτώσεις χαμηλής στάθμης της ροής, είτε ψηλούς. Το ερώτημα που τίθεται είναι τι μέλλει γενέσθαι με αυτά. Αυτά τα ζητήματα θα εξεταστούν από τους εμπειρογνώμονες στη συνέχεια. Για τα υπόλοιπα έργα που δεν έχουν ξεκινήσει ακόμη, επανεξετάζεται η ενδεχόμενη κατασκευή κόμβων ή όλων των δρόμων και κόμβων που σχεδιάστηκαν, καθώς και ο τυχόν επανασχεδιασμός τους. Στους κόμβους αυτούς κατά την άποψή μου χρειάζονται κυρίως, χώροι υγιεινής για την εξυπηρέτηση του κοινού, χώροι στάθμευσης και στάσεις μόνο για μέσα μαζικής μεταφοράς και διαχείρισης του Εθνικού Δασικού Πάρκου και όχι για άλλα οχήματα, ενώ μεγάλο θέμα τίθεται κατά την άποψή μου για τη διακίνηση κυνηγών.

ΑΝΤΩΝΙΑ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ, επίτροπος Περιβάλλοντος

Σημαντικό βήμα η δημιουργία ενεργειακών κοινοτήτων

Δεν δώσαμε τη δέουσα προτεραιότητα στην παραγωγή και την εξεύρεση λύσεων αποθήκευσης ενέργειας από ΑΠΕ

«Αν αξιολογούμε το τοπίο χωρίς να λαμβάνουμε διαχειριστικά μέτρα, καταλήγουμε να κάνουμε πολεοδομική σε περιοχές που θα έπρεπε να προστατεύονται, υπονομεύοντας έτσι την αξία του τοπίου» λέει στην «Κ» η η επίτροπος Περιβάλλοντος, Αντωνία Θεοδοσίου.

“

Στους κόμβους του Ακάμα χρειάζονται κυρίως χώροι υγιεινής, στάθμευσης και στάσης μόνο για μέσα μαζικής μεταφοράς και διαχείρισης του Εθνικού Δασικού Πάρκου και όχι για άλλα οχήματα.

για την τροποποίηση σχετικών νόμων ή να υποβάλλει εισογήσεις σχετικά με την εφαρμογή περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας είτε κατά παράκληση Υπουργείων/Υφυπουργείων είτε αυτοβούλως. Όπου εντοπίζουμε κενά, συνεργαζόμαστε με τα αρμόδια υπουργεία, για τη συμπλήρωση, την τροποποίηση ή τη δημιουργία νομοθεσίας. Στο πλαίσιο αυτό, μετά από εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Κύπρου τον περασμένο Φεβρουάριο, στην παρουσία του Ειδικού Εισηγητή του ΟΗΕ για τους Υπερασπιστές του Περιβάλλοντος (Σύμβαση του Aarhus),

Η κλιματική ουδετερότητα δεν περιορίζεται στα ενεργειακά

—Σε δημόσιες αναφορές σας φάνηκε να σας απασχολεί η αξιολόγηση του τοπίου στην ύπαιθρο και ειδικότερα η απουσία του διαχειριστικής τέτοιας αξιολόγησης. Πώς αξιολογείτε αυτό το πρόβλημα;

—Το τοπίο της Κύπρου είναι εξαιρετικά σημαντικό, αλλά δυστυχώς παραμελείται. Συχνά ακούμε προτάσεις όπως «βάλτε φωτοβολταϊκά στις «καυκάλες»», υπονοώντας ότι αυτά τα εδάφη δεν έχουν αξία. Όμως, κάθε τοπίο, είτε είναι βραχώδες είτε γεωργικό είτε με άγρια βλάστηση, έχει τη δική του σημασία. Άλλες φορές ακούμε «εγκαταστήστε «αγροτοφωτοβολταϊκά» σε γεωργικά γη». Αυτό που με απασχολεί ιδιαίτερα είναι η αναγκαιότητα καταγραφής/χαρτογράφησης του τοπίου όσον αφορά τα φυσικά του δεδομένα

—όπως τη βλάστηση, τα είδη, οι οικοτόπους η γεωλογία και τα γεωμορφώματα—καθώς επίσης και τα ιστορικά και πολιτιστικά στοιχεία, την άυλη κληρονομιά μας, και το παραδοσιακά ανθρωπογενές του απόθεμα όπως είναι τα πηγάδια, τα αλώνια, οι δόμες, στοιχεία που καταστρέφονται με ταχείς ρυθμούς λόγω άστοχων δικών μας ενεργειών. Αφού έχουμε πλήρη χαρτογράφηση αυτών των στοιχείων χρειάζεται ακολούθως να αξιολογήσουμε την αισθητική του τοπίου, η οποία μπορεί να παρουσιάζεται ως υποκειμενική, ενώ αποτελεί αντικείμενο ακαδημαϊκών μελετών και μεθοδολογίας ως μέρος της συνολικής αξιολόγησης του τοπίου.

Είναι θετικό ότι το Τμήμα Πολεοδομίας και Οικίσσεως του Υπουρ-

γείου Εσωτερικών έχει ξεκινήσει πρόσφατα την καταγραφή και αξιολόγηση του τοπίου, με στόχο την ολοκλήρωση μέχρι το 2025, που σημαντικό είναι αμέσως μετά να προβεί σε διαχειριστικά μέτρα που να συνάδουν με αυτή την αξιολόγηση. Για παράδειγμα, στον Ακάμα, όπου έγινε αξιολόγηση του τοπίου στο πλαίσιο της διενέργειας του τοπικού σχεδίου των κοινοτήτων, παρατηρήθηκε στη συνέχεια ότι καθορίστηκαν ζώνες ανάπτυξης σε περιοχές ψηλής αξίας τοπίου, ακόμη και λατομικές ζώνες. Σημειώνεται ότι αυτή την περίοδο η Υπηρεσία Μεταλλείων και Λατομείων ανέθεσε τη διενέργεια Περιβαλλοντικής Μελέτης για περιοχή που προτείνεται να επεκταθεί η λατομική δραστηριότητα στα υψίπεδα

μεταξύ των φαράγγιων της Ανδρολύκου / Νέου Χωρίου σε περιοχή τοπίου σημαντικής αξίας. Επομένως, αν αξιολογούμε το τοπίο χωρίς να λαμβάνουμε διαχειριστικά μέτρα, καταλήγουμε να κάνουμε πολεοδομική σε περιοχές που θα έπρεπε να προστατεύονται, υπονομεύοντας έτσι την αξία του τοπίου.

—Ποιες άλλες προτεραιότητες έχετε θέσει με την ανάληψη των καθηκόντων σας;

—Η κλιματική αλλαγή αποτελεί κορυφαίο θέμα προτεραιότητας, και μία από τις σημαντικές δράσεις που αναλάβαμε από την αρχή είναι η υποστήριξη της Τηλλυρίας να μετατραπεί σε «πράσινο και κλιματικά ουδέτερο σύμπλεγμα». Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι η κλιματική ουδετερότητα δεν περιο-

ρίζεται μόνο σε ενεργειακά ζητήματα. Σημειώνει ότι κάθε δράση που αναλαμβάνουμε πρέπει να έχει μηδενικό αντίκτυπο στους ρύπους που εκπέμπουμε σε όλους τους τομείς δραστηριότητας όπως η γεωργία, η κτηνοτροφία, οι μεταφορές, η αλιεία, το αποχετευτικό σύστημα και οι αρδευτικές υποδομές.

Οι κοινότητες μας ενημερώνουν για έργα που θεωρούν ότι μπορούν να γίνουν, και εμείς τα κωδικοποιούμε σύμφωνα με το μοντέλο της κλιματικής ουδετερότητας. Επιπλέον, συνεργαζόμαστε με τον Οργανισμό Τυποποίησης, για τη δημιουργία ενός προτύπου για την κλιματική ουδετερότητα.

Επίσης, στο πλαίσιο των προ-σταθιακών μας για την αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης και της απώ-

λειας της βιοποικιλότητας, πρόσφατα ξεκινήσαμε με μια ημερίδα που πραγματοποιήθηκε στη Σαλαμίση την πρωτοβουλία χωριά των Κοιλιάδων Διαρίζου και Ξεροπόταμου να ετοιμαστούν και να ενταχθούν στα Αποθέματα Βιόσφαιρας της UNESCO. Αυτό σηματοδοτεί ένα σημαντικό βήμα προς τον επαναπροσδιορισμό της σχέσης μας με τη φύση και την προώθηση της βιώσιμης συνύπαρξης μεταξύ ανθρώπων και περιβάλλοντος.

Για τη συνέχεια αυτών των δράσεων αλλά και για άλλες πρωτοβουλίες του Γραφείου μας σύντομα θα εγκαταστήσουμε την αποστολή ενημερωτικού δελτίου για σκοπούς ενημέρωσης και διαφάνειας ως προς τη λειτουργία του Γραφείου της Επιτρόπου Περιβάλλοντος.

ΠC MEDOCHEMIE

Αργυρός Χορηγός της ΚΟΕ για τους Ολυμπιακούς Αγώνες «Παρίσι 2024»

Στον δρόμο για το Παρίσι 2024 είμαστε ΟΛΟΙ #Team Cyprus

PARIS 2024

ΑΡΓΥΡΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ ΠC MEDOCHEMIE

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ Για το αγαπώ και το κληρώ

Τα παιδιά στη Δημοτική Εκπαίδευση που παρακολούθησαν μαθήματα Ελληνικών ως δεύτερης γλώσσας παγκύπρια ανήλθαν στον αριθμό των 5.488.

Οι προκλήσεις για τους αλλόγλωσσους μαθητές

Προγράμματα ένταξης των παιδιών και εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας λειτουργούν σε όλες τις βαθμίδες

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Τα κυπριακά σχολεία, όπως και εκείνα των άλλων ευρωπαϊκών χωρών, αντιμετωπίζουν τις ίδιες προκλήσεις σχετικά με τους αλλόγλωσσους μαθητές και τον τρόπο αντιμετώπισης των δυσκολιών ομαλής ένταξης των μαθητών με μεταναστευτική βιογραφία στον σχολικό βίο. Σύμφωνα με στοιχεία του υπουργείου Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας στην Προδημοτική Εκπαίδευση παγκύπρια το σχολικό έτος 2023-2024 στα θρανία κάθισαν 3.481 μαθητές, στη Δημοτική Εκπαίδευση 19.266, και στα γυμνάσια και τα λύκεια 4.968 και 2.736 αντίστοιχα, με το μεγαλύτερο μέρος των μαθητών να είναι στην επαρχία Λευκωσίας. Στη Μέση Τεχνική και Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση οι μαθητές ήταν 812.

Παρεχόμενα προγράμματα

Από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έχουν αναπτυχθεί οδηγίες για τους εκπαιδευτικούς, στους οποίους μπορούν να βρουν πρακτικές οδηγίες για τις πρώτες μέρες των παιδιών στο σχολικό σύστημα της Κύπρου. Είναι σημαντικό πως ένα μεγάλο μέρος επίσημων εγγράφων επικοινωνίας του σχολείου με τους γονείς και τους κηδεμόνες έχει μεταφραστεί σε διάφορες γλώσσες (αγγλικά, αραβικά, βουλγαρικά, γαλλικά, γεωργιανά, κινεζικά, ουκρανικά, περσικά, ρουμανικά, ρωσικά, τουρκικά), έγγραφα τα οποία είναι διαθέσιμα από την ιστοσελίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Προγράμματα ένταξης των παιδιών και εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας λειτουργούν σε όλες τις βαθμίδες του κυπριακού εκπαιδευτικού συστήματος και σκοπός είναι να διασφαλίζονται σε όλα τα παιδιά ίσες ευκαιρίες πρόσβασης και επιτυχίας στην εκπαίδευση. Είναι αυτονόητο πως όλοι οι μαθητές με μεταναστευτική βιογραφία και που δια-

μένουν στην Δημοκρατία έχουν το δικαίωμα εγγραφής και δωρεάν εκπαίδευσης στα δημόσια σχολεία της Κύπρου, σε όλα τα επίπεδα και τα προγράμματα βασίζονται στο αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Ελληνική ως Δεύτερη Γλώσσα που εκδόθηκε το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο το 2020.

Πρόγραμμα ΔΡΑ.Σ.Ε.+

Σύμφωνα με τα ισχύοντα στην παιδαγωγική κατά την προσχολική εκπαίδευση, ακολουθείται το μοντέλο της πλήρους συμμετοχής όλων παιδιών στη γενική τάξη, καθ' όλη τη διάρκεια της μέρας. Ωστόσο, όπου υπάρχουν αυξημένες ανάγκες και σε όποια νηπιαγωγεία συμμετέχουν στο Πρόγραμμα ΔΡΑ.Σ.Ε.+ παραχωρείται χρόνος ενισχυτικής διδασκαλίας με την ταυτόχρονη παρουσία δύο εκπαιδευτικών. Ανάλογη πρόνοια παραχωρήθηκε και στο πλαίσιο του «Πιλοτικού Προγράμματος Ενισχυτικής Διδασκαλίας» που λειτουργεί κατά τη φετινή σχολική χρονιά σε αριθμό νηπιαγωγείων που δεν συμμετέχουν στο πρόγραμμα ΔΡΑ.Σ.Ε.+.

Όσον αφορά στη δημοτική εκπαίδευση λειτουργούν Προγράμματα Διδασκαλίας της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε όλα σχολεία φοιτούν μαθητές με μεταναστευτική βιογραφία, τα οποία σύμφωνα με την αρχική αξιολόγηση του προγράμματος Ελληνομάθειας κατέχουν επίπεδο μικρότερο από Β1. Από τη σχολική χρονιά 2021-2022, έχει αυξηθεί ο χρόνος που παραχωρείται, ώστε όλα τα παιδιά λαμβάνουν τουλάχιστον μία διδακτική περίοδο ενίσχυσης στην Ελληνική ως δεύτερη γλώσσα σε μικρές ομάδες. Τα παιδιά χωρίζονται σε τρεις ομάδες (όπου αυτό είναι εφικτό), ανάλογα με το επίπεδο ελληνομάθειάς τους: 1. Παιδιά Α' τάξης αρχάριου επιπέδου (Α' χρονιά ενίσχυσης), 2. Παιδιά Β'-Στ' αρχάριου επιπέδου (Α' χρονιά ενίσχυ-

Από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο έχουν αναπτυχθεί οδηγίες για τους εκπαιδευτικούς, στους οποίους μπορούν να βρουν πρακτικές οδηγίες για τις πρώτες μέρες των παιδιών στο σχολικό σύστημα της Κύπρου.

σης), 3. Παιδιά Β'-Στ' (Β' χρονιά ενίσχυσης). Στη Μέση Εκπαίδευση λειτουργούν τέσσερα διαφορετικά Προγράμματα εκμάθησης της Ελληνικής Γλώσσας και ομαλής ένταξης σε Γυμνάσια, Λύκεια και Τεχνικές Σχολές. Τα Προγράμματα είναι προσαρμοσμένα να ανταποκρίνονται στις μαθησιακές ανάγκες και ιδιαίτερες των μαθητών/μαθητριών. Τα παιδιά στη Δημοτική Εκπαίδευση που παρακολούθησαν μαθήματα Ελληνικών ως δεύτερης γλώσσας παγκύπρια ανήλθαν στον αριθμό των 5.488, εκ των οποίων τα 2.184 ήταν παιδιά αρχάρια Α' Τάξης, 1.456 παιδιά αρχάρια Β' - ΣΤ' Τάξης και 1.848 παιδιά δεύτερης χρονιάς Β' - ΣΤ' Τάξης. Στη Μέση εκπαίδευση συνολικά σε όλα τα επίπεδα μαθήματα Ελληνικών παρακολούθησαν 1.177 μαθητές.

Πρόγραμμα Ελληνομάθειας

Σε όλα τα δημόσια δημοτικά σχολεία διεξάγεται σε παγκύπρια βάση Πρόγραμμα Ελληνομάθειας, το οποίο αποσκοπεί στην αξιολόγηση του επιπέδου ελληνομάθειας των μαθητών/μαθητριών που δεν έχουν την ελληνική ως μητρική γλώσσα και στην αξιολόγηση του επιπέδου ελληνομάθειας των μαθητών/μαθητριών, που ολοκληρώνουν τη φοίτησή τους στα προγράμματα εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας. Για την αξιολόγηση χρησιμοποιούνται τα διαγνωστικά δοκίμια «Μιλιά Ελληνικά Ι». Σύμφωνα με εκπαιδευτικούς, αυτό το πρόγραμμα είναι πολύ σημαντικό, μιας και η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας από μικρή ηλικία μπορεί να βοηθήσει πάρα πολύ τους μη ελληνογλωσσους μαθητές να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους πολύ πιο ομαλά.

Οπωσδήποτε τα πράγματα για τους αλλόγλωσσους μαθητές, ιδιαίτερα γι' αυτούς της Μέσης Εκπαίδευσης, δεν είναι εύκολα και οι προκλήσεις που έχουν να αντιμε-

τωπίσουν είναι πολλαπλές. Προκλήσεις που σε κάποιες περιπτώσεις καλούνται να αντιμετωπίσουν και δάσκαλοι και καθηγητές. Σύμφωνα με εκπαιδευτικούς που μίλησαν στην «Κ» και οι οποίοι θέλησαν να διατηρήσουν την ανωνυμία, υπάρχουν καθηγητές που αναλαμβάνουν πολλές ευθύνες, πέραν της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Όπως επιώθηκε αρκετοί αναλαμβάνουν και χρέη ψυχολόγου ή και κοινωνικού λειτουργού, μιας και αρκετοί μαθητές αντιμετωπίζουν διάφορες δυσκολίες, είτε στο οικογενειακό τους περιβάλλον, είτε ως ασυνήθιστοι ανήλικοι, ακόμα και στο σχολικό περιβάλλον. Τα προσωπικά βιώματα παίζουν ρόλο και αυτά τα προβλήματα τα επιτείνει η άγνοια της ελληνικής. Το μεγάλο πρόβλημα για τους μη ελληνογλωσσους μαθητές είναι όταν έρχονται στη Μέση Εκπαίδευση, κυρίως στο λύκειο, χωρίς τα κατάλληλα γλωσσικά εφόδια. Σε αυτές τις περιπτώσεις είναι δύσκολο να ακολουθήσουν την υπολοιπή τάξη «Αλλόγλωσσοι που περνούν το πρόγραμμα της ελληνομάθειας από τα γυμνάσια συναντούν πολλαπλές δυσκολίες στη μετάβασή τους στο Λύκειο». Μία ακόμη αντιξοότητα, που πάει πέραν της γλωσσικής αδυναμίας, όπως λέχθηκε στην «Κ» είναι η ένταξη των μαθητών στην κουλτούρα της σχολικής διαδικασίας.

Σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς που μας μίλησαν, είναι σημαντικό να ενταχθούν με κάποιο τρόπο σε όσα περισσότερα σχολεία είναι δυνατόν, όλων των βαθμίδων, προγράμματα για μη ελληνογλωσσους μαθητές. Κάτι τέτοιο θα ήταν υποβοηθητικό, διότι υπάρχουν περιπτώσεις όπου μαθητές αναγκάζονται να μετακινούνται από σχολείο σε σχολείο, μακριά από τον τόπο μόνιμης κατοικίας τους, με τις συνέπειες που αυτό έχει. Είναι σημαντικό λοιπόν να επεκταθεί το πρόγραμμα και να βρεθεί μία μέση οδός.

SAILUN

SMART FORWARD.

KAPODISTRIAS
AUTOMOTIVE PARTS

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΔΙΑΝΟΜΕΑΣ

ΧΡ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ & ΥΙΟΙ ΛΤΔ
Καντάρας 54, Καίμακλι, 1037 Λευκωσία - Κύπρος
sales@chrkapodistriass.com, T. 22348600

Του ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Της ζήτησαν να αποσυρθεί αθόρυβα. Ας έκανε, της είπαν, την τραυματισμένη. Ήταν 1985, όταν στην Πανεπιστημιάδα της Ιαπωνίας η Ισπανίδα αθλήτρια στίβου Μαρία Χοσέ Μαρτίνεζ Πατινίνο υποβλήθηκε ξανά σε τεστ φύλου. Είχε ξεκάσει το «πιστοποιητικό θηλυκότητας» από έναν παρόμοιο έλεγχο δύο χρόνια νωρίτερα στο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα και η διαδικασία έπρεπε να επαναληφθεί. Μπροστά σε όλη την αποστολή, ο γιατρός της ομάδας αποκάλυψε ότι υπήρχε κάποιο πρόβλημα με το νέο αποτέλεσμα και δεν θα μπορούσε να αγωνιστεί. Θα υποβαλλόταν σε μια πιο εξελιγμένη εξέταση καρυότυπου, αλλά η ετυμηγορία θα έβγαине έπειτα από μήνες.

Η νεαρή εμποδίστρια τα είχε χαμένα. Γεννήθηκε και μεγάλωσε ως κορίτσι. Έχει γυναικεία γεννητικά όργανα και στήθος. Πώς μπορούσε να αμφισβητηθεί το φύλο της; Όταν επέστρεψε στην Ισπανία την ενημέρωσαν ότι το τεστ έδειξε πως είχε ζεύγος XY χρωμοσωμάτων. Η Πατινίνο είχε γεννηθεί με το σύνδρομο μη ευαισθησίας ανδρογόνων, που καθιστά αδύνατη την επίδραση της τεστοστερόνης στον οργανισμό κατά την ενδομήτρη ζωή. Ήταν όμως γυναίκα, χωρίς κάποιο υποτιθέμενο γενετικό αθλητικό πλεονέκτημα. Παρότι η ισπανική ομοσπονδία της ζήτησε ξανά να αποσυρθεί, εκείνη αγωνίστηκε στο εθνικό πρωτάθλημα και βγήκε πρώτη στα 60 μέτρα εμπόδια. Μετά η ιστορία της διέρρευσε στις εφημερίδες. Διαγράφηκαν τα ρεκόρ της και την απέβαλαν από τους αθλητικούς ξενώνες.

«Δεν μπορούσα να κυκλοφορήσω, ντρεπόμουν και φοβόμουν. Είχα χάσει τα πάντα, ένιωθα μόνη», λέει στην «Κ» η 63χρονη Πατινίνο. «Ήξερα όμως ότι είχα δικίο και είχα την υποστήριξη του Φινλανδού γενετιστή Αλμπερτ ντε λα Σαπέλ, ο οποίος μου εξήγησε ότι είμαι γυναίκα και ότι έπρεπε να παλέψω. Δεν αμφέβαλα ποτέ. Ήξερα ότι είμαι γυναίκα από τη γέννησή μου. Το έβλεπα στον καθρέφτη μου».

Το 1988, ο τότε επικεφαλής της ιατρικής επιτροπής στην Παγκόσμια Ομοσπονδία Στίβου, Αρνε Λιούνγκβιστ, της επέτρεψε να αγωνιστεί ξανά. Η Πατινίνο δικαιώθηκε ως ντεντρεξέ γυναίκα, αποδεικνύοντας με την περίπτωση της ότι ο καθορισμός του φύλου είναι σύνθετο ζήτημα που δεν εξαντλείται σε ένα τεστ χρωμοσωμάτων. «Με δική μου πρωτοβουλία, η IAAF σταμάτησε το 1991 το τεστ χρωμοσωμάτων για επιστημονικούς και ηθικούς λόγους. Το ίδιο έπραξε και η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή από τους Αγώνες του Σίδνεϊ το 2000», δήλωσε στην «Κ» ο κ. Λιούνγκβιστ.

Δεκαετίες αργότερα, στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Παρισιού, η Αλγερινή πυγμάχος Ιμάν Κελίφ βρίσκεται στο επίκεντρο μιας εκστρατείας που αμφισβητεί το φύλο της, παρότι γεννήθηκε γυναίκα, αγωνιζόταν ως γυναίκα από το 2018 σε διεθνείς διοργανώσεις και έχει κερδίσει στην καριέρα της από συναθλητριές της.

Με αφορμή την υπόθεση της Κελίφ, η οργάνωση Intersex Greece ανακοίνωσε ότι «το βιολογικό φύλο στον άνθρωπο είναι ένα πολυπαραγοντικό φυσικό φάσμα και δεν ορίζεται μόνο από τα χρωμοσώματα, αλλά και από

τον φαινότυπο, την (έσω/έξω) ανατομία, το ορμονικό προφίλ, τις γονάδες. Μια ντεντρεξέ γυναίκα είναι γυναίκα όσο και μια μη ντεντρεξέ γυναίκα».

Η διαδικτυακή χιονοστιβάδα, όμως, είχε ήδη ξεκινήσει μετά την αφιρδιαστική απόσυρση της Ιταλίδας πυγμάχου Αντζελα Καρίνι. Μόλις 46 δευτερόλεπτα μετά την έναρξη του αγώνα της με την Κελίφ ζήτησε να σταματήσει και έβαλε τα κλάματα. Αρ-

Η Μαρία Χοσέ Μαρτίνεζ Πατινίνο, καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Βίγκο, είχε αποκλειστεί από αγώνες στίβου τη δεκαετία του '80 επειδή ως ντεντρεξέ γυναίκα είχε χρωμόσωμα XY. Με τον αγώνα της και την υποστήριξη επιστημόνων, της επετράπη ξανά να αγωνιστεί το 1988.

«Έαφνικά, μου είπαν δεν είσαι γυναίκα. Δεν θα αγωνιστείς»

Πριν από 40 χρόνια, η Μαρία Πατινίνο αποκλείστηκε ύστερα από «έλεγχο της θηλυκότητας». Η περίπτωση της έγινε αφορμή για να αλλάξουν οι κανόνες πρώτα της IAAF και μετά της Διεθνούς Ολυμπιακής Επιτροπής. Σήμερα μιλάει στην «Κ» για όσα βλέπει στο Παρίσι

«Είχα την υποστήριξη του Φινλανδού γενετιστή Αλμπερτ ντε λα Σαπέλ, ο οποίος μου εξήγησε ότι είμαι γυναίκα και ότι έπρεπε να παλέψω. Δεν αμφέβαλα ποτέ».

κικά διακινήθηκε ψευδώς ότι η Αλγερινή πυγμάχος είναι άνδρας, τρανσέξουαλ ή έχει πραγματοποιήσει φυλομετάβαση.

Η Κατρίνα Καρκάις, ελληνικής καταγωγής ανθρωπολόγος με ειδίκευση στη βιοηθική και καθηγήτρια στο Κολέγιο Αμχερστ, έχει ερευνήσει παρόμοια ζητήματα. Όπως επισημαίνει, η αγωνία για τη θηλυκότητα των αθλητριών ταλαιπωρεί εδώ και δεκαετίες τις διεθνείς διοργανώσεις.

Ο ρωσικός δάκτυλος και η ελληνική υπογραφή

Η Διεθνής Ομοσπονδία Πυγμαχίας (IBA) πρωτοστάτησε στην υπόθεση της Κελίφ, παραχωρώντας συνέντευξη τύπου στις 5 Αυγούστου στο Παρίσι. Ο Ρώσος πρόεδρος της IBA, που σχετίζεται με τον κύκλο του Πούτιν, Ουμάρ Κρεμλέφ, εμφανίστηκε μέσω τηλεδιάσκεψης από το γραφείο του. Προσέβαλε τον πρόεδρο της ΔΟΕ Τόμας Μπαχ, κατέκρινε την τελετή έναρξης και σε κάποια αποστοροφή του λόγου του επέτεινε τη σύγκρουση μιλώντας για επίπεδα τεστοστερό-

νης, παρότι η Κελίφ δεν φέρεται να έχει υποβληθεί σε σχετικό τεστ. Η ΔΟΕ είχε θέσει υπό επιτήρηση την IBA για χρόνια και της αφαιρέσει την ιδιότητα του κυρίαρχου οργάνου της πυγμαχίας, έχοντας πλέον η ίδια την επίβλεψη του αθλήματος στους Ολυμπιακούς, καθώς είχε διαπιστώσει ζητήματα αδιαφάνειας σε θέματα διακυβέρνησης και χρηματοδότησης. Για μακρά περίοδο, κυρίαρχος κορηγός της ομοσπονδίας ήταν η ρωσική Gazprom.

Σύμφωνα με έγγραφο που δημοσιοποίησε η IBA, η Κελίφ φέρεται να υποβλήθηκε σε τεστ ελέγχου χρωμοσωμάτων τον Μάιο του 2022 στο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα της Κωνσταντινούπολης. Καθότι ένα τεστ δεν ήταν αρκετό για ασφαλή συμπεράσματα, η ομοσπονδία επανέλαβε τον έλεγχο έναν χρόνο αργότερα στο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα στο Νέο Δελχί. Τον Μάρτιο του 2023, ο τότε γενικός γραμματέας της IBA, Γιώργος Γερόλυμπος, ενημέρωσε

με επιστολή την Κελίφ για το αποτέλεσμα και τον αποκλεισμό της. Τον επόμενο μήνα, η ομοσπονδία της τροποποίησε τον κανονισμό της, ορίζοντας ότι γυναίκες είναι μόνον όσες έχουν ζεύγος χρωμοσωμάτων XX.

Απαντώντας στον κ. Γερόλυμπος, ο αθλητικός διευθυντής της ΔΟΕ Κιτ Μακόνελ υπενθύμισε πως η διαδικασία πρόκρισης των πυγμάχων στους Ολυμπιακούς Αγώνες δεν ήταν υπό την αρμοδιότητα της IBA και ζή-

«Υπήρχε κάποτε η αντίληψη ότι η συμμετοχή των γυναικών στον αθλητισμό θα πλήξει τη θηλυκότητά τους, την υγεία τους και τα αναπαραγωγικά τους όργανα», υπογραμμίζει στην «Κ».

Πράγματι, το 1927 στην εγκυκλοπαίδεια Δρανδάκη αναφερόταν ότι «η γυναίκα είναι διαφορετικά πλασμένη από τον άνδρα, η ικανότης της ισούται με παιδα ή έφηβον» και ακολουθούσε η σύσταση να αποφεύγονται «επικίνδυνα διά την σωματικήν διάπλασιν αγωνίσματα όπως είναι το άλμα εις ύψος, η ποδοσφαίρισις, ο ανώμαλος δρόμος, η πυγμαχία».

Οι έλεγχοι

Ήδη από τα δεκαετία του '60, λόγω υψηλών επιδόσεων ορισμένων αθλητριών αλλά και της ψυχροπολεμικής παράνοιας, εμφανίστηκαν φόβοι πως μπορεί στους αγώνες να παρεισφρήσουν άνδρες υποδυόμενοι τις γυναίκες. Καθιερώθηκαν οι έλεγχοι φύλου. Αρχικά εξετάζονταν οπτικά από επιτροπή γυναικολόγων και αργότερα υποβάλλονταν σε τεστ χρωμοσωμάτων.

Παρότι πλέον δεν διεξάγει τεστ χρωμοσωμάτων, η Παγκόσμια Ομοσπονδία Στίβου έχει καθιερώσει τα τελευταία χρόνια ελέγχους επιπέδων τεστοστερόνης, με αφορμή την υπόθεση της Νοτιοαφρικανής αθλήτριας Κάστερ Σεμνένια. Ωστόσο, η κ. Καρκάις επισημαίνει ότι τα επίπεδα τεστοστερόνης δεν είναι αποκλειστική ένδειξη πρόβλεψης της απόδοσης σε αγωνίσματα ταχύτητας ή δύναμης. «Παρότι η τεστοστερόνη επηρεάζει παραμέτρους που σχετίζονται με τον αθλητισμό, όπως το μέγεθος των μυών ή η πρόσληψη οξυγόνου, δεν μεταφράζεται αυτό ξεκάθαρα σε καλύτερες επιδόσεις», εξηγεί, προσθέτοντας ότι παίζουν ρόλο πολλοί παράγοντες στη διαμόρφωση της αθλητικής ικανότητας.

Στην περίπτωση της Κελίφ, η κ. Καρκάις σχολιάζει την «υποκριτική στάση όσων προφασίστηκαν ότι υποστηρίζουν τα γυναικεία δικαιώματα, ενώ ταυτόχρονα κακοποιούσαν μια γυναίκα αμφισβητώντας το φύλο της». Όπως τονίζει η ίδια, είναι σημαντικό κάποιος να αναρωτηθεί από πού πηγάζουν οι πληροφορίες για την Αλγερινή πυγμάχο και ποια είναι τα κίνητρα όσων τις διακινούν.

«Τα τελευταία χρόνια, η Ακροδεξιά οργανώνεται με ιδιαίτερη εστίαση γύρω από έμφυλα και ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα», λέει στην «Κ» η Ελενα Ολγα Χρυστίδη, ψυχολόγος-ψυχοθεραπεύτρια και συνιδρύτρια της οργάνωσης Orlando LGBT+. «Η Κελίφ κρίθηκε από αυτά τα κέντρα ως ιδανικό πεδίο άσκησης της προπαγάνδας τους: ντεντρεξέ άτομο, μη λευκό, σε ένα σκληρό άθλημα που ερεθίζει αντανάκλαστικά γύρω από την έμφυλη κακοποίηση».

Το κυρίαρχο αφήγημα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ήταν ότι «ένας άνδρας έσπασε στο ξύλο μια ανυπεράσπιστη από το θεσμικό πλαίσιο γυναίκα». «Όλα συνδέθηκαν άψογα: η βασική ακροδεξιά θέση του βιολογικού ντετερμινισμού, η τρανσφοβική και η ντεντρεξέ ιδέα ότι γυναίκες είναι μόνον όσες έχουν τυπικά θηλυκά βιολογικά χαρακτηριστικά, η προώθηση της εικόνας των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων ως δυνητικά επικίνδυνων για τη συλλογική ασφάλεια και την κοινωνική ειρήνη», παρατηρεί η κ. Χρυστίδη.

Η Πατινίνο όταν αγωνιζόταν στον στίβο. Η ΔΟΕ επέτρεψε τα τεστ χρωμοσωμάτων τελευταία φορά στην Ατλάντα το 1996. Από τις 3.387 αθλήτριες που ελέγχθηκαν, οι επτά είχαν Υ χρωμοσώματα. Σε όλες επετράπη να αγωνιστούν.

Δεν αποφασίζουν ποιος είσαι τα σόσιαλ μίντια

«Ο,τι συμβαίνει τώρα με τις αθλήτριες της πυγμαχίας μου θυμίζει τις δύσκολες στιγμές που πέρασα. Δεν καταλαβαίνω γιατί τόσο πολλοί άνθρωποι χωρίς γνώσεις ιατρικής, γενετικής ή υψηλού αθλητισμού μιλούν γι' αυτό το ζήτημα. Η λύση σε ένα τόσο λεπτό θέμα βρίσκεται στους ειδικούς, όχι στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ο καθορισμός του φύλου ενός αθλητή βάσει χρωμοσωμάτων είναι πρακτική του παρελθόντος», λέει η Πατινίνο, η οποία εργάζεται ως καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Βίγκο και έχει διατελέσει μέλος της ιατρικής επιτροπής ειδικών της ΔΟΕ για ζητήματα φύλου. «Τα κοινωνικά δίκτυα δεν καθορίζουν ποιος είσαι ή πώς νιώθεις. Η ΔΟΕ είναι με το μέρος της», σημειώνει για την Κελίφ. «Δεν είναι μόνη της. Είναι μέλος της πιο σημαντικής οικογένειας στον κόσμο: της ολυμπιακής οικογένειας».

Η Αλγερινή πυγμάχος Ιμάν Κελίφ έγινε στόχος παραπληροφόρησης στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Παρισιού μετά την απόσυρση της Ιταλίδας συναθλητριάς της Αντζελα Καρίνι στον με-ταξύ τους αγώνα.

REUTERS/PETER GAMBIRA

Προς τι η βιασύνη;

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Προφανώς η δήλωση του Προέδρου της Δημοκρατίας περί βολιδοσκόπησης των Η.Ε. για την Τριμερή δεν καθόρισε τη στάση του Τατάρ (και εννοείται ούτε της Άγκυρας) και ούτε θα μπορούσε άλλωστε να έχει αυτή τη δυναμική. Άρα το να επιχειρήσει κανείς να χρεώσει ευθύνη στον κ. Χριστοδουλίδη για την αρνητική αντίδραση του Τατάρ αγγίζει τα όρια της φαιδρότητας. Από την άλλη αυτή η διαπίστωση δεν αναιρεί ποσώς τον προβληματισμό του κάθε σκεπτόμενου πολίτη σε ό,τι αφορά τους λόγους που ώθησαν τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να σπεύσει να ανακοινώσει την ύπαρξη αυτής της βολιδοσκόπησης, τονίζοντας μάλιστα πως ήταν κατόπιν δικής του πρωτοβουλίας, προτού καν σταλούν επίσημες προσκλήσεις από τον γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών; Προς τι αυτή η βιασύνη; Τι προσδοκούσε να πετύχει ο κ. Χριστοδουλίδης; Να στριμώξει τον Τατάρ και να τον εκθέσει στη διεθνή κοινότητα;

Οι θέσεις της άλλης πλευράς είναι εδώ και καιρό γνωστές τόσο στη διεθνή κοινότητα όσο και στα Η.Ε. και δεν αντιληφθήκαμε να υπάρχει κάποια ουσιαστική επίδραση από αυτή την αμετακίνητη στάση της Άγκυρας που επιδιώκει την προηγούμενη εξασφάλιση της κυριαρχικής ισότητας προτού καθίσει ξανά στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων. Άρα από αυτή την άποψη η άλλη πλευρά είναι ήδη «εκτεθειμένη» γεγονός ωστόσο που δεν φαίνεται να έχει κάποια καταλυτική σημασία υπέρ της δικής μας πλευράς. Άρα το να «εκθέσουμε» τον Τατάρ δεν μοιάζει να αποτελεί σοβαρό λόγο γι' αυτή την εσπευσμένη ανακοίνωση. Πιστεύω άραγε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας πως γνωστοποιώντας τη βολιδοσκόπηση θα «επηρεάσει» θετικά την αντίδραση του Τατάρ; Κάτι τέτοιο είναι τόσο αφελές που θα ήταν άδικο να το προσάψουμε σε ένα πολιτικό, ο οποίος διέτελε πολλά χρόνια διπλωμάτης. Επιδίωκε να στείλει ένα θετικό μήνυμα ότι επιτέλους μετά από τόσο καιρό υπάρχει μια ουσιαστική κινητικότητα στο Κυπριακό; Πώς είναι δυνατόν όμως να είναι αυτό το κίνητρο του από τη στιγμή που το θετικό μήνυμα θα αναγορεύσει αίφνης το διατύπωνε δημοσίως; Ποια είναι τώρα η θετική προοπτική, όταν ο Τατάρ αρπάζει την αφορμή για να επαναλάβει τις γνωστές του θέσεις προσάπτοντας μάλιστα στη δική μας πλευρά την αδικαιολόγητη δημοσιοποίηση μιας βολιδοσκόπησης προτού αυτή μετατραπεί σε επίσημη πρόσκληση;

Ήταν άραγε κίνηση εσωτερικής κατανάλωσης η «βιασύνη» του κ. Χριστοδουλίδη ώστε να υπογραμμίσει τη δική του θετικότητα και ετοιμότητα για επίλυση του Κυπριακού και επανέναρξης των συνομιλιών σε αντίθεση με την αδιαλλαξία της άλλης πλευράς; Ούτε κάτι τέτοιο θέλουμε να πιστεύουμε ότι μπορεί να αποτελεί την πρόθεσή του διότι στην περίπτωση που θα ίσχυε αυτή η εκδοχή τότε δεν μιλάμε για αφέλεια αλλά στοχευμένο επικοινωνιακό τέχνασμα το οποίο κατά συνέπεια εγείρει μια σειρά από ανησυχιακές αμφιβολίες ως προς την επάρκεια να διαχειριστούμε με σοβαρότητα αυτή την κρίσιμη στιγμή του Κυπριακού. Αποκλείουμε λοιπόν κι αυτό το ενδεχόμενο ως άδικο να το προσάψουμε σε ένα πολιτικό με διπλωματική καριέρα που θα έπρεπε να γνωρίζει και να αναγνωρίζει πως οι κινήσεις και οι τακτικοί που γίνονται με κίνητρο την εσωτερική κατανάλωση δεν έχουν και δεν θα έπρεπε να έχουν καμία θέση στη διαχείριση του εθνικού μας θέματος. Παραμένει λοιπόν μη ανιχνεύσιμος ο πραγματικός και ουσιαστικός λόγος που ο κ. Χριστοδουλίδης έκανε αυτή την ανακοίνωση περί βολιδοσκόπησης, αντιβαίνοντας κάθε άγραφο κανόνα της εξυπνης διπλωματίας. Από την στιγμή που δεν θα πετύχαινε το «στρίμωγμα» του Τατάρ και της Άγκυρας, ούτε και την περαιτέρω «έκθεση» των αδιαλλαξιών τους, ούτε και θα μπορούσε να παίξει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της αντίδρασης τους προς μια θετική κατεύθυνση ώστε να υπάρξει όντως ελπιδοφόρα προοπτική για πραγματοποίηση της Τριμερούς, τότε πού στο καλό στόχευε αυτή η αψυχολόγητη κίνηση του Προέδρου της Δημοκρατίας; Από όποια πλευρά και να επιχειρήσει κανείς να το εξηγήσει οδηγείται δυστυχώς στο ίδιο συμπέρασμα: Πρόκειται για μια άτσαλη διπλωματική συμπεριφορά που αφήνει ανοικτά πολλά ανησυχιακά ερωτηματικά.

elenixenou11@gmail.com

Ο Παύλος Κοντιδης κέρδισε το ασημένιο μετάλλιο, το δεύτερο στην καριέρα του, στην Ιστιοπλοία στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Παρισιού 2024.

Στη μάχη της εικόνας

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Το οργιώδες παρασκηνίο που ήθελε εξελίξεις εντός του Αυγούστου διέκοψε σχετικά απότομα ο Τ/κ γγέτης Ερσίν Τατάρ, όταν διέψευθε τα περί πρόσκλησης σε μία τριμερή συνάντηση, επιμένοντας πως δεν υπάρχει κοινό έδαφος μεταξύ των δύο πλευρών. Παρά την ομολογούμενη αδιάλλακτη στάση του Τ/κ γγέτη, αυτό που συζητήθηκε κυρίως εντός και εκτός ωστόσο, ήταν οι προθέσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας. Και αυτό γιατί η άρνηση του Ερσίν Τατάρ να παρακαθήσει στο τραπέζι των συνομιλιών ήταν εδώ και καιρό καλά γνωστή. Αυτό που εξέπληττε όμως ήταν η παρόρμηση του Νίκου Χριστοδουλίδη –που μέχρι πρότινος δήλωνε έτοιμος για τολμηρά βήματα στο Κυπριακό, όχι μόνο να αποκαλύψει την πρόθεση των Ηνωμένων Εθνών για Τριμερή αλλά να ανακοινώσει μάλιστα ο ίδιος και την ημερομηνία. Να παρουσιάσει τεχνιέντως τη βολιδοσκόπηση ως πρόσκληση. Η κίνηση αυτή δημιουργούσε το ερώτημα αν ο Πρόεδρος όντως επιθυμούσε, όπως έλεγε, επανέναρξη των συνομιλιών ή να στεφθεί τελικά νικητής σε ένα επερχόμενο blame game. Γιατί ως γνώστης της διπλωματίας, προφανώς και γνωρίζει καλά πως την ευθύνη για την ανακοίνωση μιας συνάντησης έχουν αποκλειστικά τα Ηνωμένα Έθνη και όχι η μία ή η άλλη πλευρά που ενδεχομένως να επιχειρούν είτε να καρπωθούν επικοινωνιακούς πόντους είτε για τους καχύποπτους, να σκοτώσουν την όποια εξέλιξη.

Δεν ήταν όμως η πρώτη φορά που ο Νίκος Χριστοδουλίδης μιλούσε περισσότερο από όσο έπρεπε, όπως τις προάλλες όταν ανακοίνωσε τα περί βολιδοσκόπησης. Ούτε η πρώτη φορά που χρησιμοποιούσε το Κυπριακό ως ένα ακόμα εξάρτημα για να βελτιώσει την εικόνα του. Ενός ήταν υπουργός Εξωτερικών είχε κάνει τις κυρώσεις «που θα πονούσαν την Τουρκία» σημαία της εξωτερικής μας πολιτικής. Και στη συνέχεια επιχειρούσε –μπροστά στις κάμερες– να κλειδώσει μέσω χειραφιάς με τον Τσαβούσογλου τη διζωνική, δικαιοδική μοσποινδία. Επικοινωνιακούς πόντους χωρίς να επωφελείται ποτέ το εθνικό θέμα, αλλά η εικόνα του ανδρός στο εσωτερικό. Μία μάχη για την επιβίωση της εικόνας του, αν ληφθεί υπόψη πως και με την εκλογή του στην προεδρία είχε σπαταλήσει φαιά ενέργεια και χρόνο γύρω από τον διορισμό ευρωπαίου απεσταλμένου στο Κυπριακό. Ήταν μία κίνηση που προκαλούσε προφανώς ευφορία στο εσωτερικό, όταν ο Πρόεδρος αποκάλυπτε ότι δεχόταν τηλεφώνημα που επιβεβαίωνε την πρόθεση της

Ε.Ε. για ενεργότερη εμπλοκή στο Κυπριακό. Μία κίνηση που έκανε αρεκτούς να κομπάζουν ότι η Κύπρος μετατρέπεται σε πρωταγωνιστή, όταν οι διαρροές από πολύ συγκεκριμένους κύκλους έβγαζαν στο κάδρο των πιθανών απεσταλμένων ακόμη και την πρώην Γερμανίδα καγκελάριο, Άνγκελα Μέρκελ.

Μόνο που η κίνηση αυτή, εκτός από την καλλιέργεια προσδοκιών στο εσωτερικό δεν είχε κανένα άλλο αποτέλεσμα. Όχι μόνο γιατί οι Βρυξέλλες δεν επιβεβαίωναν μία τέτοια εμπλοκή, αλλά και για την ουσία της. Ο Πρόεδρος ως διπλωμάτης γνώριζε πολύ καλά τα πολύ συγκεκριμένα περιθώρια κινήσεων των Βρυξελλών στο Κυπριακό. Γνώριζε πολύ καλά πως τον πρώτο λόγο για την ανακίνηση των συνομιλιών έχουν τα Ηνωμένα Έθνη. Και ενώ τα Ηνωμένα Έθνη ήταν εκείνα που έπρεπε να πιστεύουν για τη βούληση της πλευράς μας να παρακαθήσει στο τραπέζι των συνομιλιών ο Πρόεδρος, όχι μόνο τα αγνοούσε, αλλά πρόσφατα αποφάσισε να ανοίξει μέτωπο επίθεσης με τα Ηνωμένα Έθνη και την Ειρηνευτική Δύναμη, λέγοντάς τους προκλητικά πως δεν δεχόμαστε από κανέναν –και συγκεκριμένα από αυτούς– μαθήματα για το μεταναστευτικό.

Δεν είναι, ωστόσο, ο Νίκος Χριστοδουλίδης που ανακάλυψε τον τακτικισμό γύρω από το Κυπριακό. Αντιθέτως, έχουν κάνει πολλοί καριέρα στην πλάτη του εθνικού μας προβλήματος. Που πόνταραν στην τουρκική αδιαλλαξία και βρέθηκαν απροετοίμαστοι, αυτοπαγιδύτηκαν και τελικά ζημίωσαν τον τόπο. Η διαφορά με τον Νίκο Χριστοδουλίδη είναι ότι αυτοπαγιδύεται στην εικόνα του και στη ρητορική του, αφού παραδόξως ψηλώνει από μόνος του τον πήχη, δημιουργώντας τέτοιες προσδοκίες, που στο τέλος εμφανίζεται ανακόλουθος και αναξιόπιστος στο εξωτερικό. Πλέον δεν έχει τον χρόνο ούτε την ευχέρεια για τέτοιες κινήσεις γιατί ίσως να αποδειχθεί ως το μοιραίο πρόσωπο της ιστορίας, που θα κληθεί να λάβει επώδυνες αποφάσεις. Αν θα πληρώσει τον λαϊκισμό πολλών δεκαετιών προηγούμενων ηγετών, επιλύοντας με προσωπικό πολιτικό κόστος το Κυπριακό, ή αν θα κρεωθεί τη δικαιοσύνη. Ο δρόμος για τις μεγάλες αποφάσεις είναι ιδιαίτερα μοναχικός, όπως πρόσφατα παραδέχτηκε. Το λυπηρό –βασίλειο και των τελευταίων κινήσεων– είναι πως δεν έχει πείσει πόσο έτοιμος είναι να διαχειριστεί την κρισιμότητα των στιγμών, πόσο μάλλον να περπατήσει αυτό τον δρόμο.

economidou@kathimerini.com.cy

Νέοι σε κρίση μέσης ηλικίας

Της **ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ**

Δεν εκπλήσσει πια η αντίφαση ότι οι νέοι, η πλέον ευνοημένη ιστορικά γενιά στον δυτικό κόσμο, το πιο ευτυχισμένο μέχρι πρότινος κομμάτι του πληθυσμού των προοδευμένων χωρών, είναι σήμερα το δυστυχέστερο. Το ζούμε. Η καρδιά, λέμε, αδυνατεί να τονρεύσει όνειρα όταν η ανθρωπότητα γλιστράει στις αβύσσους των λαθών της, των ακραίων παθών και των βαρβαροτήτων. Έχει φθαρεί η ιδέα του μέλλοντος ως γη της Παγγαλίας. Οι σκιές επικείμενων καταστροφικών εξασθενούν τη ζωογόνο δύναμη των ελπίδων, στερώντας από τις φλόγες του νεανικού ούμπαν. Οι νέοι, πιστεύουμε, δεν ζουν πια σε ευφορική αναμονή, μέσα σε εκείνο που δεν ήρθε ακόμη, σε ένα εκθαμβωτικό αύριο φτιαγμένο με τα υλικά της επιθυμίας. Η λαχτάρα για εφόρμηση προς τα εμπρός έδωσε τη θέση της στη συγκράτηση και στον φόβο. Για παράδειγμα, μελέτη έδειξε ότι ένα ζωπικό σύστημα ρευμάτων, ο λεγόμενος μάντας του Ατλαντικού, που ρυθμίζει τον καιρό στην υφήλιο, ενδέχεται να καταρρεύσει έως το 2050, προκαλώντας πλανητικές κλιμακας δραματικές αλλαγές. Και είναι και η φωτιά στη Μέση Ανατολή, οι απειλές Πούτιν για ρίψη πυρηνικών, το πιθανό ξόστιασμα νέων πανδημιών, η άνοδος του αυταρχισμού, η συνύπαρξη με την τεχνητή νοημοσύνη που γίνεται εύκολα, από μαγικό ραβδί, «φονικό» όπλο. Κατάδυσση σε ένα αβέβαιο τώρα, όπου δεν χαράσσεται εύκολα το περίγραμμα ενός παραδείσου.

Τα αδέξια σβήνουν μέσα στη νεανική ψυχή τους πυρετούς των εκτινάξεων και των ιλιγγών, την αίσθηση ενός υψηλού νοήματος και σκοπού. Η γενιά Ζ σήμερα περνάει από την πλέον προστατευμένη παιδική ηλικία της ανθρώπινης ιστορίας σε μια άκρας αποδομημένη ενήλικη ζωή, και εμφανίζει συμπτώματα κρίσης μέσης ηλικίας, είπαν ειδικοί από τα Πανεπιστήμια του Χάρβαρντ και της Οξφόρδης, τον ΟΗΕ, το Ινστιτούτο Gallup, την καναδική στατιστική υπηρεσία, που με μελέτες τους έδειξαν ότι οι νέοι κάτω των 30 στη Βόρεια Αμερική και τη Δυτική Ευρώπη είναι λιγότερο ευτυχισμένοι από τους άνω των 60 και από συνομηλικούς τους περασμένων δεκαετιών. Οι εισοδηματικές ανισότητες, ο οξύς ανταγωνισμός, η στεγαστική κρίση στενεύουν τα οπτικά πεδία. Η αποκόλληση των ανθρώπων από τις κοινότητες και η μετοίκηση στις ψηφιακές συρρικνώσεις τον άμεσο από τους κόσμο, η διάλυση ισορροπιών και αξιών γεννεί ατομικισμό, ελλείμματα και αρνήσεις.

Οι νέοι παλεύουν ακατάπαυστα σε τεραμνίνα νερά, σχολίασε πρόσφατα ο δρ Βίβεκ Μέρθι, κορυφαίος υγειονομικός αξιωματικός των ΗΠΑ. Έχουν οι περισσότεροι αβέβαιοι πόρους, στερούνται ενόψει σταθερού χώρου εργασίας, εκείνης της δεύτερης οικογένειας που προσφέρει στήριξη και φιλία, ανησυχούν για την ισχνή προοπτική να συνταξιοδοτηθούν. Αδυνατούν να έχουν δική τους στέγη, ζουν με τους γονείς μέχρι τα 35, αργούν να κάνουν οικογένεια, νιώθουν μόνοι. Κατά 70% έχει μειωθεί ο χρόνος που περνούν με φίλους οι νέοι στις ΗΠΑ. Φίλοι είναι πλέον οι ακόλουθοι, που δεν συμπάριστανται σε προσωπικές κρίσεις. Αν και συχνά ανάμεσα σε ανθρώπους, μένουν κλεισμένοι στον εικονικό τους πύργο. Επικοινωνούν στοιχειωδώς κι αν η συνομιλία γίνει άβολη, επιστρέφουν στα ψηφιακά καταφύγια. Πιο τρωτό είναι οι έφηβοι. Κατά τον Μέρθι, η διαρκής πλοήγηση των παιδιών στα κοινωνικά δίκτυα –κατά τον ίδιο, όμοια με την οδήγηση αυτοκινήτου χωρίς ζώνες και αερόσακους, σε δρόμους δίχως όρια ταχύτητας και κανόνες– κληροδοτεί μειωμένη αυτοεκτίμηση, ντροπή για την περιορισμένη αποδοχή, άγχος, κατάθλιψη, την εντύπωση ότι ο κόσμος έξω είναι επικίνδυνος. Και όσο περισσότερο χρόνο περνούν στην ψευδοσπίθα, τόσο αυτή γίνεται η πραγματικότητα τους. Η καταβύθιση στο κινητό τους στερεί ουσία ζωής και σοφία, λένε οι μελετητές. Χάνουν την επαφή, π.χ., με τα μεγάλα κλασικά έργα, με τα καλύτερα μυαλά του παρελθόντος, που ξεδιπλώνουν εμπρός τους τη φωτεινότερη οδό προς την κατανόηση της κατάστασής τους. Και σταδιακά, τα έπαθλα της αυτοέκθεσης παράγουν πείσεις για την οικοδόμηση μιας προσωπικής «επωνυμίας», ενός «εμπορικού σήματος», ικνογραφούν μονοδιάστατα τον πυρήνα της ευτυχίας –χρήμα και φήμη.

Δεν είναι. Συνθήκες ευτυχίας χτίζει ο σκοπός, η ζωντανή επικοινωνία, ό,τι προσδίδει νόημα στη ζωή. Όμως, αν τους πια «κλείσει το κινητό και βγες στην κοινωνία, απόκτησε μια δέσμευση για το καλό όλων», δηλαδή μια πηγή ευτυχίας, στιγμιαία θα αφινδιστούν και πάραυτα θα επιστρέψουν στην παντοδύναμη επικράτεια της αναμμένης οθόνης.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Η μεγάλη εικόνα της τριμερούς

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης απεκάλυψε στην αντικατοχική εκδήλωση του Δήμου Αμμοχώστου ότι δέχθηκε «βολιδοσκόπηση» από τον ΟΗΕ για τριμερή συνάντηση με τον Ερσίν Τατάρ, υπό τον γ.γ. Αντόνιο Γκουτέρες. Η αποκάλυψη Χριστοδουλίδη έγινε τη νύχτα του Σαββάτου 3 Αυγούστου, ενώ λίγες ώρες αργότερα, το πρωί της Κυριακής, 4 Αυγούστου, η έντυπη έκδοση της τουρκοκυπριακής εφημερίδας «Κίπρις» φιλοξενούσε στο κύριο της θέμα δήλωση του Ερσίν Τατάρ, σύμφωνα με την οποία ο Τουρκοκύπριος γγέτης έλεγε ότι δεν έλαβε πρόσκληση από τα Ηνωμένα Έθνη και ότι απέρριπτε τη συμμετοχή του σε τριμερή συνάντηση, όσο δεν διασφαλιζόταν οι τουρκικοί όροι για κυριαρχική ισότητα.

Το πρώτο που θα πρέπει να ληφθεί είναι ότι όσοι γνωρίζουν πώς και πότε τυπώνονται οι εφημερίδες, είναι σε θέση αντιληφθούν ότι η δήλωση απόρριψης της Τριμερούς από τον κ. Τατάρ, προς την εφημερίδα Κί-

πρις που κυκλοφόρησε στην έντυπη μορφή της, το πρωί της Κυριακής, είχε γίνει πριν από την αποκάλυψη Χριστοδουλίδη τη νύχτα του Σαββάτου. Διαφορετικά η δήλωση του κ. Τατάρ δεν θα μπορούσε να είχε τυπωθεί στο κυριακάτικο φύλλο της τουρκοκυπριακής εφημερίδας, καθώς χρονικά δεν θα υπήρχε αυτή η δυνατότητα.

Επιπροσθέτως και επί της ουσίας, είναι τουλάχιστον αφελές να εκτιμά κάποιος ότι ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης ή ο οποίος, εκάστοτε πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, μπορεί με μια τέτοια δήλωση, να καθορίσει την πολιτική της Άγκυρας στο Κυπριακό. Κατά συνέπεια, δεν μπορεί να αποδίδεται στον Νίκο Χριστοδουλίδη, ότι με την αποκάλυψη του συνέβαλε με οποιονδήποτε τρόπο στην απόφαση της τουρκικής πλευράς να απαντήσει αρνητικά στη βολιδοσκόπηση του ΟΗΕ για τριμερή συνάντηση, στις 13 Αυγούστου. Στο ίδιο πλαίσιο, θα πρέπει να ληφθεί ότι είναι και εκ των πραγμάτων άδικο να επιχειρείται εξίσωση της αρνητικής στάσης της τουρκικής

πλευράς για συμμετοχή σε τριμερή συνάντηση υπό τον γ.γ. ΟΗΕ, με την αποκάλυψη Χριστοδουλίδη περί της βολιδοσκόπησης που δέχθηκε. Πόσω μάλλον όταν ο ίδιος ο πρόεδρος της Δημοκρατίας απάντησε θετικά στην εν λόγω βολιδοσκόπηση του ΟΗΕ.

Όλα αυτά όμως, δεν σημαίνουν ότι ο πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι άμοιρος ευθύνης. Ευθύνη υφίσταται, όχι όμως επί της ουσίας αλλά για τον διπλωματικό άγαρμπο, αν μη τι άλλο, τρόπο που επέλεξε ο κ. Χριστοδουλίδης να δημοσιοποιήσει την προσπάθεια των Ηνωμένων Εθνών. Υποκαθιστώντας τον εκπρόσωπο Τύπου του ΟΗΕ, απεκάλυψε μια πρωτοβουλία, την οποία δεν είχε κανένα λόγο να δημοσιοποιήσει, ενόσω μάλιστα βρισκόταν στο στάδιο της βολιδοσκόπησης. Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει διατελέσει και υπουργός Εξωτερικών και κατά συνέπεια θα όφειλε να γνωρίζει την έννοια των διπλωματικών θεσμών, από την οποία δυστυχώς τηρεί τέτοιες αποστάσεις που εκθέτουν τόσο

τον ίδιο προσωπικά, όσο και κυρίως τον θεσμό που εκπροσωπεί.

Αυτό πάντως που δεν είναι γνωστό είναι ο λόγος για τον οποίο ο κ. Χριστοδουλίδης αποκάλυψε την περί Τριμερούς βολιδοσκόπηση του ΟΗΕ. Αν κάποιος διαβάσει την ομιλία του, στην αντικατοχική εκδήλωση του Δήμου Αμμοχώστου, πιθανότατα να οδηγηθεί στην εκτίμηση ότι ο πρόεδρος της Δημοκρατίας αποκάλυψε τη βολιδοσκόπηση του ΟΗΕ, επιδιώκοντας να δώσει μια θετική προοπτική, 50 χρόνια μετά την τουρκική εισβολή.

Αυτό ωστόσο δεν αποτελεί επαρκή αιτιολογία για μια τόσο άγαρμπη κίνηση, του προέδρου ενός κράτους που καίγεται για την επανένωση του τόπου του. Είναι όμως η μόνη λογική εξήγηση. Άλλωστε, οποιονδήποτε ενδεχομένως διανοηθεί, περιλαμβανομένου του ίδιου του Νίκου Χριστοδουλίδη, ότι μια τέτοιο είδους αποκάλυψη θα μπορούσε να καθορίσει την πολιτική της Άγκυρας στο Κυπριακό, πολύ φοβάμαι ότι θα βρισκόταν στα όρια ενός

πολιτικού παραλογισμού. Η Τουρκία έχει σταθερή πολιτική και στόχευση και όπως έλεγε στην «Κ» κοινοτική πηγή, «εάν η Άγκυρα αισθανθεί, ανά πάσα στιγμή, ότι της παρέχονται επαρκείς διενθεις εγγυήσεις για διασφάλιση των όρων που θέτει, τότε ο κ. Ερσίν Τατάρ θα μπει στο αεροπλάνο και θα βρεθεί και στη Νέα Υόρκη και όπου αλλού του υποδειχθεί». Κατά συνέπεια, η απόρριψη Τατάρ της βολιδοσκόπησης για τριμερή συνάντηση, δεν συμβάλλει στη σύνθεση της μεγάλης εικόνας. Η μεγάλη εικόνα σχηματίζεται αποκλειστικά από τους όρους που θέτει η Άγκυρα και υποψίζονται σε απευθείας εμπόριο, απευθείας πτήσεις και απευθείας σχέσεις της «ΤΑΒΚ» με τη διεθνή κοινότητα και προς εξυπηρέτηση του απόλυτου στόχου για κυριαρχική ισότητα. Ανεξαρτήτως των «αποκαλύψεων» του εκάστοτε προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας και των άγαρμων διπλωματικών του χειρισμών.

Ο μύθος και τα όρια ενός επιτυχημένου λόμπι

Του ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ

Ρώτσα κάποτε ένα σημαντικό στέλεχος του αμερικανικού φιλοισραηλινού λόμπι που είναι το μυστικό της επιτυχίας. Μου απάντησε ωμά και καθαρά: «Ο φόβος». Δεν κατάλαβα, ομολογώ, τι εννοούσε στην αρχή, αλλά μετά συνειδητοποιώ ότι μιλούσε για το πώς ο μύθος του φιλοισραηλινού λόμπι βασίζεται ακριβώς στην ικανότητά του να κάνει τους αντιπάλους του να φοβούνται. Πολύ πριν από τον πόλεμο στη Γάζα, το ΑΙΡΑΚ και άλλες ισχυρές οργανώσεις επέλεγαν υποψηφίους που ήταν επικριτικοί απέναντι στο Ισραήλ και τους ισοπέδωναν, για λόγους παραδειγματισμού.

Ο πόλεμος στη Γάζα έχει φέρει τα πάνω κάτω στις ΗΠΑ. Ολο και περισσότεροι πολιτικοί, πανεπιστημιακοί και άλλοι ασκούν σφοδρή κριτική στον Νετανιάχου και στο Ισραήλ. Το επικείμενο πως όποιος συμμερίζεται τέτοιες απόψεις είναι αυτομάτως «αντισιμιτικός», έχει αποδυναμωθεί πολύ.

Ενα μεγάλο ταμπού έχει σπάσει και, βέβαια, έχει οδηγήσει, όπως συμβαίνει πάντοτε σε αυτές τις περιπτώσεις, σε ακραίες συμπεριφορές και κριτικές από την άλλη πλευρά. Σημασία έχει, όμως, ότι το ταμπού έσπασε, Αμερικανοί που διαμορφώνουν τον δημόσιο λόγο εκστομίζουν απόψεις που μέχρι πριν από μερικά χρόνια θα διατύπωναν μακριά από κάμερες και μαγνητόφωνα. Το φιλοισραηλινό λόμπι συνεχίζει, πάντως, να δίνει τις μάχες του και να προσπαθεί να δημιουργήσει αναχώματα στο τσουνάμι της κριτικής. Το έχει καταφέρει δύο φορές τους τελευταίους μήνες, όταν επέλεξε δύο βουλευτές, τον Τζαμάλ Μπόουμαν στην πολιτεία της Νέας Υόρκης και την Κόρι Μπους στο Μιζούρι. Η Μπους ήταν μία από τις πρώτες Αμερικανίδες πολιτικούς που πρότειναν δημοσίως την επιβολή εκκευρίας στη Γάζα. Έχασε τις προκριματικές εκλογές του Δημοκρατικού Κόμματος επειδή το λόμπι αποφάσισε να ξοδέψει γύρω στα οκτώ εκατομμύρια δολάρια για να χρηματοδοτήσει μια

αρνητική καμπάνια εναντίον της. Λέγεται πως η προκριματική αναμέτρηση στο Σεντ Λούις ήταν μία από τις ακριβότερες στα αμερικανικά πολιτικά χρονικά. Οι ψηφοφόροι δεν είχαν ιδέα ποιος χρηματοδοτούσε την καμπάνια εναντίον της ούτε, όπως γράφουν τα τοπικά Μέσα, είχαν αντιληφθεί τι σχέδιμο μπορεί να έχει ο μακρινός πόλεμος στη Γάζα με μια εκλογική περιφέρεια στο Μιζούρι. Η Μπους όμως έχασε, όπως και ο Μπόουμαν, που κόστισε λίγο παραπάνω στο λόμπι, περί τα 17 εκατομμύρια δολάρια.

Με αυτές τις νίκες, το φιλοισραηλινό λόμπι τρώμαξε τους αντιπάλους του, ιδιαίτερα όσους δίσταζαν έως τώρα να μιλήσουν ανοικτά. Αυτός ήταν, άλλωστε, και ο στόχος της καμπάνιας.

Την ίδια στιγμή, μεγάλοι δωρητές συνεργάζονται με το λόμπι για να στοχοποιήσουν πανεπιστήμια, τμήματα ή καθηγητές που υποθέτουν σκληρές θέσεις έναντι του Ισραήλ το τελευταίο διάστημα. Το κάνουν μεθοδικά, κόβοντας τις δωρεές με τρόπο πολύ εμφανή.

Θα δουλέψει και αυτήν τη φορά η δοκιμασμένη μέθοδος; Βραχυπρόθεσμα ναι. Οχι όμως για πολύ. Η εικόνα του Ισραήλ του Νετανιάχου έχει τρωθεί βαριά. Τα όσα συμβαίνουν στη Γάζα, σε συνδυασμό με την προφανή αδυναμία εξεύρεσης λύσης στο Παλαιστινιακό, έχουν προκαλέσει την οργή σε σημαντικό τμήμα της αμερικανικής κοινής γνώμης, ειδικά της νεολαίας. Ενίοτε με τρόπο ανιστόρητο και φανατικό. Το φιλοισραηλινό λόμπι θα συνεχίσει, φυσικά, να κάνει τη δουλειά του, όπως ξέρει και όσο μπορεί. Το πώς λειτουργεί φωτίζει, βέβαια, την αδυναμία του ελληνοαμερικανικού λόμπι να ακολουθήσει, έστω και κατά ένα 20%, το μοντέλο του ΑΙΡΑΚ και των συναφών οργανώσεων. Το μόνο που μπορεί να ελπίζει είναι πως εξ'αντανακλάσεως το φιλοισραηλινό λόμπι θα στραφεί εναντίον της Τουρκίας και του Ερντογάν στα αμερικανικά κέντρα εξουσίας και στο Κογκρέσο, αν και εφόσον ανακύψουν νέες ακραίες τουρκικές συμπεριφορές στο Αιγαίο ή στην Κύπρο.

Τότε και τώρα

Του ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ

Εχουν περάσει 56 χρόνια από την 20ή Απριλίου 1968, όταν ο Ινον Πάουελ, βουλευτής και σκιώδης υπουργός Αμύνης του Συντηρητικού Κόμματος υπό τον Χιθ, λίγο πριν εκφωνήσει μία ομιλία του στο Μπέριγγχαμ έλεγε στον εκδότη τοπικής εφημερίδας πως σκόπευε να εκτοξεύσει έναν πύραυλο που θα φωταγωγούσε όλο τον ουρανό.

Εξοκός ρήτορας, βαθύς μελετητής της αρχαίας ελληνικής και λατινικής γλώσσας, η ομιλία του επικεντρωνόταν στο πρόβλημα της μεταναστεύσεως, που αντιμετώπιζε την εποχή εκείνη η Βρετανία. Και αφού επί μακρόν περιέγραφε με γλαφυρότητα και επεκτερότητα το πρόβλημα που αντιμετώπιζαν οι ψηφοφόροι από την έλευση αλλοφύλων στην εκλογική του περιφέρεια εξαπέλυσε τον πύραυλό του. «Ατενίζοντας το μέλλον έχω ένα προαίσθημα και όπως ο Ρωμαίος, βλέπω τον ποταμό Τίβερη να πλημμυρίζει στο αίμα». Ελάττωτοι από τους ακροατές του αντιλήφθηκαν την ευθεία αναφορά του στην Αινειάδα του Βιργιλίου, όπου η μάντισσα Σίβυλλα πληροφορούσε τον Αινεία για τις συνέπειες των αιματηρών πολέμων.

Εξοργισθείς ο Χιθ, του αράρισε το «σκιάδε» χαρτοφυλάκιο. Ο Ινον Πάουελ είχε παραβιάσει τη σιωπηρή συναίνεση του βρετανικού πολιτικού κατεστημένου στο θέμα της μεταναστεύσεως. Πέραν τούτου, οι Βρετανοί επικριρηματίες, που αντιμετώπιζαν μετά τον πόλεμο έλλειψη εργατικού δυναμικού, στρατολογούσαν από τον αγγλόφωνο κόσμο της εποχής εκείνης φθηνούς

εργάτες. Ο Πάουελ δεν ήταν ρατσιστής. «Το χρήμα δεν διακρίνει χρώματα και οι δυνάμεις της οικονομίας θα βοηθήσουν στην ενσωμάτωσή τους που είναι απαραίτητη», έγραφε το 1964 στους «Τάιμς» του Λονδίνου.

Αλλά περί τα τέλη της δεκαετίας του '60, εκατοντάδες χιλιάδες πολιτών της Κοινοπολιτείας, ασκώντας τα νομικά δικαιώματά τους, εγκαθίσταντο στη Βρετανία. Τα δεδομένα είχαν αλλάξει πλέον, οι Βρετανοί πολίτες δυσανασχετούσαν και οι ποταμοί του αίματος ως αναποφαικτική συνέπεια των συγκρούσεων δεν έμοιαζαν με φαντασίωση. Σήμερα η ιστορία επαναλαμβάνεται με όρους πιο πρωτόγονους βεβαίως. Αρχαιομαθείς πολιτικοί δεν υπάρχουν. Ο τελευταίος με μεγάλη διαφορά από τον Πάουελ είναι ο Μπόρρις Τζόνσον, που επί του παρόντος απλώς αρθρογραφεί στην Daily Mail. Ο πρωθυπουργός σερ Κιρ Στάρμερ είναι ένας κατ'επάγγελμα νομομαθής και ένας τεχνικός της εξουσίας.

Ο μέσος αναγνώστης των εξελίξεων τα τελευταία χρόνια διαπιστώνει τις συνέπειες της ιεραποστολικής μανίας των Αμερικανών να συντρίψουν με στρατιωτικές παρεμβάσεις τα «αναχρονιστικά καθεστώτα» ανά τον κόσμο, δημιουργώντας μία ροή εκατομμυρίων προσφύγων προς τη Δύση. Το αποτέλεσμα είναι βεβαίως η αποσταθεροποίηση των εθνικών κρατών, οι βίαιες εσωτερικές συγκρούσεις, η γενική απορρύθμιση, που οδηγεί, ως είναι αναμενόμενον, σε αλλοίωση της πολιτικής και πολιτιστικής φυσιογνωμίας των ευρωπαϊκών κρατών. Και οι συνέπειες ως εκ τούτου αναπόφευκτες.

Ζούκερμπεργκ εναντίον Ευριπίδη

Του ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ζούκερμπεργκ. Ξεκινώ το σημερινό μου σημείωμα με ένα βαρύ όνομα. Μόνο που δεν πρόκειται για τον Μαρκ. Πρόκειται για την αδελφή του Ντόνα, η οποία είναι ελληνοίστρια, ειδικά στο θέατρο. Αυτή κατέληξε στο επιστημονικό συμπέρασμα ότι τα κλασικά γράμματα είναι φωλιά του μισογυνισμού, του ρατσισμού και εφελθίου για την υπεροχή του ανδρικού φύλου και της λευκής φυλής – αυτά τα δύο πάνε μαζί, λες και εκτός λευκής φυλής οι γυναίκες κυριαρχούσαν. Επειδή βιολογικά ανήκω στο ανδρικό φύλο και στη λευκή φυλή και, επιπλέον, με ενδιαφέρουν τα κλασικά γράμματα, άρχισα να ψάχνω τη συνειδησή μου για να βρω τα προαναφερθέντα ζιζάνια. Να τα ραντίσω με το ζιζανιοκτόνο του φεμινισμού με μείγμα από Black Lives Matter, να ξεραθούν για να απαλλάξω τον αγρό της σκέψης μου από τα ζιζάνια. Αναρωτήθηκα, βέβαια, προς στιγμήν, αν αξίζει να ξεριζώσω τον Ευριπίδη προς χάριν της κυρίας Ζούκερμπεργκ, όμως επικράτησε το βάρος του ονόματος και η ανάμνηση εκείνου του σκάφους της οικογενείας που είχα δει πέρυσι.

Από δω ίσαμε εκεί κάτω, με ελικόδρομο επιπέδων. Πρέπει να το πάρω απόφαση. Ζω σε έναν κόσμο όπου το όνομα Ζούκερμπεργκ έχει μεγαλύτερη αξία από τον ταλαίπωρο «μισογύνη» Ευριπίδη. Αν θέλω να ζήσω σ' αυτόν τον κόσμο χωρίς να με θεωρούν παράσιτο, οφείλω να αναθεωρήσω τις αξίες μου.

Το αναφέρω χωρίς να γνωρίζω το έργο της. Όμως το αναφέρω ως ένα παράδειγμα ιδεολογικής χρησιμοποίησης της κλασικής αρχαιότητας. Υπάρχουν και πιο γραφικά παραδείγματα, όπως οι δικοί μας «Σπαρτιάτες». Γραφικοί μιν, χαρακτηριστικό σύμπτωμα δε μιας οπτικής στρέβλωσης με την οποία ο σύγχρονος κόσμος αντιμετωπίζει τις λεγόμενες κλασικές του καταβολές. Η αρχαία Σπάρτη αποτέλεσε την ιδεολογική βάση του γερμανικού εθνικοσοσιαλισμού, όπως και η αυτοκρατορική Ρώμη του ιταλικού φασισμού. Αυτή η ιδεολογική εκμετάλλευση της κλασικής παιδείας οδήγησε στην απαξίωση της στη μεταπολεμική Ευρώπη. Με εξαιρέσεις όπως η ανθρωπολογική προσέγγιση των Βερνάν και Βιντάλ-Νακέ ή η συγκινητική προσήλωση της Ζακλίν ντε Ρομιγί στα πνευματικά και πολιτικά επιτεύγματα της αθηναϊκής δημοκρατίας. Όμως, το τραύμα ήταν καιρίο. Εκτός ο κλασικός κόσμος, κυρίως δε ο ελληνικός, χωρίστηκε

σε δύο ενότητες. Από τη μία οι «ειδικοί», ιστορικοί, φιλόλογοι, αρχαιολόγοι ή φιλόσοφοι που τον προσεγγίζουν ως αντικείμενο επιστημονικής μελέτης – με σημαντικά επιτεύγματα. Από την άλλη οι «ιδεολόγοι», που προσπαθούσαν να τον προσαρμόσουν στο αξιακό σύστημα της δικής μας πραγματικότητας. Πάντως, ο κλασικός κόσμος είχε χάσει την ενότητά του ως ύστατη αναφορά και πρότυπο του δυτικού πολιτισμού. Οι ερευνητές τον αντιμετώπισαν με εντιμότητα. Οι «ιδεολόγοι» τον έβαλαν στο κρεβάτι του Προκρούστη, κόβοντας με το τσεκούρι ό,τι περισσεύει απ' τις δικές τους ιδεοληψίες, όπως ο δυτικός πολιτισμός τη δυνατότητα να αντιληφθεί τη διλήμματα του σύγχρονου κόσμου πέρα από τις ιδεολογικές συγκρούσεις; Διότι αυτό του προσέφερε η κλασική σκέψη σε όλους τους αιώνες της πορείας του. Τη δυνατότητα

να αναγάγει τη συγκυρία σε ένα αξιακό σύστημα που την υπερέβαινε. Λένε πολλοί ότι ο σημερινός κόσμος μοιάζει με τον Μεσαίωνα, εννοώντας κάποια σκοταδιστική περίοδο. Μόνο που ο Μεσαίωνας διάβαζε Αριστοτέλη και αυτός τον βοήθησε να φτάσει στον Πλάτωνα της Αναγέννησης.

Υπάρχουν λειτουργοί της εκπαίδευσης σήμερα που θα μπορούσαν να αναδείξουν την επικαιρότητα της κλασικής σκέψης; Να την απαλλάξουν από τη φιλολογική της ή ιδεολογική της ακαμψία; Φοβάμαι πως όχι. Και εκεί είναι το πρόβλημα. Η ελληνική παιδεία θα μπορούσε να πρωταγωνιστήσει σ' αυτόν τον ρόλο. Θα μπορούσε, αλλά δεν μπορεί. Ο δυτικός κόσμος, στον βαθμό που συνειδητοποιεί τις αγκυλώσεις του και την πνευματική του στεριότητα, επιστρέφει και πάλι στην κλασική παιδεία. Η Ελλάδα θα μπορούσε να πρωταγωνιστήσει, αν δεν είχε η ίδια υποβαθμίσει τις κλασικές σπουδές. Κι αν η ίδια δεν τις είχε υποτάξει στη γραφειοκρατική αντίληψη της εκπαίδευσης. Το ζητούμενο δεν είναι πόσες ώρες θα διδάσκονται αρχαία. Το ζητούμενο είναι πώς θα διδάσκονται. Και αυτό μένει αναπάντητο από τότε που θυμάμαι τον εαυτό μου.

Συνδυάζοντας στυλ και δύναμη: η Αμερικανίδα ακοντίστρια Ταλίγια Μπουκς.

Στων δικαιωμάτων την πορεία...

Της ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΚΟΥΡΗ

Πρόσφατα ο υπουργός Υγείας έκανε έκκληση σε ορισμένες ειδικότητες γιατρών να προσφέρουν εθελοντική εργασία μερικές ώρες την εβδομάδα, προκειμένου να συμπληρωθούν τα κενά σε νοσοκομεία, όπου οι διαγνώσεις και η θεραπεία έμεναν άγονες. Η έκκληση δεν βρήκε ανταπόκριση και η υπόθεση εξελίσσεται συγκρουσιακά.

Η υπόθεση αυτή με σαστίζει. Φυσικά, είναι περιπλοκή και η ανάλυση της θα απαιτούσε ειδικές γνώσεις, τις οποίες δεν έχω. Αλλά πουθενά δεν ακούω να αναφέρονται η ευσιπλαχνία, η φιλαλληλία, το έλεος. Μεγάλωσα με τέτοιες λέξεις να κουδουνίζουν στ' αυτιά μου. Στην επαρχιακή πόλη όπου γεννήθηκα, ο δήμος λειτουργούσε ένα νοσοκομείο, ένα βρεφονομείο και ένα γηροκομείο, με έσοδα από τα δημοτικά τέλη, αλλά και με την ουσιαστική συμμετοχή σε χρήμα και εργασία των πιο εύρωστων δημοτών του. Τους τακτικούς εράνους, που έκανε ο δήμος, τους στελέκωναν καλοστεκούμενοι έμποροι και επαγγελματίες, επιτυχημένοι γιατροί προσέφεραν δωρεάν τις υπηρεσίες τους, γυναίκες είτε μέσω της Εκκλησίας είτε μέσω διαφόρων συλλογών οργάνωσαν γιορτές και μαζάκια για συγκέντρωση χρημάτων – κανείς δεν αμφισβητούσε την υποχρέωση να ευσιπλαχνείσαι τον πιο αδύναμο,

τον ασθενέστερο, τον ατυχεότερο από εσένα, και να μεταφράζεις το αίσθημά σου σε πράξη.

Ήταν αυτό ένα φαινόμενο της εποχής εκείνης; Οχι καθόλου. Το καθήκον της φιλαλληλίας εμπειριόχετες σε θρησκευτικές και σε φιλοσοφικές. Λύνονται με την ευσιπλαχνία όλα τα προβλήματα; Δεν μου φαίνεται. Ήταν τότε παράδεισος; Οχι βεβαίως! Υπήρχαν και πάμπλουτοι τσιγγουνήδες, και αδιάφοροι, και αρπακτικοί, και άδικοι και Ταρτούφοι, και πάρα πολλοί ήταν οι αδύναμοι που έμεναν απροστάτευτοι. Καμία, με καμία αντίρρηση δεν έχω στο κοινωνικό κράτος, με τις οργανωμένες υπηρεσίες του, το κράτος που μπορεί πολύ περισσότερα. Αλλά μπορεί τα πάντα; Μου φαίνεται πως όχι. Τον καιρό του πολέμου του 1940, δεν ήταν ούτε ένας ούτε δύο οι γιατροί που έκλεισαν τις κλινικές τους στην Αθήνα και σε άλλες μεγάλες πόλεις, και πήγαν να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στα Γιάννενα και σε άλλα σημεία κοντά στα αλβανικά κυρίως σύνορα, σε περιπολιές μάστιχα που οι Ιταλοί βομβάρδιζαν συστηματικά. Ανάλογα είχαν συμβεί σε παλαιότερους πολέμους ή θεομηνίες, και αργότερα, στους σεισμούς του 1953, και σε άλλες καταστροφές ή σε γιορτές, όπως στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004. Πολύ πρόσφα-

τα, δε, στον καιρό της πανδημίας του κορωνοϊού, οι γιατροί και οι νοσηλεύτριες μας έδωσαν αφιλοκερδώς ατέλειωτες ώρες σκληρότατης δουλειάς.

Σαν να μου φαίνεται, λοιπόν, πως τη ζωή μας δεν μπορούμε να τη ρυθμίσουμε με τον προσδιορισμό και τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων μας αποκλειστικά. Κάποια ώρα, οι καταστάσεις θα μας καλέσουν να προσφέρουμε από ευσιπλαχνία κάτι πολύτιμο – ένα μέρος από τον χρόνο μας, από τις απολαβές μας, από την ασφάλειά μας. Και κάποια ώρα θα βρεθούμε εμείς στη θέση του αδύναμου, που κρέμεται από την ευσιπλαχνία του άλλου.

Το λέει τόσο υπέροχα η Πόρτσια, στον «Έμπορο της Βενετίας». Ο πάμπλουτος και ισχυρότατος Αντόνιο υπογράφει προς χάριν ενός αγαπημένου φίλου του ένα εγγυητικό προς τον έμπορο Σάουλο, με ποινή μια συγγιά κρέας από δίπλα από την καρδιά του. Ο Σάουλο είναι βαριά αδικημένος γιατί ο φίλος του Αντόνιο έχει αρπάξει τη μοναχοκόρη του και μαζί την περιουσία του – γι' αυτό ζητεί από το ανάνθρωπο τίμημα. Η τύχη τον βοηθά να εκδικηθεί, φέρνοντας στον Αντόνιο τη μια οικονομική καταστροφή μετά την άλλη. Λήγει το συμφωνητικό και ο Αντόνιο δεν μπορεί να πληρώσει. Ο Σάουλο διεκδικεί τη λίβρα το κρέ-

ας, που σημαίνει θάνατο για τον Αντόνιο. Το δικαστήριο δεν μπορεί να του την αρνηθεί – το δικό είναι με το μέρος του.

«Ναι, είναι δικαίωμά σου», του λέει η σοφή Πόρτσια, που έχει έρθει στο δικαστήριο μεταμφιεσμένη σε νομομαθή, «αλλά πρέπει να δείξεις έλεος». «Και τι με βιάζει να δείξω έλεος;» εξανίσταται ο Σάουλο. «Το έλεος», του λέει εκείνη, «έρχεται αβίαστα· πέφτει σαν την απαλή βροχούλα από τα ουράνια, ανεργετώντας εκείνον που παίρνει αλλά και εκείνον που δίνει· είναι το σπουδαιότερο κόσμημα των βασιλιάδων· είναι ανώτερο κι απ' τη δικαιοσύνη· είναι ιδιότητα του ίδιου του Θεού. Και γι' αυτό η γήινη εξουσία μοιάζει πιο πολύ με θεία, μόνον όταν το έλεος συνοδεύει τη δικαιοσύνη.

»Γι' αυτό, Σάουλο», συνεχίζει η Πόρτσια, «μολονότι δικαιοσύνη μόνον ζητάς, σκέψου καλά πως σπες δικαιοσύνη την πορεία, δεν θα 'βρισκε κανείς μας σωτηρία. Όλοι μας για έλεος παρακαλιόμαστε».

Αυτή είναι μια άκαρη και λειψή περιλήψη, αλλά οι στίχοι του Σαίξπηρ είναι θάνατοι, όπως μου φαίνεται πως είναι και η γνησιότητα της κοινωνικής του ευαισθησίας. Και μάλιστα για γιατρούς.

Η κ. Αθηνά Κακούρη είναι συγγραφέας.

As mn αποκλείουμε την Τριμερή

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Μπορεί ο τρόπος με τον οποίο ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης προσπάθησε, τακτικιστικά, να ασκήσει πίεση και να φέρει τον Ερσίν Τατάρ έναντι τετελεσμένου –προκειμένου να αποδεχθεί μια τριμερή συνάντηση, μιας και εξακολουθεί να αρνείται– να φαίνεται αναποτελεσματικός και να δημιουργεί το ζήτημα περί βολιδοσκοπίων (VS πρόσκλησης) των Η.Ε. ως ζητούμενο ειλικρίνειας που, δικαίως, δημιούργησε κριτική ωστόσο επί της αρχής, ωστόσο, δεν είναι λάθος.

Και δεν είναι λάθος όχι γιατί ο Πρόεδρος (προσθέστε ελεύθερα όποιον χαρακτηρισμό θέλετε για τον ίδιο και το ζήτημα της λύσης), όπως κάθε Ε/κ ηγέτης διαχρονικά, κινήθηκε τακτικά για να εκμειεύσει εξελίξεις στο Κυπριακό αλλά γιατί τα δεδομένα, σε ένα τέτοιο επίπεδο, είναι πολύ συγκεκριμένα (αδιέξοδο επτά χρόνων, άρνηση Τατάρ να συναντήσει την Ολγκίν καθ' όλη τη διάρκεια της παρουσίας της στην Κύπρο) και, επίσης, έχουν μια συγκεκριμένη «μηχανική», η οποία εκτείνεται πολύ πέραν του τι είναι βολιδοσκοπία και τι πρόσκληση. Ο γ.γ. του ΟΗΕ προφανώς γνωρίζει καλύτερα πως η άρνηση Τατάρ είναι η άρνηση της Τουρκίας, η οποία ωστόσο εκδηλώνεται αρχίζοντας και τελειώνοντας στον Τουρκοκύπριο ηγέτη. Ο κ. Γκουτέρες επίσης γνωρίζει, διαχρονικά, πώς σκέφτονται και κινούνται οι Ε/κ σε επίπεδο πολιτικής ηγεσίας ενώ, τέλος, ο γενικός γραμματέας γνωρίζει και πώς σκέφτονται και κινούνται και οι Τ/κ.

Τα ως άνω ο γ.γ. τα γνωρίζει, έχοντας επιπλέον κάποια εξτρα δεδομένα στο πίσω μέρος του μυαλού του. Πως τα δύο μέρη στο Κυπριακό θέλουν πάντα να κερδίζουν το blame-game. Επιπλέον, πως αν ο ίδιος κηρύξει αδιέξοδο στο Κυπριακό θα πρέπει να το σκηματοποιήσει (αυτή τη φορά) και πως στην τρέχουσα συγκυρία –ασχέτως του τι συνέβη το 2004 και το 2017– το να εξεταστεί όντως αν υπάρχει περιθώριο επανόδου των δύο πλευρών στο τραπέζι των συνομιλιών του Κυπριακού πρέπει να δεχτεί, ασχέτως προθέσεων, η πλευρά που εμμοκικά απορρίπτει κάτι τέτοιο. Η Άγκυρα δηλαδή –διά του Τατάρ– που θέτει, συγκεκριμένα, ως προαπαιτούμενο την κυριαρχική ισότητα.

Με αυτά στο μυαλό του ο κ. Γκουτέρες θα εξετάσει δύο πράγματα. Αν όντως προσακτώντας τα δύο μέρη σε μια Τριμερή θα εισπράξει και επί προσωπικού το προκαταβολικό «όχι» που εξέφρασε ο κ. Τατάρ, για τους δικούς του τακτικούς λόγους ή αν, σε μια πρόσκληση που η Άγκυρα θα δώσει το πράσινο φως στον Τουρκοκύπριο ηγέτη να την πάρει, η κάθε πλευρά θέλει όντως να λύσει το Κυπριακό ή απλώς θα προσέλθει για να κερδίσει το παιχνίδι επιρρίψης ευθυνών του άλλου. Εκεί είναι ο ίδιος που θα βολιδοσκοπήσει το ποιος εννοεί τι και αν, όντως στη βράση του σιδήρου, υπάρχει πραγματικά μια τελευταία ευκαιρία να λυθεί το Κυπριακό.

Ο Τατάρ (και η Άγκυρα πίσω του) δεν είναι ανόητοι για να δικαιώσουν την επί της αρχής ελληνοκυπριακή θέση του ότι «εμείς είμαστε έτοιμοι για συνομιλίες και εσείς αρνείστε». Απλώς δεν θέλουν, άμεσα, να επανέλθουν στο κομμάτι του Κυπριακού. Αυτό καλό είναι να το έχουμε στο πίσω μέρος του μυαλού μας αναστοχαστικά τόσο για τους δικούς μας τακτισμούς όσο και για την κριτική όταν αυτοί συμβαίνουν. Τα πράγματα είναι εξαιρετικά δύσκολα. Στο να επανέλθουμε στο τραπέζι και στο να καταλήξουμε σε μια στρατηγική συμφωνία επίλυσης του Κυπριακού. Ωστόσο πριν φτάσουμε στη δυσκολία να υπάρξει, εκτός απροόπτου, μια κοινή συνάντηση των δύο ηγετών –προκειμένου να διαπιστωθεί επί του πεδίου του πόσο δύσκολο έχουν καταντήσει τα πράγματα επτά χρόνια μετά το Κραν Μοντανά.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Οι **συνδιοκτίτες** του χορτοφαγικού εστιατορίου Kanaah, ο Παλαιστίνιος Jalil Debit (δεξιά) και ο Ισραηλινός Oz Ben David (αριστερά) εργάζονται στην κουζίνα μέσα στο εστιατόριο τους στο Βερολίνο. Ο Oz Ben David μεγάλωσε στο Ariel, στη Δυτική Όχθη, ενώ ο Παλαιστίνιος Jalil Dabit μεγάλωσε στη Ramla του Ισραήλ.

Στην εποχή της βολιδοσκοπίας.

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Η διαδικτυακή «Χαβαντίς» μάς ενημερώνει για συνάντηση του «πρωθυπουργού» Ουνάλ Ουστέλ με τον Τούρκο ΥΠΕΞ Χακάν Φιντάν στην Άγκυρα μετά από αίτημα του κ. Φιντάν». Στη συνάντηση ο Χ. Φιντάν «διαβίβασε μέσω Ουστέλ, την ενόχληση της Άγκυρας για τις δηλώσεις και τη συμπεριφορά του Ερσίν Τατάρ, ενώ διεξάγεται διπλωματικός πόλεμος με την Ε/κ πλευρά» (Πηγή: ΓΤΠ, 7/8).

Επίσης: «Ο Πρόεδρος Τ. Ερντογάν έκανε συστάσεις στον Τ/κ ηγέτη Ε. Τατάρ λόγω των πολλών δηλώσεων του τελευταία για το Κυπριακό, της ακρείας γραμμής που ακολουθεί και του ζητήθηκε να περιοριστεί. Του αναφέρθηκε ότι το θέμα θα συζητηθεί μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας, γι' αυτό τον προειδοποίησε να μην κάνει πολλές δηλώσεις και να μην λέει κουβέντες που θα του δένουν τα χέρια» (Πηγή: ιστοσελίδα «Μπουγκιούν Κίπρις» ΚΥΠΕ, 18/12/23).

Οι σχέσεις Άγκυρας-τ/κ κοινότητας δεν είναι ένας ιμάντας που ένας τον κρατά και άλλοι χορεύουν, οι σχέσεις έχουν ουσία, πολυπλοκότητα, μεταβλητότητα. Η Άγκυρα, που αμέσως μετά το Κραν Μοντανά πήρε δημόσιο έπαινο από τον γ.γ. των Η.Ε. για τη «σθεναρή στήριξη της στη διαδικασία», δεν αφήνει χειρισμούς και εντυπώσεις στην ασπρόμαυρη πολιτική Τατάρ. Γι' αυτό αντικατέστησε (28/7) τον πρέσβη της στα Κατεχόμενα (και συντονιστή της εκλογής Τατάρ) Μετίν Φείζιογλου και χθες κάλεσε τον Ουνάλ Ουστέλ για να του εκφράσει την ενόχλησή της για τους χειρισμούς Τατάρ για την «Τριμερή». Εμφανώς ο νέος ΥΠΕΞ Χ. Φιντάν καθοδηγεί τις εξελίξεις, καθώς

οι προτεραιότητες της Τουρκίας δεν συμβαδίζουν με τις απόψεις Τατάρ, όπως δεν συμβαδίζουν με εκείνες του Ντενκτάς το 2003/5. Η συγκυρία στις τ/κ υποθέσεις δείχνει Τουφάν Ερκουρμάν, πρόεδρο του ΡΤΚ. Δάλωσε, πρώτο, «χωρίς πολλές κουβέντες, μπορούμε να πούμε ότι ο Τατάρ στην πραγματικότητα λέει ότι η μη λύση είναι η λύση», και δεύτερο, «η συμπεριφορά του Τ/κ ηγέτη έβαλε τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη στη θέση της «πλευράς που θέλει λύση, κάτι που δεν του αξίζει». Η τεκμηρίωση Τ. Ερκουρμάν, είναι πολύ σημαντική: «Αποφεύγοντας

Η υπόθεση «βολιδοσκοπία» καθίσταται ολοένα και πιο καθαρή, όλο το βάρος, οι διαρροές με μόνο στόχο «να ευθύνεται αυτός».

(ο Τατάρ) επίμονα κάθε είδους διπλωματία και διάλογο, πόσο μάλλον διαπραγματεύσεις, σπρώχνει καθημερινά τον τ/κ λαό όλο και πιο μακριά από τον κόσμο». Για το ζήτημα της «βολιδοσκοπίας» σχολίασε: «Ως διπλωμάτης (ο Χριστοδουλίδης) δεν είναι δυνατόν να μη γνώριζε ότι η δημοσιοποίηση αυτού του γεγονότος στην κοινή γνώμη σε ένα στάδιο κατά το οποίο διερευνάται «αν είναι δυνατή μια τριμερής συνάντηση», αλλά δεν υπάρχει επίσημη πρόσκληση από τον γ.γ. του ΟΗΕ, θα μπορούσε να καταστρέψει τη διαδικασία» (πηγή ΚΥΠΕ, 7/8).

Καθώς οι χειρισμοί Χριστοδουλίδη δείχνουν πως το μόνο ενδιαφέρον του είναι η «νίκη» επί του Τατάρ, η διπλω-

ματία της Τουρκίας καταγράφει, μεταξύ άλλων, και τις εξής δραστηριότητες:

Επιτυχής μεσολάβηση ανάμεσα σε ΗΠΑ-Ρωσία για απελευθέρωση κατασκόπων για την οποία έλαβε το συγχαρητήριο τηλεφώνημα Μπάιντεν και την επόμενη επικοινωνία με Πούτιν, 2/8. Μεσολαβητική προσπάθεια Χ. Φιντάν μεταξύ Αιθιοπίας και Σομαλίας με επί το πλείον επισημοποιη. Την 1η Ιουλίου οι ΥΠΕΞ των δύο χωρών μετέβησαν στην Άγκυρα για «συνομιλίες για επίλυση του προβλήματος μεταξύ των δύο χωρών» (3/8).

Ο Χ. Φιντάν συνάντησε στο Κάιρο τον Αιγύπτιο πρόεδρο Αλ-Σίσι και τον νέο ΥΠΕΞ Αμπντελάτι (5/8, τα στοιχεία από εκδόσεις της πλ. Χουριέτ).

Το Ελληνικό Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη ανακοίνωσε ότι «σύμφωνα με τα στοιχεία, από την αρχή του χρόνου μέχρι την πρώτη εβδομάδα του Ιουλίου, 182.000 Τούρκοι τουρίστες επισκέφθηκαν την Ελλάδα, με 35.000 από αυτούς να επωφελούνται από την εφαρμογή της διαδικασίας «βίζα στην πόρτα»- (Χουριέτ, 6/8).

Σε πολλούς Ε/κ φαίνονται παράξενα αυτά που καταγράφει η τουρκική διπλωματία στο διεθνές επίπεδο. Αυτά μάς φαίνονται παράξενα γιατί:

1) Το Ε/κ αίτημα για πρόκληση κόστους στην Τουρκία απέτυχε, αλλά κανένας σκηματισμός δεν εξηγεί γιατί δεν το προκάλεσε όταν κυβερνούσε.

2) δεν διαβάζουμε την πραγματική Τουρκία-δυνατότητες, αδυναμίες, συμμάχους κ.λπ.

3) η μονολιθική ερμηνεία των εξελίξεων στην Ε/κ κοινότητα, μάς δυσκολεύει να αναγνώσουμε το γεγονός ότι η Τουρκία με τις επιλογές της τόσο το 2004 όσο και το 2017, απέσεισε μεγάλο βάρος από το φορτίο της εισβολής.

4) ενώ πολλοί Ε/κ προσέχουν αφηγήματα αυτοδικαίως, η διεθνής κοινότητα προσέχει τα Η.Ε. και την Ε.Ε. που τη διαμορφώνουν-εκπροσωπούν,

5) Δίνουμε βάρος στους μικρομεγαλισμούς (Τριμερείς) και όχι εκεί που έχουμε ισχυρές δυνατότητες (Ε.Ε.-ερωτουρκικές σχέσεις).

Άλλοι επιτυγχάνουν (ανταλλαγή κατασκόπων, Αιθιοπία/Σομαλία) ή διορθώνουν παλαιά τους λάθη (Συρία, Αίγυπτος). Άλλοι παραμένουν κλειστοί στο καβούκι τους, με μόνο στόχο την περιχαράκωση στη μισή, πλιν αγία νήσο. Η υπόθεση «βολιδοσκοπία» καθίσταται ολοένα και πιο καθαρή, όλο το βάρος, οι διαρροές με μόνο στόχο «να ευθύνεται αυτός». Ενώ κάτι μπορεί να δώσει μια ώθηση, ενώ κάτι μπορεί να γίνει, η γραμμή σαφής: αξιοποιήστε Τατάρ, παρεμποδίστε το εν τη γενέσει του.

Ο διάλογος Μπρτσάκ-Ερντογάν, η συνεννόηση Γεραπετρίτη-Φιντάν προσφέρουν δυνατότητες στην Κύπρο. Αλλά η διαχείριση είναι κυπριακή υπόθεση, όπως έδειξε η υπόθεση «βολιδοσκοπία» με τον διλυτικό χειρισμό Χριστοδουλίδη και τον κλασικό του Τατάρ. Ενώ η Τουρκία ζητάει από τον Τατάρ να αλλάξει μοτίβο, στην Ε/κ κοινότητα συμβαίνει το πασιγνωστό: μαζική επίθεση από μερίδα ΜΜΕ κατά Γεραπετρίτη για τη δήλωσή του «η ακινδύα και η αδράνεια στο Κυπριακό, η έλλειψη πολιτικής γενναιότητας, οδήγησε σε πιο ακραίες θέσεις την Τουρκία» (1/8). Μια φράση που τη γνωρίζει και συμφωνεί μαζί της ο κόσμος όλος, αλλά «απαγορεύεται» να την ακούσουμε! Ε/κ, μήπως καλάσει το «αφήγημα»!

www.larkoslarkou.org.cy

Οι Ολυμπιακοί, η Ιμανέ και οι γάδαροι

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Οι Ολυμπιακοί τελειώνουν, και πέρα από τη χαρά για τις αποδόσεις και τις νίκες Κύπριων αθλητών, μένει μια πικρή γεύση για όσους ξεγελάστηκαν από την ακροδεξιά καμπάνια που βλέπει woke ατζέντες παντού, και όσους απειλούνται αδικώς από το δικαίωμα άλλων ανθρώπων να μη ζουν στο περιθώριο. Μια πικρή γεύση που θυμίζει πόσο ευάλωτοι είμαστε ως κοινωνία στον συντηρητισμό.

Οι Κύπριοι είμαστε ευάλωτοι και στην ψευδή και παραπλανητική πληροφόρηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, που μας μοιράζουν σε υπέρ και κατά, σε οπαδούς απόλυτων θέσεων στη βάση πολλές φορές δανεικών απόψεων από κόντρες σε άλλες χώρες που αναπαράγονται στο διαδίκτυο, ή στη βάση του ποιος θεωρούμε είναι ο εχθρός στο κόμμα μας, την ομάδα μας, την ταυτότητά μας. Το είδαμε και πιο πρόσφατα, στις ψευδείς ειδήσεις

που μας φέρουν εμπλεκόμενους στον πόλεμο στη Γάζα, και επισκιάζουν την όποια πραγματική συζήτηση που μπορεί να γίνει για τις σχέσεις μας με μια ισραηλινή κυβέρνηση που κατηγορείται πλέον για εγκλήματα πολέμου.

Η συζήτηση στο διαδίκτυο για την τελετή έναρξης των Ολυμπιακών έγινε με βάση το θυμικό και τον φόβο. Η αφορμή ήταν ένα και μόνο κομμάτι του σόου, όπου drag queens συμμετείχαν μαζί με πολλούς άλλους σε μια αναπαράσταση γλεντιού θεών της αρχαίας Ελλάδας και της Ρώμης. Κάποιους ενόχλησε και το βίντεο για τη γαλλική λογοτεχνία και την ερωτική της διάσταση, βίντεο λιγότερο ερωτικό και περισσότερο παιχνιδιάρικο, με μια παραπομπή στο τέλος σε έναν πιο ελεύθερο έρωτα τον οποίο οι Γάλλοι έκαναν δικό τους brand ονομάζοντάς το ménage à trois.

Από εκεί και πέρα μπαίνουμε στη ζώνη του λυκόφωτος, και στις θεωρίες συνωμοσίας που είδαν τον

Πολλοί έπεσαν στην παγίδα να ξεσαλώσουν στα σχόλια στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μιλώντας για άντρες που απειλούν τις γυναίκες αθλήτριες, καταπίνοντας το αφήγημα που ήθελε την Κα Κελίφ να ήταν τρανς.

θάνατο στην αναπαράσταση της γαλλορωμαϊκής θεάς Σεκούνα να καλπάζει πάνω από τον ποταμό στον οποίο έδωσε το όνομά της, και είδαν πεντάλφες και σατανισμούς στην τελετή.

Αυτά τα τερατώδη όμως δεν αφορούν πολλούς. Η αντίδραση που στην Κύπρο ήταν πιο μαζική αφορούσε τη συμπεριληψη στην τελετή προσώπων που δεν είναι όπως την πλειοψηφία (όπως τις

drag performers), τα ψέματα περί γαλλορωμαϊκής θεάς Σεκούνα να καλπάζει πάνω από τον ποταμό, και –κυρίως– το ακραίο μίσος και χλευασμό που δέχθηκε η Αλγερινή μποξέρ Ιμανέ Κελίφ.

Πολλοί έπεσαν στην παγίδα να ξεσαλώσουν στα σχόλια στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μιλώντας για άντρες που απειλούν τις γυναίκες αθλήτριες, καταπίνοντας το αφήγημα που ήθελε την Κα Κελίφ να ήταν τρανς. Μετά από μία εβδομάδα κατά την οποία όλοι ήμασταν ειδικό σε θέματα ιστορίας του Ολυμπισμού και ιστορίας της τέχνης, γίναμε ειδικό σε θέματα βιολογίας του αθλητισμού. Από αντίδραση, πολλοί που θέλουν να διαφωνήσουν υιοθέτησαν το αφήγημα πως επρόκειτο για τρανς γυναικά, κάτι που ακριβώς έκανα κι εγώ. Πριν τα γεγονότα μου υπενθυμίσουν ότι όταν δεν είσαι σίγουρος, καλύτερα να μη μιλάς. Για

να μην παρεξηγούμαι, το μίσος και ο χλευασμός προς ένα άτομο είναι πάντα η ηθικά λάθος στάση. Δεν δικαιολογείται να μειώνεις την ανθρωπινή υπόσταση του άλλου, ακόμα και να νιώθεις πως απειλείται η θρησκεία σου (που δεν απειλείται) η οικογένεια (δεν απειλείται). Ειδικά από τα τρανς άτομα που είναι ένας μικρός αριθμός μέσα στον ευρύτερο πληθυσμό.

Το κύριο πρόβλημα είμαστε όλοι εμείς που αγόμαστε και φερόμαστε από τους ανέμους των αλγορίθμων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, που είναι προγραμματισμένοι να μας δείχνουν αυτό που θα μας εκνευρίσει περισσότερο ώστε να «διαδράσουμε», να φέρουμε κίνηση και να παράγουμε δεδομένα για πώληση στους διαφημιστές. Και εμάς που αγόμαστε και φερόμαστε από τις πολιτικές δυνάμεις που ταΐζουν τον μηχανισμό αυτό με ακραία ψέματα.

Οι διαχειριστές και ιδιοκτήτες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

πρέπει να δημιουργήσουν τους κατάλληλους μηχανισμούς απέναντι σε αυτά τα φαινόμενα. Αλλά κι εμείς ως χρήστες πρέπει να παιδευτούμε και να εκπαιδευτούμε, ώστε να μην παίρνουμε το μετρητοίς, ή, κυκλοφορεί εκεί έξω. Να συμπεριφερόμαστε ο ένας στον άλλον ως σε ανθρώπους που φοβούνται, παρεξηγούν, υπερθετούνται, και πολλές φορές έχουν καλές προθέσεις.

Οι αθλητές είναι οι μόνοι που άξιζαν της προσοχής μας, γιατί εργαζόταν σκληρά για να πετύχουν. Συμπεριλαμβανομένης της Κελίφ, των Κύπριων αθλητών, του κάθε αθλητή που μας ενθουσίασε αυτές τις εβδομάδες. Παρά τη διαχρονική απουσία ουσιαστικής στήριξης από το κράτος σε χώρες όπως η δική μας αλλά και σε άλλες. As mn είμαστε γάδαροι και πόνια του κάθε κατασκευασμένου σκανδάλου της παγκόσμιας ακροδεξιάς. Έστω για χάρη τους.

ykakouris@gmail.com

Στο κελί του Αγίου Πορφυρίου

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Η ευχή του Αγίου Πορφυρίου και η μυστική επιθυμία της καλής παρέας έσυρε τα βήματά μας στα Κουσοκαλύβια, στην έρημο του Αγίου Όρους, σε μια απρογραμμάτιστη, θαυμαστή επίσκεψη, σε μια «αετοφωλιά, στο κελί του Αγίου, το οποίο βρίσκεται σε κακοτράχαλους βράχους, σε ένα παραδεισιο μπαλκόνι του ουρανού στη γη. Το караβάκι της γραμμής μας άφησε στον αρσανά, στο λιμανάκι, της σκιάς των Κουσοκαλυβίων. Από εκεί ξεκίνησε η δύσκολη ανάβαση, 1500 ίσως και περισσότερων σκαλοπατιών, τα οποία εναλλάσσονταν με ανηφορικά στενά μονοπατάκια. Δίπλα από το Κυριακό της Σκήτης, τον κεντρικό ναό, βρίσκεται στο ταπεινό κοιμητήριο, στο οποίο αναπαύθηκε για λίγα χρόνια, ο Άγιος Πορφυρίος. Στην συνέχεια το άγιο σκήνωμά του, κατά την ανακοιμή των λειψάνων του, μεταφέρθηκε σε άλλο μυστικό τόπο, σύμφωνα με την επιθυμία του Αγίου, ίσως για να μην αποτελεί χώρο μαζικής προσέλευσης πιστών. Προσκυνήσαμε τον Τάφο του Αγίου και λάβαμε τις μυστικές ευχές του θαυματουργού Αγίου Πορφυρίου.

Η καλύβη, το κελί του Αγίου Πορφυρίου, βρίσκεται λίγα μέτρα, πιο ψηλά από τον τάφο του. Ακοίμητος φρουρός, άρχοντας και λεβέντης, ο μοναχός πατήρ Ιωαννίκιος, πνευματικοπαίδι του Αγίου Πορφυρίου. Έζησε πολλά χρόνια μαζί με τον άγιο και βίωσε και τις τελευταίες του στιγμές. Λέγοντας ελάχιστα, αλλά φανερόντας πάρα πολλά, καθήλωσε την παρέα, τον Χριστόδουλο, τον Παναγιώτη, τον Κωνσταντίνο και τον Νικόλα, με το φωτεινό του πρόσωπο και την απύθμενη καλοσύνη του. Πρώτα εισήλθε στην εκκλησία του κελιού και προσκυνήσαμε τον Άγιο Γεώργιο. Ακολουθώντας μπάκιμα στο δωμάτιο του Αγίου, όπου όλα παραμένουν όπως τα άφησε ο άγιος. Το ταπεινό κρεβάτι του, τα ράσα του, οι εικόνες του, τα βιβλία του και άλλα προσωπικά του αντικείμενα. Μυσταγωγία ανυπέροβλητη και θαυμασμός ακατάληπτος. Έξω από το δωμάτιο το φορείο, με το οποίο ανέβασαν τον γέροντα Άγιο Πορφυρίο, από την παραλία, στο αγαπημένο του κελί, όπου άφησε την τελευταία του πνοή. Αρκετοί μοναχοί, εναλλάσσονταν, με μεγάλη προθυμία, για να ανεβάσουν τον άγιο, ένα γεγονός εξαιρετικά δύσκολο.

Η αυλή του κελιού, ένα πραγματικό μπαλκόνι του ουρανού στη γη, με την απέραντη θέα στο καταγάλανο Αιγαίο. Τα λουλούδια ευωδίαζαν και ένα μεγάλο δέντρο πρόσφερε την «πολύτιμη» σκιά του, κάτω από

τον καυτό καλοκαιρινό ήλιο. Ο πατήρ Ιωαννίκιος μάς κέρασε την παραδοσιακή τσικουδιά, τα λουκούμια και το κρύο δροσερό νερό, για να συνέλθουμε από τη δύσκολη ανάβαση, η οποία κατέστη πιο δύσκολη, μεταφέροντας στους ώμους μας, τα σακιά με όλα τα απαραίτητα για την παραμονή μας στο Άγιο Όρος. Ο Χριστόδουλος είχε την ευλογία να γνωρίσει τον Άγιο Πορφυρίο στα φοιτητικά του χρόνια και να βιώσει μυστηριακές στιγμές, στο συσκασιτήριο του, της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, στο Μήλεσι Αττικής. Η κουβέντα ξεκίνησε από εκεί, με αναφορές πρώτα στις τεχνολογικές γνώσεις του Αγίου, αποτέλεσμα με ιστορίες από τη ζωή του Αγίου, καθώς και σε άλλα πολλά θαυμαστά γεγονότα. Η συνάντηση κράτησε πέραν των δύο ωρών, αλλά μας φάνηκε ότι κράτησε μερικά λεπτά ή καλύτερα πέρασε αστραπιαία. Η χαρά της συνάντησης ήταν απέραντη και τα σπουδαία, αλλά και τόσο απλά λόγια του μοναχού, ήταν ένα πραγματικό βάλαμο ευτυχίας. Χωρίς επιβολές, χωρίς εντολές, χωρίς διαταγές και χωρίς αποκαλύψεις. Και μόνο η ζεστή ανθρώπινη κουβέντα, από το ιλαρό πρόσωπο του πατρός Ιωαννίκιου, άξιζε με το παραπάνω, τον κόπο της δύσκολης ανάβασης. Λίγος ο χρόνος, αλλά τεράστια η εμπειρία η χαρά της συνάντησης, με ένα άνθρωπο του Θεού. Ο πατήρ Ιωαννίκιος, ο οποίος ασκείται μόνος του, στο κελί του Αγίου Πορφυρίου, κατεβαίνει μία φορά τον χρόνο στον «κόσμο», έξω από το Άγιο Όρος και για συγκεκριμένες δουλειές. Η μοναξιά, η άσκηση και η προσευχή, σίγουρα κατεβάζουν τον Θεό στη γη και ανεβάζουν τον άνθρωπο στον ουρανό. Αλλά, είναι δύσκολη η καλογερική, ό,τι και να πουν οι άνθρωποι του κόσμου.

Η κουβέντα ήταν μυστηριακή, αλλά τα ρολόγια έδειξαν ότι σε μια περίπου ώρα, θα περνούσε το караβάκι. Δεν υπήρχε άλλη επιλογή, δεδομένου ότι δεν υπήρχε άλλος δρόμος, αναχώρησης από την έρημο του Αγίου Όρους. Δύσκολη η κατάβαση, κάτω από τον καυτό ήλιο, αλλά η «δροσιά» από το συναπάντημα, έδιδε φτερά και δύναμη στα καταταλαιπωρημένα κορμιά, τα οποία «έτρεχαν» πλέον χαρούμενα, από τη θαυμαστή μυστική συνάντηση με τον Άγιο Πορφυρίο. Το αργό караβάκι, έσχιζε τα καταγάλανα νερά και στο κατάστρωμα επανήλθε σιγά-σιγά η ξεκούραση των κορμιών. Ωστόσο, οι ψυχές πετούσαν χαρούμενες, για τη μυστηριακή εμπειρία, την οποία μάς χάρισε ο Άγιος Πορφυρίος.

kaparispan@yahoo.gr

«Συγγνώμη, κύριε, ποιος είστε;»

Της ΚΟΥΛΑΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

Η εμφάνιση του προέδρου Νίκου Χριστοδουλίδη στο πλαίσιο συνέντευξής του στον δημοσιογράφο Γιώργο Κασκάνη με αφορμή τα 50χρονα από την τουρκική εισβολή, προκάλεσε ειλικρινή ερωτήματα. Πρόκειται για φωτεινή μεταμόρφωση των πρώην υπουργού Εξωτερικών της «επιβολής κυρώσεων στην Τουρκία»; Το καλοδουλεμένο ύψος των παραμονών μας στο Άγιο Όρος. Ο Χριστόδουλος είχε την ευλογία να γνωρίσει τον Άγιο Πορφυρίο στα φοιτητικά του χρόνια και να βιώσει μυστηριακές στιγμές, στο συσκασιτήριο του, της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, στο Μήλεσι Αττικής. Η κουβέντα ξεκίνησε από εκεί, με αναφορές πρώτα στις τεχνολογικές γνώσεις του Αγίου, αποτέλεσμα με ιστορίες από τη ζωή του Αγίου, καθώς και σε άλλα πολλά θαυμαστά γεγονότα. Η συνάντηση κράτησε πέραν των δύο ωρών, αλλά μας φάνηκε ότι κράτησε μερικά λεπτά ή καλύτερα πέρασε αστραπιαία. Η χαρά της συνάντησης ήταν απέραντη και τα σπουδαία, αλλά και τόσο απλά λόγια του μοναχού, ήταν ένα πραγματικό βάλαμο ευτυχίας. Χωρίς επιβολές, χωρίς εντολές, χωρίς διαταγές και χωρίς αποκαλύψεις. Και μόνο η ζεστή ανθρώπινη κουβέντα, από το ιλαρό πρόσωπο του πατρός Ιωαννίκιου, άξιζε με το παραπάνω, τον κόπο της δύσκολης ανάβασης. Λίγος ο χρόνος, αλλά τεράστια η εμπειρία η χαρά της συνάντησης, με ένα άνθρωπο του Θεού. Ο πατήρ Ιωαννίκιος, ο οποίος ασκείται μόνος του, στο κελί του Αγίου Πορφυρίου, κατεβαίνει μία φορά τον χρόνο στον «κόσμο», έξω από το Άγιο Όρος και για συγκεκριμένες δουλειές. Η μοναξιά, η άσκηση και η προσευχή, σίγουρα κατεβάζουν τον Θεό στη γη και ανεβάζουν τον άνθρωπο στον ουρανό. Αλλά, είναι δύσκολη η καλογερική, ό,τι και να πουν οι άνθρωποι του κόσμου.

Η κουβέντα ήταν μυστηριακή, αλλά τα ρολόγια έδειξαν ότι σε μια περίπου ώρα, θα περνούσε το караβάκι. Δεν υπήρχε άλλη επιλογή, δεδομένου ότι δεν υπήρχε άλλος δρόμος, αναχώρησης από την έρημο του Αγίου Όρους. Δύσκολη η κατάβαση, κάτω από τον καυτό ήλιο, αλλά η «δροσιά» από το συναπάντημα, έδιδε φτερά και δύναμη στα καταταλαιπωρημένα κορμιά, τα οποία «έτρεχαν» πλέον χαρούμενα, από τη θαυμαστή μυστική συνάντηση με τον Άγιο Πορφυρίο. Το αργό караβάκι, έσχιζε τα καταγάλανα νερά και στο κατάστρωμα επανήλθε σιγά-σιγά η ξεκούραση των κορμιών. Ωστόσο, οι ψυχές πετούσαν χαρούμενες, για τη μυστηριακή εμπειρία, την οποία μάς χάρισε ο Άγιος Πορφυρίος.

kaparispan@yahoo.gr

των πολιτικών ηγετών του κυπριακού κράτους. Δεν δίστασε, μάλιστα, να υπογραμμίσει την αναγκαιότητα κριτικής ακόμα και του Μακαρίου. Καθ' όλη τη διάρκεια της συνέντευξης, ο πρόεδρος αναμασούσε –τη γνώση στον ίδιο προεκλογικά– τσίχλα της ανάγκης για ειλικρίνεια. Ως εκ τούτου, το ερώτημα προκύπτει αβίαστα: Είναι, αλήθεια, ειλικρινής η πρόθεση απαγκίστρωσης από τη λογική του μακροχρόνιου αγώνα ή είναι ένα ακόμα επεισόδιο μακροχρόνιου δουλέματος του διεθνούς παράγοντα για την ειλικρινή διάθεση της ελληνοκυπριακής πλειυρίας για λύση;

Ποια είναι τελικά η πολιτική ταυτότητα του άρχοντα της χώρας; Είναι ο πρόεδρος που εκλέχθηκε με τη στήριξη των ΔΗΚΟ και ΕΔΕΚ με τη γνωστή σκληρή γραμμή στο εθνικό ζήτημα ή παραμένει το άσωτο παιδί του Συναγερμού και συνεχιστής του Νίκου Αναστασιάδη με τη χαμαιλεοντική διαφορούμενη ρητορική με απώτερο στόχο το ροκάινισμα του χρόνου; Αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, όπως ο νυν πρόεδρος μας ζητάει, ο Νίκος Αναστασιάδης διέθετε αξιοζήλευτες δεξιότητες να διασκεδάζει τη διεθνή κοινότητα για την επιθυμία του για λύση, την ίδια ώρα που καθουάλαζε το αντιδιζωνικό κοινό με υπερπατριωτικά συνθήματα εσωτερικής κατανάλωσης. Μέσα από αυτά τη συνέντευξη, μπορούμε να πούμε πως «γεννήθηκε ένας νέος Χριστοδουλίδης» ή πρόκειται για αναπαράγωγή ενός «νέου Αναστασιάδη»;

Αν επιδιώκουμε να αναρριχηθούμε σε κορυφές βαθύτερης ειλικρίνειας, οφείλουμε να αναγνω-

ρίσουμε αξιοζήλευτες επικοινωνιακές δεξιότητες και στον διάδοχο του Αναστασιάδη, οι οποίες προκαλούν με τη σειρά τους άλλα ερωτήματα. Στη συνέντευξη ο Χριστοδουλίδης κολακεύει αρχικά τον Έλληνα πρωθυπουργό, ενώ αμέσως μετά τονίζει τις διαφορετικές προτεραιότητες του ελληνικού και κυπριακού κράτους. Είναι αυτές οι –κατά Χριστοδουλίδη– διαφορετικές προτεραιότητες των δύο κρατών ικανοποιητικά καλάς θελήσεως προς τα έξω;

Είναι αλήθεια πως σε αυτή την ιστορική εκπομπή, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης αφιιδιαίξει τους δέκτες. Αρχικά, κολακεύει τον Ερντογάν ως ένα πρόσωπο που μπορεί να αναλάβει την πολιτική ευθύνη μιας λύσης και παρουσιάζεται διαλλακτικός και σε ετοιμότητα για μια αντίστοιχη ανάληψη ευθύνης. «Αργήσαμε πολύ να κάνουμε επίθεση φιλίας στους Τουρκοκύπριους», διαπιστώνει, προκρίνοντας την ειρηνική συμβίωση και την αναγκαιότητα να νιώσουν οι Τουρκοκύπριοι μέρος της κυπριακής κοινωνίας. Εκεί που κυρίως αφιιδιαίξει είναι στη πραγματική ανάγνωση των σύγχρονων δεδομένων του πολιτικού μας ζήτηματος και πως η λύση του κυπριακού δεν θα είναι δίκαιη αλλά

αποτέλεσμα συμβιβασμών. Είναι εκεί ακριβώς που αναρωτιέται κανείς για το είδος της σχέσης του Χριστοδουλίδη με τα κόμματα που στον στήριξαν στην εκλογή του. Τόσο το ΔΗΚΟ όσο και η ΕΔΕΚ παραδοσιακά ασκούσαν δριμύεια κριτική σε οτιδήποτε ερμήνευαν ως υποχώρηση της κυπριακής πλευράς. Ποιος είναι τελικά ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης; Ο ανεξάρτητος υποψήφιος του Κέντρου και των «οχιάδων» στον Ανάν ή ο «προδότης» του Δημοκρατικού συναγερμού και συμμαχικός του «νενέκου» Αναστασιάδη; Κάνοντας λόγο για πολιτική «προδοσία», πόσο «προδίδει» το ΔΗΚΟ σήμερα ο Νίκος Χριστοδουλίδης με αυτή την υποχωρητική διαπίστωση της μη δίκαιης λύσης;

Είναι γεγονότα πως όλοι οι πρόεδροι της Κυπριακής Δημοκρατίας, από όποιο ιδεολογικό μετερίζι κι αν προέρχονταν, επικύρωσαν τη Συμφωνία Μακαρίου –Ντενκτάς του 1977 για διζωνική, δικονομική ομοσπονδία. Είναι φανερό πως όσο κι αν προεκλογικά κολυμπάνε σε σκοτεινά ποτάμια άκαρπου μεγαλοϊδεατισμού, με την ανάληψη της εξουσίας βαφτίζονται στα νερά του ρεαλισμού και χρησιμοποιούν ρητορική που καλλιεργεί έδαφος διαπραγματεύσεων με την Τουρκία. Ως εκ τούτου, η «μεταμόρφωση» του Χριστοδουλίδη ενδεχομένως δεν θα έπρεπε να αφιιδιαίσει, αλλά να εκτιμηθεί ως ανάληψη της σκυτάλης ρεαλιστικής γείωσης. Αυτό που ειλικρινά μπορεί να μας αφιιδιαίσει είναι η λήψη ουσιαστικών μέτρων ξεκλειδώματος του Κυπριακού που να καταδεικνύουν ειλικρινή διάθεση από τη δική μας πλευρά για λύση.

Οι νύχτες είναι μαγικές στην Piazza Grande του Λοκάρνο, που έχει μετατραπεί από την Τετάρτη σε υπαίθριο χώρο προβολών του 77ου Διεθνούς Φεστιβάλ Κινηματογράφου. Οι θεατές μετέχουν σε αυτήν την ετήσια γιορτή της πόλης, σαν σε μυσταγωγία. Η Ελβετοπερουβιανή σκηνοθέτις Κλαούντια Ρεϊνίκε προλογίζει την ταινία της «Reinas».

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΗΣΤΙΑ

Η τελευταία πρόκληση

«Για να κάνεις πόλεμο πρέπει να τον έχεις ήδη κερδίσει. Αν περιμένεις να κερδίσεις τον πόλεμο στα πεδία των μαχών τότε τον έχεις ήδη χάσει», έγραφε ο Σουν Τσου. Η πίστη στο ιρανικό καθεστώς για αντίποινα στο Ισραήλ είναι τεράστια. Το καθεστώς ήδη αρνήθηκε μια φορά να προχωρήσει σε εκτεταμένα χτυπήματα κατά του Ισραήλ, κάτι που θα μπορούσε να προκαλέσει ολοκληρωτικό πόλεμο με την Ιερουσαλήμ. Η δολοφονία του Χανίγια στην ιρανική πρωτεύουσα κατά τη διάρκεια της ενθρόνισης του νέου προέδρου του Ιράν αποτελεί την δεύτερη μεγάλη δοκιμασία για το καθεστώς των Μουλάδων. Θα είναι άραγε ικανοί να αντισταθούν για δεύτερη φορά στη δοκιμασία των παθών τους; Η πίστη την οποία δέχονται από τους επαθείς τους και από τους απανταχού φανατικούς αντισιμιστές είναι τεράστια. Οι ίδιοι όμως θα πρέπει να γνωρίζουν ότι η στιγμή δεν είναι κατάλληλη για να επιτεθούν στο Ισραήλ και τους συμμάχους του. Ένας εκτεταμένος πόλεμος θα οδηγήσει σε στρατιωτική καταστροφή

του Ιράν, κάτι στο οποίο άλλωστε προσβλέπει η συμμαχία Ισραήλ-ΗΠΑ αλλά και ολόκληρη η Δύση. Όλες οι αναλύσεις δείχνουν ότι μια βαριά στρατιωτική ήττα των Φρουρών της Επανάστασης θα μπορούσε να οδηγήσει σε φιλελευθροποίηση του καθεστώτος και εκδημοκρατικοποίηση του Ιράν. Όσο οι φρουροί της επανάστασης και ο ιρανικός στρατός παραμένουν ισχυροί, υλικά και συμβολικά, η στρατιωτική χούντα του Ιράν θα είναι πολύ δύσκολο να ανατραπεί.

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει μεγάλες προσπάθειες από την ιρανική κοινωνία να αποτινάξει το θεοκρατικό καθεστώς των Μουλάδων, οι οποίοι επιμένουν να κρατούν μια μοντέρνα κοινωνία σε καθεστώς ομηρίας, επιβάλλοντας νοστορπικές θρησκευτικές μεσαιωνικές με τις αναλύσεις της Ηανπαχ Αρεντ, η ιδεολογία είναι ένας από τους πυλώνες του ολοκληρωτισμού. Στην περίπτωση του Ιράν, η ιδεολογία ταυτίζεται με το δόγμα του πολιτικού Ισλάμ που προώθησε ο Χομεϊνί. Ο δεύτερος πυλώνας του ολοκληρωτισμού, ο αντισιμισμός, εγκαθιδρύθηκε ταυτόχρονα σχεδόν με την επιβολή του θεοκρατικού

Οι ίδιοι όμως θα πρέπει να γνωρίζουν ότι η στιγμή δεν είναι κατάλληλη για να επιτεθούν στο Ισραήλ και τους συμμάχους του.

καθεστώτος. Αυτή είναι και η χαρακτηριστική διαφορά του σύγχρονου ισλαμισμού από τον μεσαιωνικό. Το μεσαιωνικό ισλάμ δεν ήταν αντισιμιστικό. Φερόταν στους εβραϊκούς πληθυσμούς με τον ίδιο τρόπο που φερόταν και στους χριστιανικούς. Τους αντιμετώπιζε ως υπόδουλους πληθυσμούς ή έθνη που όχι φυλές προς εξόντωση. Στη συγκυρία όμως των πολέμων των αραβικών εθνών κατά του Ισραήλ και τις επανειλημμένες ήττες που είχαν υποστεί οι αραβικές συμμαχίες από τον στρατό του Ισραήλ, ο Αγιατολάχ βρήκε πρόσφορο έδαφος για να φυτρώσει τον σπόρο του αντισιμιστικού, εγκαθιδρύοντας ταυτόχρονα μια από τις πιο σκληρές τυραννίες στον σύγχρονο κόσμο. Άραγε τι μένει στο σύγχρονο

Ιράν από το παρωχημένο μείγμα θρησκευτικής ιδεολογίας και αντισιμιστικού; Τεράστιες μερίδες του πληθυσμού, όπως οι γυναίκες και η φοιτητική νεολαία, έχουν αποτινάξει τον συμβολικό ζυγό της θρησκείας. Έχουν αρνηθεί με πείσμα και πίστη τις παρωχημένες νοστορπές ενός ξεπερασμένου Ισλάμ. Το καθεστώς έχει πλέον αποκαλυφθεί. Αντιδρά με σφαγές και ωμή βία. Το θεοκρατικό καθεστώς έχει μετατραπεί σε σκληρή στρατιωτική χούντα, όπου οι Φρουροί της Επανάστασης έχουν μετατραπεί σε δεσμάτες του έθνους. Οι «σκληροί» αυτοί του καθεστώτος κατέχουν σημαντικά κοινωνικά προνόμια, καθώς ανήκουν σε μια ανώτερη κλάση, σε μια κλάση ιερών πολεμιστών. Καλύπτονται δε από μύθους περασμένων δόξας σε σύγχρονους ιερούς πολέμους, σημαντικότερος των οποίων είναι αυτός κατά του Ισραήλ. Αντιθέτα όμως από πολλά από τα υπόλοιπα αραβικά κράτη, το Ιράν ουδέποτε πολέμησε το Ισραήλ κατά μέτωπο. Αρκετόκιε πάντα στη δελία της τρομοκρατίας και στη κυδαιότητα των εγκλημάτων κατά πολιτών. Δημιούργησε στρατιωτικές αντιπροσωπείες του,

τη Χεζμπολά ή τη Χαμάς, για να μη χρειαστεί το ίδιο ποτέ να πολεμήσει. Κάθε φορά που υποσκόταν ολοκληρωτική καταστροφή στους Εβραίους, είχε τη σύνεση να αυτοκυριαρχηθεί και να αποφύγει έναν πόλεμο που ήξερε πως δεν θα κερδίσει. Σε αντίθεση περίπτωση, μια στρατιωτική ήττα του, μια στρατιωτική ταπείνωση των σκληροπυρηνικών ταγμάτων των Φρουρών της Επανάστασης, θα σήμαινε και το τέλος του καθεστώτος.

Η τελευταία πρόκληση είναι ωστόσο μεγάλη και ο πειρασμός τεράστιος. Είναι εξίσου τεράστιος με τον εξευτελισμό που δέχθηκαν οι Φρουροί μέσα στην ίδια τους την πρωτεύουσα. Μια ολομέτωπη επίθεση στο Ισραήλ ή μια επίθεση τέτοιου κλίμακας που θα επέτρεπε στο Ισραήλ και τους Αμερικανούς να απαντήσουν με εκτεταμένες επιθέσεις ίσως να είναι και το κύκνειο άσμα ενός αναρχοκρατικού καθεστώτος. Ίσως κλείσει έτσι η θεοκρατική παρένθεση στην ιστορία του σύγχρονου ιρανικού πολιτισμού που άνοιξε το 1979. Η στρατιωτική ήττα έχει αποδειχθεί ως ο πλέον αποτελεσματικός τρόπος για την πτώση μιας στρατιωτικής χούν-

τας. Αυτό μας έχουν διδάξει η πτώση της Χούντας των Συνταγματάρχων στην Αθήνα, το 1974, μετά τη στρατιωτική τραγωδία της Κύπρου, και το τέλος μιας από τις πλέον σκληρές και ωμές τυραννίες της Λατινικής Αμερικής. Η πτώση της δικτατορίας του Βιδέλα ακολούθησε τη στρατιωτική ήττα της Αργεντινής στα Φώκλαντ το 1982. Με τον ίδιο τρόπο, μια ταπείνωση των στρατιωτικών δυνάμεων των Μουλάδων απέναντι στο Ισραήλ θα οδηγήσει σε αλυσιδωτά γεγονότα, τα οποία θα επιτρέψουν στο Ιράν να επιστρέψει στην δημοκρατική κανονικότητα. Ωστόσο, το καθεστώς της Τεχεράνης διατάζει να εκτεθεί σε γεγονότα που δεν μπορεί να ελέγξει. Το τέλος όμως των τυραννικών καθεστώτων είναι συνήθως τραγικό, καθώς οι υπαίτιοι των πιο στυγνών εγκλημάτων κατά των λαών τους είναι ανίκανοι να ελέγξουν το μίσος και τη μισαλλοδοξία τους και ενεργώντας ενάντια στη λογική οδηγούνται στην καταστροφή.

Ο κ. Παναγιώτης Χρηστάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Αναψηλάφηση του χρονικού της Κάσου

Των **ΠΕΤΡΟΥ ΔΙΑΚΟΥΡΑ,**
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ

Η Τουρκία δεν είχε καμία δικαιολογία να αναπτύξει δυνάμεις του πολεμικού ναυτικού για να ελέγξει τις κινήσεις και να εμποδίσει τις έρευνες του ιταλικού πλοίου «Ievoli Relume» νοτίως της Κάσου. Επικαλέστηκε τη δήθεν προστασία της υφαλοκρηπίδας της, άσχετη με τις έρευνες του ερευνητικού πλοίου, ενώ στην πραγματικότητα επιχειρεί σε κάθε ευκαιρία να εδραιώσει το δόγμα της «Γαλάζιας Πατρίδας». Το μήνυμα που εκπέμπει, και αποτελεί εξάλλου και την άποψη των τουρκικών πολιτικών ελίτ, είναι πως η συναίνεση της Αγκυρας είναι προϋπόθεση για την υλοποίηση οποιουδήποτε σχεδίου σε Αιγαίο και Ανατολική Μεσόγειο. Ακόμη και η εκμετάλλευση σε διεθνή ύδατα και στον βυθό απαιτεί τη σύμφωνη γνώμη της Τουρκίας.

Το πλοίο, λοιπόν, ανέλαβε να ερευνήσει το τμήμα εκείνο του βυθού που θα ενδεικνυτο για την πόντιση του ηλεκτρικού καλωδίου σύνδεσης της Κύπρου με την Κρήτη και τις λοιπές χώρες-μέλη της Ε.Ε. Προς τούτο, ως είθισται, εκδόθηκε τυπικά από τον σταθμό Ηρακλείου η σχετική NAVTEX (17-7-24 έως 29-7-24).

Τμήμα των ερευνών έλαβε χώρα εντός της ελληνικής αιγιαλίτιδας ζώνης. Ωστόσο, η έρευνα αφορούσε και περιοχές πλησίον της Κάσου και του τόξου που σχηματίζεται από τα λοιπά νησιά με ακτές στην Αν. Μεσόγειο, σε μια περιορισμένη έκταση που δεν υπερβαίνει τα 6,5 ναυτικά μίλια. Περιέλαβε επίσης περιοχές διεθνών υδάτων μεταξύ των νησιών αυτών. Η δραστηριότητα αυτή του ιταλικού πλοίου, ήτοι η έρευνα για την πόντιση καλωδίου, συνιστά ελευθερία της θάλασσας. Επειδή όμως αφορά βυθό υφαλοκρηπίδας, δεν πρέπει να συγχέεται με την εξερεύνηση του βυθού για υδρογονάνθρακες, που συνιστά κυριαρχικό δικαίωμα του παράκτιου κράτους, ούτε με τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα.

Η Τουρκία, κινητοποιώντας το πολεμικό ναυτικό, περιέπλεξε τα πράγματα, αδιαφορώντας για τον σκοπό έρευνας του «Ievoli Relume». Εκμεταλλεύθηκε την περίπτωση και με πρόσχημα τη δήθεν προστασία έναντι παρανομιών της παράνομης τουρκολιβυκής οριοθέτησης παρέταξε σε διάταξη τα πολεμικά πλοία της. Επιχειρώντας με την κίνηση αυτή να ξεκαθαρίσει ότι έχει λόγο όχι μόνο σε ό,τι συμβαίνει στην περιοχή χωρίς αυτήν, αλλά και σε ό,τι αφορά ενέργειες όπως η πόντιση του καλωδίου τώρα, ή κάποια άλλη αργότερα. Μάλιστα, για να δηλώσει παρουσία εξέδωσε NAVTEX για το διάστημα της διασποράς του ναυτικού. Αυτό εξυπηρετούσε τον στόχο άμεσής ή έμμεσης παρεμπόδισης των ερευνητικών εργασιών του ιταλικού πλοίου.

Τι λέει το Δίκαιο της Θάλασσας

Η δραστηριότητα του τελευταίου κινήθηκε αυστηρά στο πλαίσιο των δικαιωμάτων ελευθερίας της θάλασσας. Σύμφωνα με τη Σύμβαση Δικαίου της Θάλασσας (1982), η τοποθέτηση (the laying) καλωδίων και κατ'επέκταση η έρευνα –η οποία είναι εγγενής (inherent) στην πόντιση και τοποθέτηση– για την αναζήτηση των ενδεικνυόμενης περιοχής του βυθού όπου θα πραγματοποιηθεί, συνιστά ελευθερία της θάλασσας. Όπως προβλέπεται ρητά στο άρθρο 79 της σύμβασης, στην υφαλοκρηπίδα όπου το παράκτιο κράτος ασκεί κυριαρχικά δικαιώματα έρευνας επί του βυθού και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων δεν μπορεί να εμποδίζεται η τοποθέτηση καλωδίων και σωληναγωγών.

Στιγμιότυπο από τις ασκήσεις «Καταιγίς 24» και «Λαίλαψ 2/24» που διεξήχθησαν τον Ιούνιο από το Πολεμικό Ναυτικό στην περιοχή του νοτιοανατολικού Αιγαίου. Κατά τους γράφοντες, όσα συνέβησαν πρόσφατα νοτίως της Κάσου καταδεικνύουν ότι η Τουρκία δεν πρόκειται να παραιτηθεί της παρέμβασής της εν είδει τοποτηρητή στην Αν. Μεσόγειο, ιδίως επιχειρώντας να παγιωθεί η τουρκολιβυκή οριοθέτηση.

Η τοποθέτηση διασφαλίζεται ως ελεύθερη χρήση υπό τους όρους της σύμβασης.

Ειδικότερα, αναφερόμενοι στην πραγματοποιείται από το παράκτιο κράτος στην οριοθετημένη υφαλοκρηπίδα του δεν εγείρειται ερώτημα, διαθέτει συνολικό έλεγχο, β) όταν πραγματοποιείται από τρίτο κράτος σε οριοθετημένη υφαλοκρηπίδα, κατ'αρχήν δεν μπορεί να εμποδίζεται. Πλην όμως με την τοποθέτηση πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη («due regard») και να μην επηρεάζονται τα κυριαρχικά δικαιώματα έρευνας της υφαλοκρηπίδας του παράκτιου κράτους και εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων της (υδρογονανθράκων). Τα κυριαρχικά δικαιώματα υφαλοκρηπίδας έχουν προτεραιότητα λόγω της λειτουργικής φύσεώς τους ως ειδικά και συγκεκριμένα προηγούνται έναντι των ελευθεριών που είναι γενικά δικαιώματα. Και αντιστρόφως όσον αφορά το παράκτιο κράτος, κατά την άσκηση των κυριαρχικών δικαιωμάτων και των δικαιοδοσιών του πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ελευθερίες θάλασσας και συνεπώς να διασφαλίζει το δικαίωμα ελεύθερης τοποθέτησης καλωδίου. Η ίδια συμβιβαστική φόρμουλα, τρουμένων των αναλογιών (mutatis mutandis), ισχύει και στην περίπτωση της ΑΟΖ σχετικά με τις αποκλειστικές αρμοδιότητες και δικαιοδοσίες του παράκτιου κράτους έναντι των ελευθεριών θάλασσας. Τέλος, γ) αναφορικά με την τοποθέτηση καλωδίων δεν ζητείται από το παράκτιο κράτος συναίνεση, η οποία αντίθετα ζητείται για την τοποθέτηση αγωγών, ειδικότερα για την κατεύθυνση της πορείας τους.

Η Τουρκία καθ' υπερβολήν επιχει-

ρησε να εμποδίσει την έρευνα του ιταλικού πλοίου πέραν των 6 ναυτικών μιλίων από την Κάσο, ή ακόμη και στα διεθνή ύδατα μεταξύ των νησιών, επικαλούμενη την κατά τ' άλλα παράνομη τουρκολιβυκή οριοθέτηση. Με την παρουσία πολεμικών πλοίων της, ως μη ώφειλε, προκάλεσε να έχει προκύψει ζημία εξ αυτού. Αυτό είναι ζήτημα που προφανώς γνωρίζει η ιδιοκτήτρια εταιρεία, εάν λόγω των συνθηκών αποχώρησε νωρίτερα από την προγραμματισμένη εργασία βάσει των ημερομηνιών της NAVTEX, γεγονός που θα μπορούσε να εγείρει ζήτημα επίσημης εκδοχή, το πλοίο ολοκλήρωσε πριν από την εκπονή της NAVTEX και αποχώρησε.

Ικνηλατώντας τη σύμβαση, η παρεμπόδιση ειδικότερα με πολεμικά πλοία ακόμη και με την απλή παρουσία επιπλέον αεροναυτικής μέχρι αναιρέσης του δικαιώματος ελευθερίας της θάλασσας που απολαύει το ερευνητικό πλοίο. Η Τουρκία σκοπύει εγείρει ζήτημα δικής της υφαλοκρηπίδας εκ του παράνομου τουρκολιβυκού μνημονίου, ενώ γνωρίζει ότι το πλοίο δεν ερευνά βυθό υφαλοκρηπίδας για ορυκτά. Είναι μια λεπτή γραμμή πώς να κινήσει η Ελλάδα από άποψη διαμετρίας, στηριγμένη κυρίως στο επικείμενο της ελεύθερης πόντισης όσο και στο γεγονός ότι νοτίως των ακτών της Κάσου απολαύει δικαιωμάτων υφαλοκρηπίδας δυνάμει της ελληνοαιγυπτιακής συμφωνίας της 6ης Αυγούστου 2020.

Δεν θα ήταν η ενδεχόμενη αντίδραση εάν επικεντρωνόταν μόνο στο συμπέρασμα ότι, όπως συνάγεται από όλο το συμβάν,

η Τουρκία επιχειρεί να αναδείξει και να ισχυροποιήσει την τουρκολιβυκή οριοθέτηση. Ούτε ότι η Τουρκία επιχειρεί να «γκριζάρει» και άλλες περιοχές με το να ανηκεί η διεθνής τάση ελληνοαιγυπτιακή οριοθέτηση.

Η Αγκυρα επιχειρεί για ιδίον όφελος μια «δημιουργική» ερμηνεία της σύμβασης που ανατρέπει τη διεθνή δημόσια τάση των θαλασσών. Επιχειρεί να αμφισβητήσει την ελευθερία της πόντισης καλωδίων και της εγείρεται έρευνας σε αυτήν, παγιτώντας την τεχνικώς στο πλέγμα των δικαιωμάτων και δικαιοδοσιών του παράκτιου κράτους επί της υφαλοκρηπίδας. Επιχειρεί να μετατρέψει ένα ειδικό δικαίωμα μόνο εκμετάλλευσης των ορυκτών σε γενικό και αόριστο για να ελέγχει το σύνολο ει δυνατόν των δραστηριοτήτων στην περιοχή. Το έχει ξανακάνει σε παλαιότερες περιόδους έντασης. Εχει δηλώσει σχετικά ότι η Ελλάδα δεν μπορεί να διεξάγει αεροναυτικές ασκήσεις στα υπερκείμενα ύδατα της υφαλοκρηπίδας της. Μάλιστα, δε, όπως την εκλάμβανε η ίδια, δεδομένου ότι στην περιοχή δεν υπάρχει οριοθέτηση με συμφωνία. Ενώ κατά το Δίκαιο Θάλασσας, το καθεστώς υφαλοκρηπίδας/ΑΟΖ δεν μπορεί να εμποδίζει την ελευθερία της θάλασσας, όπως οι ναυτικές ασκήσεις, εφόσον δεν γίνονται σε περιοχές όπου το παράκτιο έχει πλατφόρμα. Οι περιπτώσεις αυτές οδηγούν εύλογα στο κρίσιμο ερώτημα κατά πόσον η Τουρκία θα σκαρφίζεται δικής της έμπνευσης και σκοπιμότητας «δημιουργική» ερμηνεία ανά περίπτωση (ad hoc).

Αξιώσεις τοποτηρητή

Οι τακτικές της Αγκυρας εν συνόλω από την περίπτωση της

Κάσου προβληματίζουν πολλαπλώς. Μπορεί μεν στη φάση αυτή να μην υπήρξε συνέχεια, ούτε να απειλήθηκε το μορατόριουμ της 7ης Δεκεμβρίου (υπάρχουν πάντως συν τω χρόνω αισθητές αποκλίσεις από το πνεύμα και το γράμμα της συμφωνίας), αλλά θα είναι πάντοτε έτσι; Η Τουρκία δεν πρόκειται να παραιτηθεί της παρέμβασής της εν είδει τοποτηρητή στην Αν. Μεσόγειο, ιδίως επιχειρώντας να παγιωθεί η τουρκολιβυκή οριοθέτηση. Εάν μάλιστα την ενεργοποιήσει επιχειρησιακά, τότε μπορεί μεν να είμαστε νομικά κατοχυρωμένοι με την ελληνοαιγυπτιακή οριοθέτηση, εντούτοις δεν θα αποφευχθεί η κρίση. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι ο μόνος τρόπος να απαλλαγούμε από την τουρκολιβυκή οριοθέτηση, που είναι το ακανθώδες ζήτημα, και να υπερβούμε το αδιέξοδο που έχει προκαλέσει, είναι να αναζητηθεί διευθέτηση στη Χάγη μέσω προσφυγής με τη Λιβύη, κατά τα πρότυπα ανάλογων συμφωνιών της τελευταίας με Τυνησία και Μάλτα· εφόσον δημιουργηθούν οι συνθήκες εκείνες που τώρα δεν υφίστανται, αλλά απαιτούν ένα πρώτο βήμα προσέγγισης με την κυβέρνηση της Τρίπολης.

Υπάρχει βέβαια και η διεθνής διάσταση σε κάθε προσπάθεια που γίνεται για την ανατροπή του status quo σε οποιοδήποτε μέρος του πλανήτη, γιατί αυτή στρέφεται ουσιαστικά ενάντια στην υφιστάμενη τάξη πραγμάτων. Η τουρκική ηγεσία, άλλωστε, έχει δηλώσει επανειλημμένα ότι είναι υποχρεωτική η ριζική αναθεώρηση αυτής και σε κάθε αφορμή επισημαίνει ορθά αλλά και εκ του πονηρού την ανεπάρκεια του διεθνούς συστήματος να αντιμετωπίσει κρίσεις και συγκρούσεις ώστε να δικαιολογεί τις αναθεωρητικές βλέψεις της. Ωστόσο, αρκεί εκ των στενότερων εταιρών μας, όπως οι ΗΠΑ και η Γαλλία, καθότι ναυτικές δυνάμεις, οφείλουν να αντιληφθούν τους κινδύνους που συνεπάγεται η έμπρακτη αμφισβήτηση του Δικαίου της Θάλασσας και δη από έναν νατοϊκό εταίρο. Ποιο είναι το μήνυμα που «διαβάζει» η Κίνα ως προς το δικό της αναθεωρητικό δόγμα στη Νότια Σινική Θάλασσα, όταν ένα κράτος που ανήκει στο ΝΑΤΟ δεν τιθασειείται από τους θεματοφύλακες (ΗΠΑ και Ε.Ε.) των αρχών της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας δεν τιθασειείται από τους θεματοφύλακες (ΗΠΑ και Ε.Ε.) των αρχών πάνω στις οποίες στηρίζεται η διεθνής τάξη πραγμάτων, μεταξύ των οποίων είναι και το Δίκαιο της Θάλασσας;

Το κρίσιμο για εμάς και συνάμα ζητούμενο είναι πώς θα αντιμετωπισουμε ανάλογη προσπάθεια της Αγκυρας να αποτρέψει έναν επόμενο κύκλο, αυτή τη φορά πόντισης καλωδίων. Αλλιώς, θα είναι σαν να της αναγνωρίζουμε ρόλο οιοδήποτε τοποτηρητή στην ευρύτερη περιοχή.

Ο κ. Πέτρος Λιάκουρας είναι καθηγητής Διεθνούς Δικαίου, διευθυντής μεταπτυχιακού προγράμματος «Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές» στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος, διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων (IGA).

Γεγονότα, αφηγήσεις και παρασκηνία της Μεταπολίτευσης

Β' τόμος
Κυριακή
18/8

Μιλούν:

Η Α.Ε. η Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κατερίνα Σακελλαροπούλου,
ο Πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης,
ο πρώην Πρόεδρος της Δημοκρατίας Προκόπης Παυλόπουλος,
οι πρώην Πρωθυπουργοί Αλέξης Τσίπρας, Αντώνης Σαμαράς,
Γιώργος Παπανδρέου, Λουκάς Παπαδήμος, Παναγιώτης Πικραμμένος
και πλειάδα πρώην υπουργών και έγκριτων ακαδημαϊκών

Όσα μάθαμε στο μεγάλο συνέδριο της «Καθημερινής»

της ΝΕΚΤΑΡΙΑΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗ

Στην αρχή οι υποστηρικτές της ισότητας στον γάμο φάνηκε να επιβεβαιώνονται. Η συζήτηση είχε ανάψει, χωρίς όμως κοινωνικές αντιδράσεις. Ο νόμος ψηφίστηκε, χωρίς «αίματα». Το θέμα έμοιαζε, όπως εκείνοι προέβλεπαν, να έχει ξεχαστεί. Ωσπου ήρθαν οι ευρωεκλογές και στελέχη του κυβερνώντος κόμματος –ακόμη και κάποιος που είχαν ψηφίσει τον επίμαχο νόμο– έλεγαν ότι εξαιτίας «των ομόφυλων» το κόμμα είχε «χάσει την ψυχή του» και την επαφή του με τους παραδοσιακούς ψηφοφόρους του.

Σήμερα το Μαξίμου φαίνεται να προσπαθεί να επουλώσει αυτό το ψυχικό τραύμα, δείχνοντας ότι υιοθετεί τη θεωρία για την προέλευσή του. Τι λένε όμως οι αριθμοί;

Είναι τελικά ο γάμος ένα θέμα που βασανίζει τους ψηφοφόρους; Επαιξε ρόλο στο αποτέλεσμα των ευρωεκλογών; Δικαιολογείται η αλλαγή πορείας επί το δεξιότερον;

Η «Κ» συνομίλησε με δημοσκόπους, πολιτικούς αναλυτές και στελέχη του κυβερνώντος κόμματος αναζητώντας απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα. Όσοι πολέμησαν τον νόμο επιμένουν ότι ήταν κύρια αιτία που τα ποσοστά της Νέας Δημοκρατίας υποχώρησαν σημαντικά σε σχέση με ένα χρόνο πριν. Από την άλλη πλευρά, οι υποστηρικτές του βλέπουν πίσω από το νέο κύμα αντιδράσεων ένα πολιτικό παιχνίδι και μια «επιθυμία να χτυπήσουν και να αποσταθεροποιήσουν τον πρωθυπουργό συμφέροντα που θέλουν ένα αδύναμο Μαξίμου».

Τι έδειξε το exit poll

Σύμφωνα με τα στοιχεία των exit polls, από τους 2.116.000 πολίτες που ψήφισαν τη Νέα Δημοκρατία τον Ιούνιο του 2023, περίπου οι μισοί της έμειναν πιστοί και στις ευρωεκλογές. Κάτι παραπάνω από το 25% μετακινήθηκε σε άλλα κόμματα και άλλοι τόσοι απείχαν. Όμως οι διαρροές προς τα δεξιά ήταν εντέλει λιγότερες από αυτές προς τα αριστερά της. Προς δεξιότερα κόμματα έφυγαν περίπου 200.000 ψηφοφόροι, προς τα αριστερά πάνω από 250.000 και προς άλλα κόμματα περίπου 50.000.

Όσον αφορά την αποδοχή του νομοσχεδίου, δημοσκόπηση εμφανίζει τον περασμένο Ιανουάριο, λίγο πριν από την ψήφιση δηλαδή, το 57,8% των πολιτών υπέρ και το 39,8% κατά.

«Το ζήτημα αυτό λειτούργησε περισσότερο ως αφορμή έκφρασης μιας ήδη υπάρχουσας δυσανεξίας και λιγότερο ως λόγος διαμόρφωσης ψήφου», τονίζει ο Ευτύχης Βαρδουλάκης, σύμβουλος στρατηγικής και επικοινωνίας. «Ήταν περισσότερο αφορμή να εκδηλωθούν τάσεις που είχαν διαμορφωθεί πριν από τον Φεβρουάριο, οπότε ψηφίστηκε ο νόμος».

Όπως εξηγεί, το ότι αυτές οι τάσεις προϋπήρχαν φαίνεται άλλωστε τόσο από τον δεύτερο γύρο των αυτοδιοικητικών εκλογών, όπου η Νέα Δημοκρατία δεν είχε πάει καλά, όσο και από την ηλικιακή κατανομή της ψήφου. «Ενώ οι σημαντικότερες αντιδράσεις εκδηλώνονταν στις μεγαλύτερες ηλικίες, εκεί το ποσοστό της Ν.Δ. ήταν σχετικά σταθερό. Αντιθέτως, στις νεότερες ηλικίες το κυβερνών κόμμα είχε χειρότερη επίδοση». Έτσι, προσθέτει, φαίνεται ότι η βαρύτητα του συγκεκριμένου θέματος δεν ήταν τόσο μεγάλη, ούτε στην αρνητικά, ούτε όμως σαν επιβράβευση με θετική ψήφο.

Διαφορετική εικόνα έχει σχηματίσει ο Αγγελος Σεριάτος, επικεφαλής του Τμήματος Πολιτικής και Κοινωνικής Έρευνας της Prorata. Η εκλογική επίδραση είναι προφανής αν κοιτάξει κανείς τα στοιχεία στη Βόρεια Ελλάδα, όπου το κοινό είναι πιο συντηρητικό. Εκεί, σημειώνει ο κ. Σεριάτος, οι εκροές από τη Νέα Δημοκρατία ήταν πολύ μεγαλύτερες συγκριτικά με άλλες περιοχές και το άθροισμα των κομμάτων δεξιάτερα απ'αυτή ήταν μεγαλύτερο από το ποσοστό που έλαβε το κυβερνών κόμμα. Όπως αναφέρει, δεν είναι τυχαίο και στη διαδικασία ψήφισής του, και τα τρία μεγάλα κόμματα είχαν απώλειες και αυτό συνήθως συμβαίνει όταν ένα θέμα είναι σημαντικό στην κοινωνία. «Τα exit polls έδειχναν ότι από τους εκλογείς που έφτασαν στην κάλπη έλειπε ένα ποσοστό κοινό», αναφέρει. «Κα-

Γαμήλιο πάρτι με μακρύ πολιτικό hangover

Πολλοί στη Ν.Δ. εξακολουθούν να ενοχοποιούν τον νόμο για την ισότητα στον γάμο ως αιτία αποξένωσης της κοινοπολιτικής βάσης. Το Μαξίμου φαίνεται από τις επιλογές του εσχάτως να συμμαχίζεται αυτή την εκτίμηση. Τι λέει η αριθμητική των ευρωεκλογών; Και τι συμπεράσματα έχουν βγάλει τα στελέχη της κυβέρνησης;

«Εάν κάποιος αποδέσμευε τους βουλευτές από την επιθυμία τους να μη στενοχωρήσουν τον πρωθυπουργό, το αποτέλεσμα θα ήταν μαζικά κατά και το νομοσχέδιο θα είχε καταψηφιστεί».

«Ενόχλησαν τα πάρτι και οι πανηγυρισμοί μετά», λέει στέλεχος του κόμματος. «Μα φυσικά και όλοι ξέρουν ότι δεν έγινε πάρτι, κάποιους βολεύει αυτό που λέγεται», αντιτείνει η ιδιοκτήτρια του wine bar.

είναι αυτό που αλλάζει και ότι δεν θίγονται τα δικά του δικαιώματα, όμως η δημόσια συζήτηση δεν πρέπει να κρατήσει πολύ. Και, δεύτερον, να μπει μπροστά η αγάπη και όχι το μίσος.

«Ωστόσο, όσοι ήταν εναντίον προσπάθησαν και πέτυχαν να επιμκύνουν τη δημόσια συζήτηση. Αντί να κατατεθεί στη Βουλή μετά τις δημοτικές εκλογές, η συζήτηση κράτησε άλλους τρεις μήνες. Τα κανάλια έβγαζαν κόσμο έξι μήνες να τσακώνεται. Αυτοί που ήταν εναντίον επέμεναν ότι θα ήταν καλύτερο η νομοθέτηση να γίνει μετά τις ευρωεκλογές, κάτι που απλώς έσυρε την κατάσταση», παραδέχεται στέλεχος της κυβέρνησης που στήριξε το νομοσχέδιο.

Όπως τονίζει, δε, το θέμα δεν προέκυψε ως συζήτηση κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας, αλλά εμφανίστηκε πάλι μετά την ευρωκάλπη και αναλύθηκε όσο καμία άλλη από τις παραμέτρους για το αποτέλεσμα, παρότι τα στοιχεία δείχνουν ότι τα Τέμπη και η

είναι αυτό που αλλάζει και ότι δεν θίγονται τα δικά του δικαιώματα, όμως η δημόσια συζήτηση δεν πρέπει να κρατήσει πολύ. Και, δεύτερον, να μπει μπροστά η αγάπη και όχι το μίσος.

«Ωστόσο, όσοι ήταν εναντίον προσπάθησαν και πέτυχαν να επιμκύνουν τη δημόσια συζήτηση. Αντί να κατατεθεί στη Βουλή μετά τις δημοτικές εκλογές, η συζήτηση κράτησε άλλους τρεις μήνες. Τα κανάλια έβγαζαν κόσμο έξι μήνες να τσακώνεται. Αυτοί που ήταν εναντίον επέμεναν ότι θα ήταν καλύτερο η νομοθέτηση να γίνει μετά τις ευρωεκλογές, κάτι που απλώς έσυρε την κατάσταση», παραδέχεται στέλεχος της κυβέρνησης που στήριξε το νομοσχέδιο.

Όπως τονίζει, δε, το θέμα δεν προέκυψε ως συζήτηση κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας, αλλά εμφανίστηκε πάλι μετά την ευρωκάλπη και αναλύθηκε όσο καμία άλλη από τις παραμέτρους για το αποτέλεσμα, παρότι τα στοιχεία δείχνουν ότι τα Τέμπη και η

ακρίβεια ήταν αυτά που επηρέασαν περισσότερο τις επιλογές των ψηφοφόρων.

Το κρασί που ξίνισε

Μια αυθόρμητη, όπως λένε οι παρευρισκόμενοι, συγκέντρωση μετά την ψήφιση του νομοσχεδίου στο κεντρικό wine bar που ανήκει στο μέλος της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας και ακτιβίστρια Φωτεινή Παντζιά κατάφερε να κλέψει τα φώτα της δημοσιότητας από το (κανονικό) πάρτι που είχε διοργανωθεί στο Sodade και να δαιμονοποιηθεί απ' όσους είχαν ανταχθεί στο νομοσχέδιο ως χειρονομία «προσβλητική».

«Ενόχλησαν τα πάρτι και οι πανηγυρισμοί μετά», λέει το στέλεχος του κόμματος. «Μα φυσικά και όλοι ξέρουν ότι δεν έγινε πάρτι, κάποιους βολεύει αυτό που λέγεται», αντιτείνει η Φωτεινή Παντζιά. «Ήμασταν μέσα στη Βουλή από τη μία το μεσημέρι και πεινούσαμε όλοι, κυρίως ο γιος μου», περιγράφει. Το μαγαζί της, όπως εξηγεί, βρίσκεται 400 μέτρα από τη Βουλή και κάπως αυθόρμητα, χωρίς πολλή οργάνωση, ο ένας ακολούθησε τον άλλο. Κανένας από τους παρευρισκόμενους δεν θυμάται ποιος έφερε το μικρόφωνο (για τις επικοινωνίες ομιλίες που βιντεοσκοπήθηκαν και αναρτήθηκαν μετά στο Διαδίκτυο).

«Αν ξαναγύριζα τον χρόνο πίσω, μπορεί και να το ξανασκεφτόμουν μόνο και μόνο γιατί υπήρχαν άνθρωποι που αισθάνομαι ότι δεν μπόρεσα να προστατέψω», αναφέρει. Όμως, προσθέτει, «είναι σαν να απολογούμαστε πάλι. Πάρα πολλά νομοσχέδια έχουν ψηφιστεί και σίγουρα μετά πάνε όσοι συμμετείχαν για ένα φαγητό. Γιατί δεν γίνεται συζήτηση για αυτά».

Η αναδιπλώση

Οι ενδείξεις ότι υπάρχει προσπάθεια «διόρθωσης» του πολιτικού στίγματος της κυβέρνησης πληθαίνουν μετεκλογικά. Τόσο στον πρόσφατο αναοχηματισμό όσο και στην αλλαγή των γενικών γραμματέων, η δεξιά πτέρυγα του κόμματος αναβαθμίστηκε. Τα κίνητρα ήταν πιο σαφή στην απόσυρση της υποψηφιότητας της Κατερίνας Φουντεδάκη για την προεδρία της Εθνικής Αρχής Ιατρικής Υποβοηθούμενης Αναπαραγωγής. Η καθηγήτρια Αστικού Δικαίου «πλήρωσε» ότι ήταν εκ των συντακτριών του νομοσχεδίου για την ισότητα στον γάμο, γεγονός που προκάλεσε την αντίδραση «γαλάζιων» βουλευτών στον διορισμό της. Ως προσπάθεια εξευμενισμού του συντηρητικού ακροατηρίου στη Βόρεια Ελλάδα ερμηνεύθηκε και η επιλογή του Απόστολου Τζιτζικώστα για τη θέση του Ευρωπαίου επιτρόπου.

Όπως επισημαίνουν τα στελέχη της δεξιάς πτέρυγας, η ψήφιση του νομοσχεδίου αφήνει ένα αδιακό αποτύπωμα που θα το βρίσκουμε μπροστά μας. «Αν δεν υπάρξει ανάλογο παράπτωμα στο μέλλον, οι ψηφοφόροι της Νέας Δημοκρατίας μπορεί και να το αφήσουν πίσω», αναφέρουν.

Όσον αφορά το αποτύπωμα στην κοινωνία, προς το παρόν έχουν γίνει πανελλαδικά 75 γάμοι ομόφυλων ζευγαριών. «Καμία διαφορά», τονίζει ανώτερο στέλεχος της κυβέρνησης αντίθετο στον θεσμό, και αναρωτιέται γιατί όλα αυτά η αναταραχή.

Η άλλη πλευρά απαντά: «Πριν μας έλεγαν ότι θα παντρευτούν όλοι οι γκέι, θα κάνουν παιδιά και θα αλλάξει όλη η κοινωνία. Τώρα λένε «μα καλά, 75 ήταν όλοι κι όλοι». Αρα, απαντά, δεν υπάρχει κίνδυνος να αλλάξει η ελληνική κοινωνία». «Ιστορικά μπορεί να πιστεύουν ότι κόστισε η ψήφιση, αλλά πιο πολύ θα κοστίζει το πισωγύρισμα», αναφέρει το στέλεχος της κυβέρνησης που στήριξε τη νομοθεσία και προσθέτει πως αν γίνει αυτό: «Σε 5-10 χρόνια όλοι θα είναι υπέρ και δεν θα πιστωθεί στο κόμμα το θετικό βήμα που έκανε».

«Πρόκειται για ένα ζήτημα ταυτοτικό και όσο το υπενθυμίζουν κάποιιοι, όπως για παράδειγμα κάνει ο πρώην πρωθυπουργός Αντώνης Σαμαράς, πάντα με έναν τρόπο θα παίζει ένα ρόλο όχι κυρίαρχο, αλλά δεν νομίζω πως ήταν κάτι το οποίο τελείωσε», τονίζει ο Αγγελος Σεριάτος. «Δημιουργεί ένα παράθυρο για πολιτικούς εντός ή εκτός των τειχών της Νέας Δημοκρατίας να διαμορφώσουν μια νέα κατάσταση δεξιάτερα της Νέας Δημοκρατίας».

Ο ακήρυχτος πόλεμος

500

Θύματα, εκ των οποίων 100 ήταν άμαχοι, είχαν οι αεροπορικές και πυραυλικές επιθέσεις που έχει επιχειρήσει το Ισραήλ από την 7η Οκτωβρίου κατά των θέσεων της Χεζμπολάχ στον Λίβανο.

7.500

Ρουκέτες, πυραύλους και drones έχει εξαπολύσει η Χεζμπολάχ κατά τους Ισραήλ τους τελευταίους δέκα μήνες, προκαλώντας 43 θανάτους και περισσότερες από 700 πυρκαγιές.

160.000

Έχουν απομακρυνθεί από τις εστίες τους στη λιβανο-ισραηλινή μεθόριο εξαιτίας των εκδρομαξίων - 100.000 στον νότιο Λίβανο και 60.000 στο βόρειο Ισραήλ.

Το Ισραήλ σκότωσε έναν διοικητή της Χεζμπολάχ κοντά στη Βηρυτό

Πύραυλος από τον Λίβανο σκότωσε 12 αμάχους στα Υψώματα του Γκολάν, που βρίσκονται υπό τον έλεγχο του Ισραήλ

Αιματηρό τέλεσμα στη Γάζα

Ο θηριώδης πόλεμος στη Γάζα έχει καταλήξει σε αδιέξοδο για το Ισραήλ, με τον εκπρόσωπο του ισραηλινού στρατού, υποναύαρχο Ντάνιελ Χαγκάρι, να δηλώνει στις 19 Ιουνίου: «Όσοι λένε ότι θα εξαφανίσουμε τη Χαμάς ρίχνουν στάχτη στα μάτια του κόσμου. Η Χαμάς είναι μια ιδέα, ένα πολιτικό κόμμα, ριζωμένη στις καρδιές των ανθρώπων». Το θηικό πλήγμα που υφίσταται το Ισραήλ έχει καταστήσει συντριπτικό, με τελευταίο δείγμα το τρομοκρατικό βίντεο που πιστοποιεί τον βιασμό Παλαιστίνιου κρατουμένου από Ισραηλινούς στρατιώτες στο κολαστήριο του Σντε Τείμαν και την έκθεση-καταπέλτη της ισραηλινής οργάνωσης Β'τσελεμ για συστηματικούς βιολογικούς Παλαιστίνιων.

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΜΕ ΤΙΣ ΔΟΛΟΦΟΝΙΕΣ του Ισμαήλ Χανίγια στην Τεχεράνη και του Φουάντ Σουκρ στη Βηρυτό, ο Μπέντζαμιν Νετανιάχου επιδίωξε να παρασύρει τις ΗΠΑ σε ανοιχτή σύγκρουση με το Ιράν, ανοίγοντας τις πόρτες του φρενοκομείου στη Μέση Ανατολή.

Στον απόηχο των φονικών επιδρομών της Χαμάς, στις 7 Οκτωβρίου του 2023, ένα από τα πιο βασανιστικά ερωτήματα που τέθηκαν στην ημερήσια διάταξη ήταν αν η απάντηση του Ισραήλ θα περιοριζόταν στη Λωρίδα της Γάζας ή αν θα επεκτεινόταν εναντίον της Χεζμπολάχ στον Λίβανο και του ίδιου του Ιράν, οδηγώντας σε έναν μεγάλο περιφερειακό πόλεμο με απρόβλεπτες συνέπειες. Δέκα μήνες αργότερα, η ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Ανατολικής Μεσογείου βρίσκεται πιο κοντά από κάθε άλλη φορά σε αυτό το εφιαλτικό ενδεχόμενο. Οι δολοφονίες του στρατιωτικού διοικητή της Χεζμπολάχ, Φουάντ Σουκρ, από το Ισραήλ στις 30 Ιουλίου και του πολιτικού ηγέτη της Χαμάς, Ισμαήλ Χανίγια, στην Τεχεράνη, την επόμενη ημέρα, άνοιξαν τις πύλες του φρενοκομείου και τίποτα δεν δείχνει ότι οι πυρετώδεις διπλωματικές προσπάθειες της τελευταίας στιγμής θα καταφέρουν να αποτρέψουν τα χειρότερα.

Δεν ήταν η πρώτη φορά που η κυβέρνηση του Μπέντζαμιν Νετανιάχου αποφάσισε να παίξει με τη φωτιά. Την 1η Απριλίου είχε προκαλέσει ανοιχτά το Ιράν, βομβαρδίζοντας το κτιριακό συγκρότημα της πρεσβείας του στη Δαμασκό, σκοτώνοντας ταξίαρχο των Φρουρών της Επανάστασης. Η απάντηση της Τεχεράνης και των συμμάχων της (Χεζμπολάχ και Χούθι) υπήρξε μεν θεαματική (βροχή πυραύλων και drones), αλλά κατά βάση επικοινωνιακού χαρακτήρα: ήρθε με 12 ημέρες καθυστέρηση, δίνοντας τη δυνατότητα στους Ισραηλινούς και στους συμμάχους τους να στήσουν ένα τεράστιο δίκτυο αντιαεροπορικής άμυνας, ενώ είναι πολύ πιθανό να αληθεύουν οι φήμες ότι οι Αμερικανοί είχαν ειδοποιηθεί μέσω αραβικών κρατών για τους στόχους των πτηνικών.

Αυτή τη φορά, τόσο η Χεζμπολάχ όσο και το Ιράν υποχρεούνται να απαντήσουν πολύ σκληρότερα αν δεν θέλουν να απαξιωθούν στα μάτια εχθρών και φίλων σαν χάρτινες τίγρεις. Ο Φουάντ Σουκρ ήταν ιδρυτικό στέλεχος της Χεζμπολάχ, μιας οργάνωσης που αποτελεί κράτος εν κράτει στον Λίβανο, και ο πιο στενός συνεργάτης του ηγέτη της, Χασάν Νασράλα. Όσο για την Τεχεράνη, η πρόκληση δεν θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερη: ο Χανίγια ήταν επίσημος προσκεκλημένος της κυβέρνησης για την ορκωμοσία του νέου προέδρου, Μασούν Πεζεσκιάν, και φιλοξενείτο σε επίσημο κρατικό ξενοώνα στην πρωτεύουσα. Η δολοφονία του δεν ήταν μόνο παραβίαση της εθνικής κυριαρχίας του Ιράν, αλλά και βάνουσο πλήγμα στην αξιοπρέπεια του κράτους, κάτι που το υποχρεώνει να απαντήσει δυναμικά, επί ποινή διεθνούς γελοιοποίησης. Εύλογο είναι το ερώτημα για

Το δίλημμα της χάρτινης τίγρης

Ιράν και Χεζμπολάχ ζυγίζουν το εύρος και τη σφοδρότητα των «αντιποίνων» τους – Το ριψοκίνδυνο στοίχημα του Νετανιάχου

Ισραηλινός στρατιώτης εισέρχεται σε καταφύγιο κοντά στα σύνορα του Ισραήλ με τον Λίβανο. Το πρώτο μπαράζ ρουκετών και drones της Χεζμπολάχ, την περασμένη Τρίτη, τρύπησε τον «Σιδερένιο Θόλο» του Ισραήλ. Σε περίπτωση ανοικτού πολέμου, είναι βέβαιο ότι θα υποφέρουν η Χάιφα, το Ελιάτ, ίσως και το Τελ Αβίβ και η Ιερουσαλήμ.

τους λόγους που οδήγησαν το Ισραήλ σε αυτές τις υψηλούς ρίσκου και σε πρώτη ματιά αντιπαραγωγικές κινήσεις. Ο δολοφονηθείς Χανίγια, εκλεγμένος πρωθυπουργός των Παλαιστίνιων το 2006, αντιπροσώπευε το συγκριτικά μετριοπαθέστερο πρόσωπο της Χαμάς, δεν είχε άμεση ανάμιξη στις επιθέσεις της 7ης Οκτωβρίου και ήταν ο κύριος διαβουλεύσιμος της στις διαβουλεύσεις για εκκενρία στη Γάζα. Τη θέση του κατέλαβε, με ομόφωνη απόφαση, ο αρχιτέκτονας των επιθέσεων της 7ης Οκτωβρίου, Γιαχιά Σινουάρ, ένας άνθρωπος που έχει κάνει 22 χρόνια σε ισραηλινές φυλακές και εκπροσωπεί την πιο αδιάλλακτη

Ο Ισραηλινός πρωθυπουργός επιδιώκει να εμπλέξει άμεσα τις ΗΠΑ στον πόλεμο, μια και, όπως υπολογίζει, ουδείς Αμερικανός πρόεδρος θα μείνει στην άκρη όταν το Ισραήλ θα πολεμάει το ισλαμικό καθεστώς της Τεχεράνης.

τάση της οργάνωσης.

Στο εσωτερικό του Ιράν, η ισραηλινή πρόκληση φέρνει σε εξαιρετικά δυσχερή θέση τον μεταρρυθμιστή Πεζεσκιάν, ο οποίος κέρδισε τις πρόσφατες εκλογές με υποσχέσεις για εξομάλυνση των σχέσεων με τη Δύση. Αλλά και σε περιφερειακή κλίμακα, τα Εμιράτα, η πιο φιλική έναντι του Ισραήλ αραβική χώρα, τάχθηκαν αυτή τη φορά στο πλευρό του Ιράν, όπως έπραξε και η μεγάλη αντιπαλός του, η Σαουδική Αραβία, η οποία φιλοξένησε, με αίτημα της Τεχεράνης, έκτακτη σύνοδο του Οργανισμού Ισλαμικής Διάσκεψης για να καταδικαστεί η ισραηλινή επιθετικότητα. Επομένως, εύλογο είναι να υπο-

θέσει κανείς ότι ο Μπέντζαμιν Νετανιάχου επιδίωξε με κρύο αίμα μια τακτική φυγή προς τα εμπρός ώστε να τορπιλιστεί κάθε πιθανότητα εκκενρίας στη Γάζα – έστω κι αν αυτό σημαίνει θανατική καταδίκη για τους ομήρους – φοβούμενος ότι, την επόμενη στιγμή από τον τερματισμό των εκδρομαξίων, είναι πιθανό να βρεθεί (όπως ο προκάτοχός του Εχούντ Ολμέρτ) πίσω από τα κάγκελα κάποιας φυλακής, είτε στην Ιερουσαλήμ είτε στη Χάιφα.

Η επέκταση του πολέμου στον Λίβανο θα δώσει τη δυνατότητα στον Νετανιάχου να απαγκιστρωθεί προσωρινά από τον ναρκοπέδιο της Γάζας και η εμπλοκή του Ιράν θα τον φέρει πιο κοντά στον υψηλότερο στόχο του: να εμπλέξει άμεσα τις Ηνωμένες Πολιτείες στον πόλεμο, μια και, όπως υπολογίζει, ουδείς Αμερικανός πρόεδρος θα τολμήσει να μείνει στην άκρη όταν το Ισραήλ θα πολεμάει το ισλαμικό καθεστώς της Τεχεράνης. Εάν δικαιωθεί στον Μακιαβελισμό του, οι επιπτώσεις θα είναι πολύ σοβαρές για τις Ηνωμένες Πολιτείες, καθώς η εξωτερική πολιτική της υπερδύναμης θα εμφανιστεί ως παρακολούθημα του Ισραήλ και μάλιστα της πιο εξτρεμιστικής του κυβέρνησης. Στενοί σύμμαχοι της Ουάσιγκτον στην περιοχή, με πρώτη την Ιορδανία, θα δοκιμαστούν από ένα τσουνάμι αντιισραηλινού και αντιαμερικανικού οίστρου. Τα στρατεύματα των ΗΠΑ στο Ιράκ και στη Συρία θα βρεθούν στο στόχαστρο του σπιτικού «Αξονα της Αντίστασης». Στην τελική ευθεία για τις αμερικανικές εκλογές, ένας μεγάλος πόλεμος θα οξύνει τις αντιθέσεις στους Δημοκρατικούς και μια εκτόξευση των τιμών του πετρελαίου, τη στιγμή που η αμερικανική οικονομία δείχνει σημάδια επερχόμενης ύφεσης, μπορεί να τους χαντακώσει οριστικά, προς όφελος του Ντόναλντ Τραμπ. Αλλά αυτό θα είναι, ίσως, το μεγαλύτερο «παράπλευρο κέρδος» στο οποίο υπολογίζει ο Μπέντζαμιν Νετανιάχου.

Μεγάλα ρίσκα

Φυσικά, ένας μεγάλος πόλεμος ενέχει απρόβλεπτους παράγοντες και μεγάλα ρίσκα και για το ίδιο το Ισραήλ. Το πρώτο μπαράζ ρουκετών και drones της Χεζμπολάχ, την περασμένη Τρίτη, τρύπησε τον «Σιδερένιο Θόλο» του Ισραήλ και σε περίπτωση ανοικτού πολέμου είναι βέβαιο ότι θα υποφέρουν όχι μόνο ο νότιος Λίβανος και η Βηρυτός, αλλά και η Χάιφα, το Ελιάτ, ίσως και το Τελ Αβίβ και η Ιερουσαλήμ. Το Κρεμλίνο έστειλε στην Τεχεράνη τον γραμματέα του Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας Σεργκέι Σοϊγκού, οι Ιρανοί του ζήτησαν, σύμφωνα με το ρεπορτάζ, μαχητικά αεροπλάνα Su-35 και πυραύλους S-400 και ο Νετανιάχου γνωρίζει πολύ καλά ότι οι σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών έγιναν πολύ στενότερες χάρη στην ιρανική βοήθεια προς τη Ρωσία στον πόλεμο της Ουκρανίας. Επιπλέον, ο προηγούμενος ατυχής (για το Ισραήλ) πόλεμος του 2006 στον Λίβανο θα έπρεπε να έχει κάνει πιο επιφυλακτική την ηγεσία του, αλλά η σύννεψη έχει πάψει από καιρό να είναι το δυνατό χαρτί του Μπέντζαμιν Νετανιάχου.

Ο αρχιτέκτονας της 7ης Οκτωβρίου στα νηία της Χαμάς

Της ΕΦΡΑΤ ΛΙΒΝΙ / NYTIMES

Ο Γιαχιά Σινουάρ, που διορίστηκε την Τρίτη επικεφαλής του πολιτικού γραφείου της Χαμάς, διέθετε πάντα μεγάλη επιρροή, παρότι ζούσε σε καταφύγιο της Γάζας χωρίς να εμφανίζεται σε δημόσια θέα. Γεννήθηκε στη Γάζα το 1962 σε οικογένεια Παλαιστίνιων προσφύγων. Στρατολογήθηκε από τον πνευματικό ηγέτη της Χαμάς, σείχη Αχμετ Γιασίν, ο οποίος τον τοποθέτησε επικεφαλής μονάδας εσωτερικής ασφάλειας, γνωστής ως Αλ Ματζντ. Αποστολή του ήταν ο εντοπισμός και η τιμωρία όσων παραβίαζαν του κανόνες ισλαμικής ηθικής ή συνεργάζονταν με τις ισραηλινές αρχές.

Φυλακίστηκε το 1988 για τη δολοφονία Παλαιστίνιων που είχαν κατηγορηθεί για συνεργασία με το Ισραήλ, ενώ παρέμεινε για περισσότερες από δύο δεκαετίες

σε ισραηλινή φυλακή, όπου έμαθε εβραϊκά. Κατά τη διάρκεια της κράτησής του, ο Σινουάρ φοίτησε σε διαδικτυακό πανεπιστήμιο και μετέφρασε στα αραβικά χιλιάδες σελίδες από αυτοβιογραφία του πρώην επικεφαλής της ισραηλινής υπηρεσίας εσωτερικής ασφάλειας, Σιν Μπετ.

Ο Σινουάρ έχει αποστηθίσει όλο το Κοράνι, ενώ άνθρωποι που τον γνωρίζουν επιμένουν ότι τα κίνητρα του είναι κυρίως θρησκευτικά και όχι πολιτικά. Στη φυλακή, έγραψε μυθιστόρημα με τίτλο «Το αγκάθι και το γαρίφαλο». Ο αφηγητής, παιδί από τη Γάζα, αναδύεται από την κρυψώνα του κατά τη διάρκεια του πολέμου του Εξή Ημερών του 1967 και βιώνει την ισραηλινή κατοχή, κάνοντας το στήθος του «να βράζει σαν καζάνι». Το παιδί και η οικογένειά του αποφασίζουν να πολεμήσουν τον κατακτητή και να τιμωρή-

Ο Γιαχιά Σινουάρ ζούσε στα καταφύγια της Γάζας και σπάνια εμφανιζόταν δημοσίως. Έχει αποστηθίσει όλο το Κοράνι, ενώ άνθρωποι που τον γνωρίζουν επιμένουν ότι τα κίνητρα του είναι κυρίως θρησκευτικά και όχι πολιτικά.

σουν όσους συνεργάστηκαν με τον εχθρό. Κεντρικό θέμα του βιβλίου είναι η θυσία που απαιτείται από κάθε αντιστασιακό.

Μετά την αποφυλάκιση του σε ανταλλαγή κρατουμένων το 2011, ο Σινουάρ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ομηρεία Ισραηλινών στρατιωτών ήταν ο καλύτερος τρόπος αποφυλάκισης Παλαιστίνιων από ισραηλινές φυλακές. Παντρεύτηκε λίγο αργότερα, η απέκτησε παιδιά. Έχει αποκαλύψει ελάχιστα για την οικογένειά του, αλλά μιλώντας σε δημοσιογράφο είπε: «Οι πρώτες λέξεις που μου ήταν πατέρα, μητέρα και drone». Η σκληροπυρηνική στάση του Σινουάρ δημιουργεί υπόνοιες ότι δεν θα αποδεχθεί συμφωνία κατάπαυσης του πυρός στη Γάζα. Ισραηλινές και αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες εκτιμούν ότι η στρατηγική του αφορά τη συνέχιση του πολέμου στη Γάζα, με

στόχο την υπονόμευση της διπλωματικής θέσης του Ισραήλ και της σχέσης του Τελ Αβίβ με την Ουάσιγκτον.

Μετά το ξέσπασμα του πολέμου, οι ειρηνευτικές συνομιλίες πραγματοποιήθηκαν στην Αιγύπτο και στο Κατάρ. Ο Σινουάρ συνέχισε να διαδραματίζει κεντρικό ρόλο σε αυτές από το καταφύγιο του στη Γάζα. Καθ' όλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, η έγκριση του Σινουάρ ήταν αναγκαία για κάθε απόφαση του πολιτικού γραφείου, σύμφωνα με αξιωματούχους που συμμετείχαν στις συνομιλίες. Αξιωματούχοι της Χαμάς επέμεναν, όμως, ότι ο Σινουάρ δεν είχε τον τελευταίο λόγο στις διαπραγματεύσεις. Παρ' όλα αυτά, η ηγετική θέση του στη Γάζα και οι ηγετικές του αρετές του προσέφεραν σημαντική ισχύ και τον πρώτο λόγο σε λειτουργικά ζητήματα της Χαμάς.

Οι σταθμοί μιας ασυνήθιστης σταδιοδρομίας

1964

Γεννιέται στις αγροτικές περιοχές της Νεμπράσκα, γιος ενός διοικητικού υπαλλήλου σε δημόσιο σχολείο και μιας ακτιβίστριας. Στα 17 του κατετάγη στην Εθνοφυλακή, όπου υπηρέτησε για 24 χρόνια, χωρίς να λάβει μέρος σε πολεμικές επιχειρήσεις.

1999

Τη δεκαετία του '90 έγινε καθηγητής σε δημόσιο σχολείο (δίδαξε κοινωνικές σπουδές, το αντίστοιχο της πολιτικής αγωγής) και εκ των προπονητών της ομάδας ράγκμπι του σχολείου του, η οποία ήταν ουραγός και υπό την καθοδήγησή του κέρδισε το 1999 το πρωτάθλημα της πολιτείας.

Ο Τιμ Γουόλς μιλάει σε μαθητές Λυκείου στη Μινεσότα το 2007, στο σχολείο όπου θήτευσε ως καθηγητής προτού ασχοληθεί με την πολιτική.

2006

Εκλέγεται για πρώτη φορά βουλευτής. Διακρίθηκε ως ένας από τους λίγους κεντρώους Δημοκρατικούς - απέσπασε την έδρα από Ρεπουμπλικανό αντίπαλο και έλαβε βαθμό Α από το NRA (την οργάνωση υπέρ της οπλοκατοχής) για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των κατόχων όπλων.

2018

Επείτα από τρεις συναπτες βουλευτικές θητείες εκλέγεται κυβερνήτης της Μινεσότα. Στα έξι του χρόνια στη θέση αυτή (επανεξελέγη το 2022), πρωίθωσε μέτρα με σαφώς πιο προοδευτικό στίγμα, τον πρώτο πολιτειακό νόμο που θεμελιώνει το δικαίωμα στην άμβλωση.

Επιστροφή στην ενδοχώρα

Ο Γουόλς σηματοδοτεί την προσπάθεια των Δημοκρατικών να διεισδύσουν στις μη αστικές περιοχές των μεσοδυτικών πολιτειών

Του ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Δεν ήταν μια εύκολη επιλογή. Η Κάμαλα Χάρις έχει ανάγκη την Πενσυλβάνια. Πρέπει να κερδίσει τους 19 εκλεκτορες της αμφίρροπης πολιτείας - της πιο κρίσιμης για να περάσει τον πήχυ των 270 εκλεκτόρων που απαιτούνται για την εκλογική νίκη. Γι' αυτό και οι περισσότεροι προέβλεπαν ότι θα επέλεγε για υποψήφιο αντιπρόεδρο τον κυβερνήτη της Πενσυλβάνια, Τζος Σαπίρο, ο οποίος απολαμβάνει μυθικά ποσοστά αποδοχής (61%) στην «περιφέρειά» του.

Αντ' αυτού, ο εκλεκτός της Χάρις είναι ο κυβερνήτης της Μινεσότα - μιας πολιτείας που θεωρείται σίγουρη για τους Δημοκρατικούς. Γιατί; Γιατί ο Τιμ Γουόλς;

Η απάντηση θα μπορούσε να είναι μονολεκτική: «Αλλόκοτο» (weird). Η λέξη αυτή έχει προκαλέσει προεκλογικό ρεύμα στα

Η Χάρις προηγείται και στις τρεις κρίσιμες αμφίρροπες πολιτείες του βιομηχανικού βορρά: κατά 2,4 μονάδες στο Μίσιγκαν, κατά 1,4 μονάδα στο Ουισκόνσιν και κατά μία μονάδα στην Πενσυλβάνια.

μέσα κοινωνικής δικτύωσης και ιδίως στις τάξεις των νέων ψηφοφόρων, από τη στιγμή που ο Γουόλς τη χρησιμοποίησε για να χαρακτηρίσει τον Τραμπ και τον Τζ. Ντ. Βαυς.

Ο 60χρονος Γουόλς διανύει τη δεύτερη θητεία του ως κυβερνήτης της Μινεσότα και είναι επικεφαλής της Ένωσης Δημοκρατικών Κυβερνητών (Democratic Governors Association). Πριν από αυτό ήταν 12 χρόνια μέλος της Βουλής των Αντιπροσώπων. Παρ' όλα αυτά, ήταν άγνωστος στο ευρύ κοινό μέχρι την τηλεοπτική του εμφάνιση στην εκπομπή «Morning Joe» του MSNBC στις 23 Ιουλίου, δύο μέρες μετά την ανακοίνωση του Τζο Μπάιντεν ότι δεν θα διεκδικούσε την επανεκλογή του.

Ο κυβερνήτης της Μινεσότα κατακεραυνώσε τον διχασμό που έχει προκαλέσει στις Ηνωμένες Πολιτείες ο Τραμπ, λέγοντας ότι «δεν μπορούμε να πάμε για δείπνο την Ημέρα των Ευχαριστιών με τον θείο μας χωρίς να μπλέξουμε σε κάποιον αλλόκοτο καβγά». Εισπράττοντας το γέλιο των συνομιλητών του, ο Γουόλς επέμεινε: «Είναι αλήθεια! Αυτοί οι τύποι είναι αλλόκοτοι!». Με αυτή τη φράση, που έγινε viral, μεταμόρφωσε τον τόνο της κριτικής των Δημοκρατικών απέναντι στον Τραμπ, εστιάζοντας λιγότερο στην απειλή για τη δημοκρατία και περισσότερο στο γεγονός ότι οι ιδέες του τραμπισμού είναι σε δυσαρμονία με τις αξίες των απλών Αμερικανών.

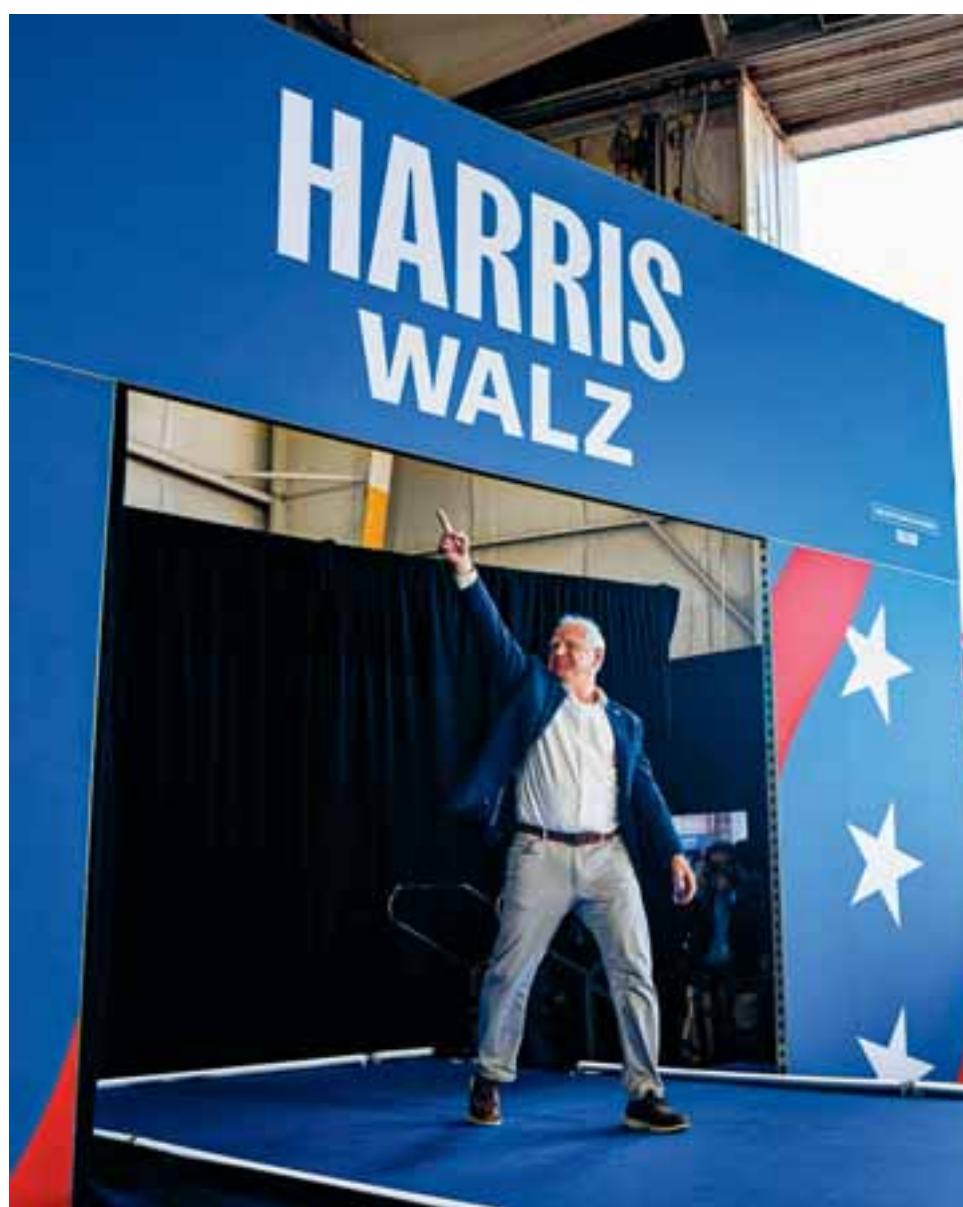
Το μήνυμά αυτό συνιστά μία τολμηρή απόπειρα εκ μέρους των Δημοκρατικών να επικρατήσουν σε ένα πεδίο όπου παραδοσιακά, από την εποχή του Ρίτσαρντ Νίξον, οι Ρεπουμπλικανοί τους υποχρεώνουν να παίζουν άμυνα: το ποιος εκφράζει πιο πιστά τις αξίες της αμερικανικής ενδοχώρας (της «πραγματικής Αμερικής»), όπως το είχε θέσει αλυσμόνητα η Σάρα

Πέιλιν το 2008). Ο Γουόλς είναι ο καλύτερος δυνατός φορέας αυτού του μηνύματος, όχι μόνο λόγω καταγωγής - προέρχεται από μια μικρή κομμόπολη της Νεμπράσκα -, αλλά και λόγω του προοδευτικού προγράμματος που έχει εφαρμόσει από το 2018 ως κυβερνήτης στη Μινεσότα. Μεταξύ άλλων, πέρασε τον πρώτο νόμο σε επίπεδο πολιτειών που θεμελιώνει το δικαίωμα στην άμβλωση μετά την αναίρεση του ομοσπονδιακού δικαιώματος από την απόφαση Dobbs v. Jackson Women's Health Organization του Ανωτάτου Δικαστηρίου το 2022, θεσμοθέτησε πρόγραμμα οικογενειακής και αναρρωτικής άδειας για τους εργαζόμενους, επέβαλε περιορισμούς στην οπλοκατοχή και έδωσε το δικαίωμα σε μετανάστες χωρίς χαρτί να αποκτήσουν άδειες οδήγησης και αποποινικοποίησε τη χρήση της μαρικουάνας.

Από την άλλη, το μετριοπαθές του ύφος, οι ταπεινές του καταβολές, ακόμα και το χιούμορ του, τον έχουν κάνει αγαπητό και μεταξύ των πιο δεξιών Δημοκρατικών. Είναι χαρακτηριστικό ότι την επιλογή χαιρέτισαν ενθουσιωδώς τόσο ο Μπέρι Σάντερς, όσο και ο απερχόμενος (και μέχρι πρότινος Δημοκρατικός) γερουσιαστής από τη συντηρητική Δυτική Βιρτζίνια, Τζο Μάνσιν.

Ο Σαπίρο και το Ισραήλ

Ο Σαπίρο ήταν παρών στην πρώτη κοινή προεκλογική εμφάνιση

Θεατρική είσοδος του Τιμ Γουόλς στο αεροδρόμιο του Ντιτρόιτ την Τετάρτη. Ο υποψήφιος αντιπρόεδρος της Κάμαλα Χάρις είναι αγαπητός σε όλες τις πτέρυγες των Δημοκρατικών. Είναι χαρακτηριστικό ότι την επιλογή του χαιρέτισαν τόσο ο Μπέρι Σάντερς όσο και ο απερχόμενος (και μέχρι πρότινος Δημοκρατικός) γερουσιαστής από τη συντηρητική Δυτική Βιρτζίνια, Τζο Μάνσιν.

νισ του διδύμου Χάρις - Γουόλς στη Φιλαδέλφεια και εκφώνησε μία ομιλία που ξεσήκωσε τα πλήθη. Παρά τα εμφανή του πλεονεκτήματα ως υποψήφιος αντιπρόεδρου, ο Εβραϊο-Αμερικανός κυβερνήτης ήταν ο στόχος μιας συντεταγμένης εκστρατείας από την προοδευτική πτέρυγα του κόμματος, ειδικά για τη στάση του για τον πόλεμο του Ισραήλ με τη Χαμάς.

Μιλώντας στην «Κ», ο Ρεπουμπλικανός Μαρκ Σορτ, πρώην προσωπάρχης του αντιπροέδρου Μάικ Πενς, λέει ότι η μη επιλογή του Σαπίρο δημιουργεί ανησυχίες για το πώς θα κυβερνήσει η Χάρις αν εκλεγεί. «Αν φοβάται τόσο πολύ την ακραία φιλοπαλαιστινιακή πτέρυγα του κόμματός της, διερωτάται κανείς τι άλλο θα την εξαναγκάσουν να κάνει ως πρόεδρος διάφορες φράζες των Δημοκρατικών», παρατηρεί. Η επιλογή του Γουόλς «δεν συνάδει με τη στρατηγική της αναβάτησης της Χάρις ως μιας πιο μετριοπαθούς πολιτικού», προσθέτει.

«Οι υποψήφιοι αντιπρόεδροι δεν επιλέγονται πλέον για να κερδίσουν την πολιτεία από την οποία προέρχονται - αυτό έχει να συμβεί από το 1960 και τον Λίντον Τζόνσον [σ.σ.: χάρη στον οποίο ο Κένεντι κέρδισε το Τέξας]», λέει από την πλευρά του στην «Κ» ο Ματ Μπένετ, αντιπρόεδρος της δεξαμενής σκέψης Third Way και πρώην στέλεχος του Λευκού Οίκου επί προεδρίας Κλίντον. «Οι

ψηφοφόροι επιλέγουν πρόεδρο. Η Χάρις επέλεξε τον Γουόλς γιατί ταιριάζει καλύτερα από όλους στο αφήγημά της - ένα αισιόδοξο αφήγημα στραμμένο προς το μέλλον, σε αντίθεση με την εμμονή με το παρελθόν και την κακεντρέχεια των Τραμπ και Βαυς».

Πέραν αυτού, η γραμμή των Ρεπουμπλικανών απέναντι στον Γουόλς έγινε άμεσα εμφανής: η επιλογή του, ισχυρίζονται, επιβεβαιώνει την εικόνα της Χάρις ως μιας ακροαριστερής υποψήφιας. Ο υποψήφιος των Ρεπουμπλικανών, σε τηλεφωνική συνέντευξη που παραχώρησε στην εκπομπή «Fox & Friends» αφού ανακοινώθηκε το όνομα του Γουόλς, δήλωσε «ενθουσιασμένος» με την επιλογή. Ο συνδυασμός Χάρις - Γουόλς, είπε, «θα θελήσει να κάνει τη χώρα κομμουνιστική».

Τι δείχνουν τα γκάλοπ

Η ενθουσιώδης υποδοχή του Γουόλς από όλες τις πτέρυγες των Δημοκρατικών επιβεβαιώνει την αλλαγή της εικόνας της προεδρικής κούρσας που ξεκίνησε με την αποχώρηση του Μπάιντεν στις 21 Ιουλίου. Σύμφωνα με το αναλυτικό μοντέλο του Νέιτ Σίλβερ, η Χάρις έχει από τις αρχές της περασμένης εβδομάδας το προβάδισμα στις πιθανότητες επικράτησης. Στις 7 Αυγούστου, το μοντέλο της έδινε πιθανότητες νίκης 52,8%, έναντι 46,6% για τον Τραμπ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του μοντέλου για την 6η Αυγούστου,

η αντιπρόεδρος του Τζο Μπάιντεν προηγείται στις εθνικές δημοσκοπήσεις κατά 2,1 μονάδες (45,8%-43,7%), ενώ έχει περάσει μπροστά και στις τρεις κρίσιμες αμφίρροπες πολιτείες του βιομηχανικού βορρά: κατά 2,4 μονάδες στο Μίσιγκαν, κατά 1,4 μονάδες στο Ουισκόνσιν και κατά μία μονάδα στην Πενσυλβάνια.

Χαρακτηριστική του κλίματος ανατροπής ήταν η νέα δημοσκόπηση του UMass/Amherst που δημοσιεύθηκε την περασμένη Δευτέρα, σύμφωνα με την οποία η Χάρις προηγείται 46%-43% σε εθνικό επίπεδο. Στην ίδια δημοσκόπηση τον Ιανουάριο, ο Τραμπ διατηρούσε προβάδισμα τεσσάρων μονάδων έναντι του Μπάιντεν.

Ο Αλεξ Θεοδωρίδης, επικουρος καθηγητής Πολιτικών Επιστημών στο UMass/Amherst και συνυπεύθυνος για τη δημοσκόπηση, αναλύει τα αποτελέσματα στην «Κ»: «Η Χάρις, σε σύγκριση

«Υπήρχε μια τρομερή διψα στις τάξεις των Δημοκρατικών για να ενθουσιαστούν με τον υποψήφιο τους. Η Χάρις τους το έδωσε αυτό», εξηγεί ο Αλεξ Θεοδωρίδης, καθηγητής στο UMass / Amherst.

με τον Μπάιντεν, έχει πολύ καλύτερες επιδόσεις, 17 μονάδες, μεταξύ των νέων ψηφοφόρων. Αλλά τα πάει καλύτερα με όλες τις δημογραφικές ομάδες, με την εξαίρεση των πιο ηλικιωμένων ψηφοφόρων. Υπήρχε μια τρομερή διψα στις τάξεις των Δημοκρατικών για να ενθουσιαστούν με τον υποψήφιο τους. Η Χάρις τους το έδωσε αυτό. Η στρατηγική είναι αυτή: όχι τόσο να επηρεάσουν τη γνώμη αναποφάσιστων ψηφοφόρων, όσο να κινητοποιήσουν τους δικούς τους ώστε να πάνε να ψηφίσουν».

Ο Θεοδωρίδης χαρακτηρίζει τον Γουόλς μια «πολύ ασφαλή επιλογή». Ο βασικός κανόνας στην επιλογή ενός αντιπροέδρου, σημειώνει, είναι ο Ορκος του Ιπποκράτη: μη βλάπτει. Επιπλέον, προσθέτει, θα μπορούσε να πείσει κάποιους από τους ηλικιωμένους λευκούς στις κρίσιμες μεσοδυτικές πολιτείες να εμπιστευτούν τη Χάρις, ενώ «δεν θα είναι εύκολο για τους Ρεπουμπλικανούς να τον χαρακτηρίσουν ακροαριστερό».

«Ζούμε σε μία πολύ πολωμένη χώρα... Οι εκλογές θα κριθούν στο όριο», προβλέπει ο καθηγητής του Amherst. Οι Δημοκρατικοί «πρέπει να εστιάσουν την εκστρατεία στον Τραμπ. Αν το καταφέρουν αυτό, θα κερδίσουν».

«Σε αυτή τη φάση, θα έλεγα ότι έχουν τον πλεονέκτημα οι Δημοκρατικοί», εκτιμά από την πλευρά του ο Μαρκ Σορτ. «Είναι δύσκολο να σκεφτεί κανείς κάποια άλλη στιγμή στη σύγχρονη ιστορία που άλλαξαν τα δεδομένα τόσο δραματικά μέσα σε τρεις εβδομάδες».

«Η κούρσα είναι ισόπαλη», λέει ο Μπένετ. «Κανείς από τους δύο δεν μπορεί να χαρακτηριστεί φάβορ. Το μομέντουμ είναι με τους Δημοκρατικούς, αλλά αυτό πιθανόν να αλλάξει αρκετές φορές ως τον Νοέμβριο. Θα είναι μία μάχη μέχρι τέλους».

Του **ΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**

Όταν την περασμένη εβδομάδα κυκλοφόρησε η είδηση για πιθανή ανταλλαγή κρατουμένων μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας, ένα γνωστό όνομα εμφανίστηκε στη λίστα των υποψηφίων για ανταλλαγή.

Ήταν αυτό του Αλεξάντερ Βίνικ, γνωστού και ως Mr Bitcoin, ο οποίος είχε συλληφθεί στην Ελλάδα τον Ιούλιο του 2017 έπειτα από αμερικανικό ένταλμα. Ο Βίνικ εκδόθηκε στις ΗΠΑ το 2022 και πριν από λίγους μήνες δόλωσε ένοχος στις κατηγορίες για ξέπλυμα άνω των 4 δισ. δολαρίων μέσω της πλατφόρμας κρυπτονομισμάτων BTC-e.

Αν και αρχικά αναφέρθηκε από το ρωσικό πρακτορείο ειδήσεων RIA ότι έλειπε από τη βάση δεδομένων των ομοσπονδιακών κρατουμένων, όταν έγινε γνωστή η λίστα των Ρώσων που ανταλλάχθηκαν από τις ΗΠΑ, ο Βίνικ δεν συμπεριλαμβανόταν σε αυτή. Σύμφωνα με όσα είπε ο δικηγόρος του Αρκάντι Μπουκ στην «Κ», ο λόγος που ο Βίνικ δεν συμμετείχε στην ανταλλαγή ήταν ότι δεν του έχει επιβληθεί ακόμα ποινή, κάτι που αναμένεται να γίνει τον Ιανουάριο του 2025.

Ο δικηγόρος του επιβεβαίωσε ότι έγιναν προσπάθειες να συμπεριληφθεί ο Βίνικ στην ανταλλαγή κρατουμένων ΗΠΑ - Ρωσίας, πρόσθεσε ότι δεν έφυγε ποτέ από τη φυλακή της κομητείας Αλαμίντα στην Καλιφόρνια και ότι δεν ήταν ποτέ στη βάση δεδομένων των ομοσπονδιακών κρατουμένων.

Ο Μπουκ είναι ο Νο1 δικηγόρος στον οποίον απευθύνονται οι Ρώσοι κυβερνοεγκληματίες που εκδίδονται στις ΗΠΑ. Έχει εκπροσωπήσει πολλούς διάσημους χάκερ, ενώ υπήρξε σύμβουλος και της οικογένειας του Ρόμαν Σελέζνινοφ, ο οποίος συμπεριλήφθηκε στην ανταλλαγή κρατουμένων. Ο Σελέζνινοφ καταδικάστηκε σε 27 χρόνια φυλάκιση το 2017 ως

Κρατούμενη που αφέθηκε ελεύθερη από τη Ρωσία συναντά τις κόρες της σε αεροπορική βάση στο Μέριλαντ. Για να συμπεριληφθεί ένας κρατούμενος σε πρόγραμμα ανταλλαγής κάνει αίτημα ο ίδιος. Η απάντηση παραμένει μυστική έως την ανακοίνωση των ονομάτων.

Ο Mr Bitcoin και το παζάρι

Ο δικηγόρος των Ρώσων χάκερ εξηγεί το παρασκήνιο της ανταλλαγής κρατουμένων

ο εγκέφαλος ενός διαδικτυακού κυκλώματος κλοπής πιστωτικών καρτών αξίας εκατομμυρίων δολαρίων. Ο Μπουκ εξηγεί ότι όταν πρόκειται για συζητήσεις ανταλλαγής κρατουμένων, δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι κανόνες. «Είναι διαπραγματεύσεις μεταξύ των μυστικών υπηρεσιών των χωρών», τονίζει.

Η προσπάθεια να συμπεριληφθεί κάποιος κρατούμενος στις συζητήσεις για ανταλλαγή προκύπτει έπειτα από αίτημα του ίδιου. Τότε, σύμφωνα με τον Μπουκ,

ξεκινάει μια επίπονη διαδικασία κατά την οποία οι δικηγόροι στέλνουν επιστολές σε αμερικανικές υπηρεσίες και μιλούν με ανθρώπους σε θέσεις-κλειδιά, χωρίς όμως ποτέ να λαμβάνουν συγκεκριμένη απάντηση.

«Ποιος θα επιλεγεί; Μόνο ο Θεός ξέρει. Είναι πραγματικά απρόβλεπτο», εξηγεί, λέγοντας ότι κάποιος στέλνουν επιστολές μέχρι και στον Πούτιν.

Όταν ο Μπουκ έμαθε για την ανταλλαγή από τις επαφές του στα ρωσικά μέσα ενημέρωσης,

μία μέρα πριν πραγματοποιηθεί, κάλεσε τα γραφεία των δικαστών και των εισαγγελέων που χειρίζονται τις υποθέσεις του. Ήταν εξίσου έκπληκτοι όπως και αυτός. «Ουσιαστικά, κανείς δεν ήξερε τίποτα», λέει.

Ρώσοι κυβερνοεγκληματίες εκδίδονται στις ΗΠΑ από όλο τον κόσμο. Σύμφωνα με τον Μπουκ, λόγω της μυστικότητας που λειτούργουν οι αμερικανικές αρχές, οι κυβερνοεγκληματίες συχνά δεν γνωρίζουν ότι καταζητούνται από τις ΗΠΑ. «Σχεδόν σε όλες

τις περιπτώσεις, δεν περιμένουν ότι θα συλληφθούν», σημειώνει, προσθέτοντας ότι τα εγκλήματα τους εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των ΗΠΑ επειδή έχουν θύματα Αμερικανούς πολίτες ή εταιρείες.

Καταφύγιο η Ελλάδα

Για πολλά χρόνια, αναφέρει, η Ελλάδα και η Κύπρος θεωρούνταν από τους Ρώσους κυβερνοεγκληματίες φιλικές χώρες, όπως η Τουρκία και τα ΗΑΕ, στις οποίες οι ΗΠΑ συνήθως δεν στέλνουν εντάλματα σύλληψης. «Για χρό-

νια, δεν υπήρχαν καν συλλήψεις στην Ελλάδα», δηλώνει ο Μπουκ, ο οποίος εκτός από τον Βίνικ, είχε άλλον έναν πελάτη που συνελήφθη στην Ελλάδα, τον Αλεξέι Μπελάν.

Ο Μπελάν συνελήφθη στη χώρα μας έπειτα από ένταλμα των ΗΠΑ για υποθέσεις ηλεκτρονικού εγκλήματος το 2013, αλλά κατάφερε να πληρώσει εγγύηση και να επιστρέψει στη Ρωσία, αποφεύγοντας την έκδοση. «Ως δικηγόρος, φυσικά, είμαι χαρούμενος για τον πελάτη, αλλά η κυβέρνηση των ΗΠΑ δεν ήταν χαρούμενη», σημειώνει, υπογραμμίζοντας ωστόσο ότι μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία, τα πράγματα φαίνεται να έχουν αλλάξει. Οι χάκερ είναι περιζήτητοι τόσο από τη Ρωσία όσο και από τις ΗΠΑ, καθώς μπορούν να χρησιμοποιηθούν από κυβερνητικές υπηρεσίες ή ακόμα και από ιδιωτικές εταιρείες. Μάλιστα, μερικοί από αυτούς διατηρούν επαφές με τις ρωσικές υπηρεσίες πριν συλληφθούν. Χαρακτηριστικά, δύο από τους οκτώ Ρώσους στην ανταλλαγή κρατουμένων ήταν χάκερ.

Όμως, πολλοί από τους Ρώσους χάκερ πελάτες του Μπουκ δεν θέλουν να επιστρέψουν στη Ρωσία. Ετσι αναλαμβάνει να κλείσει συμφωνίες μεταξύ των πελατών του και των αμερικανικών αρχών για μειωμένες ποινές, ακόμα και έκδοση πράσινης κάρτας. Αυτές περιλαμβάνουν την προστασία των αμερικανικών εταιρειών και υποδομών όπως π.χ. φραγμάτων από κυβερνοεπιθέσεις ή ακόμα και την παγίδευση άλλων εγκληματιών.

Ο Βίνικ, όμως, έχει ζητήσει επανειλημμένως να εκδοθεί πίσω στη Ρωσία και ο Μπουκ παραμένει αισιόδοξος ότι θα υπάρξουν περισσότερες ανταλλαγές κρατουμένων ΗΠΑ - Ρωσίας στο μέλλον. «Ελπίζουμε τον επόμενο χρόνο ότι με τον νέο πρόεδρο θα έχουμε άλλη μια ευκαιρία», λέει ο Μπουκ.

Κ ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

Η ειδική έκδοση επιστρέφει για 3η χρονιά και βάζει στο τραπέζι ακόμα περισσότερα θέματα

Οι πολλές όψεις της κακοποίησης | Οι «άγνωστες» γυναίκες της επαρχίας και οι γυναίκες που μεγαλώνουν μόνες παιδιά | Ο μύθος και η πραγματικότητα του γυναικείου ανταγωνισμού | Πώς μπορεί κανείς να αναγνωρίσει το σεξιστικό εργασιακό περιβάλλον

ΚΥΡΙΑΚΗ 18/8

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Διαδηλωτής συλλαμβάνεται από αστυνομικό σε συγκέντρωση κατά της μετανάστευσης, στο Ρόδεραμ της Βρετανίας. «Οι κινητοποιήσεις αυτές είναι σχεδιασμένες με στόχο να ωφελήσουν το Reform UK και να το καθιερώσουν ως φωνή αυτών των ανθρώπων», λέει στην «Κ» ο δρ Ααρν Γουίντερ, ανώτερος λέκτορας Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Λάνκαστερ.

Εκρηξη που ετοιμαζόταν χρόνια

Οι αλυσιδωτές ταραχές κατά της μετανάστευσης έχουν εμφανείς ρίζες στην πολιτική ζωή της Βρετανίας

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΚΩΣΤΟΥΛΑ**

Για να επιστρέψουν στην Ντάουνινγκ Στριτ, οι Εργατικοί έβαλαν νερό στο κρασί της φιλελεύθερης ρητορικής τους. Τώρα είναι αντιμέτωποι με πρωτοφανείς συγκεντρώσεις, οι οποίες επιχειρούν να τοποθετήσουν την αντιμεταναστευτική ατζέντα στο επίκεντρο της χάραξης πολιτικής, μόλις λίγες εβδομάδες μετά τις εκλογές. Σε ρήξη με την πραγματικότητα που μαρτυρούν οι στατιστικές, οι υποκινητές των επεισοδίων ενοχοποιούν τη μετανάστευση για τη μείωση του βιοτικού επιπέδου τους: οι Τόρις έκαναν σημαία την περιστολή των μεταναστευτικών ροών. Όμως στην πράξη τις αύξησαν, για να καλύψουν τις αντικειμενικές ανάγκες που απορρέουν από τις κενές θέσεις στην αγορά εργασίας και στα βρετανικά πανεπιστήμια. Το Brexit διέψευσε τις προσδοκίες όσων οραματίζονταν μια χώρα χωρίς μετανάστες, και οι ταραχές εν μέσω της κρίσης στο κόστος ζωής απειλούν την κοινωνική συνοχή στην πάλαι ποτέ πανίσχυρη Βρετανία.

Πώς ξεκίνησαν οι ταραχές;

Τις επεισοδιακές συγκεντρώσεις πυροδότησε επίθεση με μαχαίρι, η οποία σημειώθηκε στις 29 Ιουλίου στο Σάουθπορτ και είχε συνέπεια τη δολοφονία τριών νεαρών κοριτσιών. Το γεγονός ότι ο δράστης δεν ήταν τελικά «μουσουλμάνος αιτών άσυλο», όπως ανακριβώς αρχικά διαδόθηκε, αλλά Βρετανός πολίτης που γεννήθηκε από γονείς με καταγωγή από τη Ρουάντα, δεν στάθηκε ικανό να μετριάσει τις ταραχές, οι οποίες είχαν ήδη πυροδοτηθεί με αφορμή το αποτρόπαιο κατά τα άλλα περιστατικό.

Ποιοι τις υποκίνησαν;

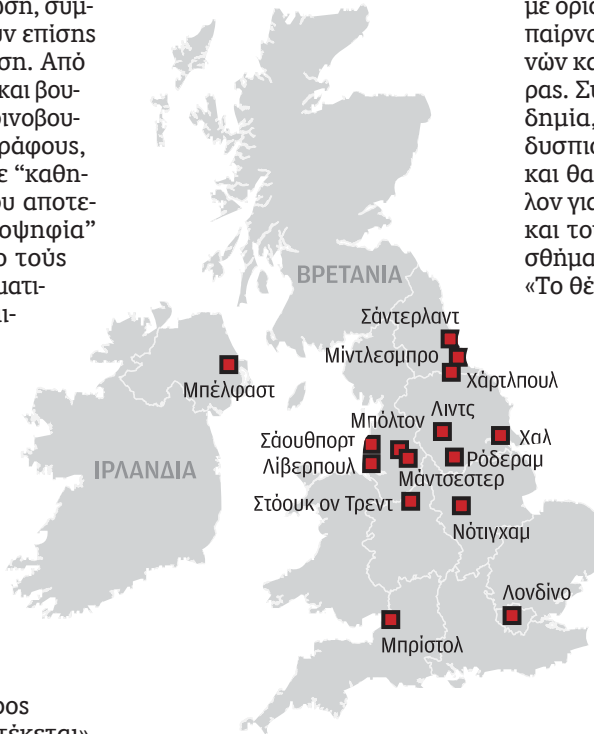
Οι συγκεντρώσεις που μετουσιώθηκαν σε μπαράζ επεισοδίων διεξάγονται ταυτόχρονα σε πολλές περιοχές της βρετανικής επικράτειας. Υποκινητές τους θεωρούνται ακροδεξιές ομάδες και λαϊκιστές influencers, οι οποίοι υποδαυλίζουν την ένταση στο Διαδίκτυο. «Θα περιγράψω τους ανθρώπους που βρίσκονται πίσω από τα επεισόδια ως ακροδεξιούς. Δεν πρόκειται όμως για μια συγκεκριμένη οργάνωση. Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που παρακινούν τον κόσμο με διάφορες διαδικτυακές αναρτήσεις και ομιλίες τους, όπως ο Τόμι Ρόμπινσον και οι οπαδοί του, οι οποίοι κρησιμο-

ποιούν ως καύσιμο φήμες, κατηγορίες και θεωρίες συνωμοσίας. Ανθρώποι που εντάσσονται στον κύκλο της EDL, η οποία δεν λειτουργεί πλέον ως οργάνωση, συμμετέχουν και συμβάλλουν επίσης προς την ίδια κατεύθυνση. Από την άλλη, βέβαια, έχουμε και βουλευτές του βρετανικού κοινοβουλίου όπως και δημοσιογράφους, οι οποίοι αναφέρονται σε “καθημερινούς ανθρώπους που αποτελούν μια σιωπηλή πλειοψηφία” και με αυτόν τον τρόπο τους νομιμοποιούν. Στην πραγματικότητα, αποτελούν μια μικρή μειοψηφία, η οποία όμως είναι απολύτως κινητοποιημένη και αυξάνεται. Ωστόσο, οι ιδέες που εκφράζουν και οι νομιμοποιούν είναι μεγαλύτερες και ισχυρότερες, κι εκεί πηγάζει ο πραγματικός κίνδυνος. Αντιθέτως, όσο αμφισβητείς αυτές τις ιδέες, το μεγαλύτερο μέρος της κοινωνίας θα αντιστέκεται», εξηγεί στην «Κ» ο δρ Ααρν Γουίντερ, ανώτερος λέκτορας Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Λάνκαστερ.

Γιατί πήραν τέτοια έκταση;

«Πολλοί σχολιαστές έχουν κατηγορήσει τα social media για τις ταραχές, αλλά είναι απλοιστικό να κατηγορούμε την τεχνολογία για τη βία. Όσοι μελετούν θεωρίες συνωμοσίας και ακροδεξιές ομάδες έχουν παρατηρήσει τα τελευταία χρόνια μια αναζωπύρωση του εθνικισμού και του λαϊκισμού, με τους μετανάστες και την κυβέρνηση να κατηγορούνται συνήθως για την εγκληματικότητα και την κρίση κόστους ζωής. Υπάρχει ένα αντιδραστικό συναίσθημα που επιδιώκει να αποκαταστήσει την εικόνα μιας πάλαι ποτέ Βρετανίας», τονίζει στην «Κ» η δρ Στέφανι Αλις Μπέικερ, αναπληρώτρια καθηγήτρια Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο Σίτι του Λονδίνου. Θα πρέπει, πάντως, να σημειωθεί ότι, αν και μικρότερης κλίμακας, ανάλογες αντιμεταναστευτικές δράσεις καταγράφονται στη Βρετανία σε διάφορες φάσεις ήδη από το 2018, με βασικούς πρωταγωνιστές τις λεγόμενες συμμορίες του Βορρά. Εξ ου και υπήρχαν προειδοποιήσεις ότι η συχνότητα ανάλογων συγκεντρώσεων λειτουργούσε ως δυναμίτιδα

Περιοχές όπου σημειώθηκαν συλλήψεις διαδηλωτών

«Το Εργατικό Κόμμα βρισκείται τώρα σε δύσκολη θέση, καθώς έχει υιοθετήσει μια ατζέντα κατά της μετανάστευσης, η οποία ωστόσο ποτέ δεν θα ανταποκριθεί στα ιδανικά και στις προσδοκίες της Ακροδεξιάς».

στα θεμέλια της βρετανικής κοινωνίας. «Οφείλει επίσης να γίνει αντιληπτό ότι οι συγκεντρώσεις αυτές κάνουν τους ανθρώπους που συμμετέχουν να αισθάνονται ισχυροί και με επιρροή. Και πρόκειται για άτομα τα οποία κατασκευάζουν το προφίλ του θύματος μόνο και μόνο επειδή είναι λευκοί και φέρεται να ανήκουν στην εργατική τάξη», παρατηρεί ο Γουίντερ.

Ποια είναι τα βαθύτερα αίτια;

«Τα τελευταία χρόνια, πολλοί άνθρωποι έχουν υποφέρει από την κρίση κόστους ζωής: ο πληθωρισμός, η αύξηση των επιτοκίων και οι στάσιμοι μισθοί δυσκολεύουν

πολλούς να τα βγάλουν πέρα. Οι μετανάστες υπήρξαν συννηθισμένος αποδιοπομπαίος τράγος για μεγάλο μέρος αυτής της κρίσης, με ορισμένους να ισχυρίζονται ότι παίρνουν τις δουλειές των Βρετανών και απειλούν τις αξίες της χώρας. Συνδυάστε αυτό με την πανδημία, η οποία τροφοδότησε τη δυσπιστία προς την κυβέρνηση, και θα έχετε ένα γόνιμο περιβάλλον για την άνηση του λαϊκισμού και του αντιμεταναστευτικού αισθήματος», σχολιάζει η Μπέικερ. «Το θέμα είναι ότι τα mainstream πολιτικά κόμματα, συμπεριλαμβανομένων των Εργατικών, στην πραγματικότητα έχουν ενσωματώσει την ατζέντα της Ακροδεξιάς. Θεωρούσαν ότι αν απέρριπταν τις ιδέες της γύρω από τη μετανάστευση τότε θα υπήρχε ο κίνδυνος να έρθει στην εξουσία. Τώρα βλέπουμε, όμως, την Ακροδεξιά στους δρόμους, με τα μετριοπαθή κόμματα να έχουν νομιμοποιήσει τις θέσεις της», πιστεύει ο Γουίντερ.

Τι ρόλο έπαιξε το Brexit;

«Η εκστρατεία υπέρ του Brexit οδηγήθηκε εν μέρει από τους φόβους για φαινόμενα μαζικής μετανάστευσης. Ωστόσο, οι ανησυχίες αυτές συνεχίστηκαν και τα χρόνια που ακολούθησαν. Παρά την υπόσχεση περί “ανάκτησης του ελέγχου” στα σύνορα της χώρας, η καθαρή μετανάστευση έχει αυξηθεί τα τελευταία δύο χρόνια», εξηγεί η ερευνήτρια του Πανεπιστημίου Σίτι. Η αλήθεια είναι ότι οι Τόρις είχαν επενδύσει επικρινωτικά στις μικρές βάρκες που προσέγγιζαν τη χώρα, με αποκορύφωμα την έμπνευση του τέως πρωθυπουργού Ρίσι Σούνακ για προώθηση στη Ρουάντα των αιτούντων άσυλο που επιβαίνουν σε αυτές, επικειρώντας να μεταναστεύσουν στη Βρετανία. Την ίδια ώρα, βέβαια, η προσέλκυση μεταναστών ήταν στην πραγματικότητα η κεντρική πολιτική της βρετανικής κυβέρνησης. Ο λόγος δεν ήταν άλλος από τις κενές θέσεις εργασίας και τις ανάγκες των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας, γι’ αυτό και μετά το Brexit –το οποίο υποτίθεται θα μείωνε τη μετανάστευση στη χώρα– η βρετανική κυβέρνηση δημιούργησε νέο πλαίσιο για τη χορήγηση βίζα σε ανθρώπους που δεν είχαν βρετανικό διαβατήριο.

Ως αποτέλεσμα, το 2022, η καθαρή μετανάστευση –η διαφορά μεταξύ των αλλοδαπών που έφυγαν κι εκείνων που έφτασαν στη Βρετανία– ανήλθε σε 745.000. Το 2023, ο αριθμός των αλλοδαπών που είχαν αποκτήσει βίζα από τη βρετανική κυβέρνηση ανήλθε σε 1,4 εκατ. ανθρώπους – αρκεί να σκεφτεί κανείς ότι όσοι έφτασαν την ίδια χρονιά παράτυπα με βάρκες ήταν 30.000. Το 2024, η βρετανική κυβέρνηση χορήγησε βίζα σε 616.000 αλλοδαπούς για εργασία και σε 606.000 για σπουδές.

Γιατί τώρα;

«Οι ακροδεξιοί ακτιβιστές και influencers είδαν στο περιστατικό μια ευκαιρία να αναδείξουν την ατζέντα τους μετά τις πρόσφατες εκλογές, ώστε να πάρουν τον έλεγχο στον δημόσιο διάλογο, αβαντάροντας συγχρόνως το λαϊκιστικό Reform UK, το οποίο πέτυχε καλύτερη επίδοση από τις προβλέψεις. Οι κινητοποιήσεις αυτές είναι σχεδιασμένες με στόχο να ωφελήσουν το Reform UK και να το καθιερώσουν ως τη φωνή αυτών των ανθρώπων», θεωρεί ο κοινωνιολόγος στο Πανεπιστήμιο του Λάνκαστερ, ο οποίος επανέρχεται στην παράμετρο των Εργατικών: «Προεκλογικά, τους είδαμε να προβάλλουν μια πιο σκληρή γραμμή για τη μετανάστευση, προσπαθώντας κατά κάποιον τρόπο να ξεπεράσουν τους Τόρις. Οι Τόρις όμως είχαν ήδη σκληρή γραμμή στο μεταναστευτικό και τους είδαμε να καταστρέφονται πολιτικά, ωφελώντας αντιθέτως το Reform UK. Το Εργατικό Κόμμα βρίσκεται τώρα σε δύσκολη θέση, καθώς έχει υιοθετήσει μια ατζέντα κατά της μετανάστευσης, η οποία ωστόσο ποτέ δεν θα ανταποκριθεί στα ιδανικά και στις προσδοκίες της Ακροδεξιάς».

Αυτές τις ώρες, η βρετανική κυβέρνηση λαμβάνει μέτρα εκτάκτου ανάγκης για να ελέγξει την κατάσταση, κυρίως μέσω της επιβολής άμεσων αυστηρών ποινών σε όσους βιαιοπραγούν – ξεκίνησε με την άμεση φυλάκιση τριών ατόμων την Τετάρτη. Είναι ερώτημα πώς θα αντιδράσουν οι μαινόμενοι διαδηλωτές, οι οποίοι συνεχίζουν τις κινητοποιήσεις εν μέσω παράλληλων αντιρατσιστικών αντισυγκεντρώσεων. Ο κίνδυνος: «Να σταματήσουν οι ταραχές και να μείνουν ως status quo η ξενοφοβία, η ισλαμοφοβία και η ρητορική μίσους κατά της μετανάστευσης» στη Μεγάλη Βρετανία, μία από τις παραδοσιακά πιο φιλελεύθερες χώρες στον πλανήτη.

Της **ΙΩΑΝΝΑΣ ΦΩΤΙΑΔΗ**

Κορίτσια που ξεχωρίζουν στις παρέες – το σώμα τους είναι γυναικείο, αλλά η συμπεριφορά τους και κυρίως οι ανάγκες τους είναι εκείνες ενός παιδιού. Θέλουν ακόμη να παίξουν κούκλες με τις συνομήλικές τους, παράλληλα όμως νιώθουν τις ψυχολογικές μεταπτώσεις και την αναστάτωση της εφηβείας. Η παραπάνω εικόνα μάς είναι οικεία, καθώς τα κορίτσια της γενιάς Α μπαίνουν όλο και πιο νωρίς στον προθάλαμο της ενήλικης ζωής. «Την τελευταία 15ετία παρατηρείται διεθνώς μια μείωση στην ηλικία έναρξης της εφηβείας, ειδικά στα κορίτσια», εξηγεί στην «Κ» η Πηνελόπη Σμυρνάκη, παιδοενδοκρινολόγος με έδρα στο Ηράκλειο Κρήτης.

Στην τάξη της Ελένης, που φέτος τελείωσε το δημοτικό, φοιτούσαν δώδεκα κορίτσια. «Εξ αυτών, για τα πέντε ήδη από τη β' δημοτικού είχαν αρχίσει να πηγαιν' έλα στους γιατρούς», λέει στην «Κ» η μητέρα της Ελσα. «Εμάς, μας άνοιξε τα μάτια η παιδίατρος, η οποία διέκρινε ορισμένα πρώτα σημάδια ενήβωσης». Ακολούθησε πολύ αναλυτικός αιματολογικός και απεικονιστικός έλεγχος. «Όταν μας προέτρεψαν να της κάνουμε μαγνητική εγκεφάλου αγχώθηκα πολύ», θυμάται η 47χρονη μητέρα. «Η γιατρός με διαβεβαίωσε ότι το κάναμε μόνο για να αποκλείσουμε το 1% και κλείσαμε ραντεβού για τον Σεπτέμβριο». Στη διάρκεια των διακοπών η Ελσα δεν σκεπτόταν τίποτα άλλο. Η διεπιστημονική ομάδα που την παρακολουθούσε στο «Παιδών» τελικά δεν συνέστησε θεραπεία, κρίνοντας ότι το περυσιατικό βρισκόταν στο όριο. «Η εμμηνόρρξη ήρθε 10 ετών και 10 μηνών, στόχος ήταν να μην έρθει προτού κλείσει τα 10», αναφέρει η Ελσα. «Η κόρη μου πήγαινε ε' δημοτικού, αλλά δεν ήταν η μοναδική στην τάξη της σε αυτή τη φάση και αυτό το έκανε πιο εύκολο».

«Ορμονικά, η έναρξη της εφηβείας σηματοδοτείται με την ενεργοποίηση του άξονα υποθάλαμος - υπόφυση - γονάδες, που οδηγεί στην έκκριση των οιστρογόνων» αυτές με τη σειρά τους διαμορφώνουν τα δευτερογενή χαρακτηριστικά του φύλου και οδηγούν σταδιακά στη διαμόρφωση ενός σώματος ενήλικα με αναπαραγωγική κανονότητα», σημειώνει η κ. Σμυρνάκη. Της πρώτης περιόδου προηγείται και η αύξηση του ύψους – έως και 25% του τελικού ύψους τους. Δύο περίπου χρόνια μετά την ενήβωση τοποθετείται χρονικά η εμμηνόρρξη.

Οι αριθμοί

«Την τελευταία δεκαετία βλέπουμε μείωση στην ηλικία εμφάνισης της περιόδου, στη Μεσόγειο γύρω στα 10,5 έτη και στις σκανδιναβικές χώρες κοντά στα 11,5 έτη· πριν από 30 χρόνια ήταν 12 στις μεσογειακές και 14,5 στις βόρειες». Το χρονικό όριο που θεωρείται υγιές είναι από τα δέκα έως και τα δεκαπέντε χρόνια. «Παλιότερα ο μέσος όρος στην Ελλάδα ήταν 12,5 ετών, τώρα είναι περίπου 11 ετών και εννέα μηνών», προσθέτει. «Ο ανθρώπινος οργανισμός είναι προγραμματισμένος να δει οιστρογόνα μεταξύ 8 και 12 ετών, αν αυτό συμβεί νωρίτερα ή αργότερα είναι πρόβλημα», λέει η κ. Σμυρνάκη. Η πρόωπη ήβη έχει

αποδεδειγμένα συνδεθεί με σοβαρά προβλήματα υγείας στην ενήλικη ζωή – διαβήτης, καρδιαγγειακά, παχυσαρκία, χαμηλό προσδόκιμο ζωής –, ενώ ορισμένες μελέτες αποδίδουν και την πιθανότητα εμφάνισης καρκίνου του μαστού. Σε τι οφείλεται, λοιπόν, η πρόωπη έναρξη της ήβης;

Η κακή ποιότητα διατροφής, η παχυσαρκία, η έλλειψη άσκησης, η κληρονομικότητα (ηλικία εμμηνόρρξης σε γυναίκες οικογένειας), η επίδραση ορμονικών διαταραχών (που προσλαμβάνουμε από τροφές, ατμόσφαιρα και πλαστικά), το στρες, αλλά και τα ερεθίσματα σεξουαλικού περιεχομένου που δέχονται τα κορίτσια από τη

συνεχή έκθεση σε οθόνες, φαίνεται να αποτελούν τους σοβαρότερους παράγοντες. «Πρόσφατα η έρευνα ανέδειξε και τον γονιδιακό παράγοντα που μπορεί να επιδράσει στην πρόωπη ενήβωση, αλλά σε ένα πολύ μικρό ποσοστό των περιπτώσεων», σημειώνει η κ. Σμυρνάκη. «Κάποιες φορές μπορεί να είναι συνδυασμός παραγόντων – μεγάλο βάρος και επιβαρυνμένη κληρονομικότητα ή το παιδί να έχει φυσιολογικό βάρος αλλά η ποιότητα των τροφών που προσλαμβάνει να μην είναι καλή». Για να αποκλειστεί κάποιο παθολογικό αίτιο οι γιατροί προτρέπουν τους γονείς να κάνουν στα παιδιά τους και μια μαγνητική εγκεφάλου.

«Οι γονείς φτάνουν σ' εμάς εξαιρετικά ανήσυχοι για το ενδεχόμενο η ανάπτυξη των παιδιών τους να είναι ανακόλουθη της ηλικίας τους και σχετικά με οποιαδήποτε προτεινόμενη θεραπεία», αναφέρει στην «Κ» η αναπληρώτρια καθηγήτρια Παιδιατρικής - Εφηβικής Ιατρικής στο ΕΚΠΑ, δρ Αρτεμής Τσίτσικα. Στη Μονάδα Εφηβικής Υγείας του ΕΚΠΑ τα περισσότερα πρώιμης ήβης διαχειρίζεται διεπιστημονική ομάδα με ειδίκευση στην εφηβική ιατρική. «Πραγματοποιούμε οικογενειακές, αλλά και ατομικές συνεδρίες, αν το παιδί θέλει να συζητήσει και να ενημερωθεί με εμπιστευτικότητα», διευκρινίζει,

Την τελευταία 15ετία, παρατηρείται διεθνώς μείωση στην ηλικία έναρξης της εφηβείας, στα κορίτσια της γενιάς Α. Οι επιστήμονες εκτιμούν ότι η εξήγηση βρίσκεται κυρίως στον σύγχρονο τρόπο ζωής.

Στην εφηβεία ακόμη και πριν από τα οκτώ

Ολοένα και περισσότερα κορίτσια μπαίνουν πολύ πιο νωρίς στον «προθάλαμο» της ενήλικης ζωής. Πού οφείλεται η τάση; Και πώς πρέπει να αντιμετωπιστεί;

Ο κρίσιμος ρόλος της διατροφής

Όταν οι γονείς διακρίνουν τα πρώτα ανησυχητικά σημάδια, αναζητούν τρόπους μετάθεσης της εμμηνόρρξης, όπως η μείωση ή ρύθμιση του βάρους του παιδιού. «Μας προβληματίζει η υπερινσουλιναιμία, που συνάδει με την πρόωπη ήβη, αλλά όχι πάντοτε με την παχυσαρκία», σημειώνει η δρ Άννα Παπαγεωργίου, διαιτολόγος - διατροφολόγος και ιδρύτρια του Κέντρου Συμβουλευτικής Διατροφής και Προαγωγής Υγείας «Ευρωστία». «Το αυξημένο βάρος, μεταξύ των άλλων επιπλοκών στα παιδιά, συμβάλλει στην παραγωγή οιστρογόνων που θα επιφέρουν την πρόωπη ήβη».

Η αλλαγή διατροφής και η ρύθμιση του βάρους βοηθάει τόσο τα κορίτσια που βρίσκονται υπό ιατρική διερεύνηση όσο

και όσα έχουν ήδη έμμηνο κύκλο. «Συστήνουμε μείωση κατανάλωσης κορεσμένων λιπαρών και ζάχαρης, η οποία βρίσκεται κρυμμένη σε σνακ, αναψυκτικά και ενεργειακά ποτά, μείωση του αλατιού, αύξηση της κατανάλωσης φρούτων και λαχανικών», επισημαίνει η δρ Παπαγεωργίου, η οποία προτάσσει τη σημασία, όχι μόνο της ποσότητας της τροφής αλλά και της ποιότητας. Ιδιαίτερα δημοφιλές στους εφήβους ενεργειακό ποτό περιέχει 36 γραμμάρια ζάχαρης στα 100 ml, όπως αναφέρει ενδεικτικά. «Δηλαδή για να κάψει ένα παιδί ό,τι προσέλαβε θα πρέπει να τρέξει πάνω από 15 χιλιόμετρα», υπογραμμίζει.

Καθοριστικό ρόλο, ωστόσο, θα παίξει η αλλαγή της καθημερινής

συμπεριφοράς και δη μπροστά σε οθόνες. «Παρακολουθώντας με προσήλωσή κάτι, συνήθως τους ανοίγει η όρεξη και δη για ραφιναρισμένους υδατανθρακούς», αναφέρει η δρ Παπαγεωργίου. «Αυτές οι κατευθύνσεις ισχύουν προφανώς και πριν και μετά την εμμηνόρρξη, δεδομένου ότι καθώς αυτή συνοδεύεται από συναισθηματικές μεταπτώσεις και πόνο, πολλά κορίτσια θα αναζητήσουν «παρηγοριά» στο φαγητό και δη στο γλυκό, με την ανοχή των γονιών», διευκρινίζει.

«Είναι καλό τα παιδιά να μην υπερβαίνουν τις συνιστώμενες ημερήσιες δόσεις πρόσληψης κάθε κατηγορίας τροφών, έτσι όπως τις ορίζει ο ΠΟΥ», τονίζει. «Δεν έχουμε 100% ερμηνεία για την πρόωπη ήβη, εξ ου και είναι

απαραίτητο να είναι καλά ρυθμισμένη η διατροφική ρουτίνα των ανηλίκων». Εξίσου κομβική, βέβαια, είναι η άσκηση. «Συμβάλλει στην απόκτηση σωστού λιπώδους ιστού, βελτιώνει την ανοχή στη γλυκόζη και ρυθμίζει το βάρος», αναφέρει η δρ Παπαγεωργίου. «Δεν υπάρχει μεγαλύτερος μύθος από την παγιωμένη άποψη ότι το επιπλέον βάρος του παιδιού «θα το πάρει ύψος», σημειώνει η ίδια, «ένα παχύσαρκο παιδί πρέπει να αλλάξει διατροφικές συνήθειες και να χάσει βάρος – μεταξύ άλλων για να μην ξεκινήσει πρόωπη εφηβεία του».

Σε όσα κορίτσια ξεκίνησε νωρίς η εμμηνόρρξη και υπάρχει ανησυχία για το τελικό τους ύψος και τη μυϊκή τους ενδυ-

«προσπαθούμε, απλώς, όσο περνάει ο καιρός η κάθε οικογένεια να έχει ως πρόσωπο αναφοράς έναν παιδίατρο από την ομάδα μας». Έχει αποδειχθεί ερευνητικά ότι η πρόωπη ήβη μπορεί να έχει επιπτώσεις στην ψυχοκοινωνική ανάπτυξη των κοριτσιών λόγω των διαφορών από τους συνομηλίκους.

«Μπορεί αρχικά το πρόβλημα στο ύψος, στη σωματική ανάπτυξη και κατ' επέκταση στις αθλητικές επιδόσεις να αντανάσσεται ως προσόν και να θέτει την έφηβη σε πλεονεκτική θέση». Ωστόσο, το τελικό ύψος μπορεί να είναι χαμηλότερο των υπολοίπων και κάποια στιγμή οι συνομηλίκοι να ξεπεράσουν το πρόωγα αναπτυγμένο παιδί, προκαλώντας απογοήτευση. «Χρειάζεται να τα ενημερώσουμε κατάλληλα για τη διαχείριση της σεξουαλικότητάς τους, καθώς εκ των πραγμάτων δεν είναι έτοιμα να την αντιμετωπίσουν» υπογραμμίζει η καθηγήτρια. «Άλλοτε μπορεί να αποτολμήσουν πειραματισμούς, τους οποίους μετέπειτα μετανιώσουν και κατακλύζονται από το αίσθημα της ντροπής». Μελέτες συσχετίζουν την πρόωπη ήβη με την πρόωγη έναρξη σεξουαλικής δραστηριότητας, αλλά και με τη σχολική αποτυχία και τις συμπεριφορές υψηλού κινδύνου. «Τα παιδιά μπορεί επίσης να πιεστούν ή να παρενοχληθούν σεξουαλικά, αφού το σώμα τους είναι πολύ ωριμότερο από τον τρόπο σκέψης, το γνωστικό τους επίπεδο και την κοινωνική τους λειτουργικότητα», προσθέτει η ίδια. «Οφείλουμε να προετοιμάζουμε τα παιδιά για να ξέρουν τι τους συμβαίνει και να υπερασπίζονται το σώμα τους και το δικαίωμά τους να είναι διαφορετικά».

Η μελέτη

Μετά την πανδημία ο αριθμός των περιστατικών πρώιμης ήβης που κλήθηκε να διαχειριστεί η κ. Σμυρνάκη στην Κρήτη, όπως και η συνάδελφός της, παιδοενδοκρινολόγος Ιωάννα Παπαευσταθίου στα Γιάννενα, είχε αυξηθεί σημαντικά. «Ανατρέξαμε στους φακέλους παιδιών που εξετάστηκαν για πρόωπη ήβη κατά το διάστημα των 10 χρόνων προ πανδημίας και το συγκρίναμε με αυτό των παιδιών δύο χρόνια μετά την COVID», περιγράφει η κ. Σμυρνάκη. Οι δύο γιατροί μελέτησαν φακέλους 10.000 ανηλίκων (στη συντριπτική πλειονότητα κοριτσιών), τους οποίους χώρισαν και προ και κατόπιν πανδημίας. Τα αποτελέσματα που παρουσίασαν στο 9ο συνέδριο Παιδιατρικής και Εφηβικής Ενδοκρινολογίας και απέσπασαν το βραβείο καλύτερης προφορικής ανακοίνωσης, προκαλούν αίσθηση. «Η έναρξη της εφηβείας προ των 8 ετών στα κορίτσια ήταν στατιστικά σημαντική την περίοδο μετά την COVID, με τη μεγαλύτερη αύξηση στο πρώτο εξάμηνο μετά την πανδημία και η πρόωπη εμμηνόρρξη επίσης ήταν συχνή», εξηγεί. «Αυτό σημαίνει ότι ο άξονας υποθάλαμος - υπόφυση - γονάδων ενεργοποιήθηκε νωρίτερα στην πανδημία. Στη μελέτη αναδείχθηκε ότι ο εγκλεισμός, η κοινωνική απομόνωση, ο φόβος, η υπερβολική ενασχόληση με την οθόνη, η έλλειψη άσκησης και κίνησης οδήγησαν σε πρόωπη εμφάνιση της εφηβείας».

«Ανατρέξαμε στους φακέλους παιδιών που εξετάστηκαν για πρόωπη ήβη κατά το διάστημα των 10 χρόνων προ πανδημίας και το συγκρίναμε με αυτό των παιδιών δύο χρόνια μετά την COVID», λέει η Πηνελόπη Σμυρνάκη, παιδοενδοκρινολόγος. «Η έναρξη της εφηβείας προ των 8 ετών στα κορίτσια ήταν στατιστικά σημαντική την περίοδο μετά την COVID, με τη μεγαλύτερη αύξηση στο πρώτο εξάμηνο μετά την πανδημία».

«Χρειάζεται να τα ενημερώσουμε κατάλληλα για τη διαχείριση της σεξουαλικότητάς τους, καθώς εκ των πραγμάτων δεν είναι έτοιμα να την αντιμετωπίσουν, άλλοτε μπορεί να αποτολμήσουν πειραματισμούς τους οποίους μετέπειτα μετανιώσουν και κατακλύζονται από το αίσθημα της ντροπής», λέει η αναπληρώτρια καθηγήτρια Παιδιατρικής - Εφηβικής Ιατρικής στο ΕΚΠΑ, Αρτεμής Τσίτσικα.

Εσπασε το φράγμα του ενός δισ. η Ρεάλ

Εσοδα - μαμούθ για τη «βασιλίσα» τη σεζόν 2023-24, με αύξηση 27%

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Εναν ακόμη τίτλο κατέκτησε η Ρεάλ Μαδρίτης, αφού κατάφερε να σπάσει το φράγμα του 1 δισ. ευρώ σε ετήσια έσοδα - και με άνεση μάλιστα - την περασμένη σεζόν (2023-24), τη χρονιά δηλαδή που κατέκτησε το 15ο ευρωπαϊκό της στέμμα, σε συνδυασμό με την κατάκτηση άλλου ενός πρωταθλήματος στην Ισπανία. Η «βασιλίσα» έχει πλέον ακόμη μεγαλύτερη ευχέρεια για δαπάνες, αφού τα περυσινά της έσοδα υπολογίζονται σε 1,073 δισ. ευρώ. Ο επίσημος οικονομικός απολογισμός των πρωταθλητών Ευρώπης κάνει λόγο για αύξηση των εσόδων κατά 230 εκατ. ευρώ ή 27% σε σχέση με τη σεζόν 2022-23, δείχνοντας ότι η κατάκτηση των τίτλων σε Λα Λίγκα και Τσάμπιονς Λιγκ (μαζί με το ισπανικό Σούπερ Καπ) ενίσχυσαν σημαντικά τα ταμεία στο Σαντιάγο Μπερναμπέου. Οπως μάλιστα επισήμανε ο μαδριλένικος σύλλογος, το ποσό αυτό επετεύχθη χωρίς καν να είναι σε θέση να εκμεταλλευτεί πλήρως το προσφάτως ανακαινισθέν Μπερναμπέου.

Χάριν συγκρίσεις, να επισημανθεί ότι την προηγούμενη σεζόν (2022-23) η τότε πρωταθλήτρια Ευρώπης Μάντσεστερ Σίτι κατέγραψε έσοδα 712,8 εκατ. στερλινών (846,3 εκατ. ευρώ). Παρά τα αρκετά αυξημένα λειτουργικά έξοδά της, η Ρεάλ είχε τόσα έσοδα ώστε να καταγράψει λειτουργικά κέρδη 144 εκατ. ευρώ, ποσό κατά 71% μεγαλύτερο από την προηγούμενη σεζόν, όταν τα κέρδη προ φόρων είχαν ανέλθει στα 84 εκατ. ευρώ. Τα κέρδη μετά φόρων το 2023-24 έφτασαν στα 16 εκατ. ευρώ, δηλαδή 32% περισσότερα σε ετήσια βάση.

Αυτό σημαίνει ότι κάθε μέρα του χρόνου που περνά, χειμώνα - καλοκαίρι, η Ρεάλ έχει καθαρά κέρδη της τάξης των περίπου 44.000 ευρώ. Καθόλου άσχημα για τον σύλλογο που επιμένει στη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Σούπερ Λίγκας με σκοπό την αύξηση των εσόδων των σημαντικότερων συλλόγων της Ευρώπης... «Κάθε επιχειρησιακός τομέας εμφάνισε ανάπτυξη, με εξαίρεση τα ραδιοτηλεοπτικά δικαιώματα, όπου τα έσοδα από τη Λα Λίγκα το

Μπορέι ο Εμπαπέ να έκλεψε τις μεταγραφικές εντυπώσεις, όμως η Ρεάλ επενδύει και σε ταλέντα, όπως ο 18χρονος Βραζιλιάνος Εντρικ.

2023-24 ήταν μικρότερα από τη σεζόν 2022-23. Τα κέρδη από το μάρκετινγκ και το γήπεδο είναι ιδιαίτερα αξιωματώδη», σχολίασε ο σύλλογος.

Το ζήτημα των ραδιοτηλεοπτικών εσόδων αποτελεί ανοικτή πληγή για το ισπανικό ποδόσφαιρο, αφού φαντάζει πάντα αδύνατη μια συμφωνία μεταξύ της Ρεάλ και της λίγκας περί κεντρικής διαχείρισης και ανα-

διανομής των εσόδων. Όμως, οι εμπορικές συμφωνίες της πρωταθλήτριας Ευρώπης πάνε από το καλό στο καλύτερο: «Τονώσαμε σημαντικά τις εμπορικές και κορηγικές μας δραστηριότητες κατά το οικονομικό έτος 2023-24. Ουσιαστικό παράγοντα για το τελευταίο αποτέλεσε η νέα συμφωνία με την HP για τη κορηγία στο μανίκι της φανέλας μας», επισήμανε η Ρεάλ Μαδρίτης

στην ενημέρωση που συνόδευε τα οικονομικά της αποτελέσματα.

Ρόστερ που τρομάζει

Οπλισμένη με τη ρευστότητα των... δεκαπέντε εσόδων της την προηγούμενη χρονιά, η Ρεάλ έχει ενισχύσει πολύ σημαντικά το ρόστερ της για τη νέα ποδοσφαιρική σεζόν. Κεντρική φιγούρα βεβαίως δεν είναι άλλος από τον Κιλιάν Εμπαπέ, που ήρθε στο Σαντιάγο Μπερναμπέου ως ελεύθερος πα από την Παρί Σεν Ζερμέν, αλλά με «χρυσό» συμβόλαιο το ύψος του οποίου δεν είναι σαφές, αλλά είναι βέβαιο ότι ανέρχεται τουλάχιστον σε 15 εκατ. ευρώ καθαρά τον χρόνο για τα επόμενα πέντε χρόνια, ήτοι «μεροκάματο» 41.000 ευρώ, μέσα και οι αργίες. Τη φανέλα της Ρεάλ θα φοράει άλλος ένας κεντρικός επιθετικός, ο 18χρονος πλέον σταρ της Παλμείρας και της Εθνικής Βραζιλίας, Εντρικ, που με δάκρυα στα μάτια είδε 40.000 φίλους της Ρεάλ να τον καλωσορίζουν το Σάββατο και δήλωσε ότι από μικρός, βλέποντας τον Κριστιάνο Ρονάλντο, ήθελε να παίξει στη Ρεάλ. Το ρόστερ θα κοσμήσει επίσης από τη νέα χρονιά και ο Χοσέλου από την Εσπανιόλ, ενώ κυκλοφορούν φήμες και για τον Τρεντ Άλεξάντερ-Αρνολντ, το δεξί μπακ της Λίβερπουλ.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Ιντερνετικός κανιβαλισμός και η απουσία της λογικής

Του ΧΡΗΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

Κατ' επανάληψη επιβεβαιώνεται, η επικράτηση του παραλογισμού στη ζωή μας και πολύ περισσότερο στη διαδικτυακή μορφή της. Οι σκέψεις, οι συμπεριφορές των χρηστών όπως και τα ποσοστά που αντιτίθενται στη λογική είναι κατά πολύ περισσότερα από τις διαδικτυακές φωνές, που προσπαθούν να κρατήσουν μια στάση, πιο μετριοπαθή, πιο επιμερισταμένη, πιο κοντά στη λογική.

Η «εισβολή των πλιθίων», όπως την περιγράφει ο Ουμπέρτο Έκο, έχει πλέον εδραιωθεί και είναι πλέον κυρίαρχα στον πλανήτη ίντερνετ, ίσως και στην κοινωνία. Σ' αντίθεση πάντως με τον κανιβαλισμό που σχετίζεται με τη σάρκα, οι ίντερνετικοί κανιβαλισμοί τρέφονται με τη σκέψη, τις αντίθετες απόψεις και την επιχειρηματολογία όσον διαφωνούν με τις αντιλήψεις τους. Το παράδειγμα με την Αλγερινή πυγμάχο στους Ολυμπιακούς αγώνες και την κουβέντα που προκλήθηκε γύρω από την περίπτωση της είναι ένα ακόμη στόρι, μέσα από το οποίο κανείς κατανοεί, τον βαθμό εξέλιξης του ίντερνετικού κανιβαλισμού και την απόλυτη επικράτησή του έναντι της σκέψης, της ανάλυσης και των επιχειρημάτων.

Η άγνοια, η αμορφωσιά, η προσήλωσή σε κυρίως ακροδεξιά αφηγήματα, παραληρήματα αντιεπιστημονικά ή η αφήγηση ανυπόστατων γεγονότων, αποτελούν πα τα κυρίως συστατικά ενός δηλητηριώδους κοκτέιλ που ολοένα και καταναλώνει μεγαλύτερη μερίδα των χρηστών. Δεν πρόκειται και δεν χρειάζεται να μπουμε στην ουσία της συζήτησης γύρω από την Αλγερινή, Ιμανέ Κελφι. Άλλωστε, κυρίως αυτοί που κατακαρεύωσαν ή «ασέλησαν ίντερνετικά, πάνω στο σώμα της αθλήτριας, δεν ενδιαφέρονται πα, μάλλον γιατί βρίσκονται στο κυνήγι άλλων θυμάτων αλλού. Αγνοώντας ότι αρχικά ισχυρίστηκαν πως είναι τρανς (που δεν είναι), ή ότι ως «άντρας» είναι ανίκητη στην πυγμαχία (που δεν είναι) ή επικαλούμενοι τις γνώσεις τους περί βιολογίας (που δεν έχουν) ωσαν και είχαν πρόσβαση στο φάκελο της αθλήτριας (που επίσης δεν έχουν)... αυτό που τελικώς μένει και είναι το πιο τρομακτικό, ακόμη και από τον ίδιο τον ίντερνετικό κανιβαλισμό... είναι η απουσία της λογικής.

Μιλώντας για τη μικρή κυπριακή κοινωνία, που ολοένα και δηλητηριάζεται στο μυαλό, φοβούμενη ότι θα «μεταλλαχθεί» από τις επιθέσεις των «εχθρών», είναι πασιφανές ότι υπάρχει ένα τεράστιο κενό, όσον αφορά τους ανθρώπους που θα υπερασπιστούν τη λογική. Η ικανότητα της διαδικτυακής και όχι μόνο κοινωνίας να επιτελέσει νοητικές λειτουργίες όπως η αντίληψη, η ανάλυση, η σκέψη, η κρίση, έχει πλέον αποδυναμωθεί για τα καλά. Ο πνευματικός κόσμος είναι ανύπαρκτος, ο δημοσιογραφικός κουβαλάει τις παθητικές δεκαετίες ενώ ο πολιτικός, έχει πλέον διαφθαρεί σε τέτοιο σημείο, που μάλλον μοιάζει με ζόμπι που τρέφεται με κανιβαλισμό (ψηφοφόρος, μέλη, σπαθούς). Δεν υπάρχουν εκείνοι οι φωνές που θα υπερασπιστούν το δικαίωμα έκφρασης, ούτε και εκείνοι που θα βάσουν τα πράγματα σε μια τάξη, εξηγώντας πάνω σε έγκυρα και πραγματικά στοιχεία, τη σωστή απόκριση, δράση ή και λήψη αποφάσεων. Με λίγα και απλά λόγια, η λογική απουσιάζει

Άστε τα τείχη, φτιάξτε υποδομές!

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΤΗ

Μεταφορικά βέβαια έχει λεχθεί, ούτως ή άλλως τείχη η Κύπρος δεν έχει για να γκρεμίσει και να υπήρχαν όμως, δεν χρειάζεται για την περίπτωση του Παύλου Κοντιδή. Και ο ίδιος ο αθλητής, λόγω χαρακτήρα και προφίλ δεν θα το ήθελε. Σαφώς και στον κορυφαίο Κύπριο αθλητή αξίζει κάθε τιμή, για τη νέα μεγάλη και ιστορική επιτυχία του. Μεγαλύτερη, ωστόσο, ηθική ανταμοιβή για τον ίδιο, όπως και για άλλους Κύπριους αθλητές, οι οποίοι αγωνίζονται σε υψηλό επίπεδο και καταγράφουν διακρίσεις, δεν θα ήταν το... γκρέμισμα των τειχών αλλά το... χτίσιμο υποδομών.

Το παραδέχθηκε πρόσφατα ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, απευθυνόμενος στα μέλη της κυπριακής αποστολής στους Ολυμπιακούς Αγώνες. Πως δεν έχουμε γίνει αρκετά για τον αθλητισμό, πως δεν μπορούμε ως χώρα να περηφανευόμαστε για κάτι, όταν δεν υπάρχουν υποδομές στον αθλητισμό». Το... φωνάζουν εδώ και χρόνια οι αθλητές της χώρας μας οι οποίοι επιχειρούν να διακριθούν στο ψηλότερο επίπεδο. Το επιβεβαιώνει η αναγκαστική παρουσία τους σε άλλες χώρες, προκειμένου να μπορούν να προετοιμαστούν κατάλληλα για να ανταποκριθούν. Δηλώσεις παραδοχώς για τα όσα δεν έκανε η Πολιτεία, ανάλογες, όπως η πρόσφατη του προέδρου της Δημοκρατίας, υποσχέσεις και δεσμεύσεις για έργα, καταγράφηκαν αρκετές τα τελευταία χρόνια. Πολύ πιθανό να ακούσουμε και να διαβάσουμε ανάλογες θέσεις, δεσμεύσεις και υποσχέσεις, τις επόμενες μέρες, σε εκδηλώσεις προς τιμήν του Παύλου Κοντιδή για τη νέα του μεγάλη διάκριση. Ζητούμενο να μη μείνουμε στα λόγια, όταν τα φώτα μιας εκδήλωσης σβήνουν, όταν ο Παύλος Κοντιδής και άλλοι αθλητές, θα ακολουθήσουν και πάλι τον μοναχικό τους δρόμο στην προσπάθεια για την επόμενη διάκριση.

Αρκεί και μόνο να συνηθιστούν κάποιος, πως ζούμε σε νησί, έχουμε τη θάλασσα στα πόδια μας αλλά ο Παύλος Κοντιδής ζει εδώ και χρόνια, το μεγαλύτερο διάστημα στην Κροατία, προκειμένου να μπορεί να δουλέψει και να προετοιμάζεται στις κατάλληλες συνθήκες, για να ανταγωνίζεται ιστιοπλόους άλλων χωρών και πολύ περισσότερο να κερδίζει παγκόσμιους τίτλους και ολυμπιακά μετάλλια.

Αρκεί και μόνο να υπολογίσει κάποιος, την πιθανότητα να μην ήταν ο μόνος Κύπριος ιστιοπλόος που θα μπορούσε να φθάσει σε τέτοιο επίπεδο, αν την τύχη ή κυρίως τη δυνατότητα είχαν να τον ακολουθήσουν και άλλοι Κύπριοι αθλητές, οι οποίοι για διάφορους λόγους, συνήθως οικονομικούς, δεν μπόρεσαν να... ξενιτευτούν προκειμένου να δουλέψουν σε ανάλογες συνθήκες...

Μια ομάδα με παρελθόν δίνει μάχη για την ύπαρξή της

Πώς η γαλλική Μπορντό έφτασε στο σημείο της οριστικής διάλυσής της.

Ήταν Μάιος του 1985, όταν ο Παναθηναϊκός είχε μόλις αποκλειστεί από τη Λίβερπουλ στα ημιτελικά του Κυπέλλου Πρωταθλητριών, που κυκλοφόρησε η ιδέα για ένα φιλικό ματς των «πρασίνων» υπό τύπο «μικρού τελικού» με την άλλη ημιφινελίστ του θεσμού τότε, που απέτυχε να βρεθεί στον τελικό του Χέιζελ καθώς αποκλείστηκε από τη Γιουβέντους. Επρόκειτο για την Μπορντό, την πρωταθλήτρια και κορυφαία ομάδα εκείνη την εποχή στη Γαλλία. Το φιλικό δεν έγινε, αλλά επρόκειτο για τη σπουδαιότερη περίοδο των Γρονδίνων, της ομάδας που ανέδειξε τον μεγαλύτερο Γάλλο ποδοσφαιριστή, Ζινεντίν Ζιντάν.

Η ομάδα τότε των Ζιρές, Τιγκανά, Μπατιστόν, Λακόμπ, Ντίτερ Μίλερ, Σαλάνα και άλλων, με τεχνικό τον Εμμέ Ζακέ, ήταν πρωταθλήτρια το 1984 και το 1985, και ξανά το 1987. Το τελευταίο από τα έξι πρωταθλήματα Γαλλίας ήρθε το 2009 - και πλέον φαίνεται ότι θα αργήσει να έρθει άλλο, εάν έρθει ποτέ. Η δημοφιλής ομάδα της νοτιοδυτικής Γαλλίας κήρυξε πριν από μερικές μέρες πτώχευση και αποχώρησε από τις επαγγελματικές κατηγορίες, ενώ κινδύνευσε με οριστική διάλυση. Οπως και πολλές άλλες ιστορικές ομάδες της Γαλλίας, η Μπορντό δεν

Στις αρχές Ιουλίου, τα οικονομικά προβλήματα υποχρέωσαν την Μπορντό να πέσει στην ημιεπαγγελματική γ' κατηγορία. Πλέον, οι Γρονδίνιοι πήραν παράταση ζωής από το δικαστήριο και ελπίζουν στη σωτηρία.

ήταν σε θέση να ανταγωνιστεί με ίδιους πόρους τους πλούσιους γίγαντες του γαλλικού ποδοσφαίρου.

Τα μεγάλα προβλήματα ξεκίνησαν το 2021, όταν οι Αμερικανοί

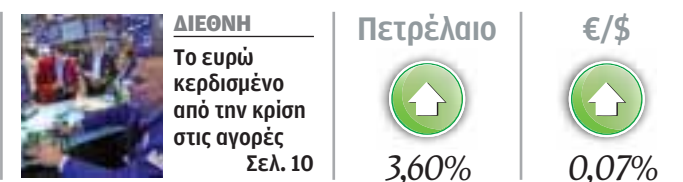
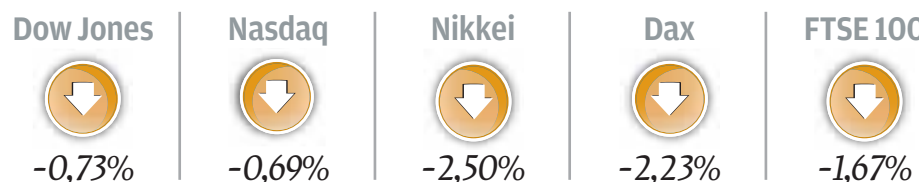
ιδιοκτήτες (η εταιρεία King Street) ανακοίνωσαν ότι αποσύρουν την οικονομική τους στήριξη από τους Γρονδίνους, οδηγώντας τους σε αναγκαστική διαχείριση και έναν

χρόνο αργότερα στη δεύτερη κατηγορία. Τουλάχιστον, τότε απέφυγαν τη χρεοκοπία. Η Μπορντό προσπάθησε να επανέλθει στη Ligue 1, κάτι που θα έλυνε πολλά από τα προβλήματά της, αλλά δεν το κατόρθωσε, με αποτέλεσμα πλέον να οδηγείται σε νέο υποβιβασμό και στην εκκαθάριση. Στις αρχές Ιουλίου, τα οικονομικά προβλήματα υποχρέωσαν την Μπορντό να πέσει και από τη δεύτερη στην (ημιεπαγγελματική) τρίτη κατηγορία. Προς στιγμήν, φάνηκε μια αχτίδα φωτός για τους Γρονδίνους όταν εξέφρασαν ενδιαφέρον οι ιδιοκτήτες της Λίβερπουλ, η εταιρεία Fenway Sports Group. Οι συζητήσεις όμως διακόπηκαν και το σχέδιο σωτηρίας της Μπορντό ναυάγησε.

Ετσι η ομάδα με το χαρακτηριστικό V στην μπορντό φανέλα της αναγκάστηκε πλέον να καταθέσει αίτηση πτώχευσης ύστερα από 87 χρόνια ζωής. Το δικαστήριο αποφάσισε να θέσει τον σύλλογο σε καθεστώς διαχείρισης και να αγωνισθεί τη νέα σεζόν στη γ' κατηγορία. Χάρη σε αυτή την απόφαση, αποφύγη τη χρεοκοπία και το χρέος των 90 εκατομμυρίων ευρώ «παγώνει» για μια περίοδο 18 μηνών, ώστε η ομάδα να διαπραγματευθεί με τους πιστωτές της.

Μεταβολές εβδομάδας

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΝΔΙΑ

Σκληροί περιορισμοί σε κινεζικές επενδύσεις

Εξατίας αφενός των συνοριακών διαφορών της με την Κίνα στα Ιμαλάια και αφετέρου της εκστρατείας για μια αυτόνομη ινδική οικονομία, η Ινδία έχει επιβάλει σκληρότατους περιορισμούς στις κινεζικές επενδύσεις. Φέτος οι εισαγωγές της Ινδίας από την Κίνα εκτοξεύθηκαν στα 101,7 δισ. δολ. Σελ. 9

ΕΛΛΑΔΑ

Σε είδος πολυτελείας εξελίσσεται η πατάτα

Σε είδος πολυτελείας τείνει να εξελιχθεί η πατάτα στην Ελλάδα, με την τιμή της τα τελευταία χρόνια να βρίσκεται σε διαρκή άνοδο, κάτι που πλήττει όλα τα νοικοκυριά, αλλά κυρίως τα χαμηλά εισοδήματα. Βασική αιτία η μεγάλη μείωση της εγχώριας παραγωγής τα τελευταία χρόνια. Σελ. 6

ΑΝΟΔΙΚΑ ΟΙ ΠΩΛΗΣΕΙΣ

Μειώθηκαν τα ενοίκια για βίλες στη Μύκονο

Χαμηλότερα νοικιάζονται φέτος οι πολυτελείς βίλες στη Μύκονο, καθώς η αυξημένη προσφορά και η μείωση των επισκεπτών ασκούν πιέσεις στις τιμές. Στον αντίποδα, οι τιμές πώλησης εξοχικών κατοικιών συνεχίζουν να κινούνται ανοδικά, χάρη στην υψηλή ζήτηση από Έλληνες και ξένους. Σελ. 12

Ο τουρισμός αντέχει στις πιέσεις

Η κρίση στη Μέση Ανατολή δεν έχει επηρεάσει αρνητικά τις αφίξεις – Συγκρατημένη αισιοδοξία

Το συνεχιζόμενο κλίμα έντασης στη Μέση Ανατολή δεν φαίνεται, μέχρι στιγμής, να αφήνει αρνητικό αποτύπωμα στον κυπριακό τουρισμό, ο οποίος από πλευράς αφίξεων κινείται ελαφρώς πάνω από τα περυσινά επίπεδα. Τις ίδιες επιδόσεις καταγράφουν

και τα έσοδα από τον τουρισμό, εξέλιξη που κρίνεται θετική. Οι επαγγελματίες του τουρισμού εμφανίζουν ικανοποιημένοι από τις αντοχές που παρουσιάζει το τουριστικό προϊόν της Κύπρου εκτιμώντας πως η φετινή χρονιά θα κλείσει στα ίδια επίπεδα με

το 2023. Τις εκτιμήσεις αυτές ενισχύουν και τα στοιχεία που υπάρχουν, τα οποία σχεδόν σε όλες τις κατηγορίες δείχνουν τη γενικότερη τάση που θα επικρατήσει κατά τη φετινή τουριστική σεζόν. Παρά την αρχική επιφυλακτικότητα ένεκα των εξελίξε-

ων στη Μέση Ανατολή το τουριστικό ρεύμα που επιλέγει την Κύπρο έχει μεταβάλει τη συμπεριφορά του σε σχέση με παρόμοια περιστατικά του παρελθόντος, σημειώνει ο πρόεδρος των ταξιδιωτικών πρακτόρων Χάρης Παπαχαλαράπου στην

«Κ». Λιγότερο αισιόδοξοι παρουσιάζονται οι ξενοδόχοι, οι οποίοι παρά τις υψηλές πληρότητες που καταγράφονται συνεχίζουν να ανησυχούν για επιπτώσεις από το ενδεχόμενο γενίκευσης της κρίσης στη Μέση Ανατολή. Σελ. 3

Η Ιταλία διπλασίασε τον φόρο σε πλούσιους ξένους

Επιχειρώντας να κατευνάσει τις διαμαρτυρίες γύρω από την εκτόξευση των τιμών των ακινήτων, αλλά προφανώς και να αυξήσει τα φορολογικά έσοδά της, η Ιταλία διπλασιάζει εφεξής τον ενιαίο ετήσιο φόρο που επιβάλλει σε όσους πλούσιους ξένους εγκαθίστανται στη χώρα και φέρουν μαζί τους μεγάλα ποσά. Εφεξής ο ενιαίος φόρος για τους πλούσιους ξένους θα ανέρχεται σε 200.000 ευρώ, ενώ έως τώρα ήταν 100.000 και ήταν εξαιρετικά φιλικός προς τους βαθύπλουτους που επέλεξαν την Ιταλία για φορολογική έδρα τους. Σελ. 10

Να διατηρήσουμε το συγκριτικό μας πλεονέκτημα στις επενδύσεις

Συνέντευξη Μ. Παναγιώτου

Να διατηρήσουμε το συγκριτικό μας πλεονέκτημα έναντι σε άλλους παραδοσιακούς προορισμούς που είναι η παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου με χαμηλότερο κόστος από αυτό των ανταγωνιστών, τονίζει στην «Κ» η πρόεδρος του CIFA, Μαρία Παναγιώτου. Αναφέρει μεταξύ άλλων ότι οι επενδύσεις των Ταμείων στην κυπριακή οικονομία ανέρχονται σε 2,4 δισ. ευρώ. Σελ. 4

Αυξήθηκε η κατανάλωση και οι εξαγωγές μπίρας το 2023

Καλύτερος ο Αύγουστος

Ανοδική πορεία ακολουθούν οι πωλήσεις μπίρας στην Κύπρο, παρουσιάζοντας αύξηση 1,1%. Σημαντική αύξηση παρατηρείται και στις εξαγωγές του προϊόντος, η οποία το 2023 άγγιξε το 8,9%, σε σύγκριση με το 2021. Η μεγαλύτερη κατανάλωση γίνεται τον Αύγουστο. Σελ. 5

ΑΝΑΛΥΣΗ / Της ΕΙΜΙ ΝΤΟΝΕΛΑΝ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Η πρώτη δοκιμασία για τον Κιρ Στάρμερ

Ο νέος πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου, Κιρ Στάρμερ, αντιμετωπίζει ένα φαινόμενο «Κίτρινων Γιλέκων», όπως ονομάστηκαν οι παλιότερες διαδηλώσεις κατά του φόρου καυσίμων που σφράγισαν τις πρώτες ημέρες του Εμανουέλ Μακρόν στην προεδρία της Γαλλίας, το 2018. Η αδυναμία του να συνειδητοποιήσει τι συνέβαινε είχε υψηλό τίμημα. Ο Στάρμερ οφείλει να χρησιμοποιήσει το άφθονο πολιτικό του κεφάλαιο για να αντιμετωπίσει την κρίση. Την προηγούμενη Τρίτη ξεκίνησαν τα βίαια επεισόδια στο Σάουθπορτ, κοντά στο Λίβερπουλ. Ο όχλος που συγκεντρώθηκε βρέθηκε εκεί λόγω παραπληροφόρησης ότι ο ύποπτος για τη δολοφονία

τριών παιδιών με μαχαίρι σε μάθημα χορού ήταν παράτυπος μεταναστής. Τις επόμενες ημέρες, ηγετικά στελέχη της Ακροδεξιάς παρακίνησαν τους ομοϊδεάτες τους να βγουν στους δρόμους και να επιτεθούν σε κέντρα φιλοξενίας μεταναστών και δικηγορικά γραφεία. Ομως, το απόγευμα της Τετάρτης η κατάσταση φαινόταν πιο ήρεμη χάρη στην παρουσία χιλιάδων διαδηλωτών υπέρ των μεταναστών και των προσφύγων. Το βρετανικό σωφρονιστικό σύστημα βρίσκεται ήδη σε οριακό σημείο. Ακόμη και πριν από τις ταραχές, η κυβέρνηση έπρεπε να απελευθερώσει χιλιάδες κρατούμενους πρόωρα ώστε να αποφυγή τον συνωστισμό. Για να αποκατα-

Ο νέος πρωθυπουργός της Βρετανίας έχει άφθονο πολιτικό κεφάλαιο για να αντιμετωπίσει επιτυχώς την ακροδεξιά βία.

στήσει την τάξη και να αντιμετωπίσει περαιτέρω βίαια κρούσματα, η υπουργός Οικονομικών Ρέιτσελ Ρίβς θα πρέπει να επενδύσει σε νέες φυλακές, στην αστυνομία, καθώς και στην ταχύτερη απόδοση δικαιοσύνης. Αυτό απαιτεί ρηθικέλευθες προσεγγίσεις και γενναία χρηματοδότηση. Το Εθνικό Συμβού-

λιο Αρχηγών Αστυνομίας εκτιμά ότι το Σώμα χρειάζεται επιπλέον 3,2 δισ. λίρες για να επανέλθουν περισσότεροι αστυνομικοί στους δρόμους και να αποκαταστήσουν την εύρυθμη λειτουργία και σταθερότητά του. Η ανέγερση νέων φυλακών είναι επίσης δαπανηρή. Σύμφωνα με τους τρέχοντες δημοσιονομικούς κανόνες της χώρας, η Ρέιτσελ Ρίβς διαθέτει μόνο 9 δισ. λίρες σε επιπλέον δαπάνες έως το 2028. Εφόσον έχει δεσμευτεί να μην αλλάξει τους δημοσιονομικούς κανόνες, θα πρέπει να αυξήσει τους φόρους ή να δανειστεί περισσότερο. Ούτως ή άλλως το να μην κατορθώσει η κυβέρνηση των Εργατικών να εξαλείψει τα κρούσματα της βίας θα αμαύρωνε την πρωθυπουργία

Στάρμερ. Η δημοτικότητα του Μακρόν δεν ανέκαμψε ποτέ από την αδυναμία του να πατάξει τα «Κίτρινα Γιλέκα», κι ακόμα και σήμερα διαμορφώνεται στο 30%. Ο Στάρμερ έχει σημαντικό απόθεμα πολιτικού κεφαλαίου μετά τη συντριπτική νίκη του στις εκλογές της 4ης Ιουλίου. Και προς το παρόν, οι επιχειρήσεις δεν ανησυχούν. Εκπρόσωποι μεγάλων πολυεθνικών είπαν στο Breakingviews ότι εξακολουθούν να θεωρούν τη Βρετανία ασφαλέστερο στοίχημα από τη Γερμανία και τη Γαλλία, όπου ακροδεξιά κόμματα με πιο ριζοσπαστικές πολιτικές γύρω από τη μετανάστευση απειλούν εντονότερα την οικονομική σταθερότητα.

Καλό Καλοκαίρι!

Ευχόμαστε σε όλους όμορφες και ξέγνοιαστες στιγμές.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Του ANTONI ΣΚΟΥΖΑΖΙΝ / BLOOMBERG

Φτωχές χώρες και κλιματική αλλαγή

Οι φτωχότερες χώρες του κόσμου οφείλουν να τριπλασιάσουν την παραγωγή ενέργειας μέχρι το 2050 για να ευμερήςσουν, με αποτέλεσμα να καταστούν οι μεγαλύτεροι ρυπαντές του πλανήτη με την εκπομπή αερίων του θερμοκηπίου, εκτός εάν στην κλιματική αλλαγή για να κατασκευαστούν υποδομές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ανέφερε σε έκθεσή του το Ίδρυμα

Υπάρχουν 3,8 δισεκατομμύρια άνθρωποι που ζουν χωρίς επαρκή ηλεκτρική ενέργεια.

Ροκφέλερ. Η σχετική μελέτη των 72 φτωχών ενεργειακά κρατών, εκ των οποίων τα 44 βρίσκονται στην Αφρική, δείχνει ότι χρειάζονται 8.700 τεραβατώρες καθαρής ενέργειας ετησίως, δηλαδή διπλάσια ποσότητα από τις ΗΠΑ, ώστε να μην εκπέμπουν το 75% των παραγωγικών ρύπων έως το 2050. Αυτό απαιτεί παραγωγική ικανότητα περίπου 5.000 γιγαβάτ. Υπάρχουν 3,8 δισεκατομμύρια άνθρωποι που «ζουν χωρίς επαρκή ηλεκτρική ενέργεια ώστε να έχουν πρόσβαση στις υπάρχουσες ευκαιρίες για ευμερής», τονίζει το Ίδρυμα και η Catalyst Energy Advisors. «Πρέπει

να σχεδιάσουμε γι' αυτά τα δισεκατομμύρια των ανθρώπων ένα μέλλον άφθονης ενέργειας, χωρίς να κλιμακωθεί η κλιματική κρίση».

Αν και οι περισσότεροι άνθρωποι σε αυτές τις χώρες, από την Ινδία μέχρι το Βανουάτου και τη Λιβερία, χρησιμοποιούν πολύ κάτω από 1.000 κιλοβατώρες ετησίως, ήτοι το 1/11 της μέσης κατανάλωσης στις ΗΠΑ, η ζήτηση θα αυξηθεί τάχιστα. Ωστόσο, οι χώρες αυτές έχουν τις καλύτερες δυνατότητες πλιακής ενέργειας στον κόσμο και πλέον διατίθενται ολοένα και πιο προσιτές τεχνολογίες και εξοπλισμός στον τομέα αυτό. «Υπάρχουν ήδη ενδείξεις ότι ακολουθούν την πορεία των αναδυόμενων οικονομιών προ 50 ετών», αναφέρεται στην ανωτέρω μελέτη. Η έκθεση δημοσιεύεται πριν από την έναρξη του προγράμματος «Αποστολή 300» τον Ιανουάριο, με στόχο να προσφέρει σε τουλάχιστον 300 εκατομμύρια Αφρικανούς πρόσβαση στην ηλεκτρική ενέργεια έως το 2030. Επί του παρόντος, περίπου 600 εκατομμύρια Αφρικανοί, ή περίπου ο μισός πληθυσμός, δεν έχουν ρεύμα. Η Παγκόσμια Τράπεζα θα διαθέσει 25 δισ. δολ., ενώ άλλα 5 δισ. δολ. θα προέλθουν από την Αφρικανική Τράπεζα Ανάπτυξης. Οι ερευνητές χαρτογράφησαν τέσσερις επιλογές που έχουν οι φτωχές χώρες. Πρώτον, η σταδιακή απορρόπηση του δικτύου ενδεικνύεται π.χ. για την Ινδία και άλλες χώρες με ανεπτυγμένα δίκτυα και σημαντικά περιουσιακά στοιχεία ορυκτών καυσίμων. Δεύτερον, η δημιουργία μεικτού δικτύου ΑΠΕ συνιστάται για τη Νιγηρία, λόγω χάρην, με τις πυκνοκατοικημένες πόλεις, οι οποίες θα χρησιμοποιούν κεντρικά δίκτυα με ΑΠΕ και αποθήκευση μπαταριών. Τρίτον, η αποκεντρωμένη πλιακή αποθήκευση αφορά χώρες με καλή πλιακή ακτινοβολία και υπανάπτυκτα ηλεκτροδοτικά δίκτυα, όπως η Μπουρκίνα Φάσο, και, τέταρτον, ένα αποκεντρωμένο μείγμα ΑΠΕ αφορά χώρες όπως η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό με λίγα δίκτυα μεταφοράς αλλά ποικιλία πηθάνων ΑΠΕ.

ΔΗΚΤΗΣ

Η κυβέρνηση παρασύρεται

Το δημοσιονομικό συμβούλιο στην ενδιάμεση έκθεσή του, αγγίζει διάφορα ζητήματα που αποτελούν διαχρονικές αδυναμίες της κυπριακής οικονομικής πολιτικής ανεξαρτήτως κυβερνήσεων. Πρώτη και κύρια, η απουσία μεσομακροπρόθεσμου σχεδιασμού που δεν αφήνει περιθώριο για ουσιαστική εκτίμηση των δημοσιονομικών δυνατοτήτων. Η συγκεκριμένη αδυναμία, αν δεν τερματιστεί αμέσως, θα καταστεί το μεγαλύτερο πρόβλημα της παρούσας διακυβέρνησης. Μιας διακυβέρνησης που αυξάνει τις ανελαστικές δαπάνες μέσα από τις αποφάσεις που λαμβάνει σε σχέση με το κρατικό μισθολόγιο. Αποφάσεις που σε μεγάλο βαθμό καθοδηγούνται από τα πλεονάσματα των τελευταίων ετών. Και εδώ έρχεται η πολύ σημαντική επισήμανση της εν λόγω έκθεσης πως οι δαπάνες θα πρέπει να «συνάδουν με τις μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες προοπτικές εσόδων της Δημοκρατίας και όχι με τους βραχυπρόθεσμους και μη επαναλαμβανόμενους ρυθμούς αύξησης των κρατικών εσόδων».

Win-win

Η Τράπεζα Κύπρου μετά τα πολύ καλά αποτελέσματα και την επιστροφή στη μεριμναστική πολιτική επιδιώκει να βελτιώσει τη χρηματιστηριακή επίδοσή. Για να το πετύχει εξετάζει την επιστροφή της μετοχής στην αγορά της Αθήνας όπου σαφώς το ενδιαφέρον και η κάλυψη των επενδυτών είναι αυξημένη σε σχέση με το τι συμβαίνει σήμερα. Όσοι προωθούν το ενδεχόμενο εγγραφής της μετοχής της Τράπεζας Κύπρου στο Χρηματιστήριο Αθηνών «βλέπουν» και καλύτερη αποτίμηση εφόσον συνεχιστούν τα καλά μακροοικονομικά δεδομένα. Επανεμφάνιση της μετοχής στο ελληνικό χρηματιστήριο θα είναι θετική εξέλιξη και για τα θεσμικά ταμεία αλλά και τον διαχειριστή της Λαϊκής Τράπεζας, οι οποίοι ο καθένας για τους λόγους του εξετάζουν την απο-επένδυση. Υπενθυμίζεται ότι όλες οι πλευρές που έχουν, σύμφωνα με δημοσιεύματα, ενδιαφέρον να πουλήσουν αθροίζονται λίγο κάτω από το 20%, όταν ο μεγαλύτερος μέτοχος της τράπεζας σήμερα κατέχει ποσοστό κάτω του 10%.

Ευαίσθητη περίοδος

Οι εξελίξεις στη Μέση Ανατολή δεν αποτελούν θετικές ειδήσεις εν μέσω καλοκαιρινών διακοπών μιας και η εγγύτητά μας στην περιοχή προκαλεί ανησυχία. Την ίδια στιγμή όμως, η Κύπρος αποτελεί ασφαλές καταφύγιο για όσους επιθυμούν την άμεση απομάκρυνσή τους από το κέντρο των εντάσεων. Ήδη κάποιες διπλωματικές αποστολές εγκαταλείπουν και μεταφέρουν την έδρα τους στην Κύπρο. Συνεπώς οι εξελίξεις, αν και ανησυχητικές προς το παρόν φέρνουν μικτά αποτελέσματα με την ευχή να ξεπεραστεί η κρίση και όλα να επιστρέψουν στην ομαλότητα. Για την ώρα, η Κύπρος είναι καλά να ξεκαθαρίσει ότι η εμπλοκή της σε όλο αυτό έχει να κάνει με την παροχή ανθρωπιστικών και μόνο διευκολύνσεων.

Με το βλέμμα στη Μέση ανατολή, η διεθνής κοινότητα εύχεται να αποφευχθεί μια σύγκρουση που θα συμπλήρωνε το παζλ της τέλει καταγιάδας.

τρο των εντάσεων. Ήδη κάποιες διπλωματικές αποστολές εγκαταλείπουν και μεταφέρουν την έδρα τους στην Κύπρο. Συνεπώς οι εξελίξεις, αν και ανησυχητικές προς το παρόν φέρνουν μικτά αποτελέσματα με την ευχή να ξεπεραστεί η κρίση και όλα να επιστρέψουν στην ομαλότητα. Για την ώρα, η Κύπρος είναι καλά να ξεκαθαρίσει ότι η εμπλοκή της σε όλο αυτό έχει να κάνει με την παροχή ανθρωπιστικών και μόνο διευκολύνσεων.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Αγοραία Τιμή Αγαθών/Υπηρεσιών

Με τον όρο αγοραία τιμή ενός αγαθού ή μιας υπηρεσίας εννοούμε την τιμή που διαμορφώνεται στην αγορά από τις δυνάμεις της ζήτησης και της προσφοράς, και εξισορροπεί τη ζητούμενη και την προσφερόμενη ποσότητα σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Ονομάζεται και τιμή ισορροπίας, και υποδηλώνει συμφωνία μεταξύ αγοραστών και προμηθευτών για συγκεκριμένη ποσότητα του αγαθού ή της υπηρεσίας σε μια δεδομένη χρονική στιγμή.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Λείπει η ψυχραιμία

Με πακέτο χορηγιών ύψους 9,5 εκατ. ευρώ η κυβέρνηση στηρίζει 45.000 μαθητές ενόψει της νέας σχολικής χρονιάς. Η χορηγία στοχεύει την αγορά ηλεκτρονικού εξοπλισμού και στο κόστος μετακίνησης. Σύμφωνα με το αρμόδιο υπουργείο, η χορηγία δεν θα δοθεί με οικονομικά κριτήρια αλλά έχει ως στόχο να προσφέρει ανακούφιση του οικογενειακού προϋπολογισμού, στο πλαίσιο των μέτρων αντιμετώπισης της ακρίβειας. Αν και η κριτική είναι περιορισμένη λόγω της στήριξης των μαθητών, η κυβέρνηση για άλλη μια φορά δεν νοιάζεται να φροντίσει ότι δεν θα δοθούν λεφτά σε οικογένειες που δεν τα έχουν ανάγκη, λεφτά τα οποία θα μπορούσαν να καταλήξουν σε οικογένειες που τα χρειάζονται πραγματικά. Η συναισθηματική φόρτιση των εξαγγελιών παρόλο που δεν επιτρέπει την ψυχραιμη συζήτηση, αυτό δεν σημαίνει πως δεν θα πρέπει να επισημανθεί το αυτονόητο.

Ζητούνται μιμητές

Ο πλειοψηφικός έλεγχος που η Eurobank κατέχει στο μετοχικό κεφάλαιο της ελληνικής τράπεζας προμηνύει αλλαγές, οι οποίες αναμένονται μετά τις διακοπές του Αυγούστου, ανοίγοντας μια νέα σελίδα στην ιστορία της τράπεζας. Ενόψει αυτών των αλλαγών και προκειμένου να διευκολυνθεί η διαδικασία, δύο από τα μέλη του παρόντος Διοικητικού Συμβουλίου υπέβαλαν τις παρατήσεις τους και αυτό είναι κάτι που τους τιμά. Όσον αφορά στη συνέχεια, ευχή όλων είναι να υπάρξουν μιμητές, επιπλέον στην τράπεζα με όσο πιο ομαλό τρόπο να προχωρήσει μπροστά προς όφελος των μετόχων, των εργαζομένων και της κοινωνίας.

Διατηρήστε γερά οστά με καθημερινές απλές ασκήσεις

Της ΝΤΑΝΙΕΛ ΦΡΙΝΤΜΑΝ

Όταν η Μπάρμπαρα Χάνα Γκρούφερμαν πέρασε την ηλικία των 50, μια μέτρηση οστικής πυκνότητας έδειξε ότι κινδύνευε να αναπτύξει οστεοπόρωση. Αν δεν άλλαζε τον τρόπο ζωής της, τα οστά της θα γίνονταν όλο και πιο εύθραυστα, αυξάνοντας τον κίνδυνο για κατάγματα στη σπονδυλική στήλη, στα ισχία και σε άλλα σημεία, με σοβαρές συνέπειες για τη ζωή της.

Μόλις έμαθε για τη χαμηλή οστική της πυκνότητα, άρχισε να προπονείται για run - walk (τρέξιμο - περπάτημα εναλλάξ) στον Μαραθώνιο της Νέας Υόρκης και να κάνει καθημερινά σανίδες (planks) και καθίσματα (squats). Εξασκούσαν στο να στέκεται στο ένα πόδι όποτε μπορούσε, για να βελτιώσει την ισορροπία της. Σήμερα, πάνω από 15 χρόνια μετά, η οστική της πυκνότητα έχει παραμείνει σταθερή και προπονείται για τον 18ο μαραθώνιο της. «Είμαι ένα ζωντανό παράδειγμα ότι ποτέ δεν είναι αργά να αναλάβεις δράση», λέει η 67χρονη Γκρούφερμαν. Όμως, δεν χρειάζεται να τρέχετε μαραθώνιους για να προστατεύσετε τα οστά σας. Προσθέτοντας απλώς μερικές στρατηγικές ασκήσεις στη ρουτίνα σας μπορείτε να τα ενισχύσετε – τώρα και για το μέλλον. «Οι άνθρωποι νομίζουν ότι τα οστά είναι κάτι στατικό», εξηγεί η δρ Αντρεα Σίνγκερ, αρχίατρος του Ίδρυματος για την Υγεία των Οστών και την Οστεοπόρωση. Όμως, «είναι ένα ζωντανό, δυναμικό όργανο που αναδιαμορφώνεται συνεχώς». Τα οστά όλων εξασθενούν με την ηλικία, όμως το 80% των Αμερικανών με οστεοπόρωση είναι γυναίκες και οι μισές από αυτές άνω των 50 ετών θα υποστούν κάποιο κάταγμα εξαιτίας της

νόσου. Οι γυναίκες φτάνουν στο μέγιστο της οστικής τους πυκνότητας μετά τα 20 τους χρόνια. Η πιο σημαντική μείωση συμβαίνει πέντε έως επτά χρόνια μετά την εμμηνόπαυση, όταν τα επίπεδα των οιστρογόνων, που συμβάλλουν στη διατήρηση της δύναμης των οστών, μειώνονται δραστηρικά.

Όσο νωρίτερα στη ζωή σας αρχίσετε να χτίζετε τη δύναμη των οστών, τόσο το καλύτερο – όμως ποτέ δεν είναι πολύ αργά, λένε οι ειδικοί.

Αερόβια άσκηση

Ενώ οι περισσότερες ασκήσεις είναι καλές για τα οστά σας, οι προπονήσεις που απαιτούν από το σώμα σας να υποστηρίξει το ίδιο του το βάρος είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές για την αντοχή των οστών, λένε οι ειδικοί. Αυτό εξηγεί γιατί τα οστά των αστροναυτών αποδυναμώνονται στο Διάστημα και γιατί αφιερώνουν δύο ώρες την ημέρα για γυμναστική. «Τα οστά έχουν μια αξιοσημείωτη ικανότητα προσαρμογής», τονίζει η Ρεμπέκα Ρότσταϊν, εκπαιδευτρια πιλάτες και δημιουργός του Buff Bones, ενός προγράμματος γυμναστικής που έχει σχεδιαστεί για να βοηθήσει τις γυναίκες να ενισχύσουν την αντοχή των οστών. Εν είστε αρχάριες στην αερόβια άσκηση ή αν αρχίζετε να ξαναμπείτε στον ρυθμό της – αν έχετε ήδη διαγνωστεί με χαμηλή οστική πυκνότητα – ξεκινήστε με περπάτημα, σημειώνει η δρ Μέρι Ο' Κόννορ, ομότιμη καθηγήτρια ορθοπαιδικής στη Mayo Clinic και αρχίατρος της εταιρείας τηλεϊατρικής Vori Health. Το να προσθέσετε βαρύνοντα στα χέρια μπορεί επίσης να βοηθήσει στην ενίσχυση των οστών στο άνω μέρος του σώματός σας. Εάν γυμνάζεστε τακτικά και δεν

Η προπόνηση ρουτίνας βοηθάει στην ενδυνάμωση των οστών, τα οποία με την πάροδο της ηλικίας εξασθενούν και γίνονται πιο εύθραυστα.

Το 80% των Αμερικανών με οστεοπόρωση είναι γυναίκες και οι μισές από αυτές άνω των 50 ετών θα υποστούν κάποιο κάταγμα εξαιτίας της νόσου.

έχετε διαγνωστεί με χαμηλή οστική πυκνότητα, η αερόβια που ασκεί μεγαλύτερη δύναμη στο σώμα σας είναι ιδανική για τη διατήρηση ή την ενίσχυση των οστών. Το τρέξιμο, η ποδηλασία (για παράδειγμα τα box jumps – άλματα σε κουτί – ή τα jumping jacks – εκτάσεις και ανατάσεις με αναπήδηση) είναι καλές επιλογές. Οι προπονήσεις που περιλαμβάνουν κίνηση προς πολλές κατευθύνσεις, όπως ο χορός, το

τένις ή το πικλμπολ, είναι ακόμη καλύτερες. «Το να εκπλίσσετε το σώμα σας με νέες κινήσεις προς διαφορετικές κατευθύνσεις έχει καλύτερο, πιο ουσιαστικό αποτέλεσμα στην ενίσχυση των οστών από το να κάνετε ώρες και ώρες επαναλαμβανόμενης δραστηριότητας», λέει η δρ Κάθριν Ακερμαν, αναπληρώτρια καθηγήτρια Ιατρικής στην Ιατρική Σχολή του Χάρβαρντ, η οποία μελετάει την υγεία των οστών. Εάν τα οστά σας είναι ήδη εύθραυστα, οι ασκήσεις υψηλού αντικτύπου μπορεί να σας θέσουν σε μεγαλύτερο κίνδυνο κατάγματος, «επειδή ασκούν μεγαλύτερη πίεση στα οστά», υπογραμμίζει η Ο' Κόννορ. Μιλώστε λοιπόν με τον γιατρό σας για το τι μπορεί να αντέξει το σώμα σας. Η τακτικότητα είναι επίσης σημαντική για να παραμείνουν γερά τα οστά. Αντί να συσσωρεύετε προπονήσεις τα Σαββατοκύριακα, κάντε περίπου 30 λεπτά καθημερινής αε-

ρόβιας άσκησης με βάρη για να υποστηρίξετε την υγεία των οστών.

Χτίστε μυς

Η προπόνηση αντίστασης ενισχύει και τα οστά μαζί με τους μυς σας, οι οποίοι, με τη σειρά τους, ενισχύουν τα οστά σας περισσότερο από την άσκηση πρόσθετης δύναμης σε αυτά, λένε οι ειδικοί.

«Παλαιότερα ήμασταν πολύ προσεκτικοί με τις ηλικιωμένες γυναίκες, ειδικά σχετικά με την υπερπροσπάθεια» ή τα υπερβολικά βάρη, λέει η Ακερμαν. «Δεν τις βοηθούσαμε και πολύ έτσι, διότι φοβόντουσαν να κινηθούν, νομίζοντας ότι θα σπάσουν κάποιο κόκαλο». Στο πλαίσιο του προγράμματος Buff Bones, η Ρότσταϊν συνιστά τακτικά squats (καθίσματα), hip hinges (κάμψη και έκταση του κορμού μέσω της άρθρωσης του ισχίου), lunges (εναλλασσόμενες πλάγιες προβολές ποδιών), calf raises (ανυψώσεις γάμ-

πας), planks (σανίδες) και push-ups (κάμψεις) – δώστε ιδιαίτερη προσοχή στην τεχνική, ώστε οι αρθρώσεις και τα οστά σας να βρίσκονται σε σωστή ευθυγράμμιση. Αυτές οι ασκήσεις ενδυναμώνουν τους μυς που είναι απαραίτητοι για τις καθημερινές δραστηριότητες, λέει η Ρότσταϊν, όπως το να κάθεται και να σηκώνεται, να σκύβετε για να μαζέψετε κάποιο αντικείμενο και να πάνετε κάτι από ένα ράφι.

Μπορείτε επίσης να κάνετε ελεύθερα βάρη ή με μηχανήματα, συστήνει η Ακερμαν, αλλά ξεκινήστε αργά. Καθώς μεγαλώνετε, αυτές οι καθημερινές δραστηριότητες μπορεί να οδηγήσουν σε κατάγματα, αν τα οστά και οι μύες σας δεν είναι δυνατά. Μια ολοκληρωμένη προπόνηση για την υγεία των οστών πρέπει επίσης να περιλαμβάνει ασκήσεις που αποσκοπούν στη διατήρηση της σταθερότητας στα πόδια σας. Αυτό μπορεί να βοηθήσει στην αποφυγή πτώσεων, οι οποίες μπορεί να είναι ιδιαίτερα επιζήμιες για τα οστά σας καθώς μεγαλώνετε, λέει η Ακερμαν. Η ισορροπία σε ένα πόδι, οι μετατοπίσεις βάρους, το πιλάτες και η γιόγκα είναι όλα αποτελεσματικά για τη βελτίωση της ισορροπίας, λένε οι ειδικοί. Η έρευνα δείχνει επίσης ότι το τσίτσι μπορεί να είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικό.

Τέλος, αν έχετε ήδη διαγνωστεί με οστεοπόρωση, αποφύγετε κινήσεις που περιλαμβάνουν σκούφιμο από τη μέση μέχρι τέρμα προς τα εμπρός και γρήγορες περιστροφές. «Τα περισσότερα κατάγματα ισχίου συμβαίνουν πριν από την πτώση», επισημαίνει η Ο' Κόννορ. «Δηλαδή, κάποιος στέκεται όρθιος, στρέφεται, το ισχίο του σπάζει και πέφτει».

Αντοχή του τουριστικού προϊόντος σε πιέσεις

Οριακά στα περσινά επίπεδα εκτιμάται ότι θα κυμανθούν οι επιδόσεις κατά τη φετινή καλοκαιρινή περίοδο

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Σε ικανοποιητικά επίπεδα κινείται η τουριστική κίνηση κατά τη φετινή χρονιά παρά τους αστάθμητους γεωπολιτικούς παράγοντες στη Μέση Ανατολή. Το συνεχιζόμενο κλίμα έντασης στο γειτονικό Ισραήλ καθώς και οι απειλές για γενίκευση των εκθροπραξιών, δεν φαίνεται να

Τον Ιούλιο αυξήθηκε η επιβατική κίνηση. Συγκεκριμένα οι αφίξεις ήταν κατά 1,45% πάνω από την αντίστοιχη περσινή περίοδο που σε απόλυτους αριθμούς ισοδυναμεί με 1.496.715 επιβάτες.

αφήνουν αρνητικό αποτύπωμα στον τουρισμό της θερινής περιόδου ο οποίος από πλευράς αφίξεων κινείται ελαφρώς πάνω από τις περσινές επιδόσεις. Τις ίδιες επιδόσεις καταγράφουν και τα έσοδα από τον τουρισμό μέχρι τον Μάιο που μας πέρασε, εξέλιξη που κρίνεται θετική. Οι επαγγελματίες του τουρισμού εμφανίζονται ικανοποιημένοι από τις αντοχές που παρουσιάζει το τουριστικό προϊόν της Κύπρου εκτιμώντας πως η φετινή χρονιά θα κλείσει στα ίδια επίπεδα με το 2023. Τις εκτιμήσεις των παραγόντων της τουριστικής βιομηχανίας ενισχύουν και τα στοιχεία που υπάρχουν τα οποία σχεδόν σε όλες τις κατηγορίες δείχνουν τη γενικότερη τάση που θα επικρατήσει κατά τη

Με πνεύμα αισιοδοξίας αντιμετωπίζεται από τους επαγγελματίες η φετινή τουριστική περίοδος. Παρά τους αστάθμητους γεωπολιτικούς παράγοντες και το κλίμα αβεβαιότητας οι επιδόσεις του κυπριακού τουριστικού προϊόντος κινούνται στα περσινά επίπεδα, εξέλιξη που θεωρείται ικανοποιητική υπό τις περιστάσεις.

φετινή τουριστική σεζόν. Παρά την αρχική επιφυλακτικότητα ένεκα των εκθροπραξιών στη Μέση Ανατολή το συμπέρασμα που εξάγεται είναι πως το τουριστικό ρεύμα που επιλέγει την Κύπρο έχει μεταβάλει τη συμπεριφορά του σε σχέση με παρόμοια περιστατικά του παρελθόντος όπως σημειώνει και ο πρόεδρος των ταξιδιωτικών πρακτόρων Χάρης Παπαχαλαράμπος στην «Κ». Αυτοί που εμφανίζονται λιγότερο αισιόδοξοι είναι οι ξενοδόχοι, οι οποίοι παρά τις υψηλές πληρότητες που καταγράφουν οι κυπριακές τουριστικές μονάδες, συνεχίζουν να ανησυχούν για επιπτώσεις στο κυπριακό καλοκαίρι από το ενδεχόμενο γενίκευσης της κρίσης στη Μέση Ανατολή.

Η αεροπορική κίνηση

Με βάση επίσημα στοιχεία μέχρι και τον περασμένο μήνα δεν καταγράφεται αρνητική διαφοροποίηση του αριθμού των αφίξεων. Τουναντίον έστω και ελαφρά οι αφίξεις επιβατών στην Κύπρο αυξήθηκαν κατά 1,45% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Η επιβατική κίνηση δεν παρουσιάζει σημάδια επηρεασμού από τις συνεχιζόμενες εκθροπραξίες στη Μέση Ανατολή με την περιοχή της Κύπρου να παραμένει εκτός των άλλων μια ασφαλής γέφυρα διακίνησης επιβατών για τουριστικούς και άλλους λόγους. Οι ταξιδιωτικοί πράκτορες θεωρούν πως και η τουριστική περίοδος που υπολείπεται δεν θα διαφοροποιηθεί

δραματικά από τους υφιστάμενους δείκτες που δείχνουν αφίξεις 1.496.715 επιβατών από τα αεροδρόμια Λάρνακας και Πάφου. Όπως δείχνουν και οι αριθμοί για τη φετινή χρονιά το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ελλάδα, η Πολωνία, το Ισραήλ και η Γερμανία παραμένουν οι κύριες αγορές για το κυπριακό τουριστικό προϊόν, παρουσιάζοντας τη μεγαλύτερη διαχρονικά διακίνηση επιβατών για την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουλίου, με αύξηση της τάξης του 4,42% σε σύγκριση με το 2023. Προς τα πάνω κινείται και η κίνηση αεροσκαφών προς και από τα κυπριακά αεροδρόμια (10.226 πτήσεις) καταγράφοντας αύξηση κατά 2,8% σε σχέση με το 2023.

Οι κρατήσεις

Η ικανοποίηση που εκφράζεται από τους παράγοντες του τουρισμού για το 2024 αποτυπώνεται και στις πληρότητες των τουριστικών μονάδων για το μήνα που διανύουμε. Σύμφωνα με ρεπορτάζ της ηλεκτρονικής «Κ» η διαθεσιμότητα των καταλυμάτων, σύμφωνα με στοιχεία της πλατφόρμας «Booking.com» για τον μήνα Αύγουστο είναι πολύ περιορισμένη. Ενδεικτικά για την περίοδο από 8 Αυγούστου έως 31 Αυγούστου στον Πρωταρά η πληρότητα φτάνει το 99% και ακολουθούν Αγία Νάπα, Πάφος και Λάρνακα με ποσοστό πληρότητας 98%. Αναφορικά με τις ορεινές περιοχές, η πληρότητα στην Κακοπετριά έχει ανέλθει στο 96% για τη συγκεκρι-

μένη περίοδο, με τη Λεμεσό να ακολουθεί στο 91%. Στην Πάφο οι επαγγελματίες στο χώρο της εστίασης και διασκέδασης δηλώνουν ικανοποιημένοι από την τουριστική κίνηση ακόμα και από αγορές με ιδιαιτερότητες αυτή την περίοδο όπως αυτή του Ισραήλ. Ο πρόεδρος της Ομοσπονδίας Συνδέσμων Κέντρων Εστίασης και Διασκέδασης Φίτος Θρασυβούλου εμφανίζεται επιφυλακτικός για το επόμενο διάστημα στην περίπτωση που οι εκθροπραξίες στο γειτονικό Ισραήλ επεκταθούν προς το Λίβανο και θα έχουν διάρκεια.

Εσοδα

Για τους πρώτους δύο μήνες του καλοκαιριού δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το κομμάτι των εσόδων. Ωστόσο κατά τους πρώτους μήνες του 2024 καταγράφηκε αύξηση πέραν του 11% σε σχέση με το 2023. Τα τελευταία στοιχεία που αφορούν το μήνα Μάιο δείχνουν πως η κατά κεφαλή δαπάνη τουριστών ανέρχεται σε €736,82 σε σύγκριση με €740,36 τον Μάιο 2023, σημειώνοντας μικρή μείωση 0,5%. Οι Βρετανοί τουρίστες (η μεγαλύτερη τουριστική αγορά με 39,8% του συνόλου των τουριστών τον Μάιο 2024) ξόδεψαν κατά μέσο όρο €83,18 ημερησίως, ενώ οι Ισραηλινοί τουρίστες (η δεύτερη μεγαλύτερη τουριστική αγορά κατά τον συγκεκριμένο μήνα με 7,9% του συνόλου) ξόδεψαν κατά μέσο όρο €161,66. Οι τουρίστες από την Πολωνία (τρίτη μεγαλύτερη αγορά με 7,6%), ξόδεψαν €86,40 ημερησίως. Σε υψηλά επίπεδα κινούνται οι Αυστριακοί με €108,89 ημερησίως, οι Βέλγοι με €122,63, οι Ελβετοί με €144,88, οι Γάλλοι με €104,09 και οι Γερμανοί με €112,42.

The
Black Range
Nutrients

Pharma
LEAD®
PHARMACY
CARE PRODUCTS

Ισχυρή σύνθεση για την ενίσχυση του οργανισμού
Μέγιστη Απόδοση - Ενέργεια - Τόνωση

Στα 2,4 δισ. ευρώ οι επενδύσεις του CIFA

Μαρία Παναγιώτου: Να διατηρήσουμε το συγκριτικό μας πλεονέκτημα έναντι σε άλλους παραδοσιακούς προορισμούς

Συνέντευξη στον

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Θέση του Cyprus Investment Funds Association (CIFA) είναι πως δεν χρειάζεται απλώς να βελτιωθεί το όνομα και η φήμη της Κύπρου, αλλά στόχος είναι όλοι οι επενδυτές, τα Επενδυτικά Ταμεία και οι διαχειριστές να νιώθουν άνετα να μιλήσουν για την Κύπρο στους ομόλογούς τους. Η πρόεδρος του Cyprus Investment Funds Association (CIFA), Μαρία Παναγιώτου υπογραμμίζει σε συνέντευξη της στην «Κ» πως, η Κύπρος θα πρέπει να διατηρήσει το συγκριτικό της πλεονέκτημα έναντι σε άλλους παραδοσιακούς προορισμούς, που είναι η παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου με χαμηλότερο κόστος από αυτό των ανταγωνιστών. Η κα Παναγιώτου μιλά για τη διαφοροποίηση του οικονομικού μοντέλου της χώρας, τη σημαντικότητα της φήμης της, τις απαραίτητες νομοθεσίες που πρέπει να περάσουν, αλλά εξηγεί και για τη μείωση στο Ενεργητικό Υπό Διαχείριση των Επενδυτικών Ταμείων που παρατηρήθηκε στους προηγούμενους μήνες.

—Τα τελευταία χρόνια γίνεται μία σημαντική προσπάθεια για διαφοροποίηση του οικονομικού μοντέλου της χώρας. Τα Επενδυτικά Ταμεία έχουν θέση σ' αυτήν την προσπάθεια;

—Σίγουρα έχουν θέση και μάλιστα ο ρόλος που επιτελούν μπορεί να χαρακτηριστεί και πολύδιάστατος. Κατ' αρχάς τα Επεν-

Τα Επενδυτικά Ταμεία έχουν κατορθώσει να διαφοροποιήσουν, ως ένα βαθμό, το μοντέλο λειτουργίας του τομέα παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών.

δυτικά Ταμεία αποτελούν μία εναλλακτική πηγή χρηματοδότησης επιχειρηματικών αναπτυξιακών πλάνων και έργων. Ειδικά στην Κύπρο που διαχρονικά η ανάπτυξη εξαρτάται κατά κύριο λόγο από τον τραπεζικό δανεισμό, η ύπαρξη εναλλακτικών επιλογών είναι εξόχως σημαντική. Τα τελευταία στοιχεία καταδεικνύουν ότι οι επενδύσεις των Ταμείων στην κυπριακή οικονομία παραμένουν σε σταθερά επίπεδα καθώς ανέρχονται σε 2,4 δισ. ευρώ και αντιστοιχούν στο 26,8% του συνολικού τους ενεργητικού.

Επιπρόσθετα, τα Επενδυτικά Ταμεία έχουν κατορθώσει να διαφοροποιήσουν, ως ένα βαθμό, το μοντέλο λειτουργίας του τομέα παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών. Αντιλαμβάνεστε ότι η λειτουργία οργανισμών που διακρίνονται κεφάλαια πέραν των 9

Στόχος μας βέβαια παραμένει η διαρκής προσέλκυση Ταμείων και Διαχειριστών στη χώρα μας ώστε το εγχώριο οικοσύστημα να συνεχίσει να μεγεθύνεται, τονίζει η Μαρία Παναγιώτου.

δισ. ευρώ απαιτεί τη δημιουργία πολλών νέων, καλά αμειβόμενων, θέσεων εργασίας. Ταυτόχρονα είναι αναγκαία η ύπαρξη και υποστηρικτικών υπηρεσιών υψηλού επιπέδου, οι οποίες πρέπει αφενός να συνάδουν με τα υψηλά πρότυπα λειτουργίας αυτών των οργανισμών και αφετέρου με τις εποπτικές απαιτήσεις που διέπουν την αδειοδότησή τους από την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

Εννοείται βέβαια πως ο τομέας συμβάλλει άμεσα και έμμεσα στα κρατικά έσοδα και ασφαλώς στην τόνωση της κατανάλωσης, που προέρχεται από το καλά αμειβόμενο προσωπικό που εργάζεται σε αυτούς τους οργανισμούς.

—Αναφερθήκατε στις επενδύσεις στην κυπριακή οικονομία. Σε ποιους τομείς εντοπίζονται αυτές οι επενδύσεις;

—Σημαντικό μέρος των επεν-

δύσεων κατευθύνεται σε κύριους τομείς της κυπριακής οικονομίας όπως η ναυτιλία, η ενέργεια, ο τουρισμός και τα ακίνητα. Την ίδια ώρα, όμως καταγράφεται άνοδος των επενδύσεων σε αναδυόμενους τομείς όπως η τεχνολογία, τα έργα που δίδουν έμφαση στη βιωσιμότητα, η υγεία και ούτω καθ' εξής. Αυτό που θα ήθελα να ξεκαθαρίσω είναι πως σε αντίθεση με τις παραδοσιακές επιχειρήσεις, τα Επενδυτικά Ταμεία δεν διαφημίζουν ή προβάλλουν τα έργα στα οποία συμμετέχουν. Στόχος τους είναι να επιλέγουν τις κατάλληλες επενδύσεις οι οποίες θα έχουν τις προσδοκώμενες αποδόσεις για τους δικούς τους επενδυτές. Με αυτόν τον τρόπο αναδεικνύουν το έργο τους και τη δουλειά τους, άρα είναι φυσιολογικό να μη γίνονται ευρέως γνωστές οι επενδύσεις τους.

Υπήρξε μείωση

—Τους προηγούμενους μήνες είδαμε μείωση στο Ενεργητικό Υπό Διαχείριση των Επενδυτικών Ταμείων. Είναι κάτι που σας προβληματίζει;

—Όντως υπήρξε μία μείωση η οποία μπορεί να προβληματίσει όσους δεν έχουν άμεση σχέση με τον τομέα και δεν γνωρίζουν εις βάθος πώς λειτουργεί. Η συγκεκριμένη μείωση σχετιζόταν τόσο με τη γενικότερη πορεία των διεθνών αγορών όσο και με το γεγονός πως κάποια Ταμεία, από τα πρώτα που δημιουργήθηκαν στην Κύπρο, ολοκλήρωσαν τον κύκλο ζωής τους και οι διαχειριστές τους προχώρησαν σε ρευστοποίηση. Είναι ο φυσιολογικός τρόπος λειτουργίας των Επενδυτικών Ταμείων και είναι αναμενόμενο ότι όσο περνούν τα χρόνια και ο τομέας στη χώρα μας ωριμάζει, αυτός

ο κύκλος θα επαναλαμβάνεται. Ταυτόχρονα είχαμε και νέα επενδυτικά ταμεία και δη από σοβαρούς παίκτες στη διεθνή σκηνή, που επέλεξαν την Κύπρο. Άρα, και μεν σημειώσαμε τη μείωση αλλά δεν μας προκάλεσε ανησυχία ή πανικό. Αντίθετα, υπήρξε μία απτή απόδειξη ότι ο τομέας σταδιακά ωριμάζει. Στόχος μας βέβαια παραμένει η διαρκής προσέλκυση Ταμείων και Διαχειριστών στη χώρα μας ώστε το εγχώριο οικοσύστημα να συνεχίσει να μεγεθύνεται. Ως Διοικητικό Συμβούλιο θέλουμε να δούμε τα ταμεία να αποτελούν ακόμα μεγαλύτερο μέρος της επενδυτικής δραστηριότητας στην Κύπρο.

—Πώς μπορούμε να το επιτύχουμε αυτό; Σας ακούμε συχνά να λέτε πως ο συγκεκριμένος τομέας είναι ιδιαίτερα ανταγωνιστικός σε διεθνές επίπεδο.

—Όντως είναι. Ειδικά αν ληφθεί υπόψη πως έχουμε να ανταγωνιστούμε προορισμούς οι οποίοι εξυπηρετούν Επενδυτικά Ταμεία εδώ και πολλά χρόνια. Αναφέρομαι σε χώρες με παράδοση, γιατί δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το δικό μας οικοσύστημα μετρά μόλις μερικά χρόνια ζωής.

Συνεπώς, χρειάζεται συνεχής και οργανωμένη προσπάθεια σε όλα τα επίπεδα. Σε θέματα προώθησης και μάρκετινγκ, σε ρυθμιστικά και νομοθετικά θέματα ώστε να προσφέρουμε αντίστοιχο ή ακόμα και καλύτερο προϊόν από

Στόχος των επενδυτικών ταμείων είναι να επιλέγουν τις κατάλληλες επενδύσεις οι οποίες θα έχουν τις προσδοκώμενες αποδόσεις για τους δικούς τους επενδυτές.

άλλους προορισμούς. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να διατηρήσουμε το συγκριτικό μας πλεονέκτημα έναντι σε άλλους παραδοσιακούς προορισμούς, που είναι η παροχή υπηρεσιών υψηλού επιπέδου με χαμηλότερο κόστος από αυτό των ανταγωνιστών μας.

Φήμη το Νο.1

—Η φήμη μιας χώρας είναι σημαντική σε τέτοιες περιπτώσεις;

—Προφανώς. Ενδεχομένως να είναι και το πρώτο πράγμα που εξετάζουν μεγάλοι επενδυτικοί οργανισμοί όταν αξιολογούν τις επιλογές τους για τη χώρα στην οποία θα εγκατασταθούν. Χαίρομαστε που η κυβέρνηση έχει ξεκινήσει μία οργανωμένη προσπάθεια για να βελτιώσει το όνομα και την εικόνα της χώρας μας στο εξωτερικό και ως CIFA δηλώνουμε έτοιμοι να συμβάλουμε σ' αυτήν

την προσπάθεια. Από τη δική μας πλευρά, συνεχίζουμε να προωθούμε τη χώρα μας και τον τομέα στο εξωτερικό μέσω της συμμετοχής και της διοργάνωσης στοχευμένων εκδηλώσεων και συνεδρίων, όπως ένα που θα διοργανώσουμε τον επόμενο Οκτώβριο στην Αθήνα.

Σ' αυτή τη γενικότερη προσπάθεια που καταβάλλουμε για να βελτιωθεί το όνομα της χώρας μας, θα πρέπει να κατανοήσουμε κάτι πολύ σημαντικό. Ο στόχος δεν πρέπει να είναι απλώς να βελτιώσουμε το όνομα και τη φήμη της χώρας, αλλά να κάνουμε όλους αυτούς τους επενδυτές, τα Επενδυτικά Ταμεία τους διαχειριστές να νιώθουν άνετα να μιλήσουν για την Κύπρο στους ομόλογούς τους. Θα πρέπει να τους πείσουμε πως μπορούν και πρέπει να γίνουν οι πρεσβευτές μας στο εξωτερικό. Δεν υπάρχει καλύτερη προώθηση και μάρκετινγκ από τους ίδιους τους επενδυτές να μιλούν θετικά για εσένα, πόσο μάλλον αν είσαι μία μικρή χώρα που προσπαθεί να κερδίσει το μερίδιό που της αναλογεί σε μία τεράστια και καλά δικτυωμένη διεθνή αγορά.

Επιμόρφωση

—Το τελευταίο διάστημα εντείνεται η προσπάθεια βελτίωσης των επιπέδων χρηματοοικονομικού αλφαριθμητισμού στην Κύπρο. Ο δικός σας τομέας συμμετέχει σ' αυτήν την προσπάθεια ή απευθύνεστε καθαρά σε επαγγελματίες επενδυτές;

—Η ενίσχυση του χρηματοοικονομικού αλφαριθμητισμού σε όλα τα επίπεδα αποτελεί προτεραιότητά μας ως Συμβούλιο. Επιδιώκουμε τη συνεχή επιμόρφωση των μελών μας για επίκαιρα και επερχόμενα θέματα και πραγματοποιούμε σειρά από σεμινάρια και εκπαιδεύσεις προς αυτήν την κατεύθυνση. Την ίδια ώρα, όμως γνωρίζουμε από πρώτο χέρι πως η διαχείριση της προσωπικής ή οικογενειακής περιουσίας έχει γίνει πολύ πιο πολύπλοκη απ' ό,τι πριν από μερικά χρόνια. Ως αποτέλεσμα, πολλοί συμπολίτες μας μπορεί να μην αξιοποιούν στον καλύτερο δυνατό βαθμό τα περιουσιακά τους στοιχεία, ή ακόμα χειρότερα μπορεί να τα θέτουν σε κίνδυνο λόγω άγνοιας, όπως πριν από μερικά χρόνια κατά τη χρηματοοικονομική κρίση που ακόμα και καταθέσεις χάθηκαν ή όλα αυτά που βλέπουμε να συμβαίνουν με διαφόρων ειδών πυραμίδες. Σήμερα υπάρχουν πολλοί ασφαλείς και συνετοί τρόποι για διαχείριση των περιουσιακών στοιχείων ή έστω απλώς της διαθέσιμης ρευστότητας ενός ατόμου ή ενός νοικοκυριού. Θέλουμε να ενδυναμώσουμε την πληροφόρηση του κοινού σε σχέση με το πώς μπορούν να αξιοποιήσουν τις υπηρεσίες που προσφέρουν τα επενδυτικά ταμεία είτε μέσω UCITS είτε μέσω AIFs.

Πρέπει να είμαστε ένα βήμα μπροστά από τον ανταγωνισμό

—Αναφερθήκατε προηγούμενως στο χαμηλό κόστος ότι είναι ένα από τα πλεονεκτήματά μας. Διαχρονικά, ως πλεονέκτημα της Κύπρου προτάσσουμε και τη γεωγραφική της θέση. Αυτή ισχύει και για τα Επενδυτικά Ταμεία;

—Ισχύει ως ένα βαθμό, ναι. Γι' αυτό και προσπαθούμε να προσεγγίσουμε Ταμεία και Διαχειριστές από χώρες της γύρω περιοχής. Ωστόσο, από μόνο του δεν είναι αρκετό. Ένα απλό παράδειγμα: Αν η απόσταση από μία χώρα είναι δύο ώρες με το αεροπλάνο, αλλά δεν υπάρχει απευθείας πτήση, αυτό θεωρείται όφελος; Πρακτικά όχι. Είναι πολλά τα κεφάλαια που εξετάζει ένας διαχειριστής ταμείου προτού αποφασίσει σε ποια χώρα θα το εγγράψει και θα το λειτουργεί. Η φήμη, το κόστος, η απόσταση είναι μερικά από αυτά. Αξιο-

Σημαντικό μέρος των επενδύσεων κατευθύνεται σε κύριους τομείς της κυπριακής οικονομίας όπως η ναυτιλία, η ενέργεια, ο τουρισμός και τα ακίνητα, αναφέρει η πρόεδρος του Cyprus Investment Funds Association (CIFA).

λογούνται όμως και πολλά άλλα, όπως η εποπτεία (και στην Κύπρο μέσω της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς έχουμε πολύ καλή εποπτεία), το νομικό πλαίσιο, η φορολογία,

η δυνατότητα εξυπηρέτησης των αναγκών του ταμείου και ούτω καθ' εξής. Με απλά λόγια, υπάρχουν πολλές προϋποθέσεις που θα πρέπει να πληρούνται στο μέ-

γιστο δυνατό βαθμό για να καταφέρουμε να ανταγωνιστούμε επάξια άλλους προορισμούς. Με δεδομένο ότι ο τομέας στην Κύπρο μετρά γύρω στα 10 χρόνια ζωής,

πρέπει να είμαστε ικανοποιημένοι. Είναι ενδεικτικό το γεγονός πως είμαστε αναλογικά ένα από τα μεγαλύτερα κέντρα για cross border funds στην Ε.Ε.

Την ίδια ώρα, όχι απλώς δεν χωρά εφροσύνη, αλλά ιδανικά θα πρέπει να φροντίζουμε ώστε να είμαστε ένα βήμα μπροστά από τον ανταγωνισμό. Για παράδειγμα, ιδανικά θα θέλαμε το νομοσχέδιο που διέπει τις υπηρεσίες διαχείρισης (administration) των Επενδυτικών Ταμείων να έχει ήδη ψηφιστεί.

Ελπίζουμε αυτό να γίνει πριν από το τέλος του χρόνου και να μην υπάρξουν άλλα προσκόμματα αλλιώς και πάλι θα είμαστε πολλά βήματα πίσω από τον ανταγωνισμό. Επίσης, αν και χαιρετίζουμε και στηρίζουμε την προσπάθεια για φορολογική μεταρρύθμιση, εντούτοις θα πρέπει να γίνει με τέτοιο τρόπο που να μην επηρεάζει αρνητικά και να αφαιρεί από την ελκυστικότητα της Κύπρου είτε ως προορισμού για Επενδυτικά Ταμεία, είτε γενικότερα.

Σε ανοδική τροχιά οι πωλήσεις μπύρας

Σημαντική ήταν το 2023 η αύξηση στις εξαγωγές, η οποία άγγιξε το 8,9% - Αυξημένη κατά 1,1% ήταν η εγχώρια κατανάλωση

Της **ΑΝΝΑΣ ΠΟΛΥΒΙΟΥ**

Αυξητική τάση καταγράφουν οι δείκτες στην πώληση της μπύρας, τόσο στην εγχώρια κατανάλωση όσο και στις εξαγωγές, με τις συνολικές πωλήσεις το 2023 στην Κύπρο να παρουσιάζουν αύξηση 1,5%, συγκριτικά με την προηγούμενη χρονιά. Συγκεκριμένα, οι συνολικές παραδόσεις μπύρας ανήλθαν το 2023 σε 42,13 εκατ. λίτρα, σε σχέση με 41,49 εκατ. το 2022. Η αυξητική τάση στην πώληση μπύρας φαίνεται και στα προηγούμενα έτη, σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου, με το 2022 να καταγράφει μία εντυπωσιακή αύξηση συγκριτικά με το 2021. Οι συνολικές παραδόσεις μπύρας το 2022, όπως προαναφέρθηκε, άγγιξαν τα 41,49 εκατ. λίτρα, σημειώνοντας αύξηση ύψους 16,3% από

Οι συνολικές παραδόσεις μπύρας ανήλθαν το 2023 σε 42,13 εκατ. λίτρα, σε σχέση με 41,49 εκατ. το 2022.

Για το 2023, ο μήνας με τις περισσότερες συνολικές παραδόσεις μπύρας ήταν ο Αύγουστος, με τις συνολικές παραδόσεις να φτάνουν τα 5,19 εκατ. λίτρα, 4,8 εκατ. στην Κύπρο και 363.552 χιλιάδες λίτρα στο εξωτερικό.

το 2021, όπου οι συνολικές παραδόσεις έφθασαν τα 35.68 εκατ. λίτρα. Το γεγονός πως το έτος 2022 σημείωσε τέτοια μεγάλη αύξηση στις πωλήσεις μπύρας, πιθανολογούμε πως οφείλεται στη χαλάρωση των μέτρων κατά του κορωνοϊού και στην ελεύθερη είσοδο στους χώρους εστίασης, καθώς το 2020 και 2021 υπήρχε περιορισμός στις μετακινήσεις και στις εξόδους. Συνεπώς, με τον περιορισμό των εξόδων, υπήρξε και μείωση στην κα-

τανάλωση μπύρας στους χώρους εστίασης. Χαρακτηριστικά, για το 2020, υπήρξε μείωση 23,1% στις συνολικές πωλήσεις μπύρας.

Ετήσια

Αναλυτικότερα, το 2023 οι παραδόσεις μπύρας για εγχώρια κατανάλωση παρουσίασαν αύξηση 1,1%, σε σύγκριση με το 2022, φτάνοντας στα 39,69 εκατ. λίτρα, συγκριτικά με τα 39,25 εκατ. το προηγούμενο έτος. Το 2022 σημείωσε

αύξηση 15,2% στην εγχώρια κατανάλωση, σε σχέση με το 2021, που κατέγραψε 34.08 εκατ. λίτρα.

Στις εξαγωγές μπύρας, για το 2023, σημαντική ήταν η αύξηση, η οποία άγγιξε το 8,9%, καθώς ανήλθαν σε 2,44 εκατ. λίτρα, από 2,24 εκατ. λίτρα το 2022. Εξίσου εντυπωσιακή αύξηση σημειώθηκε το 2022 στις εξαγωγές, συγκριτικά με το 2021. Από 1,6 εκατ. λίτρα το 2021, το 2022 κατέγραψε αύξηση ύψους 39,9%, με 2,24 εκατ. λίτρα.

Μειωμένα ήταν σαφώς τα ποσοστά για τα έτη 2021 και 2020 λόγω του κορωνοϊού, ενώ το 2020 είναι το έτος που είχε τη λιγότερη καταγεγραμμένη ποσότητα μπύρας (29,51 εκατ. λίτρα) σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας Κύπρου.

Μηνιαία

Ο Ιούνιος του 2024 κατέγραψε αύξηση 7,6%, με 4,85 εκατ. λίτρα συνολικά, με την εγχώρια κατανάλωση να παρουσιάζει 9,3% αύξηση

και 4,53 εκατ. λίτρα. Ωστόσο, οι εξαγωγές τον Ιούνιο και Μάιο παρουσίασαν μείωση, με 10,9% (323.437 λίτρα) και 37,1% (207.531 λίτρα) αντίστοιχα.

Γενικά, φαίνεται πως η εγχώρια αγορά για το πρώτο εξάμηνο του 2024 παρουσιάζει αύξηση, με τους καλοκαιρινούς μήνες όπως είναι λογικό να έχουν τις περισσότερες συνολικές παραδόσεις μπύρας, συγκριτικά με τους χειμερινούς μήνες, με τον Ιούνιο μέχρι στιγμής να κα-

ταγράφει την περισσότερη ποσότητα.

Για το 2023, ο μήνας με τις περισσότερες συνολικές παραδόσεις μπύρας ήταν ο Αύγουστος, με τις συνολικές παραδόσεις να φτάνουν τα 5,19 εκατ. λίτρα, 4,8 εκατ. στην Κύπρο και 363.552 χιλιάδες λίτρα στο εξωτερικό. Το Δεκέμβριο του 2023, οι παραδόσεις μπύρας μειώθηκαν κατά 13,3%, (2.02 εκατ. λίτρα), σε σύγκριση με το Δεκέμβριο του 2022 (2,33 εκατ. λίτρα). Οι παραδόσεις μπύρας για εγχώρια κατανάλωση παρουσίασαν σημαντική μείωση 16,1%, με 1,9 εκατ. λίτρα, ενώ το 2022 καταγράφηκαν 2,27 εκατ. λίτρα. Οι εξαγωγές κατέγρα-

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια στροφή προς τη μικροζυθοποιία, με τον όρο «μπύρα craft» να χρησιμοποιείται όλο και συχνότερα, κυρίως στους χώρους εστίασης.

φαν τεράστια αύξηση, ύψους 96,9% και έφθασαν τα 112.983 λίτρα, από 57.466 λίτρα το Δεκέμβριο του 2022. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια στροφή προς τη μικροζυθοποιία, με τον όρο «μπύρα craft» να χρησιμοποιείται όλο και συχνότερα, κυρίως στους χώρους εστίασης. Η «μπύρα craft» φαίνεται πως έχει μπει για τα καλά στο παιχνίδι της παραγωγής, με όλο και περισσότερες ζυθοποιίες να μπαίνουν στον χάρτη της αγοράς.

ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΚΥΠΡΟΥ:

Όφελος 3,6 δις ευρώ για τους Κύπριους καταναλωτές

Ποσό μεγαλύτερο των 5,3 ή ακόμα και των 8 δισεκατομμυρίων ευρώ (με αναγωγή σε παρούσα αξία από ~ 2,8 δις έως και ~4,4 δις € - και ως μέση τιμή 3,6 δις €) στα κύρια έργα εναλλακτικά υποδομής, θα κληθούν να πληρώσουν επιπρόσθετα και αχρείαστα οι Κύπριοι καταναλωτές, αν τελικά "ναυαγήσει" το υποθαλάσσιο καλώδιο Κρήτης - Κύπρου το οποίο θα συνδέσει ενεργειακά την Μεγαλόνησο με την υπόλοιπη Ευρώπη.

Η επιβάρυνση θα προκύψει από το δυσθεώρητο κόστος που θα αναγκαστούν να καταβάλουν οι πολίτες για μπαταρίες αποθήκευσης ενέργειας έως το 2040 (με τις αναγκαίες αντικαταστάσεις τους μέχρι τα πρώτα 25 από τα τουλάχιστον 35 χρόνια λειτουργίας της διασύνδεσης, λόγω περιορισμένου χρόνου ζωής τους έναντι της διασύνδεσης).

Οι αριθμοί σκιαγραφούν καθαρά το τεράστιο όφελος που θα αποφέρει η ηλεκτρική διασύνδεση στην Κύπρο, στη μοναδική μη διασυνδεδεμένη χώρα της ΕΕ:

- Το κόστος του καλωδίου προσεγγίζει το 1,94 δις ευρώ. Η Ευρώπη, αντιλαμβάνομενη τη σημασία του έργου, συνεισφέρει 657 εκ. ευρώ. Το εναπομείναν ποσό θα καλυφθεί από ιδιωτικές επενδύσεις και τραπεζικό δανεισμό και εν τέλει από τους Κύπριους και Έλληνες καταναλωτές, μέσω της διασυνοριακής κατανομή κόστους (Cross Border Cost Allocation - CBCA) η οποία προβλέπει 63% για τους Κύπριους και 37% για τους Έλληνες. Υπολογίζοντας με ακρίβεια τα ποσά, οι Κύπριοι καταναλωτές θα επιβαρυνθούν συνολικά με περίπου 800 εκ. ευρώ, χρήματα που θα αποσβέσουν στο πολλαπλάσιο από τη λειτουργία του καλωδίου και θα απολαύσουν τις μειωμένες, κατά τουλάχιστον 30% στον τελικό λογαριασμό, τιμές ηλεκτρισμού, από την πρώτη κιόλας μέρα λειτουργίας του.

Στη φάση της κατασκευής του έργου, η έξτρα χρέωση στους λογαριασμούς

Η μέση Κυπριακή οικογένεια θα επιβαρυνθεί αθροιστικά με 150 ευρώ έως το 2030, όταν το καλώδιο θα μειώσει τον λογαριασμό ηλεκτροδότησης έως και 400 ευρώ από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του.

ρεύματος θα φτάσει μόλις τα 0,6 σεντς ανά κιλοβατώρα, δηλαδή περίπου 25 ευρώ ετησίως για ένα μέσο νοικοκυριό. Η μέση Κυπριακή οικογένεια θα επιβαρυνθεί αθροιστικά με 150 ευρώ έως το 2030, όταν το καλώδιο θα μειώσει τον λογαριασμό ηλεκτροδότησης έως και 400 ευρώ από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του.

Στην περίπτωση που η Κύπρος επιλέξει να συνεχίσει την απομονωμένη ενεργειακή της πορεία, η επιβάρυνση για τους καταναλωτές θα είναι δυσβάσταχτη. Η επιβεβλημένη, από την Ευρώπη, αλλαγή στο ενεργειακό μείγμα του νησιού και η ανάγκη για μετάβαση στην "πράσινη ενέρ-

γεια, σημαίνει ότι η Κύπρος θα επωμιστεί εξ ολοκλήρου το κόστος της προμήθειας και εγκατάστασης μπαταριών που θα χρειαστούν τουλάχιστον έως το 2040 για την αποθήκευση ενέργειας (με τις αναγκαίες αντικαταστάσεις των μπαταριών που θα απαιτηθούν).

Σε αυτήν την περίπτωση, αντί για ~800 εκ. ευρώ, οι πολίτες θα κληθούν να καταβάλουν 4,5 ή ακόμα και 6,5 δισεκατομμύρια ευρώ (τα οποία σε παρούσα αξία ανέρχονται αντίστοιχα από ~2,8 έως και ~4 δις €), χωρίς καμία συνεισφορά από την Ευρωπαϊκή Ένωση ή διαμοίραση του κόστους με κάποια γειτονική χώρα όπως είναι η Ελλάδα. Και αυτό, δίχως εν

τέλει να καθίσταται εφικτό το πλήρες "πρασίνισμα" της ηλεκτρικής ενέργειας που καταναλώνεται στη Μεγαλόνησο, αφού οι μελέτες δείχνουν ότι η επίτευξη ποσοστών πέραν ακόμα και του 80% διείσδυσης ΑΠΕ θεωρείται εξαιρετικά δύσκολη ή και πρακτικώς αδύνατη, λόγω του δυσθεώρητου κόστους υποδομών (μπαταριών που απαιτούνται σε συνδυασμό με τη μεγάλη ισχύ ΑΠΕ και τις αναγκαίες μεγάλες περικοπές που θα συνοδεύουν την παραγωγή τους).

Επιπλέον, η λύση των μπαταριών είναι ασύμφορη για πολλούς ακόμη λόγους. Αφ' ενός το λειτουργικό κόστος τους είναι πολύ μεγαλύτερο του αντίστοιχου λει-

τουργικού κόστους της διασύνδεσης (ΟΡΕΧ), και συγκεκριμένα, το λειτουργικό κόστος μπαταριών κυμαίνεται για όλη την περίοδο μελέτης από 1,8 δις ευρώ έως και 2,5 δις ευρώ (και με αναγωγή σε παρούσα αξία, αντίστοιχα, 0,9 δις έως και 1,3 δις €), έναντι 0,2 για τη διασύνδεση που επιβαρύνει τους Κύπριους καταναλωτές (με αναγωγή σε παρούσα αξία, 0,15 δις €).

Αφ' ετέρου, όπως αναφέρθηκε, στην περίπτωση της απομονωμένης ανάπτυξης-αποθήκευσης με μπαταρίες, η επιβάρυνση για τον καταναλωτή εκτοξεύεται όσο η διείσδυση ΑΠΕ αυξάνεται άνω του 80% (π.χ. 85% ή 90%). Πρακτικά, δια αυτής της οδού, δεν μπορεί να επιτευχθεί ο στόχος της "πράσινης" ηλεκτρικής ενέργειας.

Ζυγίζοντας τις διαθέσιμες επιλογές είναι σαφές ότι η ηλεκτρική διασύνδεση της Κύπρου με την Ευρώπη, μέσω Ελλάδας, είναι ο μοναδικός τρόπος για να αναπτυχθούν βιώσιμα οι ΑΠΕ και να επιτευχθούν οι ενεργειακοί στόχοι των Βρυξελλών χωρίς να "γονατίσουν" οικονομικά τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις του νησιού.

Η Κύπρος κρατάει στα χέρια της το κλειδί της μετεξέλιξης της σε ενεργειακό κόμβο της Μεσογείου. Με το καλώδιο που προωθεί ο έμπειρος και αξιόπιστος ΑΔΜΗΕ θα μπορεί να εξάγει ενέργεια σε Ευρώπη και Ισραήλ και να πρωταγωνιστήσει στις εξελίξεις της επόμενης ημέρας. Το έργο της ηλεκτρικής διασύνδεσης Ελλάδας - Κύπρου - Ισραήλ είναι ένα από τα μεγαλύτερα project παγκοσμίως. Η πόνηση του καλωδίου θα γίνει σε βάθος 3.000 μ, με τη βοήθεια μίας καινοτόμου τεχνολογίας σταθμών μετατροπής VSC-HVDC (Voltage Source Converters - High Voltage Direct Current).

Ο Great Sea Interconnector έχει μία τεράστια οικονομική και γεωπολιτική σημασία. Είναι μία ευκαιρία που δεν πρέπει να χαθεί.

Ανοδος τζίρου στα σουπερ μάρκετ λόγω αύξησης της κατανάλωσης

Ο κύκλος εργασιών κατά το α' εξάμηνο του 2024 έφτασε στα 5,86 δισ. ευρώ

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Στην αύξηση του όγκου πωλήσεων και όχι στην αύξηση των τιμών οφείλεται κατά βάση η αύξηση του τζίρου των σουπερ μάρκετ κατά το α' εξάμηνο του 2024, φαινόμενο που έχει να παρατηρηθεί από το 2021. Τούτο, βεβαίως, δεν σημαίνει ότι οι τιμές στα βασικά είδη σουπερ μάρκετ μειώθηκαν σημαντικά, αλλά κυρίως ότι σταμάτησαν να αυξάνονται με τον ρυθμό που καταγράφει τη διετία 2022-2023. Η εξέλιξη αυτή σε συνδυασμό και με μερική αύξηση των εισοδημάτων, αλλά και με τη μεγαλύτερη πλέον διάρκεια της τουριστικής περιόδου, βρίσκεται πίσω από την αύξηση του όγκου πωλήσεων. Η στασιμότητα και σε ορισμένες κατηγορίες και η μείωση των τιμών εξηγεί, εξάλλου, και το γεγονός ότι συνεχίζεται η υποχώρηση του μεριδίου των προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας, στο 26,8%, μετά το ιστορικό υψηλό ρεκόρ που είχε σημειώσει στην αιχμή της πρόσφατης πληθωριστικής κρίσης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της εταιρείας ερευνών αγοράς Circana (πρώην IRI), ο τζίρος των σουπερ μάρκετ κατά το α' εξάμηνο του 2024 ενισχύθηκε κατά 3% σε σύγκριση με το α' εξάμηνο του 2023 κι έφτασε στα 5,86 δισ. ευρώ, από 5,69 δισ. ευρώ το α' εξάμηνο του 2023, με τον όγκο πωλήσεων να αυξάνεται το ίδιο διάστημα κατά 2,9%. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο α' εξάμηνο του 2023 ο τζίρος των σουπερ μάρκετ είχε αυξηθεί κατά 9,6% σε σύγκριση με το α' εξάμηνο του 2022, χωρίς να έχει μεταβληθεί καθόλου ο όγκος πωλήσεων. Το α' εξάμηνο του 2022, με το σοκ των ανατιμήσεων που πυροδότησε τον Φεβρουάριο της ίδιας χρονιάς η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, ο τζίρος των

Εξέλιξη τζίρου σουπερ μάρκετ

Ποσά σε δισ. ευρώ

2019	7,29
2020	7,9
2021	9,93
2022	10,71
2023	11,79
2023 1ο 6μηνο	5,69
2024 1ο 6μηνο	5,86

PHFH: Circana

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Συνεχίζεται η υποχώρηση του μεριδίου των προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας, στο 26,8%.

σουπερ μάρκετ είχε αυξηθεί κατά 1,1%, αύξηση απολύτως πληθωριστική, καθώς ο όγκος πωλήσεων είχε μειωθεί κατά 2,2% σε σύγκριση με το α' εξάμηνο του 2021.

Η εξέλιξη της αξίας και του όγκου πωλήσεων στις 11 βασικές κατηγορίες ειδών σουπερ μάρκετ κατά το α' εξάμηνο

του 2024 σε σύγκριση με το α' εξάμηνο του 2023 έχει ως εξής: – Μη αλκοολούχα ποτά: Αύξηση αξίας πωλήσεων κατά 8,1% και όγκου πωλήσεων κατά 6,6%. Στη συγκεκριμένη κατηγορία περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων οι χυμοί και ο καφές, δύο προϊόντα των οποίων οι τιμές έχουν αυξηθεί σημαντικά λόγω ανατιμήσεων σε διεθνές επίπεδο του συμπυκνώματος χυμού και του καφέ. Στον καφέ μάλιστα αναμένονται περαιτέρω ανατιμήσεις.

– Αλκοολούχα ποτά: Αύξηση αξίας πωλήσεων κατά 7,3% και όγκου πωλήσεων κατά 9,7%.

– Είδη ατομικής φροντίδας και ομορφιάς: Αύξηση αξίας πωλήσεων κατά 5,6% και όγκου πω-

λήσεων κατά 5%.

– Κατεψυγμένα τρόφιμα: Αύξηση αξίας πωλήσεων κατά 4,4% και όγκου πωλήσεων κατά 4,1%.

– Υλικά μαγειρικής: Αύξηση αξίας πωλήσεων κατά 4% και όγκου πωλήσεων κατά 0,3%.

– Γαλακτοκομικά: Αύξηση αξίας πωλήσεων κατά 3,3% και όγκου πωλήσεων κατά 6,6%. Πρόκειται για κατηγορία της οποίας ο όγκος πωλήσεων αυξήθηκε λόγω μείωσης των τιμών κατά 3,2%.

– Σνακ: Αύξηση αξίας πωλήσεων κατά 2,5% και μείωση του όγκου πωλήσεων κατά 0,9%. Πρόκειται για κατηγορία με σημαντική αύξηση τιμών, της τάξεως του 3,4% στο α' εξάμηνο του 2024.

– Απορρυπαντικά και καθαριστικά σπιτιού: Αύξηση αξίας πωλήσεων κατά 2% και όγκου πωλήσεων κατά 3,6%. Στην κατηγορία καταγράφεται μείωση τιμών 1,5%, η οποία εν μέρει αποδίδεται στα μέτρα για τη μείωση των παραοξύνων των προμηθευτών προς τους λιανεμπόρους και μεταφορά του οφέλους στις τιμές τιμοκαταλόγου.

– Είδη προσωπικής υγιεινής: Μείωση αξίας πωλήσεων κατά 4,2% και αύξηση όγκου πωλήσεων 1,9%. Κι εδώ έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, καθώς φαίνεται, το προαναφερθέν μέτρο.

– Συσκευασμένα τρόφιμα: Αύξηση αξίας πωλήσεων 0,6% και όγκου πωλήσεων κατά 0,8%.

– Άλλα είδη σπιτιού: Μείωση αξίας πωλήσεων κατά 1,1% και αύξηση όγκου πωλήσεων κατά 1,2%.

Συνολικά τα στοιχεία δείχνουν αύξηση των τιμών κατά 0,8% στην ομάδα των τροφίμων, αλλά μείωση 2,8% και 1,4% στις τιμές των ειδών ατομικής φροντίδας και ομορφιάς και των προϊόντων σπιτιού, αντιστοίχως.

Η πατατοπαραγωγή μειώνεται, η τιμή της πατάτας αυξάνεται

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Σε είδος πολυτελείας τείνει να εξελιχθεί η πατάτα στην Ελλάδα, με την τιμή της τα τελευταία χρόνια να βρίσκεται σε διαρκή άνοδο, κάτι που πλήττει όλα τα νοικοκυριά, αλλά κυρίως τα χαμηλά εισοδήματα. Κι αυτό διότι οι πατάτες σε αρκετές περιπτώσεις δεν αποτελούν απλώς συνοδευτικό, αλλά το κυρίως πιάτο, είτε τηγανητές, είτε στον φούρνο, είτε βραστές. Ενδεικτικά, μέχρι πρότερου με 5 ευρώ στη λαϊκή αγορά αγοράζες 6 κιλά πατάτες, αλλά πλέον η σχέση έχει αντιστραφεί και χρειάζεσαι 6 ευρώ για να αγοράσεις 5 κιλά πατάτες. Ο λόγος; Η ολοένα και μικρότερη εγχώρια παραγωγή με συνέπεια η πατάτα, και κυρίως η ελληνικής παραγωγής, να κινδυνεύει να γίνει όχι μόνο είδος πολυτελείας αλλά και είδος προς εξαφάνιση, με τις εισαγωγές από Κύπρο και Αίγυπτο να είναι ολοένα και περισσότερες.

Τα στοιχεία για το πλέον δημοφιλές λαχανικό που δημοσιοποίησε χθες η Eurostat είναι αποκαλυπτικά. Έτσι, ενώ πριν από 24 χρόνια η καλλιέργεια της πατάτας στην Ελλάδα κάλυπτε 20.260 εκτάρια (202.600 στρέμματα), φτάνοντας ακόμη και τα 36.150 εκτάρια το 2006, από το 2016 βρίσκεται κάτω από τα 20.000 εκτάρια και μάλιστα τη διετία 2023-

2024 πλησιάζει επικίνδυνα τα 10.000 εκτάρια. Το 2023 η πατατοκαλλιέργεια στην Ελλάδα ήταν 12.040 εκτάρια και φέτος 12.700 εκτάρια. Όσο για την τιμή λιανικής, αυτή σε σύγκριση με το 2015 είναι υψηλότερη κατά 55,51%.

Τι έχει προκαλέσει αυτή τη μεγάλη μείωση στην καλλιέργεια πατάτας στην Ελλάδα; Το κόστος λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων είναι από τα υψηλότερα στην Ευρώπη και αυξήθηκε ακόμη περισσότερο μετά την εισβολή της Ρωσίας στην

Από την αγορά 6 κιλών με 5 ευρώ στη λαϊκή, πλέον πληρώνουμε 6 ευρώ για 5 κιλά.

Ουκρανία, καθώς η Ρωσία αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους παραγωγούς αζωτοϋλών λιπασμάτων, βασική πρώτη ύλη των οποίων είναι το φυσικό αέριο. Η πατατοκαλλιέργεια απαιτεί πολλή ενέργεια, το κόστος της οποίας έχει επίσης αυξηθεί, ενώ στην Ελλάδα είναι υψηλό και το κόστος των σπόρων. Σε όλα τα παραπάνω έρχεται να προστεθεί η κλιματική αλλαγή που έχει προκαλέσει σημαντική μείωση βροχών στην Ελλάδα, αλλά και η σημαντική μείωση του διαθέσιμου

Η ταμπέλα γράφει 5 κιλά προς 4 ευρώ, αλλά η φωτογραφία από τη λαϊκή αγορά του Χαλανδρίου είναι αρχείου και χρονολογείται το 2014. Εκτοτε η τιμή της πατάτας έχει αυξηθεί άνω του 55%.

νερού λόγω υπερτουρισμού. Τόσο στο Νευροκόπι όσο και στη Νάξο, τις δύο περιοχές των οποίων οι αντίστοιχες ποικιλίες πατάτας έχουν αναγνωρισθεί ως προϊόντα προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης (ΠΓΕ) στην Ευρωπαϊκή Ένωση – από το 2002 η πατάτα Νευροκόπιου και από το 2011 η πατάτα Νάξου –, φέτος η παραγωγή πατάτας είναι μειωμένη λόγω λειψυδρίας. Όπως αποκάλυψε η «Καθημερινή» της Κυριακής, φέτος η παραγωγή στο Νευροκόπι είναι αισθητά μειωμένη,

με τις πατάτες να μη φτάνουν στο επιθυμητό μέγεθος λόγω της έλλειψης νερού. Στη Νάξο, αντί για 6.000 τόνους που ήταν συνήθως η ετήσια παραγωγή, φέτος αυτή έφτασε μόλις τους 1.800 τόνους σύμφωνα με τον κ. Δημήτρη Καπούνη, πρόεδρο της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Νάξου.

Συνολικά η παραγωγή πατάτας στην Ε.Ε. έχει μειωθεί τις δύο τελευταίες δεκαετίες κατά 36,7% το 2023 σε σύγκριση με το 2000, ή κατά 27,9 εκατ. τόνους.

Αποθήκευση έως 3 εκατ. τόνων CO₂ ετησίως στον Πρίνο

Τις μελέτες για την αύξηση της δυναμικότητας αποθήκευσης CO₂ στον Πρίνο δρομολογεί η Energean μετά την επιβεβαίωση της δυνατότητας αποθήκευσης 3 εκατ. τόνων ετησίως από 1 εκατ. τόνους που προβλέπει η πρώτη φάση ανάπτυξης του έργου. Σύμφωνα με σχετική ανακοίνωση της εταιρείας, η απόφαση να δρομολογηθούν οι σχετικές μελέτες για την αύξηση της δυναμικότητας του έργου ελήφθη σε συνάντηση που είχαν στην Αθήνα στελέχη της Energean, της θυγατρικής της EnEarth, καθώς και της Halliburton, μιας από τις μεγαλύτερες τον κόσμο εταιρείες παροχής τεχνικών υπηρεσιών και προϊόντων προς τις βιομηχανίες του ενεργειακού τομέα. Εως τώρα έχει επιβεβαιωθεί η αποθηκευτική δυναμικότητα του 1 εκατ. τόνων CO₂ ετησίως, με το ενδιαφέρον της εγχώριας βιομηχανίας καθώς και βιομηχανικών μονάδων από γειτονικές χώρες για την αποθήκευση να είναι έντονο. Ηδη, έχουν υπογραφεί 10 μ.δ. δεσμευτικές συμφωνίες (MoUs) με ενδιαφερόμενες βιομηχανίες (emitters).

Οι τεχνολογίες δέσμευσης και αποθήκευσης CO₂ (CCS) προσφέρουν μια μεγάλη ευκαιρία για την αντιμετώπιση των εκπομπών CO₂ και πραγματικές λύσεις για τις ελληνικές βιομηχανίες, που αντιμετωπίζουν μια τεράστια πρόκληση διαχείρισης των ρύπων τους, το κόστος των οποίων θα μπορούσε να καταστεί μη διαχειρίσιμο εάν ο φόρος διοξειδίου του άνθρακα αυξηθεί περαιτέρω. Η Ελλάδα απελευθερώνει ετησίως περίπου 33 εκατ. τόνους CO₂ στην ατμόσφαιρα, από βιομηχανικές δραστηριότητες. Οι βιομηχανικές εκπομπές συγκεντρώνονται κατά βάση στην Κεντρική Ελλάδα, γύρω από την ευρύτερη περιοχή του λεκανοπεδίου της Αττικής, όπου οι εκπομπές CO₂ ανέρχονται σε 14,7 εκατ. τόνους ετησίως (εντός μιας ακτίνας 100 χλμ.). Αντίστοιχα, στη Βόρεια Ελλάδα, οι περιφέρειες της Μακεδονίας και Θράκης συμβάλλουν με βιομηχανικές εκπομπές 5 εκατ. τόνους CO₂ ετησίως.

Η Ελλάδα έχει εξασφαλίσει

ευρωπαϊκή χρηματοδότηση για έργα δέσμευσης 4 εκατ. τόνων. Πέραν του Πρίνου χρηματοδότηση έλαβαν τα έργα Iris της Motor Oil, Ifestos του «Τιτάν» και Olympus του «Ηρακλή», ενώ πρόσφατα πρόταση για χρηματοδότηση κατέθεσε και η HELLENIC ENERGY, η οποία, εάν εγκριθεί, θα ανεβά-

Το έργο του Πρίνου αποτελεί το μοναδικό ώριμο έργο μόνιμης γεωλογικής αποθήκευσης CO₂ στη χώρα μας.

Η Energean δρομολογεί τις μελέτες, ώστε να καταστεί δυνατή η αύξηση της αποθηκευτικής δυναμικότητας.

σε το σύνολο σε περισσότερο από 4,5 εκατ. τόνους.

Το έργο του Πρίνου αποτελεί το μοναδικό ώριμο έργο μόνιμης γεωλογικής αποθήκευσης CO₂ στη χώρα μας, το οποίο όμως δεν μπορεί να καλύψει το σύνολο των αναγκών της εγχώριας αγοράς, γι' αυτό και η ΕΔΕΥΕΠ εξετάζει δυνατότητες αποθήκευσης σε γειτονικές χώρες, όπως η Αίγυπτος και η Ιταλία, οι οποίες διαθέτουν εξαντλημένα κοιτάσματα πετρελαίου και φυσικού αερίου.

ΧΡΥΣΑ ΛΙΑΓΓΟΥ

Θετικό το δεύτερο τρίμηνο για τις ελληνικές τράπεζες

Οι ελληνικές τράπεζες είχαν ένα καλό δεύτερο τρίμηνο με βελτιωμένη τελική γραμμή, σημειώνοντας η NBG Securities σε σχόλιο της Eurobank αυξηθηκαν οργανικά κατά 1,2 δισ. ευρώ το α' εξάμηνο, ενώ ο δείκτης NPE μειώθηκε κατά 2,1% σε ετήσια βάση και στο 3,1%.

Το απόθεμα NPEs της Εθνικής Τράπεζας μειώθηκε κατά 0,1 δισ. ευρώ, σε 1,7 δισ. ευρώ στο β' τρίμηνο, ενώ ο δείκτης NPE υποχώρησε στο 4,7%.

Τα εξυπηρετούμενα δάνεια της Eurobank αυξήθηκαν οργανικά κατά 1,2 δισ. ευρώ το α' εξάμηνο, ενώ ο δείκτης NPE μειώθηκε κατά 2,1% σε ετήσια βάση και στο 3,1%.

Το απόθεμα NPEs της Εθνικής Τράπεζας μειώθηκε κατά 0,1 δισ. ευρώ, σε 1,7 δισ. ευρώ στο β' τρίμηνο, ενώ ο δείκτης NPE υποχώρησε στο 4,7%.

Τα εξυπηρετούμενα δάνεια της Eurobank αυξήθηκαν οργανικά κατά 1,2 δισ. ευρώ το α' εξάμηνο, ενώ ο δείκτης NPE μειώθηκε κατά 2,1% σε ετήσια βάση και στο 3,1%.

Το απόθεμα NPEs της Εθνικής Τράπεζας μειώθηκε κατά 0,1 δισ. ευρώ, σε 1,7 δισ. ευρώ στο β' τρίμηνο, ενώ ο δείκτης NPE υποχώρησε στο 4,7%.

Τα εξυπηρετούμενα δάνεια της Eurobank αυξήθηκαν οργανικά κατά 1,2 δισ. ευρώ το α' εξάμηνο, ενώ ο δείκτης NPE μειώθηκε κατά 2,1% σε ετήσια βάση και στο 3,1%.

Το απόθεμα NPEs της Εθνικής Τράπεζας μειώθηκε κατά 0,1 δισ. ευρώ, σε 1,7 δισ. ευρώ στο β' τρίμηνο, ενώ ο δείκτης NPE υποχώρησε στο 4,7%.

Τα εξυπηρετούμενα δάνεια της Eurobank αυξήθηκαν οργανικά κατά 1,2 δισ. ευρώ το α' εξάμηνο, ενώ ο δείκτης NPE μειώθηκε κατά 2,1% σε ετήσια βάση και στο 3,1%.

Το απόθεμα NPEs της Εθνικής Τράπεζας μειώθηκε κατά 0,1 δισ. ευρώ, σε 1,7 δισ. ευρώ στο β' τρίμηνο, ενώ ο δείκτης NPE υποχώρησε στο 4,7%.

Τα εξυπηρετούμενα δάνεια της Eurobank αυξήθηκαν οργανικά κατά 1,2 δισ. ευρώ το α' εξάμηνο, ενώ ο δείκτης NPE μειώθηκε κατά 2,1% σε ετήσια βάση και στο 3,1%.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΟΥΡΤΑΛΗ

Στα 816,95 ευρώ η μέση σύνταξη τον Ιούνιο

Οι νέοι συνταξιούχοι ιδιωτικού τομέα έλαβαν 749,11 ευρώ, έναντι 1.224,45 ευρώ των νέων συντάξεων γήρατος του Δημοσίου

Της **ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ**

Μακροπρόθεσμα, οι νέες συντάξεις θα αυξάνονται περισσότερο λόγω της αλλαγής του τρόπου υπολογισμού των συντάξιμων αποδοκών. Για την ώρα, βέβαια, ο νόμος Κατρούγκαλου συνεχίζει την αρνητική του επιρροή στο ύψος των αποδοκών που λαμβάνουν από τον ΕΦΚΑ όσοι βγαίνουν τώρα στη σύνταξη, με αποτέλεσμα, σε σύνολο 2.495.464 συνταξιούχων, μόλις 718.000 είναι αυτοί που λαμβάνουν μέση σύνταξη μεγαλύτερη των 1.000 ευρώ. Αλλοι 467.026 συνταξιούχοι εισπράττουν ποσά μικρότερα των 700 ευρώ, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία λαμβάνει σύνταξη έως 1.000 ευρώ. Συγκεκριμένα, τον Ιούνιο του 2024, σύμφωνα με τα στοιχεία του πληροφοριακού συστήματος «Ηλιος», η μέση σύνταξη λόγω γήρατος διαμορφώθηκε στα 816,95 ευρώ (816 ευρώ τον Μάιο), η μέση σύνταξη χηρείας - λόγω θανάτου ανήλθε στα 495,24 (494 ευρώ τον Μάιο), ενώ η μέση αναπηρική σύνταξη διαμορφώθηκε στα 538,64 ευρώ (538 ευρώ τον Μάιο). Η μέση επικουρική σύνταξη διαμορφώθηκε στα 199,94 ευρώ. Μάλιστα, για τις 27.079 νέες συντάξεις, που πληρώθηκαν για πρώτη φορά μέσα στον Ιούνιο, η συνολική δαπάνη ανήλθε σε 15,6 εκατ. ευρώ, που αντιστοιχεί κατά μέσον όρο σε 576,6 ευρώ ανά συνταξιούχο.

Η ωρίμανση του νόμου Κατρούγκαλου και οι αλλαγές στον τρόπο υπολογισμού των κύριων και επικουρικών συντάξεων έχουν ως αποτέλεσμα οι νέες συντάξεις που εκδίδονται να

είναι σημαντικά χαμηλότερες από αυτές που δίνονταν πριν από την ψήφιση του νόμου το 2016. Πλέον, οι ελπίδες έχουν πέσει στον νέο δείκτη «μεταβολής μισθών», που θα πρέπει να παρουσιαστεί από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) στο υπουργείο Εργασίας έως το τέλος του έτους. Αυτός ο νέος δείκτης θα αρχίσει βέβαια να βαραίνει μακροπρόθεσμα στον τρόπο που θα επηρεάζει το ύψος των νέων συντάξεων. Από την επόμενη χρονιά ο τρόπος υπολογισμού του ανταποδοτικού σκέλους των νέων συντάξεων θα γίνεται με βάση τις συντάξιμες αποδοχές προσαυξημένες κατ' έτος με τη μεταβολή του δείκτη τιμών καταναλωτή για τα έτη από το 2002 έως το 2024 και με βάση τον δείκτη μεταβολής μισθών για τα έτη από το 2025 και μετά. Σύμφωνα, δε, με τους υπολογισμούς του υπουργείου Εργασίας, ο νέος δείκτης θα έχει ως

Από το 2025 αλλάζει ο τρόπος υπολογισμού των συντάξεων.

αποτέλεσμα μακροπρόθεσμα οι συντάξιμες αποδοχές να είναι υψηλότερες απ' ό,τι εάν ίσχυε ο παλιός δείκτης τιμών καταναλωτή. Για έναν νέο, π.χ., που θα ενταχθεί στην αγορά εργασίας για πρώτη φορά εντός του 2025, όταν θα συνταξιοδοτηθεί έπειτα από 40 έτη, οι συντάξιμες αποδοχές του θα υπολογιστούν στο σύνολό τους με τον νέο δείκτη μεταβολής μισθών.

Σε σύνολο 2.495.464 συνταξιούχων, μόλις 718.000 είναι αυτοί που λαμβάνουν μέση σύνταξη μεγαλύτερη των 1.000 ευρώ. Αλλοι 467.026 συνταξιούχοι εισπράττουν ποσά μικρότερα των 700 ευρώ.

Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα να είναι κατά 35% υψηλότερες από αυτές που θα ίσχυαν εάν αναπροσαρμόζονταν με βάση τον δείκτη τιμών καταναλωτή. Και αντιστοίχα, υψηλότερη θα είναι και η ανταποδοτική τους σύνταξη.

Για την ώρα πάντως, και συγκεκριμένα για τον Ιούνιο, οι νέοι συνταξιούχοι του ιδιωτικού τομέα έλαβαν σύνταξη γήρατος

κατά μέσον όρο της τάξης των 749,11 ευρώ, σημαντικά χαμηλότερη από τα 1.224,45 ευρώ των νέων συντάξεων γήρατος του Δημοσίου. Στο σύνολο των συνταξιούχων, οι συντάξεις γήρατος μόλις και μετά βίας ξεπέρασαν τα 820 ευρώ μεικτά. Τα στοιχεία του συστήματος «Ηλιος» δείχνουν τα εξής:

– Μέσα σε ένα μήνα, τον Ιούνιο, οι συνταξιούχοι αυξήθηκαν

κατά 1.729 άτομα, φθάνοντας τα 2.495.464.

– Συνολικά, δαπανήθηκαν περισσότερα από 2,6 δισ. ευρώ για να καταβληθούν οι συντάξεις Ιουνίου. Ειδικότερα, πληρώθηκαν 4.626.455 συντάξεις, από τις οποίες οι 2.843.427 ήταν κύριες (γήρατος, θανάτου, αναπηρίας και ανασφάλιστων υπερηλικών), οι 1.351.139 ήταν επικουρικές, ενώ δόθηκαν

και 432.189 μερίσματα.

– Η μέση σύνταξη γήρατος ήταν μόλις 816,95 ευρώ. Ακόμα και αν αθροιστούν όλες οι κύριες συντάξεις, κατά μέσον όρο καταβλήθηκαν 820,27 ευρώ. Αντίστοιχα, η μέση επικουρική δεν ξεπέρασε τα 196,85 ευρώ και τα μερίσματα τα 111,85 ευρώ. – Συνταξιούχοι ηλικίας 61-65 ετών λαμβάνουν κατά μέσον όρο μεικτές αποδοχές από συντάξεις της τάξης των 1.120,82 ευρώ. Ακολουθούν οι συνταξιούχοι της ηλικιακής κατηγορίας 66-70 ετών με 1.086,26 ευρώ μεικτά. Υπενθυμίζεται ότι για τον υπολογισμό του μέσου εισοδήματος αθροίζονται οι συντάξεις όλων των κατηγοριών (γήρατος, θανάτου, αναπηρίας) που ενδεχομένως λαμβάνει ένας συνταξιούχος.

Σε αυτό το πλαίσιο και σύμφωνα με τη Eurostat, η Ελλάδα κατατάσσεται στις χώρες με τις χαμηλές συντάξεις, σε μια Ευρωπαϊκή Ένωση με τεράστιες ανισότητες. Να σημειωθεί βέβαια ότι οι συντάξεις γήρατος σε όλη την Ευρώπη διαφέρουν σημαντικά τόσο σε ονομαστικούς όρους όσο και σε πρότυπα αγοραστικής δύναμης. Τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία αφορούν το 2021 και αναφέρονται στη μέση ακαθάριστη μηνιαία δαπάνη για συντάξεις γήρατος ανά δικαιούχο εντός της Ε.Ε. Και δείχνουν τεράστιες διαφορές, από 2.575 ευρώ στο Λουξεμβούργο έως 226 ευρώ στη Βουλγαρία και με τον μέσο όρο της Ε.Ε. να ανέρχεται σε 1.224 ευρώ. Η χώρα μας, βάσει αυτών των στοιχείων, βρίσκεται κάτω στη μέση, με 1.035 ευρώ τον μήνα.

Η Τράπεζα Κύπρου στο πλαίσιο των εορτασμών για τα 125 χρόνια της παρουσιάζει το πολιτιστικό γεγονός της χρονιάς:

ΣΤΑΥΡΟΣ ΞΑΡΧΑΚΟΣ

ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ

40 ΧΡΟΝΙΑ ΜΕΤΑ

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΜΑΚΑΡΙΟΥ Γ' (ΣΧΟΛΗΣ ΤΥΦΛΩΝ)

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΤΕΤΑΡΤΗ 11.09.2024

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΚΗΠΟΘΕΑΤΡΟ "Μ. ΤΟΚΑΣ"

ΛΕΜΕΣΟΣ, ΠΕΜΠΤΗ 12.09.2024

Τράπεζα Κύπρου

125 ΧΡΟΝΙΑ

ricos

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ: **ticketmaster**.cy | **ACS** | 7777 7040

ΧΟΡΗΓΟΣ: **UoL**

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΕΑΣ: **AEGEAN**

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ: **Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ**

LOVE 100%

wizguide

«Ατμομηχανή» για τις οικονομίες του ευρωπαϊκού Νότου ο τουρισμός

Η μεγέθυνση του κλάδου ενισχύει το ΑΕΠ Ελλάδας, Ισπανίας, Πορτογαλίας

Της ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ

Συνέχιση της αύξησης του τουρισμού στην Ευρώπη αναμένει η Capital Economics, με τις χώρες του Νότου, όπως η Ελλάδα, η Ισπανία και η Πορτογαλία, να επωφελούνται ιδιαίτερα καθώς οι οικονομίες τους θα συνεχίσουν να αναπτύσσονται ταχύτερα από τον μέσο όρο της Ευρώπης τα επόμενα δύο χρόνια, εκτιμά η Capital Economics.

Όπως σημειώνει ο οίκος, ο τουριστικός τομέας έχει αναπτυχθεί πολύ γρήγορα τα τελευταία δύο χρόνια και αρχικά αυτό οφειλόταν στο reopening της οικονομίας μετά την πανδημία, ωστόσο συνέχισε να αναπτύσσεται δυναμικά ακόμη και μετά την πλήρη ανάκαμψή του στα προ COVID επίπεδα. Τους 12 μήνες έως τον Μάιο, οι διανυκτερεύσεις σε τουριστικά καταλύματα ήταν κατά μέσον όρο 2,8% υψηλότερες από ό,τι το 2019, επισημαίνει.

Αυτή η ισχυρή επίδοση συνεχίστηκε παρά τη στασιμότητα των πραγματικών μισθών το 2023, κάτι που προφανώς εν μέρει οφειλόταν στη μειωμένη ζήτηση, καθώς ορισμένα νοικοκυριά στην Ε.Ε. επέλεξαν να κάνουν περισσότερες διακοπές από ό,τι συνήθως, αφού τις στερήθηκαν κατά την περίοδο της πανδημίας. Ρόλο έπαιξε και η αύξηση του αριθμού των τουριστών εκτός Ε.Ε. Πράγματι, οι ταξιδιωτικές δαπάνες εκτός Ε.Ε. αυξάνονται ταχύτερα από τις δαπάνες ταξιδιών εντός της Ε.Ε. τα τελευταία δύο χρόνια, επισημαίνει η Capital Economics.

Ο τουρισμός είναι πιθανό να αναπτυχθεί πολύ ταχύτερα από την οικονομία συνολικά αυτό το καλοκαίρι, όπως εκτιμά. Επιχειρηματικές έρευνες δείχνουν ότι η αύξηση της ζήτησης για υπηρεσίες που σχετίζονται με τον τουρισμό, και ιδιαίτερα για ταξιδιωτικές υπηρεσίες, είναι αρκετά ισχυρή, ενώ φαίνεται ότι οι περιορισμοί χωρητικότητας στον τουριστικό τομέα μειώνονται.

Η κλιματική αλλαγή και η μειωμένη ανοχή στον τουρισμό μεταξύ των τοπικών πληθυσμών θα μπορούσαν να εμποδίσουν την ανάπτυξη του κλάδου, επισημαίνει στην έκθεσή της η DBRS.

Η Capital Economics αναμένει ότι ο τουρισμός θα συνεχίσει να αναπτύσσεται ταχύτερα και τα επόμενα χρόνια.

Οι αεροπορικές εταιρείες έχουν ανακοινώσει ότι αναμένουν αύξηση του αριθμού των επιβατών φέτος, αλλά χαμηλότερες τιμές λόγω της ταχύτερης αύξησης της χωρητικότητας σε σχέση με τον αριθμό των τουριστών.

Η Capital Economics εκτιμά ότι ο τουρισμός θα συνεχίσει να αναπτύσσεται ταχύτερα και τα επόμενα χρόνια. Φέτος, αναμένει ότι τα πραγματικά εισοδήματα θα αυξηθούν με τον ταχύτερο ρυθμό από τη «γέννηση» του ευρώ, λόγω των υψηλών μισθολογικών συμβάσεων και της πτώσης του πληθωρισμού, που είναι πιθανό να τονώσει τις τουριστικές δαπάνες. Επιπλέον, τα νοικοκυριά μπορεί κάλλιστα να αποφά-

σίσουν να εξοικονομήσουν λίγο λιγότερο από το διαθέσιμο εισόδημά τους. Εξάλλου, τα επιτόκια αποταμίευσης βρίσκονται επί του παρόντος σε ιστορικά υψηλά επίπεδα στην Ευρώπη και ενδέχεται να υποχωρήσουν στο μέλλον καθώς μειώνονται τα επιτόκια και αυξάνεται η εμπιστοσύνη των καταναλωτών.

Πάντως, ο οίκος επισημαίνει πως η κλιματική αλλαγή και η μειωμένη ανοχή στον τουρισμό μεταξύ των τοπικών πληθυσμών θα μπορούσαν να εμποδίσουν την ανάπτυξη του κλάδου, ειδικά στα παραδοσιακά hotspots. Ωστόσο, αυτό δεν αναμένεται να έχει μεγάλο αντίκτυπο στον αριθμό των τουριστών σε συνολικό επίπεδο. Ακόμη και αν η προσφορά είναι περιορισμένη σε μια συγκεκριμένη περιοχή ή πόλη, οι τουρίστες θα ανταποκριθούν στην έλλειψη διαθεσιμότητας ή σε υψηλότερες τιμές πηγαίνοντας σε εναλλακτικούς προορισμούς.

«Η ισχυρή ανάπτυξη στον τουριστικό τομέα υποστηρίζει την άποψή μας ότι οι οικονομίες της περιφέρειας της Ευρώπης θα σημειώσουν γενικά

ισχυρή ανάπτυξη τα επόμενα χρόνια», όπως επισημαίνει η Capital Economics. Ο τουρισμός, προσθέτει, θα ενισχύσει σημαντικά το ΑΕΠ των οικονομιών του Νότου, ακόμη και αν ο αριθμός των τουριστών αυξηθεί σύμφωνα με τις ιστορικές τάσεις. Για παράδειγμα, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Τουρισμού και Ταξιδιών εκτίμησε ότι ο τουρισμός, άμεσα και έμμεσα, αντιπροσώπευε περίπου το 14% της ισπανικής οικονομίας το 2023. Με βάση αυτό και υποθέτοντας ότι ο αριθμός των τουριστών αυξάνεται σύμφωνα με τον μέσο όρο του 2015-2019 (3,3% ετησίως), ο τουρισμός μπορεί να προσθέσει περίπου 0,5% ετησίως στην ισπανική οικονομία. Ο τουρισμός θα ενισχύσει το ΑΕΠ στην Ελλάδα και την Πορτογαλία ακόμη περισσότερο, καθώς αντιπροσωπεύει ακόμη μεγαλύτερο ποσοστό αυτών των οικονομιών. Συνολικά, η Capital Economics αναμένει ότι η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ελλάδα θα ξεπεράσουν σημαντικά τη Γαλλία και τη Γερμανία τα επόμενα χρόνια όσον αφορά την αύξηση του ΑΕΠ.

Καλύτερες προοπτικές για τις 4 τράπεζες «βλέπει» η DBRS

Της ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ

Καθαρά κέρδη ύψους 2,3 δισ. ευρώ εμφάνισαν οι τέσσερις συστημικές τράπεζες το α' εξάμηνο του έτους, αυξημένα κατά 25% σε ετήσια βάση, δηλαδή σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό εξάμηνο. Η άνοδος της κερδοφορίας, σύμφωνα με την DBRS, αποδίδεται στα αυξημένα οργανικά έσοδα, στη συγκράτηση του κόστους και στις χαμηλότερες προσβλέψεις για επισφαλή δάνεια, οδηγώντας στην αναβάθμιση των στόχων για κερδοφορία για το σύνολο του έτους και στη βελτίωση της απόδοσης ιδίων κεφαλαίων στο επίπεδο του 14%.

Τα κεφαλαιακά αποθέματα έχουν ενισχυθεί περαιτέρω το πρώτο εξάμηνο του 2024 παρά την επανένταξη των διανομών μερισμάτων και τη σημαντική ανάκαμψη των νέων όγκων δανείων. Ωστόσο, η ποιότητα του κεφαλαίου παραμένει αδύναμη, επισημαίνει η DBRS, καθώς ο αναβαλλόμενος φόρος εξακολουθεί να αντιπροσωπεύει το 50% των κεφαλαίων των ελληνικών τραπεζών, καταγράφοντας πάντως μείωση σε σύγκριση με το 56%, που ήταν στα τέλη του 2023.

Συγκεκριμένα, τα συνολικά έσοδα το α' εξάμηνο του έτους αυξήθηκαν κατά 9% σε ετήσια βάση, υποστηριζόμενα από τα καθαρά έσοδα από τόκους που αυξήθηκαν κατά 10% και τις προμήθειες που αυξήθηκαν κατά 14%, οδηγώντας σε άνοδο κατά 11% των οργανικών εσόδων σε ετήσια βάση. Σύμφωνα με την DBRS, τα καθαρά έσοδα από τόκους και το καθαρό επιτοκιακό περιθώριο αποδείχθηκαν ανθεκτικότερα σε σχέση με τις αρχικές προσδοκίες, αντανάκλωντας τη βραδύτερη μείωση των επιτοκίων, το καλύτερο μείγμα καταθέσεων, με τις προθεσμιακές καταθέσεις να έχουν σταθεροποιηθεί στο 26% και τον ενισχυμένο ρυθμό πιστωτικής αύξησης. Οι καθαρές προμήθειες υποστηρίχθηκαν από τις νέες δανειοδοτήσεις, τις αυξημένες τραπεζικές συναλλαγές και τη θετική δυναμική στις επενδυτικές και τραπεζοασφαλιστικές δραστηριότητες. Ωστόσο, η συμβολή των καθαρών εσόδων από προμήθειες στα συνολικά έσοδα των τραπεζών παρέμεινε στο μέτριο 18%.

Στην άνοδο των λειτουργικών εσόδων συνέβαλε και η συγκράτηση του λειτουργικού κόστους

σε επίπεδο μόλις +2% σε ετήσια βάση παρά τις πληθωριστικές πιέσεις, τις υψηλότερες επενδύσεις για ψηφιοποίηση και τις αυξήσεις στους μισθούς του προσωπικού. Έτσι, ο λόγος κόστους προς έσοδα βελτιώθηκε περαιτέρω στο 32% το α' εξάμηνο του 2024, από 34% το α' εξάμηνο του 2023 ως αποτέλεσμα των σοβαρών προσπαθειών για τον έλεγχο του κόστους τα τελευταία χρόνια και της θετικής δυναμικής των εσόδων.

Όπως αναφέρει η DBRS, η μείωση των δανείων προς τα οικο-

Η DBRS επισημαίνει ότι η ποιότητα του κεφαλαίου των τεσσάρων συστημικών τραπεζών παραμένει αδύναμη, καθώς ο αναβαλλόμενος φόρος εξακολουθεί να αντιπροσωπεύει το 50% των κεφαλαίων τους.

Το πρώτο εξάμηνο, τα κέρδη τους είναι αυξημένα κατά 25% σε ετήσια βάση.

κυρία στην Ελλάδα διαμορφώθηκε στο 1% έναντι αύξησης 0,3% στην Ευρώπη και παρά το γεγονός ότι οι επιδόσεις της χώρας μας σε αυτό τον τομέα είναι χειρότερες από αυτές στην Ευρώπη, το πρόγραμμα «Σπίτι μου» οδήγησε σε άνοδο της νέας παραγωγής στεγαστικών δανείων. Στον αντίποδα, το χαρτοφυλάκιο των επιχειρηματικών δανείων αυξήθηκε κατά 9,5% σε ετήσια βάση έναντι αύξησης μόλις 0,7% που καταγράφηκε στην Ευρώπη, εξέλιξη που επιβεβαιώνει την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας και την άνοδο των επενδύσεων, ενώ μέρος αυτής της αύξησης αποδίδεται στα δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης, μια τάση που αναμένεται να συνεχιστεί.

Μεγάλες αυξήσεις τιμών στα ξενοδοχεία Αττικής

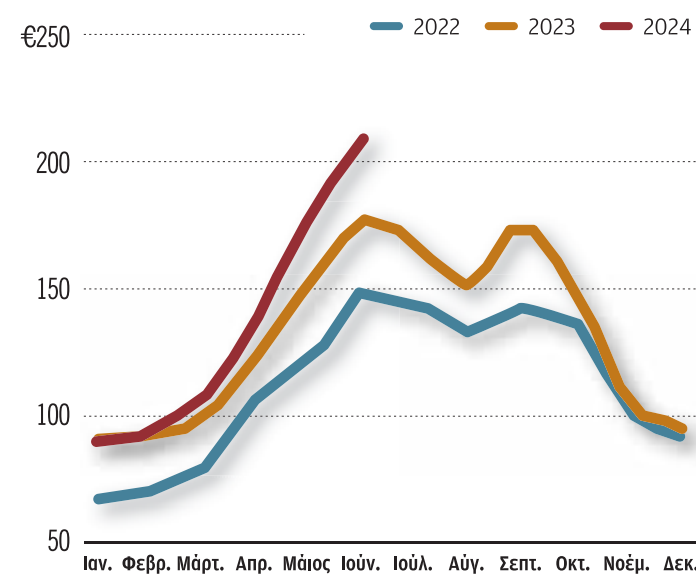
Του ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ

Σε επίπεδα άνω των 200 ευρώ διαμορφώθηκε τον Ιούνιο η μέση τιμή δωματίων στα ξενοδοχεία της Αθήνας. Πρόκειται για αύξηση της τάξεως του 33% από τα επίπεδα των 150 ευρώ στα οποία βρισκόταν τον ίδιο μήνα του 2022 και αύξηση 17,7% από τον περυσινό Ιούνιο. Η ισχυρή ζήτηση από το εξωτερικό για ταξίδια στην Αθήνα, η οποία έχει πλέον αναδειχθεί σε αυτοτελή προορισμό διεθνούς εμβέλειας και δεν είναι μόνο ενδιάμεσος σταθμός προς τα νησιά, στηρίζει τις αυξήσεις των τιμών αλλά και τις αυξημένες πληρότητες. Και αυτό παρά τον ανταγωνισμό που δέχεται ο ξενοδοχειακός κλάδος από τα καταλύματα που διατίθενται με βραχυχρόνιες μισθώσεις. Η μέση τιμή δωματίου (ADR) τον Ιούνιο φέτος ήταν 206,44 ευρώ (αύξηση κατά 17,7% έναντι του περυσινού Ιουνίου) και η μέση πληρότητα των ξενοδοχείων τον ίδιο μήνα διαμορφώθηκε στο 91,7%, οριακά χαμηλότερη από τον αντίστοιχο μήνα της περυσινής χρονιάς.

Περαιτέρω αυξήσεις των τιμών των δωματίων των ξενοδοχείων στην Αθήνα και στην Αττική εν γένει εκτιμάται ότι έχουν καταγραφεί τον Ιούλιο, και ενδεχομένως και των πληροτήτων. Η εκτίμηση αυτή υποστηρίζεται και από τα στοιχεία της επιβατικής κίνησης στον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών τον προηγούμενο μήνα.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΑΘΗΝΑΣ

Μέση τιμή δωματίου

ΠΗΓΗ: GBR Consulting

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ενισχύθηκαν τον Ιούνιο κατά 17,7% σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του 2023 - Σε ανοδική τροχιά η επιβατική κίνηση στο «Ελ. Βενιζέλος».

Ανύλθε σε 3,61 εκατ., αυξημένη κατά 9,3% σε σύγκριση με τα επίπεδα του Ιουλίου 2023. Αναλυτικά, τόσο η εγχώρια όσο

και η διεθνής επιβατική κίνηση ξεπέρασαν κατά 5,9% και 10,8% τα αντίστοιχα περυσινά μεγέθη. Σημειώνεται, βέβαια, πως ένας πολύ μεγάλος αριθμός των επιβατών αυτών αλλάζει αεροπλάνο για να κατευθυνθεί στον τελικό προορισμό του στην Ελλάδα.

Σε κάθε περίπτωση, συνολικά κατά τους πρώτους επτά μήνες του έτους, η κίνηση του αεροδρομίου έφθασε σε 17,62 εκατ. επιβάτες, σημειώνοντας άνοδο της τάξεως του 14,6% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα. Η επιβατική

κίνηση τόσο του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού παρουσίασαν αύξηση της τάξεως του 8,0% και του 17,6% αντίστοιχως.

Οι ιδιαίτερα θετικές επιδόσεις του αεροδρομίου της Αθήνας αντανακλούν ήδη και στις επιδόσεις των ξενοδοχείων της πρωτεύουσας. Η μέση πληρότητα πρώτου εξαμήνου του 2024 στα ξενοδοχεία της Αθήνας διαμορφώθηκε στο 75,5% έναντι 72,9% το αντίστοιχο διάστημα του 2023. Την καλύτερη μέση πληρότητα σε επίπεδο 6μήνου εμφανίζουν τα ξενοδοχεία 3* (83%), ακολουθούν τα 4* (75,2%) και τα 5* (69,6%). Η εικόνα αυτή, της χαμηλής σχετικής μέσης πληρότητας με βάση τις καλές αφίξεις στον προορισμό, αποδίδεται από την Ένωση Ξενοδόχων Αθηνών - Αττικής και Αργοσαρωνικού (ΕΞΑΑΑ), η οποία συγκέντρωσε και τα παραπάνω στοιχεία, στην αύξηση των διαθέσιμων μη ξενοδοχειακών κλινών στη δυναμικότητα της Αθήνας, καθώς με βάση τα στοιχεία τόσο του ΞΕΕ όσο και του ΙΝΣΕΤΕ για το 2023, στον κεντρικό τομέα της Αθήνας είχαμε 34.953 κλίνες ξενοδοχείων όλων των κατηγοριών και 52.500 κλίνες κατά μέσον όρο στα καταλύματα βραχυχρόνιας μίσθωσης.

Η μέση τιμή δωματίου (ADR) 6μήνου 2024 έφτασε τα 143,03 ευρώ (αύξηση κατά 10,7% έναντι του 6μήνου 2023) και το μέσο έσοδο ανά διαθέσιμο δωμάτιο (RevPar) 6μήνου 2024 τα 107,96 ευρώ έναντι 94,28 ευρώ.

Διαφημιστική καμπάνια για VIP επισκέψεις στην Ακρόπολη

Περιορισμένες στον αριθμό, αλλά με προοπτικές αύξησης φαίνεται πως είναι μέχρι στιγμής οι εκτός ωραρίου εξατομικευμένες επισκέψεις στην Ακρόπολη, τις οποίες εφαρμόζει το υπουργείο Πολιτισμού από τα τέλη Ιουνίου με αντίτιμο 5.000 ευρώ.

Σύμφωνα με πληροφορίες από τον Οργανισμό Διαχείρισης και Ανάπτυξης Πολιτιστικών Πόρων (ΟΔΑΠ), οι πριβέ ξεναγήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί έως τώρα είναι επτά, με το κοινό που τις επιλέγει να προέρχεται από ευρωπαϊκές χώρες και να αποτελείται τόσο από παρέες έως πέντε ατόμων, όσο και από οικογένειες ή ζευγάρια, αλλά και —σε μία περίπτωση— από έναν μεμονωμένο επισκέπτη. Οι ίδιες πληροφορίες αναφέρουν ότι η ιδιωτική επίσκεψη στην Ακρόπολη εφαρμόζεται με ιδιαίτερη προσοχή από τις αρμόδιες υπηρεσίες. Ο ΟΔΑΠ ανέλαβε χτες στην ιστοσελίδα του πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για τη διαφημιστική προβολή —μεταξύ άλλων— της υπηρεσίας The Acropolis Experience, όπως είναι η επίσημη ονομασία των εξατομικευμένων επισκέψεων. Η καμπάνια θα έχει διάρκεια δύο μηνών και θα πραγματοποιηθεί σε δημοφιλή τουριστικά site.

Σε περυσινό, υψηλά επίπεδα είναι η επισκεψιμότητα στην Ακρόπολη.

Όσον αφορά την επισκεψιμότητα της Ακρόπολης, αυτή φαίνεται πως κυμαίνεται στα περυσινά επίπεδα, μεταξύ 16.000 και 18.000 ατόμων ημερησίως. Τις υπηρεσίες έκδοσης και ακύρωσης ηλεκτρονικών ειστηριών, καθώς και την υποδοχή των επισκεπτών μέχρι και την είσοδό τους στο μνημείο, έχει αναλάβει ως γνωστόν ιδιώτης ανάδοχος, μεταξύ των οποίων προγραμματίζουν κινητοποιήσεις στην Ακρόπολη στις 11 Αυγούστου.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΩΗΣ

ΑΝΑΛΥΣΗ

Η κρίση στο Μπανγκλαντές και οι πολυεθνικές εταιρείες

Της ΟΥΝΑ ΓΚΑΛΑΝΙ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Ανοιόμυλοι παγκοσμίου βεληνεκούς πρόκειται να προσθέσουν ακόμα έναν άγνωστο X στον κατάλογο με τους παράγοντες αστάθειας, που συνεχώς διογκώνεται, αυτός είναι το Μπανγκλαντές. Οι διαδηλώσεις μπορεί τώρα να κόπασαν, αφότου η πρωθυπουργός Σεϊχ Χασίνα Γουαζέντ παραιτήθηκε, εγκαταλείποντας τη χώρα της Νοτιοανατολικής Ασίας, όπου ζουν 170 εκατομμύρια άνθρωποι. Πάντως, η έκτακτη απομάκρυνσή της τη Δευτέρα μετά 15 χρόνια διακυβέρνησης, αφήνει τις πολυεθνικές εταιρείες, ιδίως εκείνες της βιομηχανίας ένδυσης, με πολλά εκκρεμή ερωτήματα. Οι δε μέτοχοι των παγκοσμίων ομίλων ταχείας μόδας, όπως είναι ο σουηδικός της H&M, εξέφρασαν τον προβληματισμό τους ειδικά για τις πολιτικές εξελίξεις. Το Μπανγκλαντές φιλοξενεί περίπου 1.000 εργοστάσια κλωστοϋφαντουργίας, όντας η τρίτη μεγαλύτερη χώρα διεθνώς στις εξαγωγές ενδυμάτων. Ωστόσο, η μετοχή της H&M, αυτή του Levi Strauss και της Inditex, μητρικής της Zara, τη Δευτέρα εμφάνισαν μία πτώση μόλις 1%, ακόμη και εν μέσω ενός ευρύτερου και μαζικότερου κύματος πώλησης μετοχών σε όλον τον κόσμο, με το οποίο το Μπανγκλαντές δεν είχε κάποια σχέση. Εν τω μεταξύ, η λειτουργία των εργοστασίων είχε ήδη διακοπεί μετά τη βίαιη καταστολή φοιτητικών διαδηλώσεων, που οργανώθηκαν επί μία εβδομάδα με αφορμή τις ποσοτώσεις θέσεων εργασίας και προκάλεσαν τον θάνατο εκατοντάδων ανθρώπων. Οι επενδυτές ελπίζουν επίσης ότι η υψηλή εξάρτηση του Μπανγκλαντές από την κλωστοϋφαντουργία παρέχει κίνητρα για να δι-

ασφαλιστεί ότι τυχόν παρακωλύσεις στην παραγωγή είναι προσωρινές και μόνον. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΔΝΤ, τα έτοιμα ενδύματα θα αντιπροσωπεύουν το 90% των εξαγωγών της χώρας, ύψους 55 δισ. δολαρίων το 2024. Τα αρχικά σημάδια του θα ακολουθήσει φαίνονται ενθαρρυντικά για τους ξένους επενδυτές. Ο στρατός δεσμεύεται ότι θα υπάρξει προσωρινή κυβέρνηση και ορισμένοι διαδηλωτές ζητούν να αναλάβει ο βραβευμένος με το Νομπέλ Ειρήνης Μοχάμεντ Γκούνοους ως επικεφαλής σύμβουλος της. Ωστόσο, αργά ή γρήγορα, θα πρέπει να προκηρυχθούν εκλογές, ενώ οι προηγηθείσες απόπειρες του Μοχάμεντ Γκούνοους να αναμειχθεί με την πολιτική δεν τελεσφόρησαν, δημιουργώντας μεγάλη αβεβαιότητα αναφορικά με τις μακροπρόθεσμες προοπτικές. Η Σεϊχ Χασίνα Γουαζέντ μετέτρεψε το Μπανγκλαντές σε μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες στον κόσμο, αλλά το κόμμα της Σύνδεσμος Αουάμι ασκούσε την εξουσία σε συνθήκες μιας ολοένα και περισσότερο μονόπλευρης δημοκρατίας. Σήμερα το Εθνικιστικό Κόμμα της αντιπολίτευσης του Μπανγκλαντές μοιχοκόταρε τις εκλογές. Αν και η Ουάσινγκτον επέκρινε τη διακυβέρνηση της Χασίνα Γουαζέντ, θεωρείτο ευρέως ότι ασκούσε την εξουσία με σταθερότητα έναντι των ριζοσπαστών ισλαμιστών, ενώ είχε ισχυρό σύμμαχο τη γειτονική Ινδία. Οι παγκοσμίου βεληνεκούς όμιλοι αντιμετωπίζουν έναν ολοένα αυξανόμενο αριθμό προβλημάτων της εφοδιαστικής αλυσίδας σε όλο τον κόσμο. Το Μπανγκλαντές αποτελεί έναν νέο άγνωστο X, που δεν παύει να προξενεί αβεβαιότητα.

Σκληρούς περιορισμούς σε κινεζικές επενδύσεις έχει επιβάλει η Ινδία

Ο στόχος της για αυτάρκεια ίσως της στοιχίσει ακριβά σε κεφάλαια, τεχνολογία

Αναπτύσσεται με ρυθμούς άνω του 7% αφήνοντας πίσω της την Κίνα που αγωνίζεται να επιτύχει ανάπτυξη 5%. Ο πληθυσμός της υπερέρβη τον πληθυσμό της Κίνας και πληθώρα οικονομολόγων θεωρούν βέβαιο πως θα υποκαταστήσει σύντομα την Κίνα ως δεύτερη οικονομία στον κόσμο αλλά και ως μοχλός ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομίας. Όπως τονίζει σχετικό δημοσίευμα των Financial Times, η Ινδία υπό τον Ναρέντρα Μόντι επιδιώκει να υπερβεί την Κίνα, αλλά με τους δικούς της όρους και προπαντός χωρίς να εξαρτάται ιδιαιτέρως από τον πανίσχυρο γείτονά της, που έως τώρα είναι ο σημαντικότερος εμπορικός της εταίρος και τροφοδοτεί τις βιομηχανίες της. Και αυτό ίσως της στοιχίσει ακριβά καθώς η εξάρτησή της από την κινεζική οικονομία παραμένει σημαντική.

Εξαιτίας αφενός των συνοριακών διαφορών της με την Κίνα στα Ιμαλάια και αφετέρου της εκστρατείας του Ναρέντρα Μόντι για μια αυτάρκη ινδική οικονομία, η Ινδία έχει επιβάλει σκληρότατους περιορισμούς στις κινεζικές επενδύσεις. Από το 2020 όσες επιχειρήσεις έχουν κινεζικούς μετόχους και ενδιαφέρονται να επενδύσουν στην Ινδία πρέπει να υποβάλουν αίτηση στο Νέο Δελχί που σπανίως την εγκρίνει. Ανάμεσα στις αιτήσεις που απέρριψε η κυβέρνηση Μόντι ήταν και της κινεζικής αυτοκινητοβιομηχανίας BYD, που κυριαρχεί στις αγορές ανά τον

Η ινδική κυβέρνηση σπανίως εγκρίνει νέες επενδύσεις κινεζικών εταιρειών, έχει θέσει εκτός νόμου τις κινεζικές εφαρμογές -ήταν η πρώτη χώρα στον κόσμο που απαγόρευσε το TikTok-, έχει επιβάλει σκληρότατη φορολογία στις βιομηχανίες κινητών τηλεφώνων της Κίνας, ενώ παράλληλα δεν χορηγεί βίζα σε Κινέζους.

κόσμο. Παράλληλα, η κυβέρνηση έχει θέσει εκτός νόμου τις κινεζικές εφαρμογές και έχει επιβάλει σκληρότατη φορολογία στις κινεζικές βιομηχανίες κινητών τηλεφώνων. Μέλη της κυβέρνησης Μόντι περπατούν ότι η Ινδία ήταν η πρώτη χώρα στον κόσμο που απαγόρευσε το TikTok. Και επίσης η Ινδία δεν χορηγεί βίζα σε Κινέζους, ενώ στη χώρα επικρατεί η πεποίθηση πως η πρόσβαση του Πεκίνου στις αγορές της, στις επιχειρήσεις και στην τεχνολογία της εγκυμονεί κινδύνους για την εθνική της ασφάλεια.

Την ίδια στιγμή, όμως, πολλοί επικρίνουν αυτή τη στάση της κυβέρνησης και προειδοποιούν πως η σκληρή γραμμή που τηρεί έναντι της Κίνας και του κινεζικού κεφαλαίου μπορεί

να της στερήσει τα κεφάλαια, τα εξαρτήματα, την τεχνολογία και την τεχνολογία, που της χρειάζονται για να επιτύχει τον στόχο της και να αναδειχθεί σε δύναμη στον κατασκευαστικό κλάδο. Η ινδική αυτοκινητοβιομηχανία Mahindra χρησιμοποιεί στα ηλεκτροκίνητα οχήματά της μπαταρίες της κινεζικής BYD, ενώ κινεζικά εξαρτήματα και προϊόντα κυριαρχούν σε άλλους βιομηχανικούς κλάδους από τα φωτοβολταϊκά μέχρι τα συστατικά των φαρμάκων. Η πανδημία έφερε στην επιφάνεια την εξάρτηση της Ινδίας από την Κίνα, από την οποία εισάγει το 70% των φαρμάκων και των πρώτων υλών για την παρασκευή τους όπως, για παράδειγμα, η παρακεταμόλη. Μέσα στο τελευταίο έτος, οι εισαγωγές της Ινδίας

από την Κίνα εκτοξεύθηκαν στο ρεκόρ των 101,7 δισ. δολ., σημειώνοντας αύξηση 66% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο πριν από επτά χρόνια. Εν ολίγοις, η ένταση στα σύνορα με την Κίνα και τα σκληρά μέτρα κατά των κινεζικών επενδύσεων στην κυβέρνηση να χορηγήσει βίζα σε Κινέζους τεχνίτες που χρειάζονται για την εγκατάσταση μηχανών ή για τον σχεδιασμό μονάδων. Μιλώντας στους FT, στέλεχος βιομηχανίας που προτίμησε την ανωνυμία υπογράμμισε πως «δεν είχαμε ποτέ αυτή την τεχνολογία και επομένως πρέπει να την εισάγουμε». Στους κόλπους της κυβέρνησης, άλλωστε, είναι σε εξέλιξη διαμάχη για τους περιορισμούς στις κινεζικές επενδύσεις και για το κατά πόσον μπορούν να αποτελούν θέσφατο για μια χώρα που φιλοδοξεί να οικοδομήσει έναν πανίσχυρο κατασκευαστικό κλάδο και να ανταγωνιστεί τις άλλες ασιατικές βιομηχανικές χώρες. Και η τελευταία ετήσια έκθεση της κυβέρνησης πουδόθηκε στη δημοσιότητα τον περασμένο μήνα, αναγνωρίζει πως η Ινδία είναι αναγκασιμένη να εξαρτάται σε κάποιο βαθμό από τις εφοδιαστικές αλυσίδες της Κίνας προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της.

mydeejay.com.cy

DEE JAY
93.5
RADIO

"You're my spicy Margarita, babe"

JASON DERULO FT MICHAEL BUBLE

Αυγουστιάτικο Φεγγάρι

Μουσική και Ποίηση

Για τον Έρωτα, τον Άνθρωπο και τη Ζωή
κάτω από το φως της Πανσελήνου

19.08
στις 8.30 μ.μ.

"Μικρή Σαλαμίνα"
Πάρκο Γλυπτικής Φίλιππου Γισπάνη,
Φασσάλα

Είσοδος €15

Διοργανωτής:
KANALI E3

Στην εκδήλωση συμμετέχουν
Βασίλης Λέκκας, Αννίτα Κωνσταντίνου, Ρίκος Γρηγορίου,
Έλενα Χειλέτη, Σώτος Σταυράκης και Μιχάλης Παπαευαγόρου.

Μουσική επιμέλεια: Βάσος Αργυρίδης
Συγγραφή και επιμέλεια κειμένων: Κωνσταντίνος Καρμεφύλλης
Παρουσίαση: Χάρης Πισσουρίου

Χορηγοί:

Πληροφορίες στο 25 820500 και στο www.kanali6.com.cy

Το ευρώ, στους κερδισμένους από την αναταραχή στις αγορές

Το ευρωπαϊκό νόμισμα συνεχίζει να είναι ασφαλές καταφύγιο για επενδυτές

Ενας από τους κερδισμένους της παγκόσμιας αναταραχής στις αγορές ήταν το ευρώ, το οποίο θεωρήθηκε ασφαλές επενδυτικό καταφύγιο. Τη Δευτέρα μάλιστα, όσο βυθιζόταν τα περιουσιακά στοιχεία σε Ασία, Ηνωμένες Πολιτείες και Ευρώπη, η ισοτιμία του ευρώ με το αμερικανικό δολάριο εκτινάχθηκε στο 1,1, το υψηλότερο επίπεδο από τον Ιανουάριο, προτού υποχωρήσει κοντά στο 1,09 την επόμενη μέρα.

Σε κάθε περίπτωση, οι κινήσεις αυτές αντανακλούν ένα κοινό αίσθημα που επικρατεί στις αγορές: όταν οι επενδυτές θέλουν να αποφύγουν τον κίνδυνο στρέφονται στο ευρώ, ενώ όταν υπάρχει διάθεση για ρίσκο, το ευρώ πέφτει.

Το ευρώ, βέβαια, θεωρείται ανέκαθεν ασφαλές επενδυτικό καταφύγιο λόγω της υψηλής ρευστότητας και της θέσης του ως αποθεματικού, αλλά και λόγω του μεγέθους της οικονομίας της Ευρώζωνης και στις σταθερές πολιτικές της Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα Αυτό το καθεστώς, όμως, δοκιμάστηκε έντονα από τον πόλεμο στην Ουκρανία, τις χαμηλές αναπτυξιακές προοπτικές του μίλοκ και την πρόσφατη πολιτική αναστάτωση. Κι όμως, τελικά οι εξελίξεις στις παγκόσμιες αγορές απέδειξαν ξανά ότι το ευρωπαϊκό νόμισμα συνεχίζει να είναι ασφαλές καταφύγιο.

Τώρα, παρότι οι διεθνείς αγορές δείχνουν να ανακάμπτουν από τη βουτιά της Δευτέρας, αναλυτές, οικονομολόγοι και παράγοντες της αγοράς συμφωνούν ότι η αστάθεια θα επιμείνει. Έτσι, πιθανολογείται ότι το ευρώ θα έχει περαιτέρω

Την περασμένη Δευτέρα, όσο βυθιζόταν τα περιουσιακά στοιχεία σε Ασία, ΗΠΑ και Ευρώπη, η ισοτιμία του ευρώ με το αμερικανικό δολάριο εκτινάχθηκε στο 1,1, το υψηλότερο επίπεδο από τον Ιανουάριο.

Όσο οι δομικοί παράγοντες της αστάθειας συνεχίζουν να υπάρχουν, είναι πιθανό το δολάριο να εξακολουθήσει να δέχεται πίεση.

στηρίγματα. Η πρόσφατη βουτιά αποδόθηκε στην απόφαση της κεντρικής τράπεζας της Ιαπωνίας να ανεβάσει τα επιτόκια την περασμένη εβδομάδα, για μόλις δεύτερη φορά μετά το

2007, με αποτέλεσμα να ανέβει απότομα το ιαπωνικό γιεν και να χαλάσει το carry trade.

Παράλληλα, υπήρξαν ενδείξεις περί διαφανόμενης ύφεσης της αμερικανικής οικονομίας, οι οποίες χάλασαν το αφήγημα περί ομαλής προσγειώσης που είχαν χτίσει οι επενδυτές. Σε κάθε περίπτωση, όσο αυτοί οι δομικοί παράγοντες της αστάθειας στις αγορές συνεχίζουν να υπάρχουν, είναι πιθανό το δολάριο να εξακολουθήσει να δέχεται πίεση και το ευρώ να συνεχίσει να ανεβαίνει, όπως άλλα νομίσματα που επηρεάζονται λιγότερο από τις διεθνείς τάσεις, όπως το αυστρα-

λιανό δολάριο και το δολάριο της Νέας Ζηλανδίας.

Η κατεύθυνση του ευρώ, όμως, θα καθοριστεί και από την πορεία που θα ακολουθήσει η ΕΚΤ. Ο πληθωρισμός στην Ευρώζωνη επιταχύνθηκε αιφνιδιαστικά στο 2,6% τον Ιούλιο, από 2,5% τον αμέσως προηγούμενο μήνα, επηρεάζοντας και τις προσδοκίες για δεύτερη μείωση των επιτοκίων δανεισμού από την ΕΚΤ στη συνεδρίαση του Σεπτεμβρίου. Επίσης, όσο οι επενδυτές αναζητούν μεγαλύτερη σταθερότητα εν μέσω «καταιγίδας» στις διεθνείς αγορές, η Ευρώζωνη μπορεί να προσελκύσει μεγαλύτερες ροές κεφαλαίου.

Ανοδος της τιμής φυσικού αερίου μετά την ουκρανική επίθεση

Νευρικότητα επικρατεί στην ευρωπαϊκή αγορά φυσικού αερίου στον απόηχο της αιφνιδιαστικής επίθεσης που εξαπέλυσε η Ουκρανία σε ρωσική περιοχή κοντά σε μεγάλο κόμβο μεταφοράς ενέργειας, φέρνοντας την τιμή αναφοράς στο υψηλότερο επίπεδο από την αρχή του έτους.

Όσο η διεθνής αγορά παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις στη ρωσική περιοχή Κουρσκ, τα προθεσμιακά συμβόλαια ενός μήνα στο χρηματιστήριο του Αμστερνταμ, που αποτελούν ορόσημο για την ευρωπαϊκή αγορά, ενισχύθηκαν τουλάχιστον 2,6%, φτάνοντας έως και στα 39,49 ευρώ ανά μεγαβατώρα, το υψηλότερο επίπεδο από τον Δεκέμβριο του 2023. Λιγότερο από ένα εικοσιτετράωρο μετά την ουκρανική επίθεση στα ρωσικά εδάφη, η τιμή έχει υποχωρήσει πιο κοντά στα 38,30 ευρώ, εξακολουθώντας όμως να κινείται σε υψηλά επίπεδα σε σύγκριση με τη φετινή πορεία.

Ο σταθμός της πόλης Σούτζα που βρίσκεται κοντά στα σύνορα των δύο χωρών είναι μέρος του τελευταίου αγωγού φυσικού αερίου από τη Ρωσία προς την Ευρώπη μέσω της Ουκρανίας. Μολονότι η Ευρώπη έχει κάνει μεγάλες προσπάθειες από το 2022 να απεξαρτηθεί από το ρωσικό φυσικό αέριο, υπάρχουν οικονομίες που εξακολουθούν να βασίζονται σε αυτό.

Η ρωσική Gazprom ανακοίνωσε πως από τον σταθμό της Σούτζα αναμένεται να περάσει φυσικό αέριο 37,3 εκατ. κυβικών μέτρων την Πέμπτη, ελαφρώς χαμηλότερο από τα επίπεδα των 42 εκατ. που καταγράφονται τους τελευταίους μήνες. Σύμφωνα με πηγές που επικαλείται το

Bloomberg, η πτώση αυτή αποδίδεται στη χαμηλότερη ζήτηση από πελάτες.

Μετά το 2024 είναι πιθανό να σταματήσουν οι ροές ρωσικού φυσικού αερίου μέσω Ουκρανίας, καθώς λήγει η σχετική συμφωνία μεταξύ των δύο χωρών. Ωστόσο, εάν οι ροές σταματήσουν νωρίτερα και αιφνιδιαστικά, ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Σλοβακία και η Αυστρία, οι οποίες εξακολουθούν να βασίζονται στις ρωσικές προμήθειες, είναι πιθανό να δουν αύξηση στις τιμές φυσικού αερίου, επιβαρύνοντας νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Βέβαια, η

Τα προθεσμιακά συμβόλαια ενός μήνα στο χρηματιστήριο του Αμστερνταμ έφτασαν στο υψηλότερο επίπεδο από τον Δεκέμβριο του 2023.

ευρωπαϊκή αγορά φυσικού αερίου παρουσίαζε ήδη αστάθεια πριν από τις εξελίξεις στα ρωσικά εδάφη, καθώς τα κύματα καύσωνα που έπληξαν περιοχές της Ασίας και της Ευρώπης οδήγησαν σε αύξηση της ζήτησης και ενέτειναν τον ανταγωνισμό στις τιμές. Επίσης, ορισμένοι μεγάλοι παραγωγοί αντιμετώπισαν προβλήματα στις υποδομές τους λόγω συντηρήσεων ή ακραίων καιρικών φαινομένων.

Σε κάθε περίπτωση, τα προθεσμιακά αναφοράς της Ευρώπης έχουν ανέβει κατά περίπου 40% από την αρχή του Απριλίου.

Η Ιταλία διπλασίασε τον ετήσιο φόρο σε πλούσιους ξένους

Επιχειρώντας να κατευνάσει τις διαμαρτυρίες γύρω από την εκτόξευση των τιμών των ακινήτων, αλλά προφανώς και να αυξήσει τα φορολογικά έσοδά της, η Ιταλία διπλασιάζει εφεξής τον ενιαίο ετήσιο φόρο που επιβάλλει σε όσους πλούσιους ξένους εγκαθίστανται στη χώρα και φέρουν μαζί τους μεγάλα ποσά. Εφεξής ο ενιαίος φόρος για τους πλούσιους ξένους θα ανέρχεται σε 200.000 ευρώ, ενώ έως τώρα ήταν 100.000 και ήταν εξαιρετικά φιλικός προς τους βαθύπλουτους που επέλεξαν την Ιταλία για φορολογική έδρα τους. Οπως επισημαίνει, όμως, σχετικό δημοσίευμα των Financial Times, το φορολογικό αυτό κίνητρο ήταν εξαιρετικά απεχθές στους Ιταλούς και ειδικότερα στους κατοίκους του Μιλάνου, επειδή προσείλκυσε πολλούς βαθύπλουτους ξένους στην πόλη, οι οποίοι άρχισαν να αγοράζουν και να νοικιάζουν ακίνητα με αποτέλεσμα να εκτοξευθούν τόσο οι τιμές των ακινήτων όσο και τα ενοίκια. Τα τελευταία πέντε χρόνια, οι τιμές των ακινήτων στο Μιλάνο αυξήθηκαν κατά 43%, μέσα στην τελευταία διετία τα ενοίκια κατά 20%, και γενικότερα τα τελευταία χρόνια αυξήθηκε δραματικά το κόστος ζωής σε βαθμό ενίοτε απαγορευτικό για τους κατοίκους της πόλης.

Σχολιάζοντας την απόφαση της κυβέρνησης Μελόνι, ο υπουργός Οικονομίας, Τζανκάρλο Τζορτζέτι, υποστήριξε ότι ακόμη και στο νέο επίπεδο, ο «ενιαίος φόρος των δισεκατομμυριούχων» παραμένει σε επίπεδα ελκυστικά για τους πλούσιους ξένους. Αργό-

τερα διευκρίνισε ότι ο διπλασιασμός του φόρου θα ισχύσει μόνο για όσους πλούσιους έρχονται εφεξής στην Ιταλία και την επιλέγουν ως φορολογική τους έδρα και όχι για όσους έχουν ήδη εγκατασταθεί στη χώρα όταν ίσχυε το παλιό καθεστώς. Υπογράμμισε, επίσης, πως ο διπλασιασμός του επίμαχου φόρου αποβλέπει στο να αποτρέψει ένα νέο φορο-

Στόχος, να αυξήσει τα φορολογικά έσοδά της, αλλά και να κατευνάσει διαμαρτυρίες γύρω από την εκτόξευση τιμών στα ακίνητα.

λογικό ανταγωνισμό «προς τα κάτω», έναν ανταγωνισμό μεταξύ χωρών που θα μειώνουν τους φόρους στους πλούσιους ξένους για να τους προσελκύσουν. Οπως χαρακτηριστικά τόνισε ο κ. Τζορτζέτι, «αν αρχίσει η Ιταλία, κατά 20%, και γενικότερα τα τελευταία χρόνια αυξήθηκε δραματικά το κόστος ζωής σε βαθμό ενίοτε απαγορευτικό για τους κατοίκους της πόλης. Σχολιάζοντας την απόφαση της κυβέρνησης Μελόνι, ο υπουργός Οικονομίας, Τζανκάρλο Τζορτζέτι, υποστήριξε ότι ακόμη και στο νέο επίπεδο, ο «ενιαίος φόρος των δισεκατομμυριούχων» παραμένει σε επίπεδα ελκυστικά για τους πλούσιους ξένους. Αργό-

Το Μιλάνο έχει προσελκύσει τα τελευταία χρόνια πολλούς βαθύπλουτους ξένους, οι οποίοι άρχισαν να αγοράζουν και να νοικιάζουν ακίνητα, με αποτέλεσμα να εκτοξευθούν τόσο οι τιμές των ακινήτων όσο και τα ενοίκια.

Αναμφίβολα, πάντως, ο διπλασιασμός του επίμαχου φόρου θα τονώσει τα φορολογικά έσοδα της Ιταλίας, που εμφανίζει δημοσιονομικό έλλειμμα ύψους 7,4% του ΑΕΠ της. Η γειτονική χώρα έχει αναδειχθεί σε ιδιαίτερος δημοφιλή προορισμό για τους βαθύπλουτους από διάφορες χώρες χάρη ακριβώς στο γενναιοδωρο φορολογικό καθεστώς της και στις ευνοϊκές φορολογικές ρυθμίσεις που τους προσφέρει από το 2016. Η τακτική της αυτή εντάσσεται, μεταξύ άλλων, και στην προσπάθειά της να αντιστρέψει τον φόρο στους πλούσιους ξένους επειδή θέλησε να αμβλύνει ένα μέτρο που είχε θεωρηθεί υπερβολικά γενναιοδωρο.

Ιταλίας προσείλκυσε πολλούς Ευρωπαίους που είχαν έδρα στη Βρετανία ή και Ιταλούς που επέστρεψαν έπειτα από τουλάχιστον εννέα χρόνια απουσίας. Μέχρι στιγμής, έχει λειτουργήσει ως ισχυρό κίνητρο και έχει προσελκύσει στη χώρα τουλάχιστον 2.730 πολυεθνικές, που επέλεξαν την Ιταλία ως φορολογική έδρα τους. Ο διπλασιασμός του φόρου αναμένεται να μειώσει την εισροή πλούσιων ξένων στην χώρα όπως προβλέπει ο Τιμ Στόβολντ, στέλεχος της εταιρείας λογιστών Moore Kingston Smith, που ωστόσο θεωρεί δεδομένο ότι και το νέο ύψος του φόρου θα είναι ελκυστικό για όσους έχουν περιουσιακά στοιχεία αξίας 9 εκατ. δολ. και άνω.

Η Κάμαλα Χάρις κερδίζει τη στήριξη επενδυτών της Σίλικον Βάλεϊ

Περισσότερα από 100 ηχηρά ονόματα της Σίλικον Βάλεϊ στηρίζουν την υποψηφιότητα της Κάμαλα Χάρις για τον Λευκό Οίκο, με τον επιχειρηματικό κόσμο να διχάζεται ανάμεσα στην αντιπρόεδρο του Μπάιντεν και τον τέως πρόεδρο των ΗΠΑ, Ντόναλντ Τραμπ. Μια ομάδα δισεκατομμυριούχων επενδυτών, μεταξύ των οποίων ο τηλεοπτικός παρουσιαστής και ιδιοκτήτης των Ντάλας Μάβερικς του NBA, Μαρκ Κιούμπαν, και ο Ριντ Χάστινγκς, συνιδρυτής του LinkedIn, δημιούργησαν τον ιστότοπο vcsforkamala.org για να στηρίξουν την πρώτη γυναίκα με καταγωγή από την Ινδία και την Τζαμάικα που βάζει πλάρη για το ύπατο αξίωμα της Αμερικής. Ο επενδυτής Κρις Σάκα της Lowercase Capital, η Κέιτι Στάντον της Moxxie, η Ιβη Χο της Fika Ventures και η Ρεμπέκα Κέιντεν της Union Square Ventures δεσμεύτηκαν επίσης δημόσια να ψηφίσουν την Κάμαλα Χάρις στις εκλογές της 5ης Νοεμβρίου και να τη στηρίξουν οικονομικά. «Είμαστε επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων, ιδρυτές και ηγέτες τεχνολογίας που δεσμευόμαστε να ψηφίσουν τη Χάρις στις εκλογές του 2024. Δραστηριοποιούμαστε αναζητώντας, επενδύοντας και υποστηρίζοντας επιχειρηματίες που χτίζουν το μέλλον. Είμαστε υπέρ των επιχειρήσεων, υπέρ του αμερικανικού ονείρου, υπέρ της επιχειρηματικότητας και της τεχνολογικής πρόοδου», τονίζουν. Δεν αναφέρουν ονομαστικά τον υποψήφιο των Ρεπουμπλικανών, Ντόναλντ Τραμπ, ή τον υποψήφιο αντιπρόεδρό του, Τζέι Ντι Βανς, εκφράζουν ωστόσο ανησυχία για τις αυταρχικές παρορμήσεις του τέ-

ως προέδρου των ΗΠΑ και του γερουσιαστή του Ουάσιγκτον σε θέματα όπως η μετανάστευση, η εγκληματικότητα και τα δικαιώματα αναπαραγωγής, όπως και για το τι θα μπορούσε να σημαίνει μια δεύτερη προεδρία Τραμπ για τη θέση των ΗΠΑ στον κόσμο. «Πιστεύουμε στη δημοκρατία ως τη ραχοκοκαλιά του έθνους. Πιστεύουμε επίσης ότι οι ισχυροί, αξιόπιστοι θεσμοί είναι χαρακτηριστικό, όχι σφάλμα, και ότι ο κλάδος μας – και κάθε άλλος κλάδος – θα κατέρρευε χωρίς αυτούς». Έχουν περάσει δέκα και πλέον μέρες από τότε που ο Τζο Μπάιντεν αποχώρησε από την εκστρατεία επανεκλογής του με φόντο την καταστροφική του εμφάνιση στο ντιμπέιτ ενάντια στον Τραμπ και τις ισχυρές πιέσεις που δέχτηκε να παραιτηθεί λόγω ηλικίας. Εκτοτε η 59χρονη Χάρις έχει δώσει νέα πνοή στην προεδρική κούρσα, συγκεντρώνοντας περισσότερα από 200 εκατ. δολάρια, μεταξύ άλλων από κορηγίες διασώσεων, όπως οι ηθοποιοί Τζεφ Μπριτζες και Μαρκ Χάμιλ.

Την ίδια ώρα ο υποψήφιος των Ρεπουμπλικανών, Ντόναλντ Τραμπ, έχει επίσης λάβει το πράσινο φως από υψηλό προφίλ επιχειρηματίες, όπως ο δισεκατομμυριούχος διευθύνων σύμβουλος της Tesla Έλον Μασκ και ο επιχειρηματίας και επενδυτής Ντέιβιντ Σακς, πρώην διευθύνων σύμβουλος της PayPal και στενός φίλος του Μασκ. Ο Βανς, το «δεξί χέρι» πλέον του Τραμπ, υπήρξε στέλεχος των εταιρειών Big Tech, καθώς εργάστηκε στο παρελθόν για τον συνιδρυτή των PayPal και μεγαλοεπενδυτή του Facebook Πίτερ Τιλ, κορυφαίο χορηγό των Ρεπουμπλικανών.

REUTERS, GUARDIAN

Πόλεμο στις online αγορές από το εξωτερικό κήρυξε η Τουρκία

Περιορισμοί και υψηλοί δασμοί στο διαδικτυακό εμπόριο από πλατφόρμες

«Πόλεμος» στις διαδικτυακές πλατφόρμες ηλεκτρονικού εμπορίου κηρύσσει με τη σειρά της και η Τουρκία, σε μια προσπάθεια να αναχαιτίσει τη διείσδυση των κινεζικών sites λιανικών πωλήσεων που επεκτείνονται επιθετικά στο έδαφος της. Με τα νέα μέτρα που ανακοίνωσε η Αγκυρα μειώνει το όριο διαδικτυακών αγορών από το εξωτερικό από 150 σε 30 ευρώ, ενώ αυξάνει τους δασμούς στα αγαθά αξίας μέχρι 30 ευρώ, τα οποία αποστέλλονται ταχυδρομικά ή με εταιρείες μεταφορών, διπλασιάζοντας στο 60% τους φόρους σε εμπορεύματα από χώρες εκτός Ε.Ε.

Σύμφωνα με το διάταγμα που δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, οι δασμοί για τα αγαθά που προέρχονται από την Ε.Ε. αυξάνονται στο 30% από το 18%, ενώ οι ίδιοι συντελεστές θα ισχύουν για φάρμακα με αξία μικρότερη των 1.500 ευρώ.

Το νέο αυστηρό ρυθμιστικό πλαίσιο ορίζει ότι πρέπει να παρακολουθούνται όλες οι τελωνειακές διαδικασίες για εμπορεύματα αξίας μεταξύ 30 και 1.500 ευρώ, τα οποία δεν είναι εμπορικής ποσότητας ή χαρακτήρα, ενώ τα είδη που έχουν αγοράσει οι καταναλωτές δεν θα πρέπει να υπερβαίνουν τα 30 κιλά. Διαφορετικά, θα τους επιβάλλεται πρόσθετος τελωνειακός φόρος ύψους 48%.

Τα νέα μέτρα της κυβέρνησης Ερντογάν αναμένεται να επηρεάσουν ιδιαίτερα τις μικρές παραγγελίες που κάνουν οι καταναλωτές κυρίως μέσα από κινεζικές πλατφόρμες ηλεκτρονικού εμπορίου, όπως οι Temu, AliExpress και Shein. Ο υπουργός Εμπορίου Ομέρ Μπολάτ είχε προαναγγείλει, άλλωστε, πρόσφατα τους επικείμενους κανονισμούς, στοχοποιώντας πλατφόρμες του εξωτερικού όπως η κινεζική Temu. Ο κολοσσός, που δρεφύει

Οι δασμοί για διαδικτυακές αγορές αγαθών από χώρες εκτός Ε.Ε. διπλασιάζονται στο 60%, ενώ για τα εμπορεύματα που προέρχονται από την Ε.Ε. αυξάνονται σε 30% από 18%. Στόχος, σύμφωνα με το τουρκικό υπουργείο Εμπορίου, να προστατευθούν οι καταναλωτές και οι εγχώριες επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με τα νέα μέτρα, μειώνεται το όριο διαδικτυακών αγορών από το εξωτερικό από 150 σε 30 ευρώ.

στη Βοστώνη της Μασαχουσέτης και λειτουργεί από την κινεζική εταιρεία ηλεκτρονικού εμπορίου PDD Holdings, έχει γίνει ιδιαίτερα δημοφιλής παγκοσμίως.

Μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες εφαρμογές εισήλθε στην Τουρκία πρόσφατα, ενώ είναι παρούσα στην Ε.Ε. από πέρυσι. Το τουρκικό υπουργείο Εμπορίου δεσμεύτηκε να προστατεύσει τους καταναλωτές και τις εγχώρι-

ες επιχειρήσεις και σύμφωνα με ορισμένους αναλυτές θέλει να εμποδίσει την αυξανόμενη εισαγωγή φθηνών καταναλωτικών αγαθών ιδίως από την Κίνα, με την οποία η Τουρκία έχει υψηλό όγκο διμερών εμπορικών συναλλαγών.

Την ίδια στιγμή, και οι ευρωπαϊκές οργανώσεις για την προστασία των καταναλωτών έχουν κατηγορήσει την Temu για «χειριστικές» τεχνικές, με στόχο να κάνει τους χρήστες να ζοδεύουν περισσότερο, αφού είναι γνωστό ότι προσφέρει ένα ευρύ φάσμα προϊόντων σε εξαιρετικά προσιτές τιμές.

Η νέα ρύθμιση για το ηλεκτρονικό εμπόριο, που θα τεθεί σε ισχύ στην Τουρκία στις 21 Αυγούστου, έχει προκαλέσει έντονες αντιδράσεις στους καταναλωτές, που επικρίνουν την κυβέρνηση Ερντογάν στα

μέσα κοινωνικής δικτύωσης. «Η κυβέρνηση παρενέβη για να ελέγξει και το Temu. Είμαστε σε καλό δρόμο για να γίνουμε Βόρεια Κορέα», «τα προϊόντα που κατασκευάζονται στην Τουρκία είναι φθηνότερα στο εξωτερικό».

Ωστόσο, όταν οι Τούρκοι πολίτες προσπαθούν να αγοράσουν φθηνότερα αγαθά από το εξωτερικό, πληρώνουν φόρους». «Το κράτος συμμετέχει πλέον σε κάθε πτυχή της ζωής μας – στα όνειρά μας, στα σπίνια μας και στα ψώνια μας...». «Ενώ οι άνθρωποι προσπαθούν να βρουν φθηνότερους τρόπους για να καλύψουν τις ανάγκες τους κατά τη διάρκεια της κρίσης, η κυβέρνηση συνεχίζει να τους βάζει εμπόδια. Γιατί τότε εχθρότητα προς το κοινό; είναι μερικά από τα σχόλια των Τούρκων πολιτών.

Αυξάνεται ο ανταγωνισμός στα φάρμακα για την απώλεια βάρους

Το δίπολο της αμερικανικής Eli Lilly και της δανικής Novo Nordisk κατά της παχυσαρκίας από ανταγωνιστικές εταιρείες, τα οποία αν και δεν έχουν ακόμη κυκλοφορήσει στην αγορά, απειλούν ήδη την κεφαλαιοποίηση των δύο εταιρειών.

Οι δύο φαρμακευτικές είναι παγκόσμιες κυρίαρχοι στην αγορά των φαρμάκων απώλειας βάρους, καθώς προς το παρόν είναι και οι μοναδικές που τα παρασκευάζουν, απολαμβάνοντας παράλληλα τον επενδυτικό ενθουσιασμό που έχει έμπρακτο αποτέλεσμα στη χρηματιστηριακή τους αξία. Πρόκειται όμως για μια τόσο δημοφιλή και κερδοφόρο αγορά, ώστε μέσα σε έναν χρόνο έχει προσελκύσει τεράστιο ενδιαφέρον από ανταγωνιστικές εταιρείες, οι οποίες πλέον κάνουν σοβαρή πρόοδο στην ανάπτυξη των δικών τους φαρμάκων.

Την περασμένη εβδομάδα, η Viking Therapeutics ανακοίνωσε τα τελευταία αποτελέσματα του φαρμάκου κατά της παχυσαρκίας, ενός ενέσιμου στα τελευταία στάδια της έρευνας. Ανέφερε μάλιστα ότι αναπτύσσει και ένα φάρμακο που χορηγείται από το στόμα, το οποίο βρίσκεται σε μεσαίο στάδιο έρευνας. Μετά την παρουσίαση, η μετοχή της εκτινάχθηκε κατά 39% σε μία μόλις ημέρα, φέρνοντας τα κέρδη της στο 235% από την αρχή του 2024.

Αντίστοιχα, η Roche, η οποία επίσης είχε ανακοινώσει ότι αναπτύσσει φάρμακο κατά της παχυσαρκίας που χορηγείται από το στόμα, δήλωσε την περασμένη εβδομάδα πως θα το λανσάρει νωρίτερα από το προσδοκώμενο, καθώς η πιλοτική έρευνα είχε πολλά υποσχόμενα αποτελέσματα. Οι μετοχές της εταιρείας σημείωσαν άνοδο 13% φέτος, η οποία αποδίδεται σε τεράστιο βαθμό στην πρόοδο στον συγκεκριμένο τομέα.

«Ο διαβήτης και η παχυσαρκία

συνεχίζουν να κυριαρχούν στον κλάδο της υγείας. Η Goldman Sachs εκτιμά πως η αγορά θα αναπτυχθεί από 14 δισ. δολάρια το 2024 σε τουλάχιστον 130 δισ. δολάρια μέχρι το 2030. Είναι ευνόμοτο ότι πολλές φαρμακευτικές εταιρείες κάνουν έρευνα σε αυτό τον τομέα», υπογράμμισε στην El País ο Σεμπάστιαν Χόφμπεκ, αναλυτής στην DJE Kapital.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας χαρακτηρίζει την παχυσαρκία παγκόσμια κρίση, αφού ένας στους οκτώ ανθρώπους στον κόσμο ήταν παχύσαρκος το 2022. Εν μέσω αύξησης της νόσου, η Novo Nordisk και η Eli Lilly ήταν οι πρώτες εταιρείες που ανέπτυξαν και διοχέτευσαν στην αγορά προϊόντα που βοηθούν στην αντιμετώπιση της

Νέες εταιρείες εισέρχονται στην αγορά, απειλείται το δίπολο Eli Lilly και Nordisk.

παχυσαρκίας, με αποτέλεσμα οι κεφαλαιοποιήσεις τους να διογκωθούν κατά εκατομμύρια δολάρια. Αφού, όμως, αναδύθηκαν και άλλοι πιθανοί ανταγωνιστές, οι μετοχές τους υποχωρούν.

Η δανική Novo Nordisk πουλάει το Ozempic και το Wegovy. Τα δύο φάρμακα κατά της παχυσαρκίας κατέκτησαν την εταιρεία την πολυτιμότερη της Ευρώπης, με κεφαλαιοποίηση άνω των 570 δισ. δολαρίων. Από την αρχή του έτους, η μετοχή έχει μεν ανέβει 64%, όμως τον τελευταίο μήνα έχει υποχωρήσει 11%. Η αμερικανική Eli Lilly κατασκευάζει το Mounjaro και το Zepbound. Η μετοχή της έχει ανέβει κατά 32% από την αρχή του έτους, αλλά τον τελευταίο μήνα έχασε 14% λόγω του αναδυόμενου ανταγωνισμού.

Σχέδιο για τόνωση της κατανάλωσης στην Κίνα

Αντιμέτωπο με την παρατεταμένη απροθυμία των Κινέζων για κατανάλωση, εξόδους και γενικώς δαπάνες κι ενώ η κινεζική οικονομία διανύει το πέμπτο συναπτό τρίμηνο επιβράδυνσης, το Πεκίνο επιχειρεί να ενθαρρύνει τις καταναλωτικές δαπάνες με σχέδιο δράσης και πρωτοβουλίες σε 20 τομείς. Πρόκειται για μια σειρά δράσεων που εμφανώς στοχεύουν στην ποιοτική αναβάθμιση όλων των τομέων της οικονομίας, αλλά, όπως επισημαιομνουν οικονομικοί αναλυτές, δεν περιλαμβάνει οικονομικά κίνητρα. Ζητούμενο είναι να ενισχυθεί η εγχώρια ζήτηση στην Κίνα που ακόμη φαίνεται να μην έχει ανακάμψει πλήρως από την ύφεση της πανδημίας, καθώς η πτώση των καταναλωτικών δαπανών εξουδετερώνει τα οφέλη από την ενίσχυση των εξαγωγών.

Ανάμεσα στα μέτρα που σχεδιάζει να προωθήσει είναι η βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών σε εστιατόρια και ξενοδοχεία για να ενθαρρύνει τους Κινέζους να τρώνε συχνότερα έξω. Ενθαρρύνει μάλιστα τα εστιατόρια να αναπτύξουν καινούργιες σπεσιαλιτέ για να προσελκύσουν κόσμο. Παράλληλα, το Πεκίνο σχεδιάζει να προωθήσει βελτιώσεις στις υπηρεσίες φροντίδας παιδιών και ηλικιωμένων, να ανακαινίσει τα ιδρύματα φροντίδας αλλά και να κατασκευάσει νέες εγκαταστάσεις για υπηρεσίες φροντίδας. Θα ενθαρρύνει έτσι τις επιχειρήσεις που παρέχουν υπηρεσίες ανα-

Ανάμεσα στα μέτρα που σχεδιάζει να προωθήσει η Κίνα είναι η βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών σε εστιατόρια και ξενοδοχεία, ενώ θέτει νέους στόχους για τον τουρισμό, όπως η ανάπτυξη της νυχτερινής διασκέδασης, οι διακοπές εμπειρίας και η κρουαζιέρα με θαλαμινό.

Πρωτοβουλίες σε 20 τομείς από το Πεκίνο λόγω επιβράδυνσης της ανάπτυξης.

βάθμισης ακινήτων ώστε να συνεργαστούν με τα ιδρύματα φροντίδας ηλικιωμένων ή παιδιών, όπως και τις υπηρεσίες

κείμεριγκ. Ομοίως σχεδιάζει να προωθήσει τις υπηρεσίες υγείας στα δυτικά πρότυπα με προληπτικές εξετάσεις υγείας και συμβουλευτική, με βελτίωση των υπηρεσιών ασφάλισης αλλά και τη στήριξη των κινεζικών φαρμακοβιομηχανιών. Προβλέπει, επίσης, αντίστοιχες δράσεις στον τομέα της ψυχαγωγίας και του πολιτισμού με σκοπό την αναβί-

μιση της ποιότητας της ψυχαγωγίας και των εκδηλώσεων πολιτιστικού περιεχομένου και ειδικότερα των ταινιών, των online προγραμμάτων και των εκπομπών ραδιοφώνου και τηλεόρασης, ενώ θα ενθαρρύνει την ανάπτυξη νέων μορφών σύνθετων media.

Θέτει επίσης καινοτόμους στόχους για τον τουρισμό, όπως η ανάπτυξη της νυχτερινής διασκέδασης για τους τουρίστες, οι διακοπές εμπειρίας, η κρουαζιέρα με θαλαμινό, αλλά και η βελτίωση των μέσων μεταφοράς με τρένα και δρομολόγια που ταιριάζουν στις μεγαλύτερες ηλικίες.

Εντάσσει στα σχέδιά του επίσης τον τομέα της παιδείας, στοχεύοντας σε αναβάθμιση της εκπαίδευσης και των υπηρεσιών της και στην ίδρυση όλο και περισσότερων σχολείων και σχολών που θα προσφέρουν παιδεία υψηλής ποιότητας. Από το σχέδιο δράσης δεν θα μπορούσαν να λείπουν οι ψηφιακές τεχνολογίες, γι' αυτό και το Πεκίνο σκοπεύει να προωθήσει τη χρήση τεχνολογιών με στόχο την ανάπτυξη «έξυπνων περιοχών επιχειρήσεων», «έξυπνων πολυκατοικιών» αλλά και νέων μεθόδων κατανάλωσης, όπως τα καταστήματα λιανικής χωρίς προσωπικό όπου ο πελάτης θα αναλαμβάνει πλήρως πρωτοβουλία. Και βέβαια, το σχέδιο δράσης περιλαμβάνει την πράσινη τεχνολογία, τη βελτίωση των υπηρεσιών χαμηλού άνθρακα, καθώς και των συστημάτων πιστοποίησης.

«Ειδοποίηση για Υποκατάστατη Επίδοση Μέρος 6 Κανονισμός 13 (1) Οικογενειακό Δικαστήριο Αμμοχώστου

Ειδοποιείστε σύμφωνα με το Μέρος 6 Κανονισμό 13 των Κανονισμών Πολιτικής Δικονομίας, ότι στο Επαρχιακό Δικαστήριο Αμμοχώστου, στο Οικογενειακό Δικαστήριο Αμμοχώστου καταχωρήθηκε από την Διευθύντρια Υψηλών Κοινωνικής Ευμερείας από Λευκωσία και εναντίον της καθ' ου η αίτηση Γιάγκου Ραφαέλας, ΑΔΤ ΧΧΧ500 από την Δερένεια, η Αίτηση Γονικής Μέριμνας με αριθμό 63/2023 και αφορά Αίτηση αφαίρεσης της γονικής μέριμνας της ανήλικης κόρης της Μ. Χ. Επιπλέον καταχωρήθηκε μονομερή αίτηση για αφαίρεση γονικής μέριμνας και εκδόθηκε και προσωρινό διάταγμα.

Όλα τα σχετικά έγγραφα είναι διαθέσιμα προς παραλαβή από το αρμόδιο Πρωτοδικείο του Οικογενειακού Δικαστηρίου Αμμοχώστου.

Σύμφωνα με τη Διάταγμα του Δικαστηρίου ημερομηνίας 21/6/24, αν δεν καταχωριστεί Σημείωμα Εμφάνισης μέσα σε προθεσμία 30 ημερών από την ημερομηνία δημοσίευσης της παρούσας ειδοποίησης, η διαδικασία θα συνεχιστεί στην απουσία της καθ' ης η αίτηση Ραφαέλας Γιάγκου και οποιαδήποτε μελλοντική Ειδοποίηση θα γίνει με ανάρτηση των σχετικών προς τούτο εγγράφων στον Πίνακα Ανακοινώσεων του ως άνω Δικαστηρίου.

Η Παρούσα ειδοποίηση δίδεται από τον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας, Δικηγόρο της Διευθύντριας Υψηλών Κοινωνικής Ευμερείας- Αιπίτριας, Η Κυρίως Αίτηση και η Ενδιάμεση Αίτηση ορίστηκαν την 13/09/2024.

Notice: Expression of Interest for the Implementation of a Solar Carport Plant at Larnaka International Airport

Hermes Airports Ltd. requests for Expression of Interest from qualified parties to provide a Solar Carport Plant at Larnaka International Airport in combination with optional energy storage and/or electric vehicle charging stations.

The Expression of Interest closes on September 13th, 2024 at 13:00

For copies of the documents please contact: Panayiota Fiakkou, email: panayiota.fiakkou@hermesairports.com copying Lucas Papaleontiou, email: lucas.papaleontiou@hermesairports.com or visit Hermes' Website at www.hermesairports.com

Μειώθηκαν οι τιμές ενοικίασης πολυτελών κατοικιών στη Μύκονο

Πτώση κατά 20%-30% λόγω μείωσης επισκεπτών και μεγάλης προσφοράς

Του ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ

Φθινότερα νοικιάζονται φέτος οι πολυτελείς βίλες στη Μύκονο, καθώς η αυξημένη προσφορά και η μείωση των επισκεπτών σε σχέση με το περυσινό καλοκαίρι, ασκούν πιέσεις στις τιμές.

Στον αντίποδα, οι τιμές πώλησης εξοχικών κατοικιών συνεχίζουν να κινούνται ανοδικά, χάρις στη σταθερά υψηλή ζήτηση, τόσο από Έλληνες, όσο και από ξένους αγοραστές. Σύμφωνα με τον κ. Ιωάννη Ρεβύθη, επίτιμο πρόεδρο του Συλλόγου Κτηματομεσιτών Αττικής,

Οι τιμές πώλησης των εξοχικών συνεχίζουν να αυξάνονται και κυμαίνονται κατά μέσον όρο στις 5.000 ευρώ/τ.μ.

«φέτος, λόγω της μείωσης των επισκεπτών, οι τιμές στις ενοικιαζόμενες βίλες είναι χαμηλότερες κατά 20%-30% και σίγουρα δεν θα αγγίξουν τις πληρότητες των δύο προηγούμενων ετών. Οι λόγοι είναι η πληθώρα τέτοιων κατοικιών στην αγορά και η μείωση του εισοδήματος των επισκεπτών λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης». Με βάση τα σχετικά στοιχεία, η ενοικίαση των κατοικιών αυτών τη φετινή καλοκαιρινή περίοδο ξεκινάει από ποσά της τάξεως των 800 ευρώ/ημέρα για ένα σπίτι τριών υπνοδωματίων με πισίνα και μπορεί να φτάσει έως τις 3.000 ευρώ/ημέρα, ανάλογα με την τοποθεσία και τις προδιαγραφές του ακινήτου. Ωστόσο υπάρχουν και περιπτώσεις υπερπολυτελών κατοικιών, όπου το σχετικό κόστος ενοικίασης φτάνει σε δυσθεώρητα ύψη, ακόμα και στις 15.000

Η ενοικίαση κατοικιών στη Μύκονο φέτος το καλοκαίρι ξεκινάει από ποσά της τάξεως των 800 ευρώ/ημέρα για ένα σπίτι τριών υπνοδωματίων με πισίνα και μπορεί να φτάσει έως τις 3.000 ευρώ/ημέρα, ανάλογα με την τοποθεσία και τις προδιαγραφές του ακινήτου. Ωστόσο υπάρχουν και περιπτώσεις υπερπολυτελών κατοικιών, όπου το σχετικό κόστος ενοικίασης φτάνει σε δυσθεώρητα ύψη, ακόμα και τις 15.000 ευρώ/ημέρα.

ευρώ/ημέρα, με δεδομένο άλλωστε ότι τέτοια ακίνητα απευθύνονται σε ένα εντελώς διαφορετικό κοινό, πολυεκατομμυριούχων και δισεκατομμυριούχων. «Ασφαλώς, θα πρέπει να σημειωθεί ότι στις τιμές αυτές περιλαμβάνονται μια σειρά από παροχές, όπως δωρεάν ιδιωτική μετακίνηση όλη την ημέρα, προσωπική ασφάλεια, οικιακός βοηθός, μάγειρας και επιστάτης για τυχόν επισκευές στον εξοπλισμό της βίλας», σημειώνει ο κ. Ρεβύθης. Ακόμα κι έτσι βέβαια, όπως σημειώνει, φέτος οι τιμές καταγράφουν διόρθωση σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

Όπως αναφέρει ο κ. Ρεβύθης, «μέχρι σήμερα υπάρχει μια μείωση της τάξεως του 10%-15% στην επισκεψιμότητα από Ευρωπαίους και Αμερικανούς και ο λόγος είναι η αύξηση των οικογενειακών εξόδων, η αύξηση του κόστους των αερο-

πορικών εισιτηρίων και των ναύλων, ενώ αρνητικά επδρά και η οικονομική κατάσταση σε πολλές χώρες, λόγω των πολεμικών συρράξεων στην Κεντρική Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή. Μάλιστα, η μείωση αυτή δεν είναι εμφανής μόνο στη Μύκονο, αλλά και σε όλα τα τουριστικά θέρετρα ανά τον κόσμο, ιδίως όμως στη γαλλική και την ιταλική Ριβιέρα». Παρ' όλα αυτά, σύμφωνα με τον ίδιο, «η προσέλευση των διόσημων και επώνυμων επισκεπτών στη Μύκονο τη φετινή καλοκαιρινή περίοδο είναι αξιολογική και ιδιαίτερα ενθαρρυντική, καθώς μόνο την προηγούμενη εβδομάδα καταγράφηκαν 150 αφίξεις ιδιωτικών τζετ και 1.000 από τις αρχές του έτους».

Παράλληλα, η εικόνα στις αγοραπωλησίες κατοικιών είναι πολύ θετικότερη, καθώς η ζήτηση παραμένει υψηλή και φέτος, και οι

τιμές συνεχίζουν να διαμορφώνονται σε υψηλό επίπεδο. Σε αυτό έχει συμβάλει και η αναστολή οικοδομικών αδειών και αναθεωρήσεων τον τελευταίο χρόνο, λόγω του νέου χωροταξικού σχεδίου για τον τουρισμό. Στο πλαίσιο αυτό, με βάση τα στοιχεία του κ. Ρεβύθη, οι τιμές πώλησης για κατοικίες από 150 τ.μ. έως 300 τ.μ. κυμαίνονται κατά μέσον όρο στις 5.000 ευρώ/τ.μ., ενώ οι βίλες υψηλών προδιαγραφών, που βρίσκονται είτε κοντά στη θάλασσα είτε προσφέρουν ανεμπόδιση θέα στη θάλασσα, ξεπερνούν τις 10.000 ευρώ/τ.μ. Σημειώτεον ότι το κόστος κατασκευής έχει σχεδόν διπλασιαστεί την τελευταία διετία, εξέλιξη που έχει συμβάλει στη διατήρηση των τιμών πώλησης σε υψηλό επίπεδο, μιας και το σημείο αναφοράς παραμένουν οι νεόδμητες κατασκευές.

Σε εξέλιξη πρόγραμμα έργων μέσω ΣΔΙΤ ύψους άνω των 5 δισ. ευρώ

Πρόδος έχει αρχίσει να σημειώνεται έπειτα από πολύμηνες (ή ακόμα και πολυετείς) καθυστερήσεις στο πρόγραμμα έργων μέσω ΣΔΙΤ, ύψους άνω των 5 δισ. ευρώ. Σε αρκετούς διαγωνισμούς, είτε έχει προκύψει ανάδοχος και αναμένεται η υπογραφή της σύμβασης, είτε έχει προγραμματιστεί η υποβολή δεσμευτικών προσφορών, ενώ άλλοι πάλι έχουν εισέλθει στη δεύτερη φάση του ανταγωνιστικού διαλόγου.

Πρόσφατα, το σχήμα ΤΕΡΝΑ Ενεργειακή - ΤΙΤΑΝ υπέβαλε δεσμευτική προσφορά για το έργο των 200 εκατ. ευρώ, που αφορά την κατασκευή της δεύτερης μονάδας διαχείρισης απορριμμάτων της Θεσσαλονίκης.

Το συγκεκριμένο έργο θα καλύψει τις ανάγκες 10 δήμων της Περιφέρειας Θεσσαλονίκης και έχει χωροθετηθεί σε έκταση 150-200 στρεμμάτων, κοντά στον ΧΥΤΑ Μαυρορράχης.

Τον προσεχή Σεπτέμβριο αναμένεται να υποβληθούν δεσμευτικές οικονομικές προσφορές, έπειτα από σχεδόν τέσσερα χρόνια(!) και για την κατασκευή φοιτητικών εστιών για λογαριασμό του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. Το έργο των 107 εκατ. ευρώ διεκδικούν ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, Αβαξ, Intrakat, Ακτωρ Παραχωρήσεις και η κοινοπραξία της ΑΤΕΣΣ με τον όμιλο Metlen (Μυτιληναίος).

Επίσης, τον Σεπτέμβριο είναι προγραμματισμένη η υποβολή δεσμευτικών προσφορών και για τρία έργα ΣΔΙΤ ύδρευσης/άρδευσης. Πρόκειται για το έργο που αφορά το αρδευτικό δίκτυο Υπέρινας νομού Λάρισας - Ορφανών νομού Καρδίτσας, ύψους 107 εκατ. ευρώ, εκείνο για το αρδευτικό σύστημα του Αλωπαίου Πέλλας, ύψους 98,5 εκατ. ευρώ, κι ένα ακόμα ύψους 169 εκατ. ευρώ, που αφορά τη μεταφορά και διανομή νερού από τον ποταμό Νέστο στην πεδιάδα των Ξάνθης για αρδευτικούς σκοπούς.

Τα έργα αυτά διεκδικούνται από τη ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, την κοινοπραξία Metlen - Μεσόγειος, την κοινοπραξία Ακτωρ Παραχωρήσεις - Intrakat και την κοινοπραξία των εταιρειών Αβαξ - Θαλής - Γκολόπουλος.

Στο στάδιο του ανταγωνιστικού διαλόγου έχουν εισέλθει όμως και δύο μεγάλα οδικά έργα ύψους 700 εκατ. ευρώ στη Βόρεια Ελλάδα. Το μεγαλύτερο από τα δύο αφορά τη σύνδεση Θεσσαλονίκης - Εδεσσας, ύψους 445 εκατ. ευρώ, το οποίο διεκδικούν οι ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, Αβαξ και η κοινοπραξία

Σε ποιους διαγωνισμούς έχει προκύψει ανάδοχος και ποιοι είναι στο στάδιο υποβολής δεσμευτικών προσφορών.

Ακτωρ Παραχωρήσεις - Metlen (Μυτιληναίος). Το έργο, για το οποίο επίσης έχει ξεκινήσει η φάση του ανταγωνιστικού διαλόγου είναι το Δράμα - Αμφίπολη, προϋπολογισμού 248,54 εκατ. ευρώ, που αναμένεται να αναβληθεί τη σύνδεση με την Εγνατία Οδό. Το φυσικό αντικείμενο αφορά τα τμήματα Παλαιοκόμνη - Μαυρολεύκη και Μαυρολεύκη - Δράμα, συνολικού μήκους περί τα 43 χλμ.

Επίσης, στη φάση του ανταγωνιστικού διαλόγου βρίσκεται και το ΣΔΙΤ των Δικαστικών Μεγάρων της Κρήτης, ύψους 70 εκατ. ευρώ, που αφορά την ανέγερση νέου μεγάρου στο Ηράκλειο, επιφάνειας 24.550 τ.μ., και την ανακατασκευή του Δικαστικού Μεγάρου Ρεθύμνου. Το έργο διεκδικούν οι Ακτωρ Παραχωρήσεις, ΑΒΑΞ, ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, Intrakat και το σχήμα Μυτιληναίος - ΑΤΕΣΣ.

ΝΙΚΟΣ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ

Οι Κτηματικές Επιδόσεις του Ιουλίου

Οι προηγούμενοι μήνες ήταν γενικά καλοί πρωτίστως για τη Λευκωσία και δευτερευόντως για τη Λάρνακα. Οι υπόλοιπες επαρχίες βίωναν μια γενική μείωση επενδυτικού ενδιαφέροντος με τη Λεμεσό να ήταν η πιο πληγωμένη παρόλο που συγκέντρωνε αξιοσημείωτα κεφάλαια σε επενδύσεις. Ο Ιούλιος όπως θα δούμε πιο κάτω έβαλε ένα φρένο

Η συνολική αξία συναλλαγών τον Ιούλιο φέτος κυμάνθηκε περίξ των €427 εκατ. Συγκρινόμενη με τον Ιούλιο του 2023 όπου η συνολική αξία ήταν περίξ των €388,1εκατ., βλέπουμε μια σημαντική αύξηση φέτος της τάξης του 10%.

στην αρνητική πορεία και αναμένουμε να δούμε αν αυτό θα σηματοδοτήσει μια νέα περίοδο ανόδου ή αν αποτέλεσε μια αναλαμπή λόγω άλλων εξωγενών παραγόντων.

Πάμε να δούμε τι συνέβη λοιπόν τον περασμένο μήνα. Τον Ιούλιο του 2024 σημειώθηκαν συνολικά 1.856 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων, γεγονός που τον κατατάσσει στην πρώτη θέση του πρώτου

επταμήνου του τρέχοντος έτους. Τον Ιούλιο του 2023 είχαν σημειωθεί συνολικά 1.588 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων γεγονός που τον κατέταξε τότε σαν τον τρίτο καλύτερο μήνα της αντίστοιχης περιόδου του 2023 σε αριθμό πωλήσεων. Άρα η αγορά φέτος εντός αυτής της περιόδου (του Ιουλίου) μεγεθύνθηκε κατά 16,9% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο. Σε επίπεδο πωλητηρίων εγγράφων (μελλοντικές μεταβιβάσεις ακινήτων που έγιναν), η Παγκύπρια εικόνα για τον Ιούλιο είναι επίσης θετική αφού κατέγραψε αύξηση κατά 22% κατατέθηκαν συνολικά 1.657 πωλητήρια έγγραφα φέτος τον Ιούλιο σε αντίθεση με 1.362 πωλητήρια έγγραφα τον ίδιο μήνα πέρυσι.

Η συνολική αξία συναλλαγών τον Ιούλιο φέτος κυμάνθηκε περίξ των €427 εκατ. Συγκρινόμενη με τον Ιούλιο του 2023 όπου η συνολική αξία ήταν περίξ των €388,1εκατ., βλέπουμε μια σημαντική αύξηση φέτος της τάξης του 10%. Πώς κατανέμεται αυτή η συνολική απόδοση του μήνα μεταξύ των επαρχιών; Συμπεριφέρθηκαν όλες οι επαρχίες κατά αντίστοιχο τρόπο

Η Λευκωσία κατέγραψε 485 πωλήσεις φέτος και 417 πωλήσεις πέρυσι (αύξηση 16,3%). Ο συνολικός όγκος συναλλαγών αυξήθηκε κατά 19% εφόσον φέτος επενδύθηκαν περίξ των €87,2 εκατ. ενώ πέρυσι περίξ των €73,3 εκατ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Ιουλίου 26,1% επί του αριθμού πωλήσεων

Τον Ιούλιο του 2024 σημειώθηκαν συνολικά 1.856 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων, γεγονός που τον κατατάσσει στην πρώτη θέση του πρώτου επταμήνου του τρέχοντος έτους.

και μερίδιο 20,4% επί της αξίας συναλλαγών. Επιπλέον η Λευκωσία κατέγραψε και 310 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 19% αυξημένα σε σχέση με τον Ιούλιο του 2023. Παρόλο που η Λευκωσία κατέγραψε τέταρτη σε σειρά επαρχία τον Ιούλιο, εξακολουθεί να είναι πρώτη σε κατάταξη σε νέα πωλητήρια έγγραφα κατά την επταμηνία (24% συνολική αύξηση).

Η Λεμεσός κατέγραψε 553 πωλήσεις φέτος και 486 πωλήσεις

πέρυσι (αύξηση 13,8%). Ο συνολικός όγκος συναλλαγών ήταν περίξ των €170 εκατ. φέτος και περίξ των €153,8 εκατ. πέρυσι, σημειώνοντας αύξηση 10,5%. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Ιουλίου 29,8% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 39,8% επί της αξίας συναλλαγών. Επιπλέον η Λεμεσός κατέγραψε και 552 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 29% αυξημένα σε σχέση με τον Ιούλιο του 2023. Παρόλο που η Λεμεσός στην επτα-

μηνία εξακολουθεί να είναι ελαφρώς αρνητική σε νέα πωλητήρια έγγραφα σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023 (με -5%), εντούτοις κρίνεται ως πολύ θετική αυτή η μηνιαία ανάκαμψη της Λεμεσού επειδή μπήκε ένα έστω προσωρινό φρένο στην πτωτική πορεία πολλών μηνών.

Η Λάρνακα κατέγραψε 346 πωλήσεις φέτος σε αντίθεση με 334 πωλήσεις πέρυσι (αύξηση 3,6%). Ο συνολικός όγκος συναλλαγών ήταν περίξ των €51,4 εκατ. φέτος και περίξ των €52,5 εκατ. πέρυσι σημειώνοντας ελαφριά συρρίκνωση της τάξης του 2%. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Ιουλίου 18,6% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 12% επί της αξίας συναλλαγών. Επιπλέον η Λάρνακα κατέγραψε και 418 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 28% αυξημένα σε σχέση με τον Ιούλιο του 2023. Η Λάρνακα φαίνεται να κρατιέται σε καλές επιδόσεις παρά την αντίθετη αίσθηση που εξεφραζαν διάφοροι παράγοντες του τομέα. Η επταμηνία σε νέα πωλητήρια έγγραφα για την Λάρνακα είναι κατά 12% αυξημένη σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023.

Η Πάφος κατέγραψε 386 πωλήσεις φέτος και 274 πωλήσεις πέρυσι σημειώνοντας αύξηση 40,9%. Ο συνολικός όγκος συναλλαγών ήταν περίξ των €102,2 εκατ. φέτος και περίξ των €64,2 εκατ. πέρυσι σημειώνοντας αύξηση 59,2%. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Ιουλίου 20,8% επί του

αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 23,9% επί της αξίας συναλλαγών. Η Πάφος κατέγραψε και 296 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 3% αυξημένα σε σχέση με τον Ιούλιο του 2023. Για την Πάφο ο Ιούλιος ήταν ο καλύτερος μήνας σε ολοκληρωμένες συναλλαγές και ο δεύτερος καλύτερος σε νέα πωλητήρια έγγραφα. Η επταμηνία σε πωλητήρια έγγραφα είναι συρρικνωμένη κατά 14%.

Η Αμμόχωστος κατέγραψε 86 πωλήσεις φέτος και 77 πωλήσεις πέρυσι σημειώνοντας αύξηση 11,7%. Ο συνολικός όγκος συναλλαγών ήταν περίξ των €16,2 εκατ. φέτος και περίξ των €44,4 εκατ. πέρυσι σημειώνοντας δραστηκή μείωση 63,5%. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Ιουλίου 4,6% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 3,8% επί της αξίας συναλλαγών. Η Αμμόχωστος κατέγραψε και 83 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 36% αυξημένα σε σχέση με τον Ιούλιο του 2023. Η Αμμόχωστος φαίνεται να επανέρχεται σε πιο νορμάλ ρυθμούς μετά την καλή χρονιά που κατέγραψε πέρυσι.

Γενικά ο Ιούλιος ήταν καλός μήνας για την κτηματαγορά. Είναι ναρκισσιστική να αποτελεί σημείο ανάκαμψης για τη Λεμεσό αλλά καταγράφεται η αξιοσημείωτη αλλαγή πλεύσης.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Θυρίδα συγκέντρωσης χρημάτων για την ανέγερση του νέου ναού του Αγίου Νικολάου, που επρόκειτο να ανεγερθεί.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τέχνες & γράμματα

ΚΥΡΙΑΚΗ 11 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 2024

Το προσκυνητάρι της Παναγίας, όπως είναι σήμερα στο εσωτερικό του ναού της Αγίας Ζώνης.

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Πέρασαν πενήντα χρόνια, απ' όταν η πόλη του Ευαγόρα, η Αμμοχώστος ή τα Βαρώσια έμειναν βουβά. Πενήντα χρόνια που η πόλη που κάποτε έσφουζε από ζωή μπήκε στη ζώνη της «ανυπαρξίας»... αν μπορεί να χρησιμοποιηθεί αυτή η λέξη. Πενήντα χρόνια δέσμοι του τουρκικού στρατού, και εδώ και μερικά χρόνια επιδεικνύεται εν είδει πολεμικού λαφύρου μέρος της από το κατοχικό καθεστώς. Σε αυτή την πόλη όμως βρίσκονται ακόμα σημάδια που μαρτυρούν το παρελθόν της, τα μνημεία της είναι αδιάψευστοι μάρτυρες του χθες της. Πολλά από αυτά, αν όχι τα περισσότερα, απροσπέλαστα, άγνωστα στους

Το περίτεχνο καμπαριό της εκκλησίας της Αγίας Ζώνης, που βρίσκεται στην ομώνυμη συνοικία των Βαρωσίων.

«*Το βιβλίο είναι γραμμένο με αυστηρά επιστημονικό τρόπο ώστε να έχει βάθος χρόνου και αντοχή, ώστε να αποτελεί σημείο αναφοράς για τους μελλοντικούς μελετητές και εραστές της πόλης μας.*»

μη Βαρωσιώτες. Μνημεία, που, αν μπορούσαν να μελετηθούν επί τόπου, θα βοηθούσαν να αποκατασκευαστούν πολλά κομμάτια της ιστορίας της πόλης.

Αυτές ήταν οι σκέψεις μου, όταν ο βυζαντινολόγος Ανδρέας Φούλιας μου έδωσε ένα αντίτυπο του βιβλίου που συνέγραψε με τον επίσης βυζαντινολόγο Χριστόδουλο Χατζηχριστοδούλου, «Τα θρησκευτικά μνημεία της νέας πόλης της Αμμοχώστου», έκδοση της Ιεράς Μητρόπολης Κωνσταντίας και Αμμοχώστου – Πολιτιστική Ακαδημία «Άγιος Επιφάνιος». Στις 477 σελίδες του βιβλίου ο αναγνώστης μπορεί να μάθει για όλα τα θρησκευτικά μνημεία της πόλης, όλων των θρησκειών και των δογημάτων. Πρόκειται περί άθλου, μιας και η πρόσβαση στα περισσότερα ήταν αδύνατη, οπότε για την τεκμηρίωσή τους, εκτός από την υπάρχουσα, ελλιπής πολλές φορές βιβλιογραφία, επιστρατεύθηκαν και Αμμοχώστιανοί/ές που τα έζησαν, φωτογραφίες από εκδρομές, από πανηγύρια, από γάμους, από ποικίλες άλλες δραστηριότητες μπήκαν κάτω από τον μεγεθυντικό φακό των συγγραφέων για να ταυτοποιηθούν εικόνες, αγιογραφίες, πρόσωπα, επιγραφές... Ρώτησα τον δρ Ανδρέα Φού-

λια, αφότου καταβυθίστηκα στις σελίδες του βιβλίου, τι τους ώθησε να αναλάβουν ένα τέτοιο έργο, έχοντας παρατηρήσει πως κατά τη γνώμη μου συνδυάζει νομίζω τον επιστημονικό λόγο, με το συναίσθημα: «Αυτό που μας ώθησε να αναλάβουμε τη συγγραφή του βιβλίου αυτού είναι πρώτα η πολύχρονη ενασχόλησή μας με τη βυζαντινή και μεταβυζαντινή τέχνη και η συνεχής επαφή με μνημεία της περιοχής. Νιώσαμε ότι ήταν χρέος μας να γράψουμε, μαζί με τα άλλα, και ένα βιβλίο για την πόλη που μας γέννησε. Μαζί με αυτό ήταν και η αντίδρασή μας στη λήθη, επειδή βλέπαμε τους

Η Αγία Πρόθεση του ναού του Αγίου Νικολάου, όπως είναι σήμερα.

παιλιότερους να φεύγουν και να παίρνουν μαζί τους αναμνήσεις, παραδόσεις, ιστορίες παλιές. Αυτό νιώσαμε ότι ήταν καταστροφικό, επειδή αν έξεις ένα μνημείο και δεν έχεις την ιστορία του, η οποία συνυφάνθηκε για αιώνες με ιστορίες ανθρώπων αλλά και με παραδόσεις μακράωνες που φωτίζουν την ταυτότητά μας, τότε έχεις χάσει ένα μεγάλο μέρος του μνημείου. Συνεπώς εμείς είμαστε οι τελευταίοι που ζήσαμε την πόλη και γνωρίσαμε τα μνημεία, όταν ήταν ελεύθερα και ζωντανά.

Από την άλλη αυτό που επίσης μας ώθησε στη συγγραφή του βιβλίου ήταν η απογοήτευση για

την απουσία λύσης στο κυπριακό πρόβλημα αλλά και από την εκμετάλλευση από διάφορους της παρούσας άκρως επικίνδυνης κατάστασης για την επιβίωση του Ελληνισμού στο νησί». Σχετικά με την παρατήρησή μου για τον συνδυασμό του επιστημονικού λόγου, με το συναίσθημα, ο Ανδρέας Φούλιας μου εξηγεί: «Το βιβλίο γράφτηκε με επιστημονική δεοντολογία και μεθοδολογία. Προσπαθήσαμε και νομίζω πετύχαμε με τον συνάδελφο δρ Χριστόδουλο Χατζηχριστοδούλου να μην παραδώσουμε ένα βιβλίο μελό. Ορισμένα ψήγματα συναισθηματισμού υπάρχουν μόνο στο εισαγωγικό μας σημείωμα, το οποίο σε όλα τα βιβλία είναι το τμήμα εκείνο όπου μπορείς να εκφραστείς με πιο προσωπικό τόνο. Όλο το υπόλοιπο βιβλίο είναι γραμμένο με αυστηρά επι-

«*Στις 477 σελίδες του βιβλίου ο αναγνώστης μπορεί να μάθει για όλα τα θρησκευτικά μνημεία της πόλης, όλων των θρησκειών και των δογημάτων.*»

στημονικό τρόπο ώστε να έχει βάθος χρόνου και αντοχή, ώστε να αποτελέσει σημείο αναφοράς για τους μελλοντικούς μελετητές και εραστές της πόλης μας, η οποία δυστυχώς παραδόθηκε στον εισβολέα προδομένη από αυτούς που είχαν ορκιστεί να την προστατεύουν». Έχοντας διατρέξει το βιβλίο δεν μπορώ παρά να συμφωνήσω πως θα μείνει ως σημείο αναφοράς σε όσους/ες θελήσουν από εδώ και πέρα να μελετήσουν αυτά τα μνημεία, αλλά και να διαβάσουν την κοινωνία της Αμμοχώστου τα τελευταία εκατό χρόνια.

Ο δρ Φούλιας δεν παραλείπει να ευχαριστήσει, σε αυτό το σημείο της κουβέντας μας την Ιερά Μητρόπολη Αμμοχώστου και Κωνσταντίας και την Πολιτιστική Ακαδημία Άγιος Επιφάνιος για την ανάληψη της έκδοσης. «Ευχαριστούμε επίσης τη Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και Αθλητισμού της Ελληνικής Δημοκρατίας για τη συνδρομή τους στην έκδοση. Όλος ιδιαίτερος ευχαριστούμε τον πανιερώτατο μητροπολίτη Κωνσταντίας και Αμμοχώστου κ. Βασίλειο».

• Συνέχεια στη σελ. 3

Όψη του ναού του Αγίου Νικολάου, όπως είναι σήμερα.

Ο ναός της Αγίας Τριάδας σχεδιάστηκε από τον νεαρό τότε και διεθνούς φήμης σήμερα Αμερικανόκυπριο αρχιτέκτονα και καθηγητή Theo David.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

11.8 - 17.8.24

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΙΩΝ

Ο μικρός πρίγκιπας

Το αριστουργηματικό έργο «Ο μικρός πρίγκιπας» του Αντουάν ντυ Σαϊντ Εξυπερύ παρουσιάζεται από το Θέατρο Βιταμίνα με τον Γιώργο Ευαγόρου, στο πλαίσιο του προγράμματος Πολιτιστικής Αποκέντρωσης 2024. Παραστάσεις: 13 Αυγούστου, Ανάγυρα, 14 Αυγούστου, Μελίτη, 16 Κάτω Δρυ, ώρα έναρξης παραστάσεων 8:00 μ.μ. Στο πρόγραμμα Πολιτιστικής Αποκέντρωσης 2024 εντάσσονται και οι παραστάσεις Θεάτρου Σκιών «Κρυμμένος Θησαυρός» με τον Βασίλη Παφίτη και τον Izel Seylanı. Παραστάσεις 14 Αυγούστου Τεμπριά, προαύλιο του Κοινοτικού Συμβουλίου και 16 Αυγούστου, Άγιος Δημήτριος Μαρθάσας. Ώρα έναρξης 8:30 μ.μ.

ΕΚΘΕΣΗ

«Κάσιαλος: από το Φως στη Σκιά»

Το Ίδρυμα Μουσείου Κώστα Αργυρού, με τη θεσμική χορηγία του Υφυπουργείου Πολιτισμού, παρουσιάζει στους εκθεσιακούς χώρους του Μουσείου Κώστα Αργυρού, στον Μαζωτό, την έκθεση «Κάσιαλος: από το Φως στη Σκιά». Η έκθεση πραγματοποιείται με αφορμή την επέτειο των 50 χρόνων από την τουρκική εισβολή στην Κύπρο και αναδεικνύει την παρακαταθήκη του ναΐφ ζωγράφου Μικαήλ Κάσιαλου. Η έκθεση συγκεντρώνει μια επιλογή εμβληματικών έργων του Κάσιαλου, τα οποία ανήκουν στην Κρατική Συλλογή Κυπριακής Τέχνης

και σε άλλα μουσεία, ιδρύματα και φορείς, καθώς επίσης σε ιδιώτες συλλέκτες, που τα παραχώρησαν ευγενώς για την περίπτωση. Η έκθεση έχει ως στόχο να επιστήσει την προσοχή μας σε αυτή την τραγική στιγμή της ιστορίας μας, κατά την οποία η ζωή ενός ανθρώπου και το έργο ενός εξαιρετικού καλλιτέχνη σταματούν απότομα, δίνοντας τη θέση τους στο κενό. Ώρες λειτουργίας έκθεσης: Τετάρτη - Κυριακή 10:00 - 17:00. Κώστα Αργυρού 7, 7577, Μαζωτός Λάρνακα. Διάρκεια έως τις 31 Δεκεμβρίου. Πληροφορίες 24433335.

ΜΟΥΣΙΚΗ

«Σταύρος Ξαρχάκος, Ρεμπέτικο»

Η Τράπεζα Κύπρου στο πλαίσιο των εορτασμών για τα 125 χρόνια της παρουσιάζει τη συναυλία «Σταύρος Ξαρχάκος, Ρεμπέτικο, 40 χρόνια μετά». Ο Σταύρος Ξαρχάκος, μαζί με 20 ακόμα μουσικούς, τραγουδιστές και ψάλτες, θα μας μεταφέρει τη συγκίνηση, τον θόρυβο, το φως, αλλά και τη γοητευτικά σκοτάδια των ορχηστρικών και των τραγουδιών του εμβληματικού αυτού έργου που φέτος έκλεισε σαράντα χρόνια από τότε που ριζώσε στις καρδιές μας. Όλοι μαζί παίζουν, τραγουδούν, συνθέτουν μια σύγχρονη ρεμπέτικη κομπανία, δημιουργείται η συνθήκη του ρεμπέτικου πάλλου του σήμερα, με τη σύγχρονη μουσική ματιά του Σταύρου Ξαρχάκου πάνω στο ιστορικό πλέον αυτό έργο του και μας αποκαλύπτουν, πώς σαράντα χρόνια μετά, το έργο αυτό συνεχίζει να εξελίσσεται, να πρωτοπορεί και να εκφράζει τα μύρια της ανθρώπινης ψυχής. Συναυλιές Τετάρτη 11 Σεπτεμβρίου, Αμφιθέατρο Μακαρίου Γ' (Σχολή Τυφλών) - Λευκωσία και Πέμπτη 12 Σεπτεμβρίου, Δημοτικό Κηποθέατρο Μάριος Τόκας - Λεμεσός. Ώρα έναρξης συναυλιών 8:30 μ.μ. Εισπήλη από την ticketmaster.cy και τα ACS COURIER.

ΠΤΥΧΕΣ

Του ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

Εικόνες του χθες
κάτω από
τη Συγγρού

Τα μικρά σπίτια που σώζονται ανάμεσα στην Καλλιρρόης και τη Συγγρού, από το Φιξ ως το Ζάππειο, μοιάζουν με κουκλόσπιτα, ραγιαμένα και ερειπωμένα τα περισσότερα. Ανάμεσα σε συνεργεία, πολυκατοικίες της σειράς και χέρσα οικοπέδα από κατεδαφίσεις, μας θυμίζουν τα πρώτα χρόνια αυτής της παλιάς γειτονιάς κάτω από τη Γαργαρέττα και απέναντι στον Νέο Κόσμο. Είχα λοξοδρομήσει, καθώς ανηφόριζα με τα πόδια τη Συγγρού. Δεν είναι ο πιο ρομαντικός περίπατος. Τουλάχιστον εκ πρώτης όψεως, κυρίως λόγω του θορύβου και της απουσίας δέντρων. Αλλά όσο περπατούσα στη Λεμπέση, στην Κορυζή, στην Ιωσήφ των Ρωγών, στη Νέγρη και στη Νέζερ, όλα εκεί γύρω, έμπαινα όλο και πιο βαθιά στο πνεύμα αυτής της παλιάς γειτονιάς, που στις αρχές του 20ού αιώνα είχε κατοικίες. Πιο κάτω ήταν η κοίτη του Ιλισσού. Θυμάμαι πάντα την αφήγηση του παλαιού Αθηναίου, Ιωάννη Κανδύλη. Μαθητής δημοτικού, γύρω στο 1908-1910, έφευγε από το πατρικό του, Πετμεζιά και Καλλιρρόης, με την αδελφούλα του, χέρι-χέρι, και πήγαιναν στο σχολείο τους, το ιστορικό δημοτικό του Καμπάνη στην οδό Αδριανού. Το σκέφτομαι πάντα για να κατανοήσω το βάθος αυτής της γειτονιάς που δεν υπήρχε όσο άλλες.

Βεβαίως, αν περπατήσει κανείς θα παρατηρήσει ότι ακόμη και σήμερα μπορεί να γίνει ορατή και κατανοητή η κοινωνική στρωματογραφία στην κλίμακα των αστών, από τη μεσαία ως τη πιο χαμηλή βαθμίδα. Ζώζεται, βαμμένο ζωηρά με κόκκινο χρώμα, ένα διώροφο αρχοντικό, χτισμένο πιθανώς γύρω στο 1910-12, στη γωνία των οδών Θ. Νέγρη και Κορυζή.

Και από εκείνο το σημείο, μπορεί να δει κανείς την απέναντι γωνία, στην οδό Νάκου, το επιμέλως ισόγειο νεοκλασικό σπίτι, βαμμένο σε ένα θερμό μπλε χρώμα. Χρωματικός καταιονισμός σε ένα τρίτοσπατο.

Απέναντι ακριβώς, στην οδό Κορυζή 9, υπάρχει μια ωραία εξώθυρα σε ένα κάποτε ισόγειο σπίτι που δέχτηκε όροφο. Το κίτρινο σπίτι στην άλλη πλευρά του δρόμου είναι η έδρα των εκδόσεων Κάτοπτρο, και όλα μαζί γέρουν μια απροσδόκητα πυκνή αστική ατμόσφαιρα. Γωνία Κορυζή και Βουρβακη υπάρχει μια κομψή, μικρή μεσοπολεμική πολυκατοικία, δημιουργία του αρχιτέκτονα Ισαάκ Σαπόρτα. Το αστικό βάθος της γειτονιάς αποκαλύπτεται σιγά-σιγά. Είχα βγει πάλι στη Συγγρού, αλλά έστριψα δεξιά στη Λεμπέση. Αυτή η διαδρομή οδηγεί σε μια βαθιά αστική εμπειρία καθώς στη γωνία με την οδό Ιωσήφ των Ρωγών διασώζεται μια συστάδα παλαιών σπιτιών που μας δείχνουν ακριβώς την όψη που είχε η γειτονιά ως τον πόλεμο. Είναι μια θέα σαν ξεκομμένη από ένα νοερό άλμπουμ αναμνήσεων. Κολιπμένα τα μικρά σπίτια μεταξύ τους, διώροφα και μονώροφα, κεραμοσκεπή, δένουν σε έναν ιστό πυκνό και τόσο χαρακτηριστικό της παλιάς αθηναϊκής γειτονιάς.

Υπάρχει και εδώ ποικιλία. Το κεντρικό διώροφο σπίτι είναι αποκατεστημένο και ξεχωρίζει ως μία τουριστική μονάδα με ιδιαίτερη κομψότητα. Είναι ένα τυπικό μεσοαστικό σπίτι του 1900-1910, από αυτά που χαρακτηρίζαν όλες τις παλιές συνοικίες της Αθήνας. Υψώνεται ανάμεσα στα δύο μονώροφα που το περιστοιχίζουν και το γωνιακό με την Ιωσήφ των Ρωγών στέκει σαν κουφάρι. Εχει όμως αρμονικές αναλογίες, είναι γνήσιο νεοκλασικό της αυθεντικής μικρής Αθήνας και αν περπατήσετε λίγο προς το πλάι θα δείτε ότι στη γωνία πρέπει να ήταν μαγαζί ή αποθήκη και πιο κάτω κατοικία. Ένα μεταγενέστερο πράσινο χρώμα στον σοβά δίνει μια πατίνα όχι δυσάρεστη.

Στον ίδιο δρόμο, Ιωσήφ των Ρωγών, αξίζει να δείτε ένα άλλο μικρό σπίτι που διασώζεται εκεί κοντά. Στέκει ερειπωμένο. Μου τράβηξε την προσοχή το όμορφο και τόσο θεατρικό σχήμα της διρρηκτής στέγης του και σκέφτηκα με πόση ένταση έκοψε εξαφανίσει από την Αθήνα τη θέα της κεραμοσκεπής. Είναι θαυμάσιο, αρμονικό, με τρία παράθυρα, και όμορφη πλάι-πλάι είσοδο από την αυλή. Αν δείτε σε ποια κατάσταση είναι, θα νιώσετε πιο βαθιά τη σύγχρονη πόλη.

ΕΚΘΕΣΗ

«Κύπρος 1974»

Με χαρακτηριστικά έργα Κυπρίων καλλιτεχνών και με το εμβληματικό «Κύπρος 74» του Α. Τάσσου, άνοιξε στο Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή στα Πλατανίσκια η έκθεση «Κύπρος 1974», σε επιμέλεια Héléne Reeb. Η έκθεση χωρίζεται στις ενότητες: I. Παραδοσιακή αλλά και διαταραγμένη Κύπρος, II. Πραξικόπημα, III. Εισβολή - Εκτελέσεις, IV. Η μοιρασμένη και ρηγμαμένη Κύπρος - Πρόσφυγες και αγνοούμενοι - Ελπίδες. Εκτίθενται ζωγραφιές,

λινογραφίες, μεταξοτυπίες, κολλάζ, όφσετ, δεκαεσσάρων καλλιτεχνών: Α. Τάσσου, Τηλέμαχος Κάνθου, Στας Παράσχου, Χαμπή, Κώστα Αβερκίου, Στέλιου Στυλιανού, Άννη Χατζηαδάμου, Παναγιώτη Λάρκου, Φρίξου Παπαντωνίου, Χαράλαμπος Κρασιά, Κώστα Οικονόμου, Λευτέρη Οικονόμου, Λευτέρη Ολύμπιου, Πάρη Μεταξά. Η έκθεση θα παραμείνει ανοικτή μέχρι τον Φεβρουάριο του 2025. Επίσης, στο Μουσείο Χαρακτικής

Χαμπή στα Πλατανίσκια, είναι ανοικτές και οι εκθέσεις «Ελληνες και Κύπριοι χαρακτές

στη Γαλλία, 1920 - 2000» και «Χαμπή εικονογράφος». Πλατανίσκια, Λεμεσός.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Έκθεση γκραβουρών και φωτογραφιών

Έκθεση γκραβουρών και φωτογραφιών με θέμα «Αποβάθρα πριν και μετά» παρουσιάζει το Ιστορικό Αρχείο του Δήμου Λάρνακας. Η έκθεση παρουσιάζεται στον 1ο όροφο του κτηρίου της πρώην Οθωμανικής Τράπεζας όπου και βρίσκεται το Ιστορικό Αρχείο του Δήμου Λάρνακας. Το περιεχόμενο της έκθεσης αποτελεί μέρος της συλλογής του Ιστορικού Αρχείου και χρονολογούνται από το 1850 μέχρι το 1927 και παρουσιάζει το παραλιακό μέτωπο της Λάρνακας πριν και μετά την κατασκευή της Αποβάθρας. Ιστορικό Αρχείο Δήμου Λάρνακας, Λάρνακα. Μέχρι 27 Σεπτεμβρίου, ωράριο λειτουργίας Δευτέρα- Παρασκευή 8:00 π.μ. 2:00 μ.μ.

ΕΚΘΕΣΗ

«Μεταμόρφωσις» στο ξενοδοχείο Almyra

Το Ξενοδοχείο Almyra σε συνεργασία με την isnotgallery, φιλοξενεί την ομαδική έκθεση σύγχρονης τέχνης «Μεταμόρφωσις | Metamorphosis», σε επιμέλεια Άντρου Ευσταθίου, από τις 27 Ιουλίου μέχρι και τις 2 Σεπτεμβρίου 2024, με στόχο την εμπρακτική και διαχρονική στήριξη της καλλιτεχνικής κοινότητας της Κύπρου. Η νέα ομαδική έκθεση της Isnotgallery Contemporary με τίτλο «Μεταμόρφωσις | Metamorphosis» αφουγκράζεται και συνομιλεί με τους χώρους του εμβληματικού ξενοδοχείου

Almyra Hotel στην Πάφο. Η έκθεση στοχεύει στον επαναπροσδιορισμό της σχέσης της σύγχρονης τέχνης με ένα εμβληματικό αρχιτεκτόνημα όπως είναι το Ξενοδοχείο Almyra. Οι όγκοι, οι σικιές, τα φωτεινά παράθυρα και άλλα δομικά στοιχεία συνομιλούν αρμονικά με μια σειρά νέων σχεδίων, γλυπτών, εικαστικών παρεμβάσεων και σύγχρονων δειγμάτων τέχνης, παιχνιδίζοντας το ένα με το άλλο. Συμμετέχουν οι καλλιτέχνες: Barnabe, Cacao Rocks, Θεανώ Γιαννέζη, Άντρος Ευσταθίου, Σταύ-

ρος Κίκας, Γιώργος Λάππας, Μαρτίλλα Μπλιτίσα, Χαρούλα Νικολαΐδου, Χριστίνα Παπαϊωάννου, Αντρέας Σκουφάρης, Κωνσταντίνος Στεφάνου, Πανίκος Τεμπριώτης, Αντώνης Τζαριρίδης, Έλενα Τσιγαρίδου, Σοφία Φωτιάδου. Ξενοδοχείο Almyra, Λεωφόρος Ποσειδώνος 12, Πάφος.

ΑΡΘΡΟ | Της ΤΑΝΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

Ηρωες του καλοκαιριού, influencers της καρδιάς μας

Η μεγάλη οθόνη που σπίνεται κάθε χρόνο το καλοκαίρι στο καφενείο του χωριού φέτος δεν παίζει μόνο ποδόσφαιρο. Συχνά οι θαμώνες ζητούν «να το γυρίσουμε στους Ολυμπιακούς» ειδικά αν αγωνίζονται Έλληνες. Την προηγούμενη Τρίτη το βράδυ ήταν «η μεγάλη στιγμή». Περίπου πενήντα άτομα κοιτάζαν μέσα σε απόλυτη σιωπή τον flying Miito να προσπαθεί να ξεπεράσει τον εαυτό του. «Λες να τον ματιάσαμε και να μην τα καταφέρει;», ψιθύριζαν. Πήρε το χρυσό και ως μην κατάφερε να σπάσει το ρεκόρ του. Οι παρευρισκόμενοι ξεσπάσαν σε ζητωκραυγές και τσούγκρισαν με θόρυβο τις μπίρες τους ενθουσιασμένοι. Οι συζητήσεις άναψαν αλλά παρά τον θόρυβο, ο θρίαμβος ήταν παρών για πολλή ώρα ακόμα στο καφενείο. Ασε που όλο και κάποιος καινούργιος που δεν πρόλαβε, έφτανε στο σημείο, μάθαινε τα μαντάτα και έριχνε λάδι στη φωτιά της χαράς. Δίπλα τα παιδιά είχαν φτιάξει κιόλας ένα πρόχειρο σκάμμα και αγωνίζονταν να πηδήξουν μακριά, όσο πιο μακριά γίνεται.

Μίλτος Τεντόγλου, Εμμανουήλ Καραλής, Λευτέρης Πετρούνιας, Θεοδώρας Τσελίδης, Απόστολος Χρήστου, εθνική ομάδα πόλο, εθνική μπάσκετ. Μέσα στην αποπνικτική ζέση του φετινού καλοκαιριού, ανάμεσα στα μπάνια και

Χιλιάδες παιδιά σήκωσαν τα μάτια από τα ηλεκτρονικά και είδαν τους Έλληνες αθλητές να αγωνιούν, μοιράστηκαν τα γέλια και τα δάκρυά τους.

τιν ατελείωτη βαριεστημάρα, χιλιάδες παιδιά σήκωσαν τα μάτια από τα ηλεκτρονικά τους παιχνίδια και είδαν τους Έλληνες αθλητές να αγωνιούν, μοιράστηκαν με έναν τρόπο τα γέλια

και τα δάκρυά τους, τις αγκαλιές και τη συντροφικότητά τους. Τα βίντεο από το Ολυμπιακό Χωριό με τα χάρτινα κρεβάτια και τα λιγοστά έπιπλα ξεχειλίζουν χαρά και ζωντάνια, ζωή φτιαγ-

μένη από αληθινά πολύτιμα υλικά. Οι ήρωες του φετινού καλοκαιριού δεν είναι αξιοζήλευτοι για το ακριβό τους αυτοκίνητο ή το τεράστιο σπίτι τους και τις κλιδάτες διακοπές τους. Είναι σπουδαίο γιατί προπάτησαν πολύ, πάλεψαν με δυσκολίες και αναποδιές και επέμειναν. Δεν πούλανε απλάς ματαιοδοξία και στερεότυπες συμβουλές ζωής. Ακτινοβολούν ζωντάνια και αισιοδοξία, δεν παριστάνουν κάτι, είναι με όλη τους την ψυχή.

Είναι οι influencers που πειραζόμαστε, αλλά κυρίως αυτοί που χρειάζονται τα παιδιά μας.

Είναι σίγουρο πως από Σεπτέμβρη πολλά παιδιά θα αναζητήσουν τον μικρό Τεντόγλου που κρύβουν μέσα τους σε διάφορους αθλητικούς συλλόγους. Ελάχιστοι από αυτούς θα γίνουν πρωταθλητές. Όλοι τους θα χρειαστεί να αναμετρηθούν με τον εαυτό τους και αν καταφέρουν να κρατήσουν τον αθλητισμό στην καθημερινότητά τους, μεγαλώνοντας το κέρδος θα είναι τεράστιο.

ΥΓ.: Οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι μια διοργάνωση-επικερίρηση δισεκατομμυρίων και είναι όδικο οι πρωταγωνιστές πάνω στους οποίους σπίνεται η φέστα να αποκομίζουν ελάχιστα σχετικά υλικά οφέλη, αλλά αυτό είναι μια άλλη συζήτηση.

Η εμβληματική είσοδος του ναού του Τιμίου Σταυρού, απροσπέλαστος σήμερα.

Η εικόνα της Βαπτίσεως του 16ου αιώνα, από τη Χρυσοσπηλιώτισσα.

Ο ναός των Μαρωνιτών της Ιεράς Καρδίας του Χριστού όπως είναι σήμερα.

Το εσωτερικό του ναού του Αγίου Νικολάου, όπως είναι σήμερα.

Η έκδοση του βιβλίου ήταν μια ανακούφιση

«Όλοι γράφανε για τη μεσαιωνική πόλη και τα γοτθικά της μνημεία. Άρα αρχίσαμε από το μηδέν» λέει ο δρ Ανδρέας Φούλιας

• Συνέχεια από τη σελ. 1

Πώς αναπτύσσεται η ναοδομία στην Αμμόχωστο τον 20ό αιώνα; Αφομοιώνει νέες αρχιτεκτονικές τάσεις, παραμένει συντηρητική; Ρωτάω τον δρ Ανδρέα Φούλια, έχοντας κατά νου τις εκκλησίες της νέας Αγίας Τριάδας και εκείνη του Αγίου Νικολάου...: «Αυτό που συνάγεται μέσα από την έρευνα είναι ότι λίγο μετά τα μέσα του 19ου αιώνα στη νέα πόλη συντελείται μια μεγάλη αλλαγή.

Οι προϋπάρχοντες ναοί ανακατασκευάζονται και μεγεθύνονται με βάση την επικρατούσα αρχιτεκτονική τάση της εποχής που ήταν ο μονόχωρος σταυροθολιακός ρυθμός. Αγία Ζώνη, Άγιος Νικόλαος, Σταυρός, Άγιος Μένων, Άγιος Λουκάς ανακατασκευάζονται σε αυτό που βλέπουμε σήμερα. Κατά τον 20ό αιώνα αρχίζουν να κτίζονται ναοί με τον νεο-βυζαντινό ρυθμό και μάλιστα να έχουμε στην Αμμόχωστο το ωραιότερο κατά την άποψή μου παράδειγμα τον ναό του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου σχεδιασμένο από τον Γεώργιο Νομικό, σπουδαίο Αθηναίο ναοδόμο και αρχιτέκτονα. Δίδυμος ναός είναι η Παναγία η Παλλουριώτισσα στη Λευκωσία έργο του ίδιου. Από την άλλη ντόπιοι αρχιτέκτονες όπως ο Μιχαλάκης Κόκκινος και ο Πιερής Παπακώστας δίνουν τα δικά τους ωραία δείγματα νεοβυζαντινών ναών όπως η Χρυσοσπηλιώτισσα (φωτογραφία) και η Αγία Αικατερίνη.

Να σημειώσουμε εδώ και την ανέγερση του νέου ναού της Αγίας Τριάδας από τον νεαρό τότε και διεθνούς φήμης σήμερα Αμερικανοκύπριο αρχιτέκτονα και καθηγητή Theo David (Θεοχάρης Δαυίδ). Ο ναός αυτός παραμένει μέχρι σήμερα ίσως ο πιο μοντέρνος ναός της Κύπρου με βυζαντινές αναμνήσεις από τον τρίκοξο βυζαντινό τύπο.

Κατεδάφιση των παλιών

Η ανάπτυξη της πόλης τις τελευταίες δεκαετίες πριν από τον πόλεμο επηρέασε το εκκλησιαστικό μνημειακό απόθεμά της, είναι η επόμενη μου ερώτηση στον Ανδρέα Φούλια: «Ένα δυσάρεστο στοιχείο που χαρακτηρίζει τον 20ό αιώνα και ειδικά το δεύτερο μισό και τα χρόνια της Δημοκρατίας πριν από το 1974 είναι η απόφαση για κατεδάφιση παλαιών ναών για να κτιστούν στη θέση τους νέα κτήρια, χωρίς μάλιστα να ληφθεί καμία τεκμηρίωση φωτογραφική ή σχεδιαστική. Η ραγδαία τουριστική ανάπτυξη στην Αμμόχωστο είχε ως πρώτο θύμα τις παλιές και ταπεινές εκκλησίες της πόλης, όπως το μοναστήρι του Αγίου Λουκά, το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη της Κουράθας, τον ναό της Αγίας Τριάδας και τον αγγλικανικό ναό του Αγίου Μάρκου. Δυστυχώς το ίδιο συνέβη και

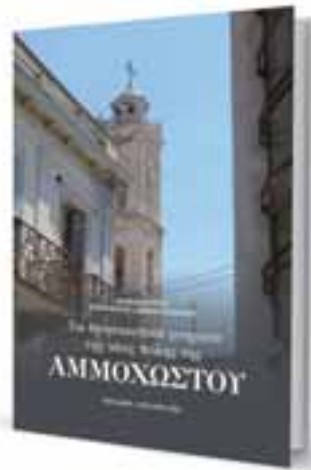

Ντόπιοι αρχιτέκτονες όπως ο Μιχαλάκης Κόκκινος και ο Πιερής Παπακώστας δίνουν τα δικά τους ωραία δείγματα νεοβυζαντινών ναών όπως η Χρυσοσπηλιώτισσα (φωτογραφία) και η Αγία Αικατερίνη.

Η ραγδαία τουριστική ανάπτυξη στην Αμμόχωστο είχε ως πρώτο θύμα τις ταπεινές εκκλησίες της πόλης.

σε άλλες πόλεις της Κύπρου όπως λ.χ. στη Λεμεσό με την Παναγία την Καθολική, την Αγία Τριάδα, το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου της Χαβούζας κ.ά.

Βρίσκομαι στην περιοχή θέση να υποβάλω στον δρ Ανδρέα Φούλια την ερώτηση, θεωρώντας την πρώτη εγώ ίσως περιττή για τις επιπτώσεις από την κατάληψη μέρους της πόλης από τα τουρκικά στρατεύματα... και την εγκατάληψη μεγάλου μέρους της συνεπεία του πολέμου...: «Μετά το 1974 μεγάλο τμήμα της πόλης περιήλθε στην άμεση εποπτεία και έλεγχο του στρατού κατοχής. Όπως βλέπετε και στο βιβλίο και την αδιάφευκτη φωτογραφική τεκμηρίωση από όλους τους ναούς, έχουν αφαιρεθεί οι εικόνες και τα ιερά σκεύη, ενώ η επίπλωση παραμένει ως

είχε, εκτός από τον Άγιο Μέμωνα. Για τους ναούς που βρίσκονται εκτός της περικλειστής πόλης η κατάσταση διατήρησής τους είναι πολύ κακή. Μόνο η Χρυσοσπηλιώτισσα παραμένει σε καλή κατάσταση λόγω του ότι μετατράπηκε σε μουσουλμανικό τέμενος αμέσως μετά το 1974. Όλες οι άλλες καταρρέουν. Ευτυχώς έχει ληφθεί ήδη η σημαντική απόφαση από τη Δικαιοδική Επιτροπή για την Πολιτιστι-

Έχει ληφθεί ήδη η σημαντική απόφαση από τη Δικαιοδική Επιτροπή για την Πολιτιστική Κληρονομιά για αναστήλωση και αποκατάσταση των δύο σπουδαιότερων ναών της πόλης του Αγίου Γεωργίου του Φαράγκου και της Αγίας Παρασκευής.

κή Κληρονομιά για αναστήλωση και αποκατάσταση των δύο σπουδαιότερων ναών της πόλης του Αγίου Γεωργίου του Φαράγκου (11ος-12ος αιώνας) και της Αγίας Παρασκευής (16ος αιώνας). Θα πρέπει βέβαια στην προσπάθεια αυτή της Δικαιοδικής Επιτροπής όλοι οι επίσημοι φορείς της κατεχόμενης πόλης και οι Αμμοχωστianoί να συνδράμουν αποφασιστικά επειδή το κόστος θα είναι πολύ μεγάλο.

Αρχίσαμε από το μηδέν

Οι δυσκολίες της συγγραφής του βιβλίου νομίζω είναι δεδομένες... οι δύο συγγραφείς τις προσπέρασαν, όμως..., από προ-

σωπικό πείσμα και επιστημονικό γινάτι, ρωτώ τον Ανδρέα Φούλια, γνωρίζοντας την έγνοια του για την ιστορία του τόπου αυτού και των μνημείων του, αγωνίες που μοιράζεται και με τον Χριστόδουλο Χατζηνχριστοδούλου: «Όσο περνάει ο χρόνος για μας τους πρόσφυγες, ο πόνος για την απώλεια της Αμμοχώστου και όλης της κατεχόμενης Κύπρου αντί να μειώνεται μεγαλώνει. Αυτό φυσικά οφείλεται ότι πλέον έχει χαθεί η ελπίδα. Η απογοήτευση από τη μη λύση του προβλήματος, αλλά και η αλλαγή στην όψη των κατεχομένων είναι κάτι που μας πληγώνει μέρα με τη μέρα. Έχω την εντύπωση ότι η ελληνοκυπριακή κοινωνία και το πολιτικό και οικονομικό μας σύστημα ακόμη δεν έχουν αντιληφθεί τον κίνδυνο που επικρέμαται. Κατά τη διάρκεια της συγγραφής του βιβλίου που κράτησε πάνω από 12 χρόνια χάσαμε δικούς μας ανθρώπους, χάσαμε φίλους και γνωστούς που συνεργαστήκαμε για το βιβλίο. Εμείς κάθε φορά που το ανοίγαμε για να δουλέψουμε νέες πληροφορίες και στοιχεία πουνούσαμε και αναστατωνόμασταν. Ομολογώ ότι η έκδοση και κυκλοφορία του βιβλίου ήταν μια ανακούφιση».

Θελήσατε, παρατηρώ, να τα καταγράψετε ως μία παρακατα-

θήκη, φοβούμενοι τι θα φέρει το μέλλον για την πόλη...: «Αναμφίβολα. Το μέλλον της πόλης είναι κατά την άποψή μου προδιγεγραμμένο και δυσόιωνο. Ας είμαστε ειλικρινείς πλέον: την Αμμόχωστο δεν την ήθελε πίσω το πολιτικό και οικονομικό μας κατεστημένο.

Το πρόσκαιρο κέρδος από την κατάληψη της πλέον τουριστικής και πλούσιας πόλης/λιμάνι της Κύπρου έκανε πολλούς να σκεφτούν με οικονομικούς όρους και όχι με ιστορικούς και μακροϊστορικούς. Ας μείνω μέχρι εδώ» και συνεχίζει λέγοντάς μου πως πριν από το 1974 δεν γράφτηκε σχεδόν τίποτα για τα μνημεία της νέας πόλης. «Όλοι γράφανε για τη μεσαιωνική πόλη και τα γοτθικά της μνημεία. Άρα αρχίσαμε από το μηδέν. Το σημαντικό στοιχείο είναι ότι συμπεριλάβαμε όλα τα μνημεία ανεξαρτήτως θρησκείας ή ομολογίας και τα είδαμε κυρίως με τον φακό τον αρχαιολογικό. Συνεπώς προσπαθήσαμε να ανασυστησουμε την ιστορία των μνημείων μέσα από διάφορα αρχεία που μας δόθηκαν, όπως αυτό του Αθανάσιου Παπαγεωργίου πρώην διευθυντή του Τμήματος Αρχαιοτήτων, της Βυζαντινολόγου Χρυσάνθης Μπαλτογιάννη, του φωτογραφικού αρχείου του συμπολίτη μας Πάνου Λοΐζου κ.ά.».

Ποιο θα προσδιόριζε ως το δικό του προσωπικό μνημείο... η τελευταία ερώτησή μου, στον Ανδρέα Φούλια: «Το προσωπικό μου μνημείο είναι το κοιμητήριο του Σταυρού, όπου εκεί έζησα τη συγκλονιστικότερη μέρα της ζωής μου. Εκεί παρευρέθηκα στην κηδεία τριών έντιμων και πρωικών Ελλήνων αξιωματικών που τιμήσαν τη στολή τους και τους όρκους τους, υπερασπιζόμενοι την πόλη αλλά και την τιμή όλου του Ελληνισμού: του Εμμανουήλ Χατζηδόκη από τα Χανιά, του Ανδρέα Μουζάκη από το Γερακάρι Ζακύνθου και του Ευάγγελου Κατσάνου από τον Άσσο Καρδίτσας. Στην αναμονή για την άφιξη του τιμητικού αγώνιστη, έβλεπα έναν πατέρα να κλαίει γοερά, γονατιστός πάνω στον φρεσκοκαμμένο τάφο του γιου του. Αυτός οι σκηνές και αυτή η μέρα του Ιούλη ήταν για μένα κάτι που μέχρι σήμερα με σημαδεύει και με πονά».

Συνέχιση της λατρείας

Υπάρχει κάτι που ξεχωρίζει τα θρησκευτικά μνημεία της Αμμοχώστου από τις άλλες πόλεις; Ο δρ Ανδρέας Φούλιας μου λέει πως οι περισσότερες εκκλησίες της νέας πόλης της Αμμοχώστου έφεραν κειμήλια από τη μεσαιωνική πόλη, από την οποία οι Έλληνες κάτοικοι της εκδιώχθηκαν μετά το 1571 και την οθωμανική κατάκτηση. Αγία Ζώνη, Σταυρός, Άγιος Νικόλαος ήταν ναοί που υπήρχαν στη μεσαιωνική πόλη και μεταφέρθηκαν ονόματα και κειμήλια στη νέα πόλη δηλαδή τα Βαρώσια. Παρατηρείται μάλιστα συνέχιση της λατρείας σε σπηλιώδεις ναούς όπως η Χρυσοσπηλιώτισσα και η Αγία Αικατερίνη.

Ο ναός της Αγίας Ζώνης, ο οποίος ανακατασκευάστηκε τον 20ό αιώνα.

«Ν' ανάψουνε τα τέλια, ολοταχώς»

Χαρτογράφηση της νυχτερινής διασκέδασης – Από το αλόγιστο ξέδομα, στην επίδειξη νεοπλουτισμού σε κλαμπ και πίστες

ΤΕΧΝΕΣ
ΣΤΗ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

Της ΓΙΩΤΑ ΣΥΚΚΑ

Η σκηνή στην περίφημη ταινία του Παντελή Βούλγαρη «Όλα είναι δρόμος» έχει μείνει κλασική: Ο Γιώργος Αρμένης, στον ρόλο ενός χωρισμένου μεγαλεμπόρου, αγοράζει το επαρχιακό σκυλάδικο «Βιετνάμ», έχει ήδη στήσει εκατοντάδες πάτα, τώρα θέλει να σπάσει και το μαγαζί. Ξημερώματα, χορεύει το τελευταίο του ζέϊμπέκικο και πριν ανατείλει ο ήλιος, προστάζει τον οδηγό του εκσκαφέα: «Ηλία, ρίχ' το!». Δύο ημέρες κράτησε άπνοο ο σκηνοθέτης τον καταξιωμένο πρωταγωνιστή για να πετύχει τη λήψη.

Το «Ηλία, ρίχ' το» ρίζωσε, γιατί αποκαλύπτει αλήθειες δεκαετιών. Το λαϊκό ξέδομα και ξόδεμα ήταν τόσο ισχυρό στον συλλογικό μας βίο, που η κινηματογραφική του απεικόνιση έχει ενταχθεί πλέον στη μαζική κουλτούρα. Αποκαλυπτική ήταν και η ταινία «Αυτή η νύχτα μένει» του Νίκου Παπαγιωτόπουλου, που βασίστηκε στο ομώνυμο βιβλίο του Θάνου Αλεξανδρή (εκδ. Κάκτος) το οποίο εστιάζει στα σκυλάδικα της βόρειας Ελλάδας και στις ξέφρενες νύχτες της δεκαετίας του '80, με τους μπράβους, την κονσομασιόν, όπως και το βιβλίο του Κώστα Γανωτή «Περιμένοντας τον Λάκη Ρα» (εκδ. του Εικοστού Πρώτου). Ο γνωστός τραγουδοποιός το 2009 έγραψε γλαφυρά για όλα όσα έζησε πριν βρει τον δρόμο της ποίησης και έναν πιο μοναχικό δρόμο στο τραγούδι: «Μεγαλούποσχές στα λεζαντιάρικα τα μπροστινά τραπέζια, γραβάτες εμπριμέ, γυναίκες σαν παγώνια, βλέμματα εκστατικά μεταξύ 3 και 5 το πρωί, γύρω από τη γαλάζια αλκοολούχα φλόγα που λαιμαργα καταβρόχιζε τραπεζομάντιλα, ποικίμια, σακάκια, γραβάτες, καμιά φορά και αυτά τα παντελόνια. Ενώ στα πίσω, κυρίως στις γωνιές, ακροβολιζόμενοι μπαντιστές, μάγκες που κάνουν μούσα. Φουμάρια αργό με επιτόπιες περιστροφές σωστές, χωρίς κορώνες και φωνές, πότες του καμπίου, νερβίσια και αλάνια του νυχτόβιου συρμού που ανάμεσα τους διακρίνονταν από καιρού εις καιρόν, μέσα στο μισοσκοτάδο, και περιγράμματα σαλών, αγίων».

Τα ελληνικά '80s

Τη δεκαετία του '80, η επαρχία φούσκωνε σαν παγώνι στα κέντρα που ξεφύτρωναν και «κατάπιναν» άπληστα οικονομίες και σοδειές από καπνά και σιτάρια, όμως και η Αθήνα ζούσε το δικό της ξόδεμα. Τα ρεμπετάδικα και οι κομπανιές ευημερούσαν ακόμη από τη Μεταπολίτευση, όχι μόνο στα πειραιώτικα στέκια και στο Μοσχάτο, αλλά και στο κοσμικό Κολωνάκι. Πρώτα φαγητό στο Μίνιουτ της Σκουφά και έπειτα ο «Κουασμόδος» στην Τσακάλωφ. Ετρίζε η ξύλινη σκάλα στο ανέμβαση από τους ξενύκτιδες που ανακάλυπταν την «Οπισθοδρομική κομπανία», τον Μπάμπη Γκολέ ή τον Μπάμπη Τσέρτο.

Στο συνοικιακό Γαλάτσι, η ανεμελιά απενοχοποιήθηκε στην «Ομορφη νύχτα» με τη Γλυκερία. Το ίδιο και στις γειτονικές «Νταλικές», όπου γινόταν «λαϊκό προσκύνημα» όπως έχει πει ο Χρήστος Νικολόπουλος. Ο δίσκος του «Παίξε Χρήστο επειγόντως» σε στίχους του Μανώλη Ρασούλη, με τους Ελένη Βιτάλη, Δημήτρη Κοντογιάννη, Πασχάλη Τερζή, έτρεξε από στόμα σε στόμα, ειδικά το «Με τα φώτα νυσταγμένα» με τη στιβαρή ερμηνεία του Γιώργου Σαρρή. Οι περίφημες «Νταλικές», δηλαδή, το τραγούδι που μπήκε τελευταία στιγμή στον δίσκο του 1982. Στο ομώνυμο υπόγειο στο Γαλάτσι χρειαζόταν μέσον για ένα τραπέζι.

Από τη δεκαετία του '80 κι έπειτα, στην επαρχία αλλά και στα αστικά κέντρα τα μουζούκια ήταν ο κυρίαρχος τρόπος διασκέδασης.

Είναι η δεκαετία του Χρ. Νικολόπουλου. Ο,τι γράφει γίνεται επιτυχία και γεμίζει μαγαζιά. Ο «Σαλονικιός», σε στίχους του Λευτέρη Παπαδόπουλου, έγινε το αγαπημένο ζέϊμπέκικο των κυβερνητικών στελεχών του ΠΑΣΟΚ που διαλάουσαν την προτίμηση στο ξενύχτι και στον χορό: «Οι μπαγάλεδες ν' αρχίσουν τσιφτελί/ ν' ανάψουνε τα τέλια, ολοταχώς/ Και τα μουζούκια να κάψουν το πατάρι/ χορεύει και γουστάρει, ο Σαλονικιός».

Στη γειτονιά της Αχαρνών, οι φοιτητές σχημάτιζαν ουρές για τα «Παιδιά από την Πάτρα» και «άφηναν κάβα» για το επόμενο βράδυ το ουίσκι που περισσεύει.

Η επαρχία φούσκωνε σαν παγώνι στα κέντρα που ξεφύτρωναν και «κατάπιναν» άπληστα οικονομίες και σοδειές από καπνά και σιτάρια, όμως και η Αθήνα ζούσε το δικό της ξόδεμα.

Ο Μάκης Χριστοδουλόπουλος έχει δικό του κοινό στις «Αμπάρες», ο Μανώλης Αγγελόπουλος ακόμη περισσότερους μετά τη συναυλία του '83 στον Λυκαβηττό και ο Λευτέρης Πανταζής, ο δαιμόνιος «λουστράκος», μεταμορφώνεται σε επιδέξιο επιχειρηματία του εαυτού του. Υποδέχεται στην είσοδο των κέντρων όπου εμφανίζεται ο ίδιος το κοινό, χαρίζει μπρελόκ με το όνομά του, κυκλοφορεί ΛΕ ΠΑ κολόνια («καλύτερος ήταν ο Αλέν Ντελόν στη Γαλλία;» – όπως είπε ο ίδιος), παίρνει ποσοστά από την γκαρνταρόμπα και τα λουλούδια. Το μένστριμ του ελληνικού τραγουδιού τον απαξιώνει, όμως δυτικά και βόρεια πρόσταια μια χαρά τα βρίσκουν στα μαγαζιά όπου τραγουδά, ως δηλώνουν – κυρίως οι δευτεροί – ότι πάνε να κάνουν χάζι.

Λαός και Κολωνάκι συνυπάρχουν από τα κέντρα της παραλιακής («Νεράιδα», «Φαντασία», «Δελιανά») και της λεωφόρου Συγγρού μέχρι το «Δίντο» στη Ζωοδόχου Πηγή, το «Μωρό» στη Λ. Αλεξάνδρας, το παρακμαϊκό «Can Can» στον Κηφισό. Υποβάλλουν τα σέβη τους στη Ρίτα Σακελλαρίου όπου και αν τραγουδά, ποτίζοντας με ουίσκι κύκλους στην πίστα πριν βάλουν φωτιά. Μπροστάρηδες στον Ρίτα υπουργοί όπως ο Ευάγγελος Γιαννόπουλος αλλά και ο ίδιος ο Ανδρέας Παπανδρέου, ο οποίος θέλει να του τραγουδά το «Αυτός ο άνθρωπος αυτός» και, ακόμη καλύτερα, το «Γεννήθηκες για την καταστροφή». Αλλά από τον «πρίγκιπα» Τόλη ζήτουσε τον «Ανεπανάληπτο».

Η Πλάκα σημείο αναφοράς μέχρι τότε, μετασχηματίζεται με ταχύτητα. Ο Γιώργος Νταλάρας στρέφεται πρώτος στις συναυλίες στον «Ορφείο» και στο «Περοκέ», η Χάρης Αλεξίου σε χώρους με ιδιαίτερη φυσιογνωμία. Η Ομόνοια έχει τον δικό της ήχο στην πλατεία Βάθη. Χώρους στους οποίους συνωστίζονται νοσταλγοί της επαρχίας με κλαρίνα, βιολιά, κιθάρες και λαούτα, καρπούρα και οικογενειακές παραγγελίες στον «Ελατο», στα «Αγρίμια», με τους Φιλίω Πυργάκη, Αλέκο Κτιστάκη, Γιώργο Κόρρο, Βασίλη Σαλέα, το σόι των Σουκαίων κ.ά.

Ο Γιώργος Μαρίνος σταθεμεί κάθε σεζόν στη «Μέδουσα» σε ένα είδος θεάματος όπου είναι πρωταγωνιστής, και ένα νεανικότερο ακροατήριο στο «Αχ Μαρία», στο «Κύτταρο», στο «Ροντέο», στο «Καφεθέατρο». Αργότερα, τα σκίπτρα πήρε το «Μετρό» στου Γκυζή: Τζίμης Πανούσης, Χάρης και Πάνος Κατσιμίκας, Παύλος Σιδερόπουλος ήταν ανάμεσα στους πολλούς που πέρασαν από εκεί.

Δύο τετραετίες ΠΑΣΟΚ, η νύχτα κορδώνεται στις βάτες και στις καίτες, ξεδιψά με αλκοόλ, φωτογραφίζεται και τα κέντρα πληθαίνουν. Ο ήχος αλλάζει, τα προγράμματα μοπλιάζονται με τραγούδια περασμένων δεκαετιών μαζί και απαξιωμένα της β' κατηγορίας

των μαγαζιών της εθνικής οδού και της Θηβών, ενώ η λαμέ παραλία αναζητεί θέση στην αλλαγή, ίσως για να αποτινάξει αναμνήσεις από τα βράδια που διασκεδάσε και πολλές κουντικές συντροφίες.

Μεταξύ των κλαμπ, δύο μεσουρανούσαν: στο Μαρούσι ο Μάκης Σαλιάρης είχε την «Αυτοκίνηση», ενώ στη Βουλαγαμένη τον Τάσος και ο Σπύρος Μελετόπουλος έφτιαζαν το «Εργοστάσιο», στα πρότυπα του Studio 54. Εκεί συνωστίζονταν εκδότες, πολιτικοί, κοσμικοί, ηθοποιοί – πρώτοι απ' όλους η Αλίκη Βουγιουκλάκη με τον Βλάση Μπουτσάτο. Τα πάρτι που δεν πλησίαζαν αν δεν ήσουν σελέμπρι ήταν φημισμένα, στην είσοδο ο Αρνης Δαβαράκης, όνομα πρώτο στα περιοδικά, αυτός έκανε μόδα το in και out στον «Ταχυδρόμο». Χορεύτριες παντού, κέφι, καμώματα όπως αυτό της Σοφίας Αλιμπέρτη στην είσοδο του κλαμπ επάνω σε άλογο (αλλά Μπιάνκα Τζάγκερ έτσι δεν γίνεσαι).

Η ταξική ανισότητα ανίκησε στο παρελθόν. Η μεσαία τάξη άλλαξε νούμερο και πίστα. Εχει το δικό πρώτο τραπέζι στα κέντρα, συμμετείχε στο ξόδεμα λουλουδιών που φρόνιμον με φορηγά τα βράδια από τα νεκροταφεία, επιδεικνύεται σοσιαλιστικά και, κυρίως, χορεύει παρά ακούει. Ο Ευάγγελος Γιαννόπουλος, από τα πρωτοπαλικάρα του ΠΑΣΟΚ, δηλώνει: «Εφόσον τα κέντρα διασκεδάσεως παράγουν μουσική, η μουσική παράγει πολιτισμό, δεν μπορεί να τα λες σκυλάδικα». Τα βάφτισε, λοιπόν, «πολιτιστικά κέντρα για τον λαό».

«Γιατί τα πεντοχιλιάρια δεν είναι πετοστάκια» του Γιάννη Καραλή τραγουδούσε η Γλυκερία, «Βάρα μου το ντέφι» η κουμπάρα της Ελένη Βιτάλη και «Ανοιχτε τα τρελάδικα/ να βγει ο κόσμος έξω», ενώ ο Τάκης Μουσαφίρης δίνει στον κόσμο τον «Ταξίτζη». Ο,τι πρέπει για λεζάντες στις πίστες.

Είναι όμως μια άλλη γενιά που έχει κάνει ήδη την εμφάνισή της στο ελληνικό τραγούδι. Η μόδα με τις κομπανιές έχει καταλαγιάσει, η παραλία συντηρεί το δικό της

φτιασιδωμά, η επαρχία τη καρτούρα ξεδεύοντας κοινοτικές επιδοτήσεις και ο δίσκος «Κυκλοφορώ και οπλοφορώ» το 1985 των Λίνας Νικολακοπούλου, Σταμάτη Κραουνάκη, Αλκ. Πρωτοψάλτη φέρνει τα πάνω κάτω και στη διασκέδαση. Νέος στίχος, νέος ήχος. Την ίδια εποχή, το κοινό υποδέχεται τα «Ζεστά ποτά» των Χάρη και Πάνου Κατσιμίκια και το «Ρίσκο» των «Φατμέ».

Λίγο μετά η «Λεωφόρος Α' και Β' των Ανδρέα Βουτσινά, Λίνας Νικολακοπούλου, Σταμάτη Κραουνάκη, Μανώλη Παντελιδάκη, Αλκ. Πρωτοψάλτη επαναπροσδιορίζει το γλέντι με στοιχεία από το θέατρο και τον κινηματογρά-

Δύο κλαμπ μεσουρανούσαν: στο Μαρούσι η «Αυτοκίνηση» και στη Βουλαγαμένη το «Εργοστάσιο», στα πρότυπα του Studio 54. Εκεί συνωστίζονταν εκδότες, πολιτικοί, κοσμικοί, ηθοποιοί.

φο. Στη λεωφόρο Βουλαγαμένης, η Ελευθερία Αρβανιτάκη με τη «Νύχτα κατεβαίνει» ανεβάζει τις καθημερινές τον κόσμο στα τραπέζια. Αρχές δεκαετίας του '90, η Δήμητρα Γαλάνη στο ιστορικό «Χάραμα», δίπλα στο Σκοπευτήριο της Καισαριανής, προτείνει κάτι διαφορετικό.

Η πρόταση του Χατζιδάκι

Μεγάλη τομή υπήρξε ο «Σείριος» του Μάνου Χατζιδάκι το 1987 στην Πλάκα. Μια σειρά παραστάσεων στο «Ζουμ» καθήλωσε το κοινό και μεταμόρφωσε στη σκηνή ακόμη και τα πρώτα ονόματα του τραγουδιού. Δύο χρόνια αργότερα, το 1989, ο Διονύσης Σαββόπουλος ξυρίζει μουσι, κόβει γένια και μακριά μαλλιά και παρουσιάζει «Το κούρεμα», το οποίο μιλάει για την αποτυχία της Αριστεράς,

τους «Κωλοέλληνες», την πλαστή επαναστατικότητα κ.ά. «Μην περιμένετε αστεία και σάτιρες/ γνωστοί μου ξένοι/ για τις κλοπές του Κοσκωτά/ για του αρχηγού την ερωμένη». Μας έδειξε στον καθρέφτη: «τσιφτετέλληνες!». Ήταν προφητικός και το πλήρωσε.

«Τραγουδούσε το «Κωλοέλληνες» και θύμωσαν οι ραγιάδες και αδειάσανε το μέρος που λειτουργούσε. [...] Αν ήμασταν σε άλλη χώρα, οι πολίτες της χώρας θα συστύνανε σε κάθε ξένο επισκέπτη να σπεύσει να δει και να ακούσει τον Σαββόπουλο στο «Ζουμ». Εγώ πήγα και θα ξαναπάω. Ακούγοντάς τον ένιωσα συγκίνηση και ποιότητα», τον υποστήριξε ο Μάνος Χατζιδάκις.

«Λοιπόν αν έρθουν του Κουτσόγιωργα οι δασυτρικοί πολίτες/ και οι γνωστοί ιθαγενείς της «Αυριανός» οι τρωγλοδύτες/ καλώς να έρθουν και οι φριχτοί μικρομεσαίοι να ξεσάλωσουν/ χωρίς αυτούς τα μαγαζιά ούτε το φως δε θα πληρώσουν/» τραγούδησε εύστοχα ο Σαββόπουλος για το όραμα κνόμας και ευζωίας.

Όμως, όλα έτρεχαν ανεξέλεγκτα. Μεγάλο κομμάτι της κοινωνίας επικροτεί τα σλόγκαν του Πανταζή, του Αντύπα και του νέου μιμητή, Γιάννη Βασιλείου, ο οποίος ξετρυπώνει από παρακμαϊκά μαγαζιά καλώντας «Μπες στο καμπριολέ/ πάμε για κάνα καφέ». Λες και δεν δούλευε κανείς το πρωί, μια απέραντη πίστα έμοιαζε η Αθήνα με τη συμπάρασταση των περιοδικών λάιφ-στάιλ, της ιδιωτικής τηλεόρασης, πολλών καναλαρχών. Δεκαετία του '90 πια, δεν ιδρώνει τα αυτιά μας από το σκάνδαλο Κοσκωτά και τους πολιτικούς που ενεπλάκησαν σε αυτό, ούτε η κοινωνία μοιάζει πραγματικά αναστατωμένη.

Τα πούλμαν ξεφορτώνουν ενισχύσεις για τους χορούς μεσοβόμβα. Οι πελάτες έρχονται από την επαρχία ακόμη και από τα Βαλκάνια και το Ισραήλ. Τα γύψινα παράτα συνεχίζουν να σπάνε, παρότι απαγορευμένα, και να σχηματίζουν λόφους με τα μαρμαμένα γαρίφαλα, τα λούτρινα αρκουδάκια –σε κάποιες πίστες της Συγγρού– και τις ξεθυσμασμένες σαμπάνες. Το τηλεοπτικό «Ζήτω το ελληνικό τραγούδι» του Διονύση Σαββόπουλου, που καθήλωσε το κοινό το 1986-87, έμοιαζε πολύ μακριά από τη νέα τάξη για την οποία μερίδιο ευθύνης είχε και η «πόζα» εκπροσώπων του έντεχνου τραγουδιού, που υποτίμησαν την αγριότητα που ρίζωνε δίπλα τους. Το πρώτο όραμα για μια καλύτερη κοινωνία έγινε ατομικό βόλεμα, απλότητα και βουλιμική επίδειξη. Ο στίχος υποτάχθηκε στην καψούρα, η μουσική σε αγοραία γκρίνια και το τραγούδι σιγά σιγά άρχισε να γδύνεται όλο και περισσότερο στο πέρασμα των δεκαετιών.

Οι μουσικές σκηνές έγιναν μεγαλύτερες, οι πίστες αρένες, αρκετοί τραγουδιστές όπως ο Αντώνης Ρέμος ειδικεύτηκαν στην κολακεία του πελάτη των πρώτων τραπέζιων «θα τα πούμε στη Μύκονο», και το καινούργιο κοινό ήταν ακόμη πιο εξοικειωμένο με συμπεριφορές ριάλιτι. Ποθούσε να γίνει είδηση, να δειχτεί. Στην πίστα πέταγαν μαζί με τα λουλούδια πια καρέκλες, τραπέζια, σαμπανιέρες, μαξιλάρες από τους καναπέδες που έμπαιναν στον πριβεθόσεις των κέντρων. «Ευχαριστώ για όλα», έλεγε για τις ριψές, ο Π. Παντελίδης. Τι να έκανε;

Ούτε η οικονομική κρίση ούτε τα lockdowns της πανδημίας ανέκοψαν τις συμπεριφορές. Σύντομα τα «μωρά» ξαναβγήκαν μπροστά. Τώρα υψώνουν επιδεικτικά τον δείκτη του χειριού τους, βγάζουν σέλφι, «ανεβάζουν» με το κινητό τους «τη ζημιά» και, πάνω απ' όλα δηλώνουν ότι ήταν και αυτοί εκεί. Αν στην ανεπίπτη χαρά τους αναποδογυρίσουν και το τραπέζι, λεφτά αφορολόγητα υπάρχουν.

Μια γυναίκα γράφει τη ζωή της

Οι σημειώσεις στο τετράδιό της αποκαλύπτουν έναν άλλον εαυτό, αλλά και πολλές μικρές ρωγμές σε όσα έχει χτίσει

ΛΑΜΠΑ ΝΤΕ ΣΕΣΠΕΝΤΕΣ
Απαγορευμένο τετράδιο
μτφρ.: Σταύρος Παπασταύρου
εκδ. Πατάκη, 2023, σελ. 346

της **ΖΩΗΣ ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΥ**

Τρισευχισμένη. Στην ερώτηση της κόρης της, που με ωμή ειλικρίνεια, σχεδόν σκληρότητα, τη ρωτά πώς νιώθει με τη ζωή που ζει, απαντά «τρισευχισμένη», όχι απλά και μόνο ευτυχισμένη, όπως οι πολλοί. Η κόρη της που την αμφισβητεί, χαράσσει άλλο δρόμο στη ζωή της, απαρνιέται όσα νομίζει ότι της έμαθε, δεν τη σέβεται πια, αυθαδιάζει και δεν φοβάται, επιλέγει την ανεξαρτησία, δείχνει δύναμη και αποφασιστικότητα αναλαμβάνοντας και τις συνέπειες, η αγαπημένη της Μιρέλλα είναι ερωτευμένη, έχει σχέψη με κάποιον που κατά τη γνώμη της μάνας της είναι απαγορευμένος καρπός. Κύματα αγάπης και μίσους για το παιδί της, απέχθεια και απόρριψη, έλλειψη κατανόησης, σκληρές κουβέντες και μια υπόνοια ζήλιας, τόσο επώδυνη που ίσως όντως υπάρχει.

Στον αντίποδα ο γιος της Ρικάρντο, αδύναμος, θυμωμένος, πελαγωμένος σε επιλογές που δεν είναι δικές του, αντιγράφει τη ζωή των γονιών του, δεν μπορεί με τίποτα να σταθεί στα πόδια του, που είναι ξύλινα, δεν αντέχουν το βάρος συνειδητών αποφάσεων και επιλογών. Κι ενώ ονειρεύεται μια άνετη, πλούσια, ήρεμη ζωή, εγκλωβίζεται σε γεγονότα που τον υπερβαίνουν και κουρνιάζει στο πατρικό σπίτι, ανήμπορος να αναλάβει τη ζωή

Τη δεκαετία του '50 στην Ιταλία και σε ολόκληρο τον πλανήτη ένας νέος κόσμος αναδύεται και μαζί μ' αυτόν και μια νέα ζωή για την ηρωίδα. Ένα βιβλίο εσωτερικής αναμέτρησης, αναθεώρησης, ελπίδας, που προκαλεί εντατικά τη σκέψη.

του. Ο Μικέλε, ο άνδρας της, με τον οποίο είναι μαζί πάνω από είκοσι χρόνια, είναι παραδομένος στην καθημερινότητα της ζωής του, στο αδιατάρακτο των συνθηκών του, στη δουλειά του στην τράπεζα και τις μικρές απολαύσεις του, να διαβάζει εφημερίδα ακούγοντας αγαπημένες μουσικές. Μέχρι που θα μπει μέσα του η ανάγκη να δημιουργήσει, να καταξιωθεί, να πλουτίσει, να γίνει διάσημος. Ή μήπως απλά και μόνον να αρέσει

στην παιδική της φίλη την Κλάρα, που ζει μια τελείως αντίθετη από τη δική τους ζωή, χωρισμένη, ανεξάρτητη, κοινωνική, εξωστρεφής, ευκατάστατη;

Ιταλία, στη δεκαετία του '50, εποχή μετά τον πόλεμο. Η Βαλέρια Κοσάτι είναι σαράντα τριών ετών, σύζυγος, μητέρα, κόρη, εργαζόμενη, που ζει την προδιαγεγραμμένη ζωή της με υπομονή, αρχές, αμετακίνητη στα πιστεύω της, ανεπηρέαστη από τον κόσμο

γύρω της που αλλάζει και δεν την παρασέρνει μαζί του.

Το μυστικό

Μια Κυριακή πρωί όμως, πηγαίνοντας στο καπνοπωλείο, το οποίο δεν επιτρέπεται να διαθέτει τίποτα άλλο από καπνό εκείνη τη μέρα, θα αγοράσει επιμένοντας, κρυφά κι ενοχικά, ένα τετράδιο. Δεν θα μπορεί να εξηγήσει ούτε στον ίδιο της τον εαυτό γιατί έκρυψε κάτω από το παλτό

Η ηρωίδα μπροστά στις άδειες σελίδες μαθαίνει να σκέφτεται. Να μη θεωρεί τίποτα δεδομένο, να αμφισβητεί και να αναρωτιέται.

της αυτό το τετράδιο, που γεμίζοντας το με τις σκέψεις της θα τη μεταμορφώσει. Όπως κρυφά το φυλάξει και στο σπίτι. Ανάμεσα σε ασπρόρουχα, στο καλάθι με τα πανιά του καθαρίσματος, στην κλειδωμένη βαλιτσούλα με τα ενθύμια, αλαφιασμένη θα το κρύβει, έχοντας τον νου της να μην τη δουν, να μην την ανακαλύψουν να γράφει, να γράφει όσα δεν μπορεί να πει. Είναι που

η εικόνα που έχει δημιουργήσει και συντηρεί δεν συμβαδίζει με τίποτα με τις σκέψεις που αυτό το τετράδιο τη βάζει να αραδιάζει. Γιατί η Βαλέρια ξαφνικά, μπροστά στις άδειες σελίδες, μαθαίνει να σκέφτεται. Να μη θεωρεί τίποτα δεδομένο, να αμφισβητεί και να αναρωτιέται, να αμφιβάλλει και να ανακαλύπτει τον εαυτό της ξανά, στην πιο αυθεντική του υπόσταση, που μοιραία περιλαμβάνει έκπληξη, ενοχή, αποδοχή.

Η Βαλέρια τις νύχτες, μένοντας ξάγρυπνη για χάρη των λέξεων και εξαιτίας τους, τρομαγμένη θα ανακαλύψει ότι ίσως δεν είναι όλα όπως τόσο στέρεα τα έχει τοποθετήσει, θα διαπιστώσει μικρές ρωγμές στο οικοδόμημα της ζωής της, τόσο πολλές μικρές ρωγμές, όμως, που θα το κάνουν να τρίζει, να καταρρέει από όσα νιώθει και σκέφτεται. Τίποτα δεν θα είναι δεδομένο πια από τη στιγμή που το μυαλό της θα αποφασίσει να κρίνει και να μην αποδέχεται απλά, να βλέπει και την άλλη πλευρά των ανθρώπων, των καταστάσεων, των γεγονότων. Η αμφιβολία θα την ξαναγεννήσει, ίσως γιατί και ο έρωτας για κάποιον άλλον δεν είναι μακρινός, εξωπραγματικός, αδύνατος, αλλά υπάρχει.

Είναι ένα βιβλίο εσωτερικής αναμέτρησης, αναθεώρησης, ελπίδας, που προκαλεί εντατικά τη σκέψη, τόσο ζωντανό στην απλότητά του, τόσο σκληρό στην ειλικρίνειά του, τόσο τρυφερό στην αγνότητά του, τόσο απελευθερωτικό χάρη στη δύναμη του μυαλού.

22nd PAFOS APHRODITE FESTIVAL CYPRUS

GIUSEPPE VERDI

La Traviata

ΠΑΡΑΓΩΓΗ | PRESENTED BY

TBILISI OPERA AND BALLET STATE THEATRE

ΚΡΑΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΟΠΕΡΑΣ ΚΑΙ ΜΠΑΛΕΤΟΥ ΤΙΦΛΙΔΑΣ

ΣΥΜΜΕΤΕΧΕΙ | WITH THE PARTICIPATION OF

Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου
Cyprus Symphony Orchestra

ΘΕΣΜΙΚΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ - FOUNDING SPONSOR

ΥΦΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
DEPUTY MINISTRY OF CULTURE

6, 7 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ | SEPTEMBER 2024
Πλατεία Κάστρου - Πάφος | Castle Square - Pafos
7.30 μ.μ. | 19:30 h

Τιμές Εισιτηρίων | Ticket Prices
SECTION A: €90 - SECTION B: €80 - SECTION C: €70
SECTION D: €60 - SECTION E: €50 - SECTION F: €35

Μέγας Χορηγός
Major Sponsor

Χορηγός
Sponsor

Τράπεζα Κύπρου

Χορηγός Επικοινωνίας
Media Sponsor

Φιλοξενία
Hospitality

Πληροφορίες - Εισιτήρια
Information - Tickets

7777 7040

ΜΑΤΙΕΣ
ΣΤΟΝ
ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΚΟΥΝΤΑ

Το μέλλον μιας πόλης

Η ολλανδική πόλη Γκούντα παράγει το 60% της εθνικής τυροκομίας. Πρόσφατο άρθρο στους «Νιου Γιορκ Τάιμς» αναφέρεται στην αύξηση της στάθμης της θάλασσας, που απειλεί να βυθίσει τμήματα της πόλης τις επόμενες δεκαετίες. Αν θέλουμε να συνεχίσουμε να έχουμε μια ζωή όπως τώρα σε 50 ή 100 χρόνια, πρέπει να δράσουμε τώρα, τονίζουν οι ειδικοί. Το κέντρο της πόλης βυθίζεται 3 με 6 χιλιοστά τον χρόνο και τα πράσινα 1 με 2 εκατοστά.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Περιμένοντας τον Γκοντό

Η σύμπραξη του Κιάνου Ριβς με τον Αλεξ Γουίντερ στο Μπρόντγουεϊ είναι ένα θέμα που προκαλεί μεγάλο ενδιαφέρον στους θεατρόφιλους. Πρόκειται για ένα νέο ανέβασμα του έργου του Σάμιουελ Μπέκετ «Περιμένοντας τον Γκοντό», που ανέβηκε για πρώτη φορά το 1953 (αρχικά στα γαλλικά) και στο Μπρόντγουεϊ το 1956. Το σκηνοθεατικό της παράστασης, που προγραμματίζεται για το φθινόπωρο του 2025, θα υπογράψει ο Τζέιμι Λόντ, ο οποίος δίνει πάντα έμφραση στην ψυχολογική ένταση.

ΤΟΚΙΟ

Πράσινες προσόψεις

Η ένταξη φυτών σε στέγες και προσόψεις είναι ένα ολοένα και πιο συχνό φαινόμενο σε νέα κτίρια ή σε αναπλάσεις παλαιών παντού στον κόσμο. Ένα θέμα που απαντά εν μέρει στην ανησυχία για τη βιωσιμότητα των αστικών κέντρων και το οποίο απαιτεί ιδιαίτερο σχεδιασμό και συστηματική και εγγυημένη φροντίδα. Στη φωτογραφία μας, τα κεντρικά γραφεία της Pasona στο Τόκιο, κτίριο ηλικίας 50 ετών, που ανακατασκευάστηκε με κάθετους κήπους από τους Kono Designs.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Νέα παρουσίαση

Τον Μάιο του 2025 θα αποκαλυφθεί η επανέκθεση στη Νάσιοναλ Γκάλερι του Λονδίνου. Προβλέπεται να είναι θεαματική, καθώς η κεντρική είσοδος στην Πινακοθήκη θα είναι πλέον από την πτέρυγα Sainsbury. Όπως γράφει η εφημερίδα The Art Newspaper, ο επανασχεδιασμός θα είναι ο πιο ολιγότερος που έχει επιχειρήσει ποτέ μουσείο: νέος σχεδιασμός φωτισμού, νέες διαδρομές για το κοινό, νέα μουσειολογική αντίληψη. «Τα κρεμάμε όλα από την αρχή», λέει η Κριστίν Ράντινγκ, διευθύντρια των συλλογών.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ρομπέρ Ντουανό

Ο μεγάλος Γάλλος φωτογράφος Ρομπέρ Ντουανό (Robert Doisneau, 1912-1994) έμεινε στην Ιστορία για τον τρόπο με τον οποίον αποτύπωσε τη ζωή στον δρόμο και τη γαλλική ατμόσφαιρα στον 20ό αιώνα. Οι εκδόσεις Taschen κυκλοφορούν ένα νέο λεύκωμα (Robert Doisneau. Paris) το οποίο οργάνωσε ο επί χρόνια φίλος του Ντουανό, Ζαν Κλοντ Γκοτράν. Είχε απεριόριστη πρόσβαση στο αρχείο του φωτογράφου, το οποίο αποτελείται από χιλιάδες λήψεις. Η έκδοση, σε τρεις γλώσσες, κοστίζει 50 ευρώ.

Τέσσερις χιλιάδες βιβλία του Τζέιμς Μπόλντουν προσφέρει στο κοινό η Δημόσια Βιβλιοθήκη της Νέας Υόρκης.

Τζέιμς
Μπόλντουν,
επίκαιρος
και διαχρονικός

Η επέτειος των 100 ετών από τη γέννηση του Αμερικανού συγγραφέα Τζέιμς Μπόλντουν (1924-1987) προκαλεί πλήθος εκδηλώσεων, κυρίως στις ΗΠΑ, και επανεκδόσεις των βιβλίων του σε όλον τον κόσμο.

Ο Μπόλντουν πάντα διαβαζόταν από όλες τις γενιές που συναντήθηκαν με το πολύπτυχο και βαθιά αληθινό και ανθρώπινο έργο του, αλλά τα τελευταία χρόνια, μια νέα ματιά πάνω στον κόσμο του φέρνει νέο κοινό. Στα βιβλία του Μπόλντουν βρίσκει ο αναγνώστης όλα εκείνα τα θέ-

ματα που σήμερα είναι πρωτεύοντα, ενώ στη δεκαετία του '60 ήταν ρηξικέλευθα. Θέματα που θίγουν ζητήματα φυλετικών διακρίσεων, σεξουαλικής ταυτότητας, αυτοπροσδιορισμού. Ο Μπόλντουν ήταν με τον τρόπο του κοινωνικός ακτιβιστής, έφερε στο προσκήνιο, ως μαύρος, ομοφυλόφιλος άνδρας, πλήθος ζητημάτων ατομικής απελευθέρωσης και κοινωνικού ριζοσπαστισμού.

Αλλά το πρωτεύον ήταν και παραμένει ότι ο Τζέιμς Μπόλντουν είναι ένας συγγραφέας μεγάλης πνοής.

Τα βιβλία του έγιναν κλασικά, πύλες στην κατανόηση της Αμερικής του 20ού αιώνα.

Το βιβλίο του, π.χ., «Άλλη χώρα» (στα ελληνικά από τις εκδόσεις Πατάκη, σε μετάφραση Κωστή Αρβανίτη) είναι ένα ανάπτυγμα και τομή ταυτόχρονα της αμερικανικής κοινωνίας στις αρχές του '60. Γράφτηκε στην Κωνσταντινούπολη. Βαθιά ήταν η επιρροή αυτής της μαγικής πόλης στον Μπόλντουν. Εκεί είχε περάσει αρκετά χρόνια και είχε γνωρίσει την τουρκική κοινωνία. Η Κωνσταντινούπολη και

το Παρίσι ήταν οι δύο μητροπόλεις της Ευρώπης που τον είχαν επηρεάσει.

Ο Μπόλντουν είναι το θέμα δύο πυκνών εκθέσεων στη Νέα Υόρκη, στη Δημόσια Βιβλιοθήκη αλλά και στη Βιβλιοθήκη της 135ης Οδού, γνωστής πλέον ως Κέντρου Schomburg. Ο Τζέιμς Μπόλντουν ήταν συχνός θαμώνας. Πόσο σημαντική είναι η σχέση συγγραφέων, βιβλίων, κοινού και βιβλιοθηκών... κάτι που στην Ελλάδα συχνά αγνοούμε. Οι βιβλιοθήκες είναι οργανικοί κρίκοι σε κάθε λογοτεχνική επέτειο

και στην περίπτωση της επέτειου των 100 χρόνων του Τζέιμς Μπόλντουν, η Βιβλιοθήκη της Νέας Υόρκης προσφέρει 4.000 αντίτυπα βιβλίων του σε βιβλιοθήκες της πόλης για να τα βρει το κοινό. Αυτό σημαίνει πολιτική ενίσχυσης της ανάγνωσης.

Ο Τζέιμς Μπόλντουν γνώρισε τεράστια απήχηση με το έργο του από τα τέλη της δεκαετίας του '50 έως τα μέσα της δεκαετίας του '70. Ήταν η χρυσή εποχή του. Σταδιακά, όλο το έργο του επανεκτιμήθηκε και διαβάστηκε σε πολλές γλώσσες.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

Τα αμέτρητα στοιχεία του κάστρου του Γκλάμις #1

Κάποια καλοκαίρια, ο κύριος Γκρι τραβάει για τον βορρά. Φέτος βρέθηκε στην αγαπημένη του Σκωτία και μια συγκεκριμένη τοποθεσία, στην οποία ήθελε από πολύ καιρό να δει από κοντά: το κάστρο του Γκλάμις, στο Στράθμορ.

Είναι το κάστρο όπου ο Μεγάλος Βάρδος έβαλε τον Μακμπέθ να παρακαλεί τα άστρα να σβήσουν για να μη φανερωθούν οι σκοτεινοί, μύχιοι πόθοι του. Είναι επίσης το κάστρο όπου μεγάλωσε η μητέρα της βασίλισσας Ελισάβετ: εκεί γεννήθηκε η πριγκίπισσα Μαργαρίτα και εκεί είχε περάσει κάμποσα καλοκαίρια η ίδια η Ελισάβετ.

Το Γκλάμις θεωρείται το πλέον στοιχειωμένο κτίσμα σε ολόκληρο τον πλανήτη. Και όμως, είναι το απόλυτο τουριστικό θέλγητρο, στους κήπους του οποίου τους καλοκαιρινούς μήνες διοργανώνονται συναυλίες τζαζ. Είναι δυ-

προσπάθησαν να διασχίσουν μετά τον φόνο ένα παγωμένο λοχ, όπως ονομάζουν τις λίμνες στα κελτικά. Ο πάγος, άνοιξε κάτω από τα πόδια τους...

νατόν, ένα κάστρο που βρίσκεται στην καρδιά της περιοχής του Άνγκους που βγάζει τις καλύτερες μπριζόλες;

Ο κύριος Γκρι είχε διαβάσει ότι με το που έμπαινες στο κάστρο αισθανόσουν κάτι δυσάρεστο, πνιγηρό, αλλά αυτός δεν ένωσε τίποτα τέτοιο, πέρα από μια κάποια υγρασία αιώνων και παρά τις αυστηρές, άδειες πανοπλίες ιπποτών και τα βλοσυρά πρόσω-

Το κάστρο του Γκλάμις στη Σκωτία. Είναι το απόλυτο τουριστικό θέρετρο, παρότι θεωρείται από τα πλέον στοιχειωμένα μέρη στον κόσμο...

πα στα παμπάλαια πορτρέτα. Χάζεψε τις χαρούμενες φωτογραφίες των σύγχρονων απογόνων των ιδιοκτητών του κάστρου και όλη αυτή την έκταση που απλώνεται ολόγυρα, αναλογιζόμενος ωστόσο τα φονικά που είχαν διαπραχθεί εκεί μέσα, αρχής γενομένης με τη σφαγή του βασιλιά της Σκωτίας, του Μάλκολμ Β', το μακρινό 1034.

Το αίμα του βασιλιά εκδικήθηκε πολύ γρήγορα τους σφαγείς του: προσπάθησαν να διασχίσουν μετά τον φόνο ένα παγωμένο λοχ, όπως ονομάζουν τις λίμνες στα κελτικά, ο πάγος άνοιξε κάτω από τα πόδια τους και πνίγηκαν ή πάγωσαν με συννοητικές διαδικασίες.

Εκατόν πενήντα χρόνια αργότερα, η Τζάνετ Ντάγκλας η λαίδη του Γκλάμις, σύζυγος του βου κόμη του Στράθμορ, κάπκε στην πυρά με την κατηγορία της μαγείας. Κατ' άλλους, την έκαψαν επειδή

κατηγορήθηκε ότι δηλητηρίασε τον σύζυγό της ή απλώς επειδή ο Ιάκωβος Ε', ο τότε βασιλιάς της Σκωτίας, ήθελε να τη σκοτώσει. Το φάσμα της λαίδης Γκλάμις, γνωστό ως «Η γκρι κυρία», έχει, λένε, θεαθεί να διασχίζει έως σήμερα τους διαδρόμους του κάστρου...

Όμως, την πραγματικά κακή φήμη του το Γκλάμις την οφείλει στον 3ο κόμη του Στράθμορ, που έφερε το ιρλανδέζικο όνομα Πάτρικ. Λένε πως υπήρξε μέθυσος και τζογαδόρος, λάγνος και ακόρταγος. Λένε επίσης ότι ήταν πατέρας ενός παραμορφωμένου, ανάπηρου αγοριού που παρέμεινε κλειδωμένο σε κάποιο από τα δεκάδες μυστικά δωμάτια του κάστρου. Θα μπορούσε ένα τέτοιο μοναχικό, παραμορφωμένο, όλο παράπονο παιδί να μείνει χωρίς το φάντασμα του; Η συνέχεια την ερχόμενη Κυριακή...

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της ΣΙΣΣΥΣ ΑΛΩΝΙΣΤΙΩΤΟΥ

Διακοπές υπάρχουν..

Η ανάπτυξη των σιδηροδρόμων, κυρίως από το 1840 και μετά, σηματοδοτεί και την εμφάνιση του μαζικού τουρισμού. Πατέρας του είδους, ο Βρετανός Τόμας Κουκ. Εμπνεόμενος από το ταχύτητα αναπτυσσόμενο σιδηροδρομικό δίκτυο, συνάπτει συμφωνία με την εταιρεία σιδηροδρόμων Midland Counties και αρχίζει να αγοράζει συγκεκριμένο αλλά μεγάλο αριθμό εισιτηρίων σε χαμηλότερη τιμή από αυτήν που μπορούσε να βρει κάποιος εάν ήθελε να ταξιδέψει μόνος του.

Η πρώτη εφαρμογή αυτής της πρακτικής γίνεται στις 5 Ιουλίου του 1841 για τη μεταφορά μιας ομάδας υποστηρικτών του κινήματος των αντιαλκοολιστών (temperance – υπεύθυνος και για την ποτοαπαγόρευση στις ΗΠΑ) στο Λάμφορο, έντεκα μίλια από το Λέστερ, την πόλη όπου είχε γεννηθεί και δραστηριοποιείτο ο Κουκ. Κόστος για τον επιβάτη: ένα σελίνι για εισιτήριο μετ' επιστροφής. Λίγο αργότερα θα πρόσθετε στις προσφορές διαμονή και ημιδιατροφή. Τα γρανάκια της μηχανής του μαζικού τουρισμού είχαν μπει σε κίνηση. Η αύρα της ιερότητας που τύλιξε τις μέρες διακοπών για όλες τις κοινωνικές τάξεις θα έρθει πολύ αργότερα και παρόλο που για τις περισσότερες εθνικότητες η ιστορική βάση είναι κοινή, οι συνήθειες και οι προτιμήσεις απέκτησαν με τον καιρό εθνικά χαρακτηριστικά.

Αυτή η «ιερότητα», τα τελευταία περίπου σαράντα χρόνια, στη συνείδηση των Ελλήνων έχει μία ονομασία: Κυκλάδες. Τα νησιά του συμπλέγματος ταυτίστηκαν για τους περισσότερους baby boomers αλλά και Gen X με την έννοια των διακοπών. Ακόμα και για όσους εκ των αστικών κέντρων οι διακοπές σημαίνουν επιστροφή στον γενέθλιο τόπο, η απάντηση στην κλασική ερώτηση «Εσείς που θα πάτε φέτος διακοπές» περιλαμβάνει, εκτός από το όνομα του χωριού ή τον προορισμό κάποιου οικογενειακού εξοχικού, και την «ιερή» αναφορά: «Και καμιά βδομάδα σ' ένα νησάκι».

Τα «νησάκια» όμως δεν είναι αυτό που ήταν. Η νομοτελειακή εξέλιξη έφερε, όπως σε πολλά ζή-

Ο οικισμός Κάστρο της Σίφνου από ψηλά. Η «ιερότητα» των διακοπών, τα τελευταία χρόνια, στη συνείδηση των Ελλήνων έχει μία ονομασία: Κυκλάδες.

Μια νοσταλγικότητα με υψηλό συναισθηματικό φορτίο, αλλά με ελλειμματική σχέση προς την πραγματικότητα. Μήπως έχουμε μπερδευτεί;

τήματα, και εδώ αλλαγές. Η σχετική με την ανθρώπινη ικανότητα αντίληψη του χρόνου θεωρήθηκε ότι αυτό έγινε «εν μια νυκτί», καταπατώντας ταυτοχρόνως το δικαίωμα των Ελλήνων στην αποκλειστικότητα της γνώσης για την πιο ωραία παραλία στην Ιο, το ηλιοβασιλέμα στην Οία και το λιμανάκι στη Νάουσα της Πάρου.

Η «βαριά βιομηχανία»

Με την αναμφισβήτητη παραδοχή ότι ο τουρισμός είναι η «βαριά βιομηχανία» της χώρας, οι προσπάθειες πολλών ετών εκ μέρους του υπουργείου Τουρισμού και του ΕΟΤ αποφέρουν τα τελευταία χρόνια πολύτιμα έσοδα, ενώ χαρίζουν στα ΜΜΕ αναφορά: «Και καμιά βδομάδα σ' ένα νησάκι».

Τα «νησάκια» όμως δεν είναι αυτό που ήταν. Η νομοτελειακή εξέλιξη έφερε, όπως σε πολλά ζή-

οι μουσικές τεσσάρων μπαρ», όπως έγραψε σε ανάρτηση η συνάδελφος Κ.Λ. Βεβαίως η μουσική χορηγία δεν αποτυπώνεται στις φωτογραφίες.

Τα πολλά δημοσιεύματα που τονίζουν το θέμα «υπερτουρισμός και φέρονσα ικανότητα των νησιών» ενισχύουν ένα είδος οικειοθελούς αποκλεισμού από τόπους που καθόρισαν νεανικές μνήμες διακοπών, όταν η εμπειρία δεν είχε μεταφερθεί στη φωτογραφική αποτύπωση για το Instagram: «Ε, όχι! Στη Νάουσα δεν πας το καλοκαίρι!» μου έλεγε ένας φίλος, δικός μου και πρώην της Νάουσας.

Τα επίσης υπερβολικά πολλά δημοσιεύματα για «κρυφές» παραλίες και με τίτλους όπως «πώς θα ζήσετε τις διακοπές του '50» –πέραν του παράλογου «και κρυφό και δημοσιευμένο»– αναμασούν και ενισχύουν μια νοσταλγία, μάλλον βαρετή, για χαμένους παραδείσους. Μια νοσταλγική σχέση με υψηλό συναισθηματικό φορτίο, αλλά με ελλειμματική σχέση προς την πραγματικότητα. Μήπως έχουμε μπερδευτεί; Η χώρα διαθέτει ακόμα άπειρους τόπους διακοπών που προσφέρονται για να δημιουργήσουμε καινούργιες αναμνήσεις και εμπειρίες. Υπάρχουν ακτές και νησιά

που μπορούν να εξυπηρετήσουν τόσο την επιθυμία για ηρεμία όσο και τις ινσταταγματικές αναφορές. Ακόμα και νησιά κυκλαδίτικα όπου μπορείς να κάνεις διακοπές χωρίς τα στίφη των αλλοφύλων και –σημαντικό– χωρίς το αίσθημα του παρία που, σε πολλούς, δημιουργούν οι υπερπολυτελείς ξενοδοχειακές μονάδες, οι απαγορευτικές για την οικονομική δυνατότητα του μέσου Έλληνα.

Τα σωστά δημοσιεύματα για τον υπερτουρισμό και τη φέρονσα ικανότητα αφορούν το παρόν πέντε-έξι νησιών που όλοι ξέρουμε, αλλά και την επιθυμία επίσης να συνεισφέρουν έτσι ώστε να διασφαλιστεί στο μέλλον μια κατά το δυνατόν «υγιής» τουριστική ανάπτυξη, η βιωσιμότητα και η καθημερινότητα των ντόπιων, που θα πρέπει κι αυτοί να αναλάβουν τις ευθύνες τους, τόσο για το υπαρκτό παρόν όσο και για το επιθυμητό μέλλον. Την ίδια επιθυμία υπηρετούν και οι δειλές –ακόμα– αναφορές οι οποίες επισημαίνουν ότι δεν μπορούμε για πάντα να στηριζόμαστε ως εθνική οικονομία στον αντιπαγωγικό τομέα του τουρισμού.

Τα έσοδα από τον τουρισμό αυξήθηκαν από 9,5 δισ. ευρώ το 2010 στα 20,5 δισ. το 2023 και αναμένεται αύξηση 10% για το 2024. Αλλά, όπως σημειώνουν σε άρθρο τους στην «Κ» με τίτλο «Από τον τουρισμό στην οικονομία της καινοτομίας» οι Δημήτρης Βαγιάνης, Κώστας Μεγνίρ και Χριστόφορος Πισσαριδής: «Η Ελλάδα είχε το 2023 τη δεύτερη χαμηλότερη παραγωγικότητα της εργασίας μεταξύ των 27 χωρών της Ε.Ε., μόλις πάνω από τη Βουλγαρία».

Τελειώνοντας και παραφράζοντας: Διακοπές υπάρχουν. Κι αν θέλουμε οπωσδήποτε να ζούμε ξανά και ξανά το «τότε», υπάρχει πάντοτε η λύση έπιπλα στους απίθανα εξειδικευμένους στόχους του τουρισμού –καταδυτικός, θρησκευτικός, ασθρικός, οινικός κ.λπ.– να προστεθεί ο αναμνηστικός τουρισμός με ωράριο: «Σήμερα η Νάουσα της Πάρου φιλοξενεί 6-8 μ.μ. τους baby boomers για μια αναβίωση των διακοπών του '80 και των αρχών του '90. Απαγορεύονται οι αναρτήσεις στο Instagram».

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗ ΡΕΑ ΒΙΤΑΛΗ

Αφροσιωμένη στο χρονογράφημα από το 1989. «4 Τροχοί», «Ταχυδρόμος», «Εικόνες», protagon.gr ως ιδρυτικό μέλος. Τηλεοπτικό εγχείρημα η «Κεραία». Συγγραφή βιβλίων, «Δεν πέθανε εγκαίρως», η βιογραφία του Κώστα Τσόκλη, «Το παλιό μου, μαμά», «Κάποτε θα γράψω ένα βιβλίο» (εκδ. Διόπτρα). Μπότερ τριών παιδιών και γιαγιά τεσσάρων εγγονιών.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
«Να τα χαιρέσετε», Ελεονόρα Σουρλάγκα, και «Ελαττωματικό αγόρι», Σαμ Αλμπαντρεν.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Λατρεύω τη διαδικασία να ανθών μέσα σου πολλά στοιχεία που επεξεργάζεσαι ξανά και ξανά για μέρες. Και έτσι νιώθεις ότι ένα βιβλίο είναι ενδιαφέρον.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;
Δεν έτυχε να διαβάσω κάποιο. Αλλά διαβάζω πάντα, σαν να είναι η πρώτη φορά, τη Μήδεια του Ευριπίδη.

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.

Δεν υπάρχουν ιδανικές αναγνωστικές συνθήκες. Τα βιβλία μάς εντοπίζουν στις πιο περιεργές συνθήκες.

Υπάρχουν βιβλία για τα οποία να νιώθετε ενόχες που σας άρεσαν;
Οχι, βέβαια. Για όλα υπήρχε λόγος

και κυρίως υπήρχε μια Ρέα ενός «κάποτε».

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο;
Να μου γυρίζει το μυαλό σε άλλη κατεύθυνση. Να μου γαργαλέει σκέψεις. Να μου κουρδίζει συγχρόνως πολλά συναισθήματα. Και να ψαχουλεύω πίσω από τις λέξεις και το θέμα, τον ίδιο τον συγγραφέα. Τόσο ενδιαφέρον το «κρυφό» της συγγραφής. Και ακόμα περισσότερο, οι αόρατες κλωστές που ενώνουν τον συγγραφέα με τον αναγνώστη του.

Ποιο είναι το επόμενο βιβλίο που θα διαβάσετε;
Δεν δίνω ραντεβού με βιβλία. Με βρίσκουν εκεί που δεν τα περιμένω.

Ποιες είναι οι διαφορές ανάμεσα στο «Κάποτε θα γράψω ένα βιβλίο» του 2013 και της φετινής του επανέκδοσης;

Η μόνη διαφορά είναι το εξώφυλλο, σχεδιασμένο από τον ταλαντούχο Γιάννη Τοκαλατσίδη. Δεν θέλησα να αλλάξω ούτε λέξη. ΗΘελα να «με» διαβάσω όπως το είχα γράψει ως το πρώτο μου βιβλίο, εκπληρώνοντας την υπόσχεση ενός «Κάποτε». Και με συγκινεί ότι ενώ είμαι άνθρωπος του «εδώ και τώρα» και η γραφή μου είναι πάντα εν θερμώ στο χρονογράφημα, ενστικτωδώς θέλησα, την πληγή μιας κομμικής απώλειας, να περιμένει. Να μην είναι αιμορραγούσα. Ετσι θαρρώ πως έχει μπάσα ο πόνος κάθε πληγής.

Τι αποκομίσατε σε προσωπικό επίπεδο γράφοντας αυτή την αυτοβιογραφική εξομολόγηση;

Με έμαθα. Έμαθα και τη μαμά μου. Έμαθα την οικογένειά μου. Γνωρίστηκα βαθύτερα. Και δεν έχουμε συναισθηματικά χρέη. Συνέδεσα κάθε τι δικό «μας» με τη μικροϊστορία του τόπου μας. Η μικροϊστορία είναι πιο αποκαλυπτική από τη μεγάλη ιστορία. Οι λεπτομέρειες ξεμυρστιάζουν τις πιο μεγάλες αλήθειες. Και είδα ότι ήμαστε πολύ περισσότεροι από μια οικογένεια. Ημαστε μια μεγάλη οικογένεια – χώρα ολόκληρη. Μια γενιά.

Εμπειρία:

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Απαίρις αγάπη

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ
ΕΛΣΙΝΚΙ
εκδ. Πατάκη, σελ. 240

Ένας Έλληνας συγγραφέας ταξιδεύει το 2018 στο Ελσίνκι για να επισκεφθεί μια κούρδικη οικογένεια. Κυρίως θέλει να δει τον Αβίρ, με τον οποίο είχε σχέση για τρία χρόνια στην Αθήνα. Ο Αβίρ είχε καταλήξει στην Αθήνα στις αρχές του 2000, αποτολμώντας το δύσκολο ταξίδι από το Ιράκ στην Τουρκία και από εκεί με καΐκι στις απέναντι όχθες. Ο αφηγητής αναπολώντας τον δεσμό τους, συλλογίζεται τις ατέρμονες περιπλανήσεις του Αβίρ με τα διαρκώς πονεμένα πέλματα, που διέσχισαν σύνορα και γεωγραφικές συντεταγμένες, μπλεγμένα σε μια ρευστή, καλειδοσκοπική γη, θαμπή όπως η πατρίδα του η Καλάρ, κατακίτρινη από τις αμμοθίνες. Ο Αντώνης μοιάζει να στοχάζεται την ανεσιτότητα του Αβίρ πίσω από την οθόνη του υπολογιστή, όπου συνομιλούσαν τα βράδια. Παρά την αμφίπλευρη αγάπη, η απόσταση ανάμεσά τους παραμένει αδιάνυκτη. Κανένα διαβατήριο δεν θα μπορούσε να την άρει.

Αυτή την πικρή απόσταση χαρτογραφεί με λεπταίσθησια και διακριτικότητα ο Θεόδωρος

Γρηγοριάδης, ταξιδεύοντας πίσω στον χρόνο, σταθμεύοντας ενίοτε σε σηματοδοτούμενα, δολιχοδρομώμενα ανάμεσα σε φράγματα και φραγμούς. Όταν ο Αβίρ έφυγε από την Αθήνα, ο Αντώνης οδοντούσε μέχρι τον Άγιο Δημήτριο, κοντά στο νεκροταφείο, την παλιά γειτονιά του φίλου του. Χαμόσιπτα, ερημώσιπτα, μετανάστως. Ομως, μια βαθύτερη, ενδοστρεφής ερμημιά είναι εκείνη που τον τραυματίζει καθώς ατενίζει το ρημαγιμένο τοπίο. «Ματαίως στον δρόμο προσπαθούσα να εντοπίσω μια σκιά, μια φιογούρα να περπατάει άσκοπα. Κάποια μέρη τελιώνουν μαζί με τους ισκίους τους κι απομένουν κάτι καντηλάκια μισοσβησμένα, πεθαμένες πυγολαμπίδες στον μέσα χώρο του νεκροταφείου».

Ο Αντώνης αφηγείται σε πρώτο πρόσωπο, σχηματίζοντας μέσα από μνήμες και θραύσματα από διηγήσεις του φίλου του, μια εικόνα της περιφερόμενης ύπαρξης του Αβίρ. Προσπαθεί να κατα-

λάβει, να κατανοήσει και συνάμα να κατακτήσει, την ξενότητα του Αβίρ. Οσο ο τελευταίος αγωνίζεται να γίνει αποδεκτός από το φινλανδικό σύστημα, ο Αντώνης παραμένει σε μια χώρα που αλλάζει ραγδαία. Το αγγαές 2004 είναι ήδη μακριά, η οικονομική κρίση κομματιάζει τα κοινωνικά συμβόλαια, μετατρέποντας την Αθήνα σε «μια απέραντη δυστοπία». Οντας σε συναισθηματική, κοινωνική και οικονομική ανασφάλεια, ο Αντώνης νιώθει πως έρχεται εγγύτερα στην ανεσιτότητα του Αβίρ, ο οποίος στο Ελσίνκι βρίσκεται τόσο σε άσυλο όσο και σε αιχμαλωσία. «Πιο βόρεια δε βρέθηκε ποτέ, κάποτε νόμιζε ότι το Ιράκ ήταν το απώτερο σημείο της γης».

Ωστόσο δεν παύει να έχει επίγνωση της μεταξή τους απόστασης. Αυτή η επίγνωση εντεινεται όταν ο Αντώνης συνειδητοποιεί ότι ενίοτε σκέφτεται τον Αβίρ σε ένα μυθοπλαστικό πλαίσιο, σαν έναν μυθοπλαστικό χαρακτήρα σε ένα προσφυγικό δράμα. Στην

επικαιρότητα το προσφυγικό ζήτημα έπαιρνε τραγικές διαστάσεις. Ομως, για εκείνον οι πρόσφυγες δεν ήταν ζήτημα, ήταν το πρόσωπο του Αβίρ, πολύ συγκεκριμένο, πολύ απτό. Βέβαια, το αίσθημα της εγκατάλειψης προσφερόταν «για λίγο μελό». Η συγγραφική του έξη τον παρωθούσε να βιώνει τη θλίψη του κάπως δραματουργικά. Υπήρχε αυτοσαρκασμός, αλλά υπήρχε και λύπη. «Κράτησα ωστόσο το μελοδραματικό στοιχείο της ιστορίας, που λες και την έχτισα βήμα βήμα. Πώς να ακούσω τραγούδι ελληνικό που τον θυμίζει; Ξεσπούσα σε λυγμούς μέσα στο σπίτι».

Ο Γρηγοριάδης είναι δεινός στις βραδυλεγειές αφηγησεις. Εμπιστεύεται σε υπαινιγμούς τις υποδόριες εντάσεις. Η αυτοσυγκράτηση υποδεικνύει τη φόρτιση. Ακόμα και μια λεπτότατη χειρονομία, μια μόλις λέξη, μπορεί να τρεμίζει από πάθος. Η γραφή του Γρηγοριάδη διακρίνεται από ευγένεια, σαν να μην θέλει να αποστραγγίζει τα γεγονότα από την απώτερη, εν πολλοίς απόκρυφη και απαραβίαστη, σημασία τους. Οι περίτεχνες αποσιωπήσεις γίνονται θύλακες βαρύτιμων αισθημάτων και μονάκριβων λόγων.

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
από τη **Read LIBRARY**

Ιστορίες από τα παιδιά του Α' Δημ. Σχολείου Έγκωμης (Ε' 1)
Ψηφιακή έκδοση
Read Library

Η Read Library, στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής της ευθύνης, για δεύτερη συνεχή χρονιά πραγματοποίησε επισκέψεις σε βιβλιοθήκες και σχολεία, προσφέροντας δωρεάν δράσεις δημιουργικής γραφής και ανάγνωσης. Βασικός σκοπός των δράσεων αυτών είναι η καλλιέργεια της φιλιανγνωσίας και του λογοτεχνικού γραμματισμού σε μαθητές κάθε ηλικίας, σε γονείς, γενικότερα σε ενήλικες και σε άτομα τρίτης ηλικίας αλλά και σε εμπόδιζόμενες ομάδες. Μέσω αυτών των δράσεων, παράλληλα προσφέρεται η γνώση ή η ενημέρωση για το ψηφιακό βιβλίο. Δίνεται έμφαση στον ρόλο της βιβλιοθήκης όσον αφορά την ανάπτυξη δεξιοτήτων ανάγνωσης και έρευνας. Η υλοποίηση προγραμμάτων που αναπτύσσουν τη δημιουργική έκφραση και την εξωστρέφεια σε μια βιβλιοθήκη η οποία είναι πάντα ανοιχτή και φιλόξενη με άμεση και εύκολη πρόσβαση, αφενός προάγει την καλή ψυχική υγεία και αφετέρου, ενδυναμώνει αναγνώστες για να μπορούν να επιλέξουν, να εκφράζονται άποψη, να έχουν φωνή, να είναι ικανοί ώστε να διαμορφώνουν οι ίδιοι τη γνώμη και την κρίση τους. Οι δράσεις της Read Library έχουν παιγνιώδη και διασκεδαστική μορφή. Είναι ευέλικτες και ευπροσάρμοστες σε κάθε επίπεδο ή ιδιαιτερότητα μπορεί να έχει η ομάδα που απευθύνεται κάθε φορά. Κατά τη διεξαγωγή των δραστηριοτήτων, χρησιμοποιήσαμε διάφορες τεχνικές δημιουργικής γραφής για να ενεργοποιήσουμε την έμπνευση και την έκφραση των παιδιών. Βρείτε δωρεάν το ψηφιακό βιβλίο των παιδιών του Α' Δημοτικού Σχολείου Έγκωμης (Ε' 1) στην εφαρμογή Read Library.

Επισκεφθείτε τον ιστότοπο Read-Library.com για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

Καπέλα περιμένουν τους υποστηρικτές του Ντόναλντ Τραμπ, στο Ντιτρόιτ. Σύμφωνα με τον Κας Μούντε, το μεγαλύτερο κίνητρο για τον τέως και υποψήφιο πρόεδρο των ΗΠΑ είναι η δίψα του για εκδίκηση. «Είναι πολύ ανοιχτός και το δηλώνει ότι ουσιαστικά θα πολιτικοποιήσει όλο το κράτος για τον αγώνα του», λέει χαρακτηριστικά.

Ο Τραμπ είναι πρόβλημα για τον κόσμο

Ο Κας Μούντε μιλάει στην «Κ» για τον λαϊκισμό, την Ακροδεξιά και τον ρόλο των μέσων κοινωνικής δικτύωσης

Συνέντευξη στον **ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΔΗ**

«**Αν κερδίσει** ο Τραμπ, όχι μόνο οι ΗΠΑ θα βρεθούν μπροστά σε τεράστια προβλήματα, αλλά και ο κόσμος στο σύνολό του». Με αυτή τη φράση ο καθηγητής διεθνών σχέσεων στο Πανεπιστήμιο της Τζόρτζια, Κας Μούντε, κρούει τον κώδωνα του κινδύνου ότι η επανεκλογή του Τραμπ μπορεί να διαταράξει τις δημοκρατικές ισορροπίες στο εσωτερικό των ΗΠΑ και να οδηγήσει σε φαινόμενα «εκδίκησης».

Με τη Δεξιά και την Ακροδεξιά να ενισχύονται στην Ευρώπη και την πόλωση να κλιμακώνεται στις ΗΠΑ λίγους μήνες πριν από τις εκλογές του Νοεμβρίου, η «Κ» συνομιλήσε με τον διακεκριμένο ακαδημαϊκό Κας Μούντε, συγγραφέα του βιβλίου «Η Ακροδεξιά σήμερα» (εκδ. Επίκεντρο). Σε μια ενδελεχή συζήτηση ο καθηγητής Μούντε επιστημονεί πως η άνοδος του λαϊκισμού και του εξτρεμισμού στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ δεν είναι καινούργιο φαινόμενο, αλλά επανεμφανίζεται κάθε φορά που δημιουργείται πόλωση στο εσωτερικό των δημοκρατιών.

– Καθηγητά Μούντε, ξεκινώντας από τη βάση, πώς θα αξιολογούσατε την τρέχουσα κατάσταση της δημοκρατίας στις ΗΠΑ και στην Ευρωπαϊκή Ένωση;

– Αυτό που βλέπουμε και στις δύο περιπτώσεις είναι ότι το κέντρο διατηρείται σε ομοιογενικό επίπεδο και υπάρχουν κάποια σοβαρά προβλήματα σε ορισμένα από τα περιφερειακά ή τα υποεθνικά επίπεδα. Στην περίπτωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης μιλάμε πρώτα και κύρια για την Ουγγαρία, ένα σύστημα που σίγουρα δεν είναι μια φιλελεύθερη δημοκρατία και πιθανότητα δεν θα είναι δημοκρατία μόλις δοκιμασθεί πραγματικά.

Τώρα, για να είμαστε σαφείς, ανελεύθερα και αντιδημοκρατικά στοιχεία υπήρχαν και στο παρελθόν εντός της Ε.Ε. Είχαμε πάντα μαζική διαφθορά σε ορισμένες χώρες. Είχαμε βέβαια και είδη ανελεύθερων καθεστώτων σε σχέση με τα δικαιώματα της LGBTQI κοινότητας ή και σε σχέση με την ισότητα των φύλων, αλλά αυτό έχει γίνει πραγματικά ο πυρήνας του συστήματος για πρώτη φορά στην Ουγγαρία. Αντίστοιχα, και η Πολωνία δοκίμασε το ίδιο μοντέλο ανελευθερίας, ενώ και στην Ιταλία βλέπετε ότι το FdI (Αδέλφια της Ιταλίας) προσπαθεί να καταλάβει το κράτος. Έτσι, ναι μεν δεν είναι το τέλος

«**Μόνο** ένας ανόητος θα υποστήριζε ότι ο Τραμπ δεν θα μπορούσε να επιστρέψει», λέει ο Κας Μούντε, διακεκριμένος ακαδημαϊκός και συγγραφέας του βιβλίου «Η Ακροδεξιά σήμερα» (εκδ. Επίκεντρο).

Στην Ε.Ε. η Ουγγαρία δεν είναι μια φιλελεύθερη δημοκρατία. Και η Πολωνία δοκίμασε το ίδιο μοντέλο, ενώ και στην Ιταλία το FdI προσπαθεί να καταλάβει το κράτος.

Ο ΣΥΡΙΖΑ προσπάθησε να γίνει το νέο ΠΑΣΟΚ. Και ο μεγάλος κίνδυνος της τρέχουσας στρατηγικής του είναι ότι χάνει το είδος της μοναδικής του ταυτότητας, δηλαδή ενός πιο λαϊκιστικού, ριζοσπαστικού κόμματος.

της δημοκρατίας, αλλά την ίδια στιγμή η δημοκρατία έχει βρεθεί και σε καλύτερες στιγμές.

Φυσικά το ίδιο συμβαίνει και στις ΗΠΑ, όπου επίσης δεν είναι η πρώτη φορά που έχουμε φιλελεύθερη δημοκρατία σε ομοσπονδιακό επίπεδο, ενώ, αντίθετα, σε πολιτειακό επίπεδο βλέπουμε όλο και περισσότερες ανελεύθερες δημοκρατικές μορφές και, σε κάποιον βαθμό, αντιδημοκρατικές μορφές σε πολιτείες όπως η Φλόριντα ή το Τέξας. Αλλά και πάλι, αυτό δεν είναι καινούργιο φαινόμενο.

– Σήμερα ο λαϊκισμός και ο εξτρεμισμός εντοπίζονται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, όπως το Χ και το TikTok. Κατά τη γνώμη σας, πώς η εξάπλωση της πόλωσης μέσω των ψηφιακών μέσων αναδιαμορφώνει ή διεγείρει αυτές τις ιδέες;

– Τα πιο πρόσφατα κύματα λαϊκισμού και ακροδεξιάς πολιτικής, τα οποία ξεκίνησαν κατά κάποιον τρόπο τη δεκαετία του 1980 και στη συνέχεια ακόμη περισσότερο το 2000, προϋπήρχαν των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Και έτσι τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης δεν τα δημιούργησαν. Είναι στην καλύτερη περίπτωση καταλύτης, αλλά δεν πρέπει να υπερβάλλουμε σχετικά με την επίδρασή τους. Οι περισσότεροι άνθρωποι δεν παίρνουν τις βασικές τους πληροφορίες από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Εξάιρεση, ίσως, αποτελεί η νεότερη γενιά, αλλά και πάλι οι θεωρίες συνωμοσίας δεν είναι καινούργιες.

Το μεγαλύτερο μέρος των Ηνωμένων Πολιτειών είχε εμπλακεί έντονα στην προπαγάνδα να ανακαλύψει ποιος σκότωσε τον JFK τη δεκαετία του 1960. Χώρες όπως η Ελλάδα έχουν μακρά ιστορία θεωριών συνωμοσίας, πολύ πριν από το Twitter (πλέον Χ) ή το Instagram. Αυτό που κάνουν οι ΗΠΑ είναι να επικοινωνούν με μια κοινότητα πολύ πιο εύκολα. Έτσι, αν ήσουν ακροδεξιός στη δεκαετία του 1980 και ήθελες να συναντηθείς με άλλους ακροδεξιούς, έπρεπε να πας σε ένα μέρος που ήταν είτε τρομακτικό είτε απλώς απαράδεκτο – και προφανώς δεν ήθελες να σε δουν εκεί. Αντίθετως, σήμερα πας ανώνυμα στο Διαδίκτυο και μπορείς να μιλήσεις μεταξύ σας. Και έτσι αισθάνεται ότι είσαι μέρος χιλιάδων ανθρώπων, ακόμη κι αν αυτοί είναι διασκορπισμένοι στα επτά δισεκατομμύρια συνολικού πληθυσμού. Δεύτερον, πλέον είναι πιο εύ-

κολο να είσαι σε μια «φούσκα». Οι μελέτες δείχνουν ότι, ναι, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης χειροτερεύουν τα πράγματα, αλλά όχι με την έννοια ότι υπάρχουν άνθρωποι που είναι φυσολογικοί ή κεντρικοί και όταν μπαίνουν στο Διαδίκτυο γίνονται τρελοί θεωρητικοί συνωμοσιών. Όχι, είναι μάλλον άνθρωποι που είναι ήδη δυστυχισμένοι, που έχουν κάποιου είδους θεωρίες συνωμοσίας στο μυαλό τους, οι οποίες είναι άμορφες. Οπότε, η ιδέα του «ναρκωτικού της πύλης» για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι λίγο ίδια με το ότι δεν εθίζονται στην ηρωίνη όλοι όσοι χρησιμοποιούν μαριχουάνα. Οι περισσότεροι εθισμένοι στην ηρωίνη έχουν καπνίσει μαριχουάνα.

– Την επομένη της καταδίκης του για την υπόθεση «Στόρμι Ντάνιελς», ο Τραμπ συγκέντρωσε 34,8 εκατ. δολάρια από υποστηρικτές του. Οι καταδίκες του προεδρικού υποψηφίου φαίνεται να κινήσει τον Τραμπ στην βάση του. Πιστεύετε ότι η συστημική του ακραία Ρεπουμπλικανική του θύλακου θα οδηγήσει στη διασπορά των μετριοπαθών Ρεπουμπλικανικών ψηφοφόρων;

– Δεν είμαι σίγουρος αν υπάρχουν ακόμη μετριοπαθείς Ρεπουμπλικανοί ψηφοφόροι, με την έννοια ότι υπάρχουν μη πολωμένοι ψηφοφόροι. Στην πολιτική επιστήμη υπάρχει ένα μέρος της πόλωσης που ονομάζεται «συναισθηματική πόλωση» (η τάση να βλέπουμε όσους έχουν αντίθετη άποψη ως κακοήθεις και υποχθόνιους). Κι αυτό που βλέπουμε είναι ότι εξακολουθούμε να έχουμε ένα υποσύνολο Ρεπουμπλικανών που κατέχουν, για χάρη της επιχειρηματολογίας, μετριοπαθείς δεξιές θέσεις. Αλλά παρ' όλα αυτά πιστεύουν ότι οι Δημοκρατικοί είναι ο «Αντίχριστος» και ότι θα καταστρέψουν όλα όσα θεωρούν ιερά και όσα. Κι έτσι βλέπετε να συμβαίνει το ίδιο και στην πλευρά των Δημοκρατικών, η οποία ήταν πολύ λιγότερο πολωμένη, αλλά λόγω του Τραμπ και της ανάληψης από αυτόν του Ρεπουμπλικανικού κόμματος, βλέπετε ότι δεν γίνονται απαραίτητα πολύ πιο ριζοσπαστικοί κοινωνικοοικονομικά ή κοινωνικοπολιτισμικά, αλλά πιστεύουν ότι το Ρεπουμπλικανικό κόμμα θα καταστρέψει τη δημοκρατία.

– Ο Τραμπ φαίνεται να προηγείται στις δημοσκοπήσεις. Προβλέπετε πιθανή επιστροφή του; Εάν ναι, τι θα σημαίνει αυτή η

αλλαγή για τις Ηνωμένες Πολιτείες; Εάν όχι, μπορεί η σημερινή δικαιοσύνη να οδηγήσει σε εμφύλιες διαμάχες στο εσωτερικό των Ηνωμένων Πολιτειών;

– Νομίζω ότι μόνο ένας ανόητος θα υποστήριζε ότι ο Τραμπ δεν θα μπορούσε να επιστρέψει. Ο λόγος είναι ότι οι ΗΠΑ έχουν ένα απίστευτα περίπλοκο και βαθιά αντιδημοκρατικό εκλογικό σύστημα, στο οποίο αποφασίζει το εκλεκτορικό κολέγιο και όπως είδαμε το 2020 και σε ορισμένες περιπτώσεις το 2016, τα περιθώρια με τα οποία κρίνονται αυτές οι εκλογές σε επίπεδο πολιτείας είναι τόσο μικρά, που αυτή τη στιγμή δεν μπορείτε να προβλέψετε ποιος θα κερδίσει.

Αν αυτός είναι ο Τραμπ, όχι μόνο οι ΗΠΑ θα βρεθούν μπροστά σε τεράστια προβλήματα, αλλά και ο κόσμος στο σύνολό του. Αυτό που θα συμβεί στις ΗΠΑ είναι μια πλήρης και απόλυτη εκδίκηση. Ο Τραμπ καθοδηγείται πλήρως από την εκδίκηση. Είναι πολύ ανοιχτός και το δηλώνει ότι ουσιαστικά θα πολιτικοποιήσει όλο το κράτος για τον αγώνα του. Εκεί ήδη πει ότι θα κυνηγήσει το υπουργείο Δικαιοσύνης και ότι θα κυνηγήσει σιδηρόπετε θεωρεί ότι είναι «αφυπνισμένο (woke)», δηλαδή τα πανεπιστήμια και άλλα και δεν πρόκειται να σεβαστεί κανενός είδους όρια στην εξουσία του, όπως δεν έκανε ποτέ.

– Στο βιβλίο σας «ΣΥΡΙΖΑ: η διάψευση της λαϊκιστικής υπόθεσης» (εκδ. Επίκεντρο), περιγράφετε τον ΣΥΡΙΖΑ ως ένα παλιό ελληνικό φαινόμενο αριστερού λαϊκισμού. Με τον Στέφανο Κασσελάκη νέο ηγέτη του κόμματος, ο ΣΥΡΙΖΑ κινείται προς μια ευρύτερη φιλοευρωπαϊκή στάση, με εδραιωμένο αντιπολιτευτικό ρόλο στο ελληνικό κοινοπολιτικό σύστημα. Πώς εξηγείτε τη μετάβαση από τον λαϊκισμό στον πραγματισμό;

– Νομίζω ότι αυτό το είδος της μετάβασης συνέβη πρώτα στον Τσίπρα, ίσως περισσότερο όταν βρισκόταν στις Βρυξέλλες παρά στην Αθήνα. Αλλά ο Τσίπρας στις Βρυξέλλες ήταν κατά κάποιον τρόπο περισσότερο σοσιαλδημοκράτης παρά αριστερός λαϊκιστής. Και νομίζω ότι αυτό, φυσικά, έχει ιστορικό προηγούμενο στο ΠΑΣΟΚ, το οποίο ήταν επίσης ένα κόμμα που σε γενικές γραμμές λειτουργούσε ως ένα συνθετικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα στην Ευρώπη, αλλά είχε έντονα λαϊκιστικά και πελατειακά στοιχεία στην πατρίδα του. Τώρα

οι πελατειακές σχέσεις έχουν γίνει πιο δύσκολες.

Νομίζω ότι ο ΣΥΡΙΖΑ προσπάθησε να καλύψει αυτό το κενό, σε γενικές γραμμές, αλλά να αντικαταστήσει και να γίνει το νέο ΠΑΣΟΚ. Και ο μεγάλος κίνδυνος της τρέχουσας στρατηγικής του ΣΥΡΙΖΑ είναι ότι χάνει το είδος της μοναδικής του ταυτότητας, δηλαδή ενός πιο λαϊκιστικού, ριζοσπαστικού κόμματος, και γίνεται περισσότερο σαν τον συνασπισμό του ΠΑΣΟΚ και ανταγωνίζονται για παρόμοιους ψηφοφόρους. Θα πρέπει να αναφέρω ότι η εκκαθάριση που έκανε ο Τσίπρας από το ριζοσπαστικό τμήμα της Αριστεράς στο κόμμα του ήταν μια ριψοκίνδυνη στρατηγική, διότι το ΠΑΣΟΚ, με τη νέα και πολύ αλλαγμένη μορφή του, επέστρεψε και αποτελεί άμεσο ανταγωνιστή.

– Καθηγητά Μούντε, συνοψίζοντας, είναι οι ηγέτες υπεύθυνοι για τη δομική και κοινωνική διάσπαση που καλλιεργείται τόσο στις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση; Και επίσης, ποιες μεθόδους και μέσα θα θεωρούσατε απαραίτητα για την καταπολέμηση του λαϊκισμού;

– Η Ακροδεξιά και τα περισσότερα λαϊκιστικά κινήματα προέκυψαν από τη διαμαρτυρία και τη δυσαρέσκεια των ανθρώπων για το πώς αντιλαμβάνονται τον κόσμο. Και έτσι, το κυρίαρχο πολιτικό ρεύμα είναι υπεύθυνο για την κατάσταση που έχει προκύψει, είτε δημιουργώντας αυτή την ανεπιθύμητη κατάσταση είτε αποτυγχάνοντας να εξηγήσει σε αυτούς τους ψηφοφόρους ότι η πραγματικότητα είναι καλύτερη από ό, τι νομίζουν. Οπότε ναι, φέρουν ευθύνη.

Νομίζω ότι αυτό που επίσης δεν έχει βοηθήσει είναι αυτό το είδος του αντιλαϊκισμού, το οποίο είδατε απέναντι στον Τραμπ μετά το Brexit, αλλά και απέναντι στον ΣΥΡΙΖΑ. Ήταν ένα είδος «λαϊκισμού 180 μοιρών», όπου η ελίτ παρουσιάζεται ως οι «ενάρετοι» και ο λαός ως οι «πλήθιοι». Και το πρόβλημα με τον αντιλαϊκισμό είναι ότι εξακολουθεί να βλέπει δύο ομοιογενείς ομάδες, ενώ στην πραγματικότητα η φιλελεύθερη δημοκρατία βασίζεται στον πλουραλισμό, δηλαδή διάφορες ομάδες με διαφορετικά συμφέροντα. Οπότε, η αντιπολιτική, είτε είναι αντιλαϊκιστική πολιτική είτε όχι, είναι πάντα προβληματική γιατί δεν προτείνει μια εναλλακτική λύση. Και νομίζω ότι αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να γίνει η πολιτική ξανά πιο ιδεολογική.

Αναζητώντας τη λύτρωση στη Βοστώνη

Μια απελπισμένη μητέρα περιπλανάται στους δρόμους μιας πόλης όπου κυριαρχούν η κρίση, η μαφία και η εξαθλίωση

DENNIS LEHANE

Χαριστική βολή

μτφρ.: Αναστασία Δεληγιάννη
εκδ. Μίνωας, 2024, σελ. 456

Του ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ

Γεννημένος το 1966 στο Ντόρτσεστερ, μια γειτονιά που είχε την ατυχία να βρίσκεται ανάμεσα στην πάμφτωχη «Λευκή» συνοικία της νότιας Βοστώνης και στο ακόμη πιο παραμελημένο «μαύρο» Ρόξμπερι, πέμπτο παιδί μιας οικογένειας Ιρλανδών μεταναστών που τα 'φερναν δύσκολα πέρα, ο Ντένις Λεχέιν μεγάλωσε στους δρόμους της Βοστώνης – μιας πόλης «που παρέπαιε στο κείλος του εμφυλίου πολέμου», σύμφωνα με τον ίδιο – όπως τα περισσότερα παιδιά της γενιάς του, σε μια βίαιη ατμόσφαιρα ανέχειας, φυλετικού μίσους και διεφθαρμένων πολιτικών και συνδικάτων. Αναγκασμένος να κάνει από έφηβος μια σειρά από δουλειές του ποδαριού, κατάφερε να σπουδάσει δημιουργική γραφή ενώ τα βράδια δούλευε σαν παρκαδόρος. Έγραψε το πρώτο του αστυνομικό στα 29 του, μέσα σε τρεις εβδομάδες, και για ένα διάστημα στη συνέχεια θα είχε μια σταθερή παραγωγή με σχεδόν ένα βιβλίο τον χρόνο. Η επιτυχία, η φήμη και τα χρήματα ήρθαν απότομα στη ζωή του. Αλλά η Βοστώνη δεν έφυγε από μέσα του.

Η «Χαριστική βολή» είναι το τελευταίο του μυθιστόρημα. Κυκλοφόρησε πέρυσι, και προ δύο μηνών εκδόθηκε στα ελληνικά. Ένα μαύρο βιβλίο, στεγνό, αλλά

Ένα θρίλερ που μιλάει για τη σκοτεινή καρδιά του αμερικανικού ρατσισμού – ο καλύτερος Ντένις Λεχέιν που διαβάσαμε εδώ και χρόνια.

ταυτόχρονα γεμάτο συναίσθημα, πικρό και απαισιόδοξο, ρεαλιστικό και γεμάτο μνήμες από μια πόλη και μια εποχή που δεν γίνεται να ξεχαστούν. Ένα θρίλερ που μιλάει για τη σκοτεινή καρδιά του αμερικανικού ρατσισμού, και ο καλύτερος Λεχέιν που διαβάσαμε εδώ και χρόνια. Η κεντρική ηρωίδα του, η Μέρι Πατ, μια σκληρή γυναίκα που όπως κάθε άλλη στη συνοικία με τις εργατικές πολυκατοικίες είναι καταβεβλημένη και βουτηγμένη στις προκαταλήψεις και σε μια απάθεια που σε

Με φόντο τις πραγματικές αναταραχές του Αυγούστου του 1974 στη Βοστώνη, ο Λεχέιν ξετυλίγει την πολυπλοκότητα των χαρακτήρων του φτάνοντας στον πυρήνα της προσωπικότητάς τους, που εντέλει είναι η ανθρωπιά, απαλλαγμένη από τα βαρίδια της καταγωγής, της ανατροφής, της κοινωνικής θέσης, των επιβεβλημένων πεποιθήσεων.

πνίγει, είναι τόσο απεγνωσμένη και τόσο αληθινή, που σχεδόν την ακούς να σφίγγει από απελπισία τις γροθιές της δίπλα σου. Ο πρώτος της άνδρας πέθανε, ο δεύτερος την παράτησε, ο γιος της γύρισε από το Βιετνάμ μόνο και μόνο για να μπλέξει με την ηρωίνη και να βρει φρικτό θάνατο – και τώρα η δεκαεπτάχρονη κόρη της εξαφανίζεται. Η Μέρι Πατ θα κάνει τα πάντα για να τη βρει. Ακόμη και αν αυτό σημαίνει πως πρέπει να τα βάλει με την ιρλανδική μαφία. Ένα ώριμο, αγ-

χωτικό μυθιστόρημα γεμάτο βία, πάθος, συγκίνηση, και με μια διερκετή ανάγκη για λύτρωση, όπου οι «καλοί» και οι «κακοί» συχνά είναι οι ίδιοι άνθρωποι. Σπουδαίο βιβλίο. Μάλιστα, στην πλατφόρμα Goodreads δεν παίρνει απλώς ένα θριαμβευτικό 4,30, αλλά οι βαθμολογήσεις με 5 αστέρια είναι περισσότερες από αυτές με 4. Κάτι εξαιρετικά σπάνιο.

Μας είπε για το βιβλίο η μεταφράστριά του, Αναστασία Δεληγιάννη: «Βοστώνη, Αύγουστος του 1974. Καύσωνας, φυλετικές

διακρίσεις, οικονομική κρίση, τοπική μαφία, κοινωνική εξαθλίωση. Η Μέρι Πατ είναι αντιμέτωπη με όλα αυτά, όταν μια νύχτα η κόρη της εξαφανίζεται. Την ίδια νύχτα που στην καρδιά της ιρλανδικής παροικίας δολοφονείται ένας νεαρός μαύρος. Ο μόνος που θέλει να βοηθήσει είναι ένας αστυνομικός, πρώην βετεράνος του Βιετνάμ και πρώην χρήστης. Με φόντο τις πραγματικές αναταραχές του Αυγούστου του 1974 στη Βοστώνη, και μέσα στον σφιχτό χρόνο τεσσάρων ημερών, ο

Λεχέιν ξετυλίγει την πολυπλοκότητα των χαρακτήρων του φτάνοντας στον πυρήνα της προσωπικότητάς τους, που εντέλει είναι η ανθρωπιά, απαλλαγμένη από τα βαρίδια της καταγωγής, της ανατροφής, της κοινωνικής θέσης, των επιβεβλημένων πεποιθήσεων. Η Μέρι Πατ, ο Μπόμπι, ο Κεν Φεν, η Ντρίμι, είναι όλοι τους φτωχοδιάβολοι που, παρότι ξέρουν ότι παίζουν με σημαδεμένη τράπουλα, προσπαθούν με γενναιότητα να πάνε εκεί όπου δεν τους επιτρέπει το κοινωνικό τους περιβάλλον».

Τα μυθιστορήματα

Ο Λεχέιν, με φλέβα Ελμορ Λέο-ναντ, Τζέιμς Ελρόι, Ντάσιελ Χάμετ, Πατρίσια Χάιμιθ και Τζιμ Τόμσον μαζί, ανάμεσα σε άλλους, κυκλοφόρησε έξι μυθιστορήματα με τους ιδιωτικούς ντετέκτιβ Κένζι και Τζενάρο (το έκτο κυκλοφορεί στα ελληνικά: «Ένα μίλι δρόμος στο σελινόφωτο», μτφρ. Θωμάς Σκάσις, Κέδρος, 2011), τρία με πρωταγωνιστή τον Τζο Κόγκλιν (τα δύο πρώτα κυκλοφορούν στα ελληνικά: «Εκείνη τη μέρα», μτφρ. Φίλιππος Χρυσόπουλος, εκδ. Κέδρος 2014, και «Ο νόμος της νύχτας», μτφρ. Τρίνα Σπερελάκη, εκδ. Πατάκη 2017), μια συλλογή διηγημάτων, και πέντε stand-alone μυθιστορήματα. Από αυτά, είχαν κυκλοφορήσει στα ελληνικά το θρυλικό «Σκοτεινό ποτάμι» (μτφρ. Αλέξανδρος Καλοφωλιάς, εκδ. Bell, 2003) και το «Νησί των καταραμένων» (μτφρ. Καίτη Οικονόμου, εκδ. Bell, 2009). Η «Χαριστική βολή» είναι εφάμιλλη τους.

Η HELLENIC BANK
ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

**ΤΟ ΘΕΑΤΡΙΚΟ
ΓΕΓΟΝΟΣ
ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ**

Ελένη Πάντου

ΣΥΝΟΔΕΥΟΥΝ ΜΕΛΩΔΙΚΑ
STRING DEMONS

TO PARTY!

ΤΗΣ *Zweis Mous*

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ *Ανέστης Αζάς*

ΜΕΓΑΣ ΧΟΡΗΓΟΣ:

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ:

ΟΙ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΤΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΤΗΣ

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ: | | 7777 7040

Δύσκολη πατρική κληρονομιά

Ο *Ξαβιέ Λεγκράν* διερευνά τη σχέση πατέρα - γιου

Ο **διάδοχος** ★★★

ΘΡΙΑΛΕΡ (2023), 112'

Σκηνοθεσία: Ξαβιέ Λεγκράν

Ερμηνείες: Μαρκ-Αντρέ Γκροντέν,

Ιβς Ζακ

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Ο σκηνοθέτης του πολύ αξιόλογου «Μετά τον χωρισμό», Ξαβιέ Λεγκράν, επιστρέφει με ένα ψυχολογικό θρίλερ, το οποίο εξερευνά το διαχρονικό ζήτημα της σχέσης πατέρα - γιου, αλλά και των κρυμμένων μυστικών που μπορούν να φέρουν τα πάνω κάτω στις ζωές των ανθρώπων.

Ο σαραντάρης Ελιός έχει μόλις γίνει ο νέος καλλιτεχνικός διευθυντής ενός διάσημου γαλλικού οίκου υψηλής ραπτικής, όταν μαθαίνει ότι ο πατέρας του, από χρόνια αποξενωμένος μαζί του, έχει βρεθεί νεκρός από καρδιακή προσβολή. Με μια αυθόρμητη απόφαση, αφήνει στη μέση τις δουλειές του, προκειμένου να ταξιδέψει στο Κεμπέκ για να παρευρεθεί στην κηδεία και να τακτοποιήσει τα κληρονομικά του. Εκεί ωστόσο θα ανακαλύψει μια τρομακτική αλήθεια, που θα τον φέρει στα όρια του πανικού.

Ανατροπή

Ο Λεγκράν παραπλανά σχεδόν τον θεατή ξεκινώντας από την αφετηρία ενός ψυχολογικού δράματος, το οποίο όμως εξελίσσεται σε κανονικό θρίλερ με έντονο σασπένς και ανατροπές στο δεύτερο μέρος του.

Αυτό το τελευταίο είναι, βέβαια, που κάνει το φιλμ του να ξεχωρίζει από άλλα του είδους: ο νέος άνδρας μοιάζει αρχικά να έχει αφήσει πίσω την τραυματική σχέση με τον πατέρα του –να τον έχει διαγράψει οριστικά– ωστόσο, μόλις φτάνει και αρχίζει να εξερευνά τον κόσμο του εκλιπόν-

τος, ο «πάγος» μέσα του ξεκινάει να λιώνει. Κάπου εκεί, όμως, το σενάριο παίρνει μια βίαιη στροφή και ο θεατής βρίσκεται παραζαλισμένος να αναρωτιέται τι ακριβώς συνέβη, μόνο και μόνο για να δεχτεί σύντομα άλλο ένα «χτύπημα», που μοιάζει βγαλμένο από τους μοιραίους κώδικες της αρχαίας τραγωδίας. «Οι άνδρες μπορούν να γίνουν οι χειρότεροι εχθροί του εαυτού τους.

Το φιλμ ξεκινάει από την αφετηρία ενός ψυχολογικού δράματος, το οποίο όμως εξελίσσεται σε κανονικό θρίλερ, με έντονο σασπένς και ανατροπές στο δεύτερο μέρος του.

Κι αν είναι λιγότερο ορατό αυτό σήμερα και πιο δύσκολο να το παραδεχτούμε. Η πατριαρχία όμως συνθλίβει και τους άνδρες: τους γιους και τους αδερφούς», παρατηρεί ο ίδιος ο Ξαβιέ Λεγκράν, εστιάζοντας στην ανδρική βία.

Αξίζει να σημειωθεί, πάντως, ότι ένα άλλο βασικό θέμα εδώ είναι αυτό της «κληρονομιάς», όχι με τη στενή έννοια των υλικών αγαθών, για τα οποία άλλωστε και ο πρωταγωνιστής δείχνει να αδιαφορεί, αλλά με εκείνη του οικογενειακού ιστορικού: πλιν της αδύναμης καρδιάς του πατέρα του, ο Ελιός κληρονομεί επίσης ένα παρελθόν, στο οποίο εκείνος δεν είχε πρακτικά καμία φυσική παρουσία κι όμως οι συνέπειές του τελικά μοιάζει να βαρύνουν το ίδιο.

Ο **Ιβς Ζακ** και ο Μαρκ-Αντρέ Γκροντέν, στον ρόλο πατέρα και γιου αντίστοιχα, στο ψυχολογικό θρίλερ «Ο διάδοχος».

HOME CINEMA

Αιρετική κωμωδία και διασκεδαστικός Κεν Λόουτς

Ο **Τζο Ρόγκαν**, δημιουργός του πιο επιτυχημένου podcast στον κόσμο, επιστρέφει με μια κωμική παράσταση.

Ο **Πολ Μπράνιγκαν** πρωταγωνιστεί στην ταινία του Κεν Λόουτς «Το μερίδιο των αγγέλων».

Τζο Ρόγκαν: Κάψε τις γέφυρες
ΚΩΜΩΔΙΑ (2024), 67'
Ερμηνεία: Τζο Ρόγκαν

Ο **αυτοσχεδιαστικός** κωμικός και δημιουργός του πιο επιτυχημένου podcast στον κόσμο («The Joe Rogan Experience»), Τζο Ρόγκαν, επιστρέφει έπειτα από χρόνια με ένα σπέσιαλ κωμικό επεισόδιο που κυκλοφόρησε πρόσφατα στην πλατφόρμα του Netflix. Έχοντας μπροστά του το φιλόξενο για εκείνον κοινό του Σαν Αντόνιο, στο Τέξας, ο διαβόητος για τις συντηρητικές απόψεις του Ρόγκαν ξεσπάθωνει ενάντια στην αποκαλούμενη woke ατζέντα. Εμβόλια για την COVID-19, κίνημα MeToo, γηγενείς της Αμερικής, μέχρι και η θεωρία της εξέλιξης μπαίνουν στο στόχαστρο και πυροβολούνται, με τρόπο αρκετά έξυπνο είναι η αλήθεια από τον αναμφίβολα χαρισματικό κωμικό.

Γενικώς εδώ, είτε συμφωνεί είτε διαφωνεί κανείς με όσα λέγονται –πολλά είναι απολύτως εξωφρενικά, έως και εξοργιστικά–,

έχει μεγάλο ενδιαφέρον να ακούσει «την άλλη πλευρά», η οποία άλλωστε έχει και τεράστια απήχηση στην πιο ισχυρή χώρα του πλανήτη. «Μπορώ να καταλάβω γιατί οι νέοι άνθρωποι θέλουν να είναι woke. Ας δοκιμάσουμε τον κομμουνισμό...» λέει ο Ρόγκαν, μπερδεύοντας θεωρίες συνωμοσίας και εποχές, ενώ ταυτόχρονα δεν αρθρώνει ούτε μία λέξη για τους πολέμους σε Ουκρανία και Γάζα· αντιθέτως δείχνει μάλλον θαυμαστής της Κίνας. Από την άλλη, κάποια από τα σχόλιά του είναι εύστοχα ή απλώς ξεκαρδιστικά, υπενθυμίζοντας ότι η ελευθερία λόγου είναι πολύτιμη ακόμα κι όταν ακούγονται... τέρατα.

Το μερίδιο των αγγέλων ★★★½
ΚΩΜΩΔΙΑ (2012), 101'
Σκηνοθεσία: Κεν Λόουτς
Ερμηνείες: Πολ Μπράνιγκαν, Τζον Χένσο

Από την πλατφόρμα του Ertflix επιλέγουμε μια από τις πιο διασκεδαστικές και ταυτόχρονα εύστοχες

ταινίες του μεγάλου Κεν Λόουτς. Ο νεαρός Ρόνι από τη Γλασκώβη αποφυλακίζεται και εκκείνη ποινή κοινωνικής εργασίας για διάφορες μικροπαράνομιες. Ο νεογέννητος γιος του τον ωθεί να μπει στον «ισίο» δρόμο, ωστόσο η περιθωριοποίηση και η ανεργία δεν τον βοηθούν. Τη λύση τελικά θα δώσει η χαρισματική του όσφρηση, η οποία θα του συστήσει τον μαγικό κόσμο του ουίσκι, χαρίζοντάς του την ευκαιρία για μια καινούργια αρχή.

Ο Λόουτς, μαζί με τον μόνιμο σεναριογράφο του, Πολ Λάβερτι, αφηγούνται με ανάλαφρο τρόπο μια ιστορία για την «πίσω αυλή» της βρετανικής κοινωνίας, εκείνους (τους πολλούς) που συχνά έχουν ελάχιστες ευκαιρίες κόντρα στις ανισότητες. Φυσικά παντρεύουν ιδανικά την αφήγησή τους με απολαυστικούς μύθους και ανέκδοτα γύρω από το διάσημο σκωτσέζικο απόσταγμα, το οποίο εδώ αποκτά σχεδόν φιλοσοφικές διαστάσεις. Στο τέλος της ημέρας, ακόμα και οι πιο προνομιούχοι πρέπει να καταβάλουν το «μερίδιο των αγγέλων».

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Εκφραστικός Παπάνας στο Κοντσέρτο για βιολί του Μπραμς

Ενα **έξυπνα** διαμορφωμένο πρόγραμμα, πολύ καλά εκτελεσμένο: στις 14 Μαΐου στην αίθουσα «Χρήστος Δ. Λαμπράκης» η Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΤ υπό τον Μιχάλη Οικονόμου παρουσίασε το Κοντσέρτο για βιολί του Μπραμς, τις «Παραλλαγές αίνιγμα» του Ελγκαρ και τη σύνθεση «Ερείπια» της συνθέτριας και αρχιμουσικού Ντάντιας Βάσιουτεκ (γενν. 1972), ουκρανικής καταγωγής, γεννημένης στο Στρασβούργο.

Σολίστ στο έργο του Μπραμς ήταν ο Σίμος Παπάνας, που έδωσε μία από τις πιο επιτυχημένες ερμηνείες του. Οχι μόνο επειδή διέθετε όλες τις αρετές (τεχνικής και ποιότητας ήχου) για την απόδοση του έργου, αλλά κυρίως επειδή ανέδειξε τη συναισθηματική δύναμη της μουσικής υπηρετώντας, παράλληλα, την αισθητική της. Μέσα από τον πλούσιο ήχο του πρόβαλε την έντονη φόρτιση των πλατιών μελωδικών φράσεων του Κοντσέρτου.

Με το μέρος του είχε την ορχήστρα, η οποία συμμετείχε ενεργά και ισότιμα στην ερμηνεία. Η ταχύτητα που επέλεξε ο Οικονόμου επέτρεπε στον ακροατή να απολαμβάνει τη

μουσική, ενώ ειδικά στο πρώτο μέρος ο αρχιμουσικός έμοιαζε γενικότερα να συγκρατεί την ορχήστρα. Ετσι, έδωσε την ευκαιρία στον Παπάνα να εστιάζει σε συγκεκριμένα λυρικά εδάφια, για τα οποία ο βιολονίστας εύρισκε έναν ήχο ιδιαίτερα εύθραυστο και εκφραστικό. Ήταν μια λεπτομερής προσέγγιση, συνηθισμένη στην παρόδη μουσική, η οποία αξιοποιήθηκε

Παρά τις αδυναμίες μεμονωμένων μουσικών, ο Οικονόμου αξιοποιεί εντυπωσιακά καλά την ορχήστρα του.

με επιτυχία στο έργο αυτό του Μπραμς. Ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη ήταν η εξαιρετική τονική ασφάλεια του Παπάνα. Οχι μόνον επειδή προσέθετε λάμψη στο δεξιοτεχνικό τρίτο μέρος του Κοντσέρτου όπου και η ορχήστρα υπήρξε ταιριαστά θυελλώδης, αλλά κυρίως επειδή σε αρκετά λυρικά σημεία του έργου ο ήχος του βιολιού είναι εκτεθειμένος και συνεπώς είναι σημαντικό να διαθέτει ακρίβεια.

Στις «**Παραλλαγές αίνιγμα**» του Ελγκαρ ο Μιχάλης Οικονόμου οδήγησε την Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΤ σε μια ερμηνεία που ανέδειξε τις διαφορετικές όψεις της μουσικής.

Ο προφανής, από τα παραπάνω, άριστος έλεγχος πάνω στα εκφραστικά του μέσα, επέτρεπε στον βιολονίστα τον συνεχή

διάλογο ανάμεσα σε έντονες και σε χαμηλόφωνες ενότητες, γεγονός που προσέθετε ενδιαφέρον στην ερμηνεία. Το έργο «Ερεί-

πια» της Βάσιουτεκ ηχογραφήθηκε το 2017 από την Ορχήστρα του Παρισιού με αφορμή την έκθεση «Ερείπωμένες πόλεις» που

παρουσιάστηκε στο μουσείο του Λούβρου (2013). Η τονική αυτή σύνθεση αποπνέει τη μελαγχολία του τίτλου, όπως και μια νοσταλγία για ό,τι χάθηκε, καθώς η μουσική δομείται σταδιακά μέσα από τον εμπλουτισμό του βασικού της θέματος και στη συνέχεια πάλι αποδομείται.

Η βραδιά έκλεισε με τις «Παραλλαγές αίνιγμα πάνω σε ένα πρωτότυπο θέμα» του Ελγκαρ. Η απόδοση στο Κοντσέρτο του Μπραμς είχε προϊδέσει για τον τύπο της ερμηνείας που θα ακολουθούσε σε αυτό το έργο και η ορχήστρα, πράγματι, κράτησε τις υποσχέσεις. Τα χάλκινα, κρίσιμα στο έργο αυτό, έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην επιτυχία, ωστόσο ήταν τα έγχορδα και η καθοδήγησή τους από τον Οικονόμου εκείνα που έκριναν το αποτέλεσμα.

Παρά τον ισχνό ήχο που χαρακτήρισε ορισμένες σολιστικές συνεισφορές (βιόλα, τσέλο), ως σύνολο συνεισέφεραν τον σαρωτικά πλούσιο ήχο που αναζητούν οι περισσότερες από τις παραλλαγές, όπως βεβαίως η περίφημη ένατη, χωρίς αυτό να αποκλείει την ευελιξία που έχει ανάγκη η δεύτερη παραλλαγή ή το πάθος για την τελευταία.

Restling with the shadow for her life (1982).

Από την έκθεση στη λονδρέζικη γκαλερί.

Peeling Back (1974).

Οι «αποκαλύψεις» της Τζούντι Σικάγο

Η πρώτη ατομική μουσειακή έκθεση της Αμερικανίδας καλλιτέχνιδος στο Λονδίνο συγκεντρώνει έργα από έξι δεκαετίες

της **ΤΙΝΑΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗ**

«**Τι θα γινόταν** αν οι γυναίκες κυβερνούσαν τον κόσμο;», «Θα έμοιαζαν τα κτίρια με μήτρες;», «Θα ήταν ο Θεός γυναίκα;», «Θα υπήρχε βία;». Αυτά ήταν μερικά από τα ερωτήματα που είχαν τα μπάνερ της καλλιτέχνιδος Τζούντι Σικάγο για την ανοιξιάτικη συλλογή υψηλής ραπτικής του οίκου Dior το 2020. Πρόκειται για μια πελώρια εγκατάσταση στους κήπους του Μουσείου Ροντέν του Παρισιού, με ταπισερί έργων της Σικάγο, φτιαγμένα από τις 150 σπουδάστριες του Chanaakya School of Craft στη Βομβάν, να συνομιλούν με τα ρούχα υψηλής ραπτικής του οίκου.

Γνωστή για τη φεμινιστική της τέχνη και για την ενεργή στάση της σε σχέση με τα δικαιώματα των γυναικών, όσο και με οικολογικά ζητήματα, η 85χρονη καλλιτέχνις, συγγραφέας, δασκάλα, φεμινίστρια και ανθρωπίστρια, συνεχίζει να αγωνίζεται για έναν δίκαιο και ισότιμο κόσμο.

Γεννημένη το 1939 ως Τζούντι Σιλβία Κοέν σε μια φιλελεύθερη εβραϊκή οικογένεια, σε ηλικία πέντε ετών στάλθηκε στο Ινστιτούτο Τέχνης του Σικάγο για να παρακολουθήσει μαθήματα. Το 1970 εμπνευσμένη από το κίνημα απελευθέρωσης των γυναικών, αποφάσισε να αλλάξει το επώνυμό της σε κάτι που να μη συνδέεται με έναν άνδρα λόγω γάμου ή κληρονομιάς και υιοθέτησε το επώνυμο Σικάγο από τη γενέτειρά της. Την ίδια χρονιά ίδρυσε το πρώτο Πρόγραμμα Φεμινιστικής Τέχνης στο California State University, Fresno, στην Καλιφόρνια και έθεσε τα θεμέλια για τη φεμινιστική τέχνη της.

Η πρώτη ατομική μουσειακή έκθεση της Σικάγο στο Λονδίνο, που φιλοξενείται αυτόν τον καιρό στη Serpentine Gallery, συγκεντρώνει έργα από έξι δεκαετίες και εστιάζει σε σημαντικές στιγμές της καριέρας της. Ο τίτλος της έκθεσης προέρχεται από ένα αδημοσίευτο χειρόγραφο της καλλιτέχνιδος που γράφτηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1970 κατά τη δημιουργία του εμβληματικού της έργου, «Το Δείπνο».

Οργανωμένη θεματικά γύρω από τα κεφάλαια του χειρογράφου, η έκθεση επικεντρώνεται στο σχέδιο –ένα μέσο που η Σικάγο εξερεύνησε για πάνω από έξι δεκαετίες– και συγκεντρώνει αρχαϊκά έργα τέχνης που δεν έχουν παρουσιαστεί ξανά, με αναφορές σε θέματα γέννησης και δημιουργίας, τοξικής αρρενωπότητας, εξουσίας και μια μακροχρόνια ανησυχία για την περιβαλλοντική δικαιοσύνη. Ανάμεσά τους πρώ-

Αίθουσα της Serpentine Gallery, όπου φιλοξενείται η έκθεση της Τζούντι Σικάγο, με κάποια έργα που παρουσιάζονται για πρώτη φορά.

ια αφηρημένα και μινιμαλιστικά έργα της δεκαετίας του 1960 και του 1970 με τις χαρακτηριστικές της αφηρημένες, ψυχεδελικές μορφές λουλουδιών και πεταλούδων.

Μια αίθουσα αφιερωμένη στο «Δείπνο» παρουσιάζει σπάνια σχέδια, πρώιμες χρωματικές μελέτες των ταπισερί που είναι αναρτημένες στους τοίχους του

Είναι γνωστή για τη φεμινιστική της τέχνη και για την ενεργή στάση της σε σχέση με τα δικαιώματα των γυναικών, όσο και με οικολογικά ζητήματα.

διαδρόμου που οδηγεί στο έργο και σκίτσα που αποκαλύπτουν τη διαδικασία δημιουργίας. Το έργο, που είναι εγκατεστημένο στο μουσείο του Μπρούκλιν, της πήρε πέντε χρόνια για να το δημιουργήσει (1974-1979), κόστισε περίπου 250.000 δολάρια και το είδαν περισσότεροι από ένα εκατομμύριο άνθρωποι σε έξι χώρες και τρεις ηπείρους. Πρό-

κειται για ένα συμπόσιο σε ένα ισόπλευρο τριγωνικό τραπέζι –η κάθε πλευρά έχει μήκος 14,63 μέτρων– στρωμένο με 39 πορσελάνινα σερίβιτσια σε σχήμα πεταλούδας ως σύμβολο αιδού, που εξυμνεί σημαντικές μυθολογικές ή ιστορικές γυναίκες – όπως η Θεά της Γονιμότητας, η Σαπφώ, η Μπουντίκα, η Αυτοκράτειρα Θεοδώρα, η Αρτεμισία Τζεντιλέσκι, η Βιρτζίνια Γουλφ και η Τζόρτζια Ο'Κιφ.

Τα κεντημένα τραπεζομάντιλα είναι ραμμένα με το στυλ και την τεχνική της εποχής της κάθε γυναίκας, ενώ 999 ονόματα γυναικών είναι χαραγμένα στο δάπεδο. Σε ένα βίντεο, η καλλιτέχνις ξαναγεί τους επισκέπτες στο «Δείπνο» και εξηγεί πώς δημιούργησε αυτή τη μνημειακή εγκατάσταση με τη συνδρομή σχεδόν 400 γυναικών στη χύτευση, τη ραπτική, το κέντημα και τη ζωγραφική πορσελάνης. Ένα βίντεο από συνεντεύξεις με γυναίκες που συμμετείχαν, αποτελεί εξαιρετικό τεκμήριο αυτής της φιλοσοφίας σύμπραξης και αλληλεγγύης. Σε αντιπαράθεση είναι ένα άλλο βίντεο που δείχνει την αγανάκτηση του Ρεπουμπλικανού γερουσιαστή Ρόμπερτ Ντόρνταν καθώς καταγγέλλει το

«Δείπνο» στη Βουλή των Αντιπροσώπων των ΗΠΑ ως «τρισεπίστατη κεραμική πορνογραφία».

Προκλητική

Η ρητορική μίσους που αναπτύχθηκε εναντίον της κατά τη διάρκεια της συχνά ταραχώδους, προκλητικής και ενίοτε αμφιλεγόμενης καριέρας της, διακρίνεται και σε μια σειρά έργων που μιλούν για άνδρες συλλέκτες, εμπόρους, γκαλερίστες και κριτικούς και τους προσβλητικούς τρόπους τους, με τη μορφή αφηγήσεων γραμμένων κάτω από έναν ακτινοβόλο κύκλο λεπτών πετάλων, σε απόχρωση ουράνιου τόξου, που ξεφλουδίζουν. Λίγο πιο πέρα μια σειρά από σπασμένα κομμάτια πορσελάνης μέσα σε κουτιά με σατέν επένδυση, απεικονίζουν μια μορφή σαν πεταλούδα που επιχειρεί να πετάξει, εκφράζοντας τις αγωνίες της με εξαιρετική ποιητική ευαισθησία.

Παράλληλα με τεχνικές που πολιτισμικά έχουν συνδεθεί με τη γυναικεία ταυτότητα, όπως η υφαντουργία και η χειροτεχνία, η Σικάγο εξερεύνησε και τον ανδροκρατούμενο τομέα της πορτοκηνίας από το 1968 έως το 1974. Μια μεγάλη εγκατάσταση παρουσιάζει συναρπαστικές φωτογρα-

φίες και φιλμ από περφόρμανς με πυροτεχνήματα που χρησιμοποιήσε για να δημιουργήσει «ατιόσφαιρες» με αναλαμπές και σύννεφα χρωματιστού καπνού σε εξωτερικούς χώρους. Σε μια άλλη σειρά από περφόρμανς, γυμνά, γυναικεία σώματα χορεύουν και διαλογίζονται με αρχέγονο, τελετουργικό τρόπο στην έρημο της Καλιφόρνιας. Αυτοί οι πειραμα-

Η ρητορική μίσους που αναπτύχθηκε εναντίον της, διακρίνεται και σε μια σειρά έργων που μιλούν για άνδρες συλλέκτες, εμπόρους, γκαλερίστες και κριτικούς.

τισμοί αποτέλεσαν για την ίδια μια χειρονομία απελευθέρωσης από τις κοινωνικές προσδοκίες.

Η Σικάγο αφιέρωσε τη ζωή της στην τέχνη ως μέσο για πνευματικό μετασχηματισμό και κοινωνική αλλαγή. Στόχος της είναι να υπερβεί την κυρίαρχη πατριαρχική αφήγηση και να ανατρέψει τη χρόνια υπο-εκπροσώπηση των γυναικών δημιουργών στον χώρο

της τέχνης. Συχνά αντλεί έμπνευση από τη μυθολογία και χρησιμοποιεί την εικονογραφία της θεάς, για να απεικονίσει τη γυναικεία δύναμη και να οραματιστεί εναλλακτικές κοινωνικές δομές και ιστορικές αφηγήσεις γυναικών.

Από το 1980 έως το 1985, η καλλιτέχνις εργάστηκε πάνω στο «Birth Project». Έχοντας παρατηρήσει την απουσία εικονογραφίας σχετικά με το θέμα της γέννησης στη δυτική τέχνη, σχεδίασε μια σειρά από εικόνες γέννησης, μητρότητας και δημιουργίας, σε εργόχειρα, οι οποίες εκτελέστηκαν υπό την επίβλεψή της από 150 ειδικευμένες κεντήστρες.

Ένα μεγάλος κλίμακας σχέδιο μιλάει για τον μύθο της δημιουργίας. Φωτεινές ροζ, κίτρινες και μπλε σπείρες, καμπύλες και σεισιογραφικές γραμμές πάλλονται σε όλη την έκταση του μαύρου χαρτιού, θυμίζοντας εικόνες πλιακών συστημάτων, ποταμών ή νευρικών κυττάρων. Αυτές οι μορφές μεταλλάσσονται ρυθμικά και φτάνουν στο αποκορύφωμά τους, καθώς μια παραμορφωμένη γυναικεία φιγούρα μεταμορφώνεται σε ορεινά εδάφη, ενώ στην άκρη δεξιά μια θεά απλώνει το χέρι της, αμφισβητώντας την κυρίαρχη εικονογραφική αφήγηση της Δημιουργίας του Αδάμ του Μιχαήλ Αγγέλου.

Η Σικάγο ανατρέπει τυπικές απεικονίσεις του ανδρισμού όπως εκφράζεται στη δυτική τέχνη και προσφέρει μια κριτική φεμινιστική ματιά στην έμφυλη κατασκευή του. Τα ζωγραφικά σχέδια της σειράς «PowerPlay» απεικονίζουν άνδρες που μορφοάζουν, βγάζουν τη γλώσσα τους και κατοικούν στη φύση. Η μακροχρόνια ενασχόληση της καλλιτέχνιδος με θέματα εξουσίας και αδυναμίας δεν αφορά όμως μόνο τα δικαιώματα των γυναικών αλλά και των ζώων και της φύσης. Το 2020 μαζί με την καλλιτέχνιδα Swoon, συνεργάστηκε με την Τζέιν Φόντα και την περιβαλλοντική της πρωτοβουλία, Fire Drill Friday, και ξεκίνησε το CreateArtforEarth, μια παγκόσμια εκστρατεία που αποσκοπεί στην επιτακτική ανάγκη ανάληψης δράσης κατά της κλιματικής κρίσης μέσω της τέχνης. Γιατί μόνο μέσω μιας περιβαλλοντικής δικαιοσύνης απαλλαγμένης από πατριαρχικά μοντέλα, θα μπορούσαμε να ανακτήσουμε την ισορροπία μεταξύ ανθρώπου και φύσης για την επιβίωσή μας.

Τζούντι Σικάγο: Revelations, Serpentine Gallery, Λονδίνο. Διάρκεια έως την 1η Σεπτεμβρίου 2024.

Η κ. Τίνα Σωτηριάδη είναι επιμελήτρια εκθέσεων και κριτικός τέχνης που ζει και εργάζεται στο Λονδίνο.

Γαστρονόμος

+

**Η ΜΑΡΙΛΕΝΑ
ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ
ΜΑΣ ΦΤΙΑΧΝΕΙ ΣΥΝΤΑΓΕΣ
ΤΗΣ ΠΑΡΕΑΣ**

Τταβά της πόλης
Γλυκόξινο κοτόπουλο α λα κυπριακά
Μελιτζάνες στον φούρνο
με κρέμα γιαουρτιού
Καρυδόπιτα με άρωμα Κύπρου

**Η
ΤΕΧΝΗ
ΤΟΥ**

ΜΕΖΕ

Εγχειρίδιο Αυγούστου με αγαπημένες συνταγές

**ΚΥΡΙΑΚΗ
18/8**

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

THE SYGMA